

ЕУРОПАЛЫҚ ЭКОНОМИКАЛЫҚ КОМИССИЯ
**ХЖТ КОНВЕНЦИЯСЫ БОЙЫНША
АНЫҚТАМАЛЫҚ**

**ХЖТ КІТАПШАСЫН ҚОЛДАНА ОТЫРЫП ЖҮКТЕРДІ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ТАСЫМАЛДАУ
ТУРАЛЫ КЕДЕН КОНВЕНЦИЯСЫ
(ХЖТ КОНВЕНЦИЯСЫ, 1975 ж.)**

Он бірінші қайта қаралған басылым

Біріккен Ұлттар Ұйымы
Нью-Йорк және Женева, 2018 ж.

ЕСКЕРТПЕ

ХЖТ Конвенциясының депозитарийі - БҰҰ Бас хатшысында сақталатын мәтін ғана ХЖТ Конвенциясының ресми мәтіні болып табылады. Сондықтан ХЖТ Конвенциясының Уағдаласушы тараптарына ұлттық заңнаманы дайындау кезінде осы басылымды емес, ресми мәтінді негізге алу ұсынылады.

Осы басылымда қолданылатын белгілер мен ойлар Біріккен Ұлттар Ұйымының Хатшылығының қандай да бір елдің, аумақтың, қаланың немесе ауданның билігі мен құқықтық мәртебесіне және олардың шекараларын делимитациялауға қатысты көзқарасын білдірмейді.

ХЖТ Анықтамалығының алдыңғы қайта қаралған басылымдары мынадай символдарға ие:

- ECE/TRANS/TIR/1 – 1989 жылдан алғашқы қайта қаралған басылым;
- ECE/TRANS/TIR/2 – 1991 жылдан қайта қаралған екінші басылым;
- ECE/TRANS/TIR/3 – 1993 жылдан қайта қаралған үшінші басылым;
- ECE/TRANS/TIR/4 – 1995 жылдан қайта қаралған төртінші басылым;
- ECE/TRANS/TIR/5 – 1999 жылдан қайта қаралған бесінші басылым;
- ECE/TRANS/TIR/6 – 2002 жылдан қайта қаралған алтыншы басылым;
- ECE/TRANS/TIR/6/Rev.1 – 2005 жылдан қайта қаралған жетінші басылым;
- ECE/TRANS/TIR/6/Rev.8 – 2007 жылдан қайта қаралған сегізінші басылым;
- ECE/TRANS/TIR/6/Rev.9 – 2010 жылдан қайта қаралған тоғызыншы басылым;
- ECE/TRANS/TIR/6/Rev.10 – 2013 жылдан қайта қаралған оныншы басылым.

ECE/TRANS/TIR/6/Rev.11

ХЖТ КОНВЕЦІЯСЫ БОЙЫНША АНЫҚТАМАЛЫҚ ^{*/}

- Осы басылым Біріккен Ұлттар Ұйымының Еуропалық экономикалық комиссиясының хатшылығымен (бұдан әрі - БҰҰ ЕЭК) және 1975 жылғы ХЖТ Конвенциясы әкімшілік комитетінің өтініші бойынша оның алтыншы сессиясында ХЖТ Хатшылығымен бірлесіп дайындалды. Комитеттің пікірінше, мұндай басылымда кеден органдары үшін де, тасымалдаушылар үшін де қажетті 1975 жылғы ХЖТ Конвенциясының мәтіні, жекелеген ережелердің мазмұнын түсіндіретін түсініктемелер және басқа да ақпараттар болуы тиіс.

- 1975 жылғы ХЖТ Конвенциясы бойынша анықтамалықтың осы редакциясы 2013 жылғы басылымды алмастырады және негізгі үш бөлімнен тұрады.

- Бірінші бөлімде ХЖТ жүйесінің сипаттамасы, оны қолданудың географиялық аясы, әкімшілік құрылымы, мақсаты мен әрекет ету қағидаты қамтылады.

- Екінші бөлім 2018 жылғы 1 шілдедегі жағдай бойынша 1975 жылғы ХЖТ Конвенциясының толық мәтінін қамтиды. Бұл бөлімнің құрылымы 1975 жылғы ХЖТ Конвенциясының құрылымына сәйкес келеді, алайда 6-қосымшада және 7-қосымшаның III бөлімінде қамтылған Конвенцияға түсіндірме жазбалар олар жататын Конвенцияның ережелерімен бірге орналастырылған (6-қосымшадағы және және 7-қосымшаның III бөліміндегі суреттерді қоспағанда).

- Конвенция ережелеріне түсініктемелер де осындай қағидат бойынша орналастырылған. 1975 жылғы ХЖТ Конвенциясына түсініктемелер барлық Уағдаласушы Тараптар үшін орындауға міндетті емес, алайда олар Конвенцияны біркелкі түсіну және қолдану үшін маңызды, өйткені ХЖТ Конвенциясы Әкімшілік комитетінің 1975 жылғы және БҰҰ ЕЭК жұмыс тобының көлік тасымалына байланысты кедендік мәселелерге қатысты келтірілген түсініктемелердің әрқайсысы туралы пікірін көрсетеді.

- Үшінші бөлім 1975 жылғы ХЖТ Конвенциясын пайдалану жөніндегі мәліметтерді қамтиды және Конвенцияға қатысты қабылданған қарарлар мен ұсыныстарды, оңтайлы практика мысалдарын, сондай-ақ құзыретті органдар мен ұлттық кепілдік бірлестіктері арасында қол қойылған рұқсат пен келісімдердің мысалдарын қамтиды. Осы бөлімнің соңында тиісті түрде толтырылған ХЖТ кітапшасының үлгісі, сондай-ақ ХЖТ кітапшасын пайдаланудың оңтайлы практика ұсынылады.

---

*/"ХЖТ" - "халықаралық жол тасымалдары" дегенді білдіреді

МАЗМҰНЫ

1 ХЖТ – КЕДЕНДІК ТРАНЗИТ ЖҮЙЕСІ

1.1. Кіріспе	1
1.1.1. Құрылу тарихы	1
1.1.2. Қолданылу аймағы	2
1.1.3. ХЖТ Конвенциясының дамуы	3
1.1.4. Мақсаты мен артықшылықтары	4
1.2. ХЖТ жүйесінің принциптері	5
1.2.1. Көлік құралдары мен контейнерлерді тасымалдауға жіберуге рұқсат	7
1.2.2. Халықаралық кепілдіктер жүйесі	7
1.2.3. ХЖТ кітапшасы	9
1.2.4. Кедендік бақылау шараларын халықаралық тану	9
1.2.5. ХЖТ жүйесіне кіру рұқсаты туралы	10
1.3. ХЖТ Конвенциясының Ұйымдық құрылымы	11
1.3.1. ХЖТ Конвенциясының Әкімшілік комитеті	13
1.3.2. ХЖТ (ХЖТ АҚ) Атқарушы кеңесі	13
1.3.3. Көлік құралдарына байланысты кедендік мәселелер жөніндегі БҰҰ ЕЭК-нің жұмыс тобы (WP.30)	13
1.4. ХЖТ жүйесінің жұмыс істеу принципі	14
1.5. ХЖТ жүйесінің болашағы	17
1.5.1. ХЖТ жүйесін бүкіл әлемде қолдану	17
1.5.2. ХЖТ жүйесі және ақпаратты электрондық өңдеу	17
1.6. Қорытынды	19
1.7. ХЖТ жүйесі туралы ақпаратты қайдан алуға болады	20
1.8. Берілген ХЖТ кітапшаларының саны	22
1.9. ХЖТ жүйесіне қатысушы әртүрлі тараптардың рөлі мен міндеттері	25
1.9.1. Үкіметтің міндеттері (шектелмеген тізбе)	25
1.9.2. Ұлттық кепілдік бірлестігінің рөлі мен міндеттері (шектелмеген тізбе) ..	27
1.9.3. Тасымалдаушының міндеттері (шектелмеген тізбе)	28

1.9.4.	Халықаралық ұйымның рөлі мен міндеттері (қазіргі уақытта – ХАКО) (шектелмеген тізбе).....	29
1.9.5.	ХЖТ Атқарушы кеңесі мен ХЖТ хатшысының рөлі мен міндеттері (шектелмеген тізбе).....	31
2	ХЖТ Конвенциясы, 1975 ж.	34
2.1.	ХЖТ Конвенция мәтіні, 1975 ж. (түсіндірме жазбалар мен түсініктемелерді қоса алғанда).....	36
2.2.	ХЖТ Конвенциясына қосымшалар, 1975 ж. (түсіндірме жазбалар мен түсініктемелерді қоса алғанда).....	99
1-Қосымша.	ХЖТ кітапшасының моделі	100
2-Қосымша.	Кеден мөрлерімен және пломбалар арқылы Халықаралық жүк тасымалдарын жүзеге асыратын жол көлік құралдарына қолданылатын техникалық шарттарға қатысты ережелер	125
	2-қосымшаға суреттер	165
3-Қосымша.	2-қосымшада келтірілген ережелерде көзделген техникалық талаптарға жауап беретін жол көлік құралдарына рұқсат беру процедурасы	181
4-Қосымша.	Жол көлік құралдарына рұқсат ету туралы куәліктің үлгісі..	187
5-Қосымша.	TIR тақтайша.....	193
6-Қосымша.	Түсіндірме жазбалар.....	195
7-Қосымша.	Контейнерлерге рұқсат етуге қатысты қосымша.....	203
	I-бөлім және суреттер	203
	II-бөлім және толықтырулар	234
	III-бөлім. Түсіндірме жазбалар мен суреттер	245
8-Қосымша.	ХЖТ Әкімшілік комитеті мен Атқарушы кеңесінің құрамы, функциялары және процедура ережелері.....	247
9-Қосымша.	ХЖТ процедурасына рұқсат беру	255
	I-бөлім. Бірлестіктерге ХЖТ кітапшасын беруге және кепілгер ретінде әрекет етуге рұқсат	255
	II-бөлім. Жеке және заңды тұлғаларға ХЖТ кітапшаларын пайдалануға рұқсат беру туралы.....	259
	III-бөлім. 6-бапта көрсетілген халықаралық ұйымдарға халықаралық кепілдіктер жүйесінің жұмысын тиімді ұйымдастыруға жауапты болу үшін сондай-ақ ХЖТ кітапшаларын басып шығаруға және таратуға рұқсат беру. .	265
10-Қосымша.	Уағдаласушы Тараптардың уәкілеттілігіндегі бірлестіктер (42-тер бабына сәйкес) мен халықаралық ұйымдарға (6.2-бис бабына сәйкес) ұсынылатын ақпарат	271

3	ХЖТ Конвенциясының Уағдаласушы Тараптары	275
4	ХЖТ Конвенциясына қатысты қарарлар мен ұсынымдар, 1975 ж.....	277
	№ 49 Қарар	277
	Ұсыным: жүктердің ҮЖ кодын ХЖТ кітапшасына енгізу.....	281
	Ұсыным: Рұқсат беру туралы куәлікте ақаулар туралы белгілер енгізу үшін код жүйесін енгізу.....	283
5	Оңтайлы практика мысалдары	291
	5.1. Кіріспе.....	291
	5.2. ХЖТ операциясын тоқтату процедурасы	292
	5.3. ХЖТ операциясын аяқтау процедурасы.....	292
	5.4. Төлемдерді іздестіру және өндіріп алу процедурасы	294
	5.5. ХЖТ операциясы аяқталмау бойынша талаптарды негіздеу үшін құжаттар тізімі	302
	5.6. ХЖТ-ны тасымалына байланысты аралық кедендер талап етуі мүмкін ХЖТ кітапшасынан басқа ақпараттар пен құжаттамалар	303
	5.7. Ұлттық құзыретті органдар мен ұлттық кепілдік бірлестіктері арасындағы хат алмасуды жақсарту жөніндегі ұсынымдар	303
	5.8. 38-бапты қолдануға байланысты оңтайлы практика мысалы	309
	5.9. 39 және 40-баптарды қолдануға байланысты оңтайлы практика мысалы.....	314
	5.10. 9-қосымшаның II бөлігін қолдануға байланысты оңтайлы практика мысалы	321

5.11. Конвенцияға 10-қосымшада көзделген ХЖТ кітапшаларын электрондық деректермен алмасу негізінде пайдалану үшін бақылау жүйесін енгізудің ұсынылатын практикасы	326
5.12. Уағдаласушы Тараптың аумағында кепілдіктің қолданылуы тоқтағанға дейінгі қолданылатын процедура.....	330
5.13. Уағдаласушы Тараптың аумағында кепілдіктің қолданылуы тоқтағанға дейінгі қолданылатын процедура	332
5.14. Уағдаласушы Тараптың аумағында кепілдіктің қолданылуы тоқтағанға дейінгі қолданылатын процедура.....	333
6 ХЖТ кітапшаларын беруге және кепілгер ретінде әрекет ету үшін бірлестіктерге рұқсат беру үлгісі және келісімнің үлгісі	337
6.1. ХЖТ кітапшаларын беруге және кепілгер ретінде әрекет ету үшін бірлестіктерге рұқсат беру үлгісі.....	337
6.2. Келісімнің үлгісі	339
7 ХЖТ кітапшасы	343
7.1 Тиісті түрде толтырылған ХЖТ кітапшасының үлгісі.....	343
7.2 ХЖТ кітапшасын пайдаланудың оңтайлы практикасы	359

1 ХЖТ - КЕДЕНДІК ТРАНЗИТ ЖҮЙЕСІ

1.1. КІРІСПЕ

1.1.1. ҚҰРЫЛУ ТАРИХЫ

Батыс Еуропадан Орталық Азияға дейінгі жолдармен жүрген жолаушылардың бәрі ХЖТ транзиттік жүйесін қолданатын жүк көліктері мен жартылай тіркемелерге бекітілген TIR белгісімен таныс. Жүргізушілер, тасымалдаушылар және жүк жөнелтушілер үшін бұл ақ жазуы бар көк тақтайша және ол қамтитын транзитті оңайлату процедуралары халықаралық тасымалдарды жеңілдететін және жеделдететін өзіндік рұқсатнама болып табылады.

ХЖТ транзиттік жүйесін құру жұмыстары Екінші Дүниежүзілік соғыс аяқталғаннан кейін БҰҰ ЕЭК бастамасымен іске аса бастады. 1949 жылы Еуропаның бірнеше мемлекеті Бірінші ХЖТ Келісіміне қол қойды. 1959 жылы БҰҰ ЕЭК ішкі көлік жөніндегі комитетінің 1960 жылы күшіне енген ХЖТ Конвенциясының бірінші редакциясын қабылдауы аталған өңірлік келісімнің сәтті жүзеге асқанының дәлелі болды, 1975 жылы ХЖТ бірінші Конвенциясы оны пайдалану процесінде жинақталған тәжірибені, техникалық жетістіктерді, кеден және көлік қағидаларының өзгерістерін ескере отырып пысықталды. 1975 жылғы қайта қаралған ХЖТ Конвенциясы 1978 жылы күшіне енді.

2015 жылы Біріккен Ұлттар Ұйымына мүше мемлекеттер қабылдаған тұрақты даму саласындағы күн тәртібінің аясында ХЖТ жүйесінің өзектілігі бүгінгі күнде де өз маңыздылығын жоғалтқан жоқ. Қауіпсіздік пен жұмыс істеуді жеңілдету аспектілері арасындағы теңгерімді қамтамасыз ететін ХЖТ жүйесі тұрақты даму саласындағы мақсаттарға қол жеткізуге елеулі үлес қоса алады, бірінші кезекте бұл 9- (индустрияландыру, инновациялар және инфрақұрылым), 12-(тұрақты тұтыну және өндіріс) және 17 (мақсаттарға қол жеткізу үшін әріптестік) мақсаттарына қатысты. ХЖТ процедурасы сияқты шекараларды кесіп өтудің келісілген процедуралары инфрақұрылымдық жобалардың мүмкіндіктерін тиімді пайдалануда маңызды екені сөзсіз. Сонымен қатар, тиімді және сенімді халықаралық транзит тауарларды жеткізудің жаһандық тізбегін жақсартуға ықпал етіп қана қоймай, шекара пункттерінде құнды ресурстарды ысырап етпеуге де мүмкіндік береді. ХЖТ жүйесін енгізуде мемлекеттік және жеке сектор арасындағы ашық және сенімді әріптестік байланыстарға негізделмеген болса, ешқашан практикада іске асырылмас еді.

ХЖТ Конвенциясын жүзеге асыру мемлекеттер үшін 2017 жылғы 22 ақпанда күшіне енген транзитке байланысты Дүниежүзілік сауда ұйымының сауда процедураларын жеңілдету туралы келісім (ДСҰ СРЖК) бойынша көптеген мақсаттарды орындауға көмектесе алады.

Ақпараттың болуы мен жариялануынан бастап кеден әкімшіліктері арасындағы ынтымақтастыққа дейін, әсіресе транзит еркіндігі туралы сөз болғанда, ХЖТ жүйесін ДСҰ СРЖК-нен туындайтын транзитті жеңілдету жөніндегі міндеттемелердің орындалуын қамтамасыз ететін құрал ретінде де қарастыру керек.

Ақырында, Біріккен Ұлттар Ұйымы Жоғары өкілдігінің теңізге шығуға мүмкіншілігі жоқ дамушы және аз дамыған елдер мен шағын аралдық дамушы мемлекеттер жөніндегі Кеңесі (КВПНМ) 2014-2014 жылдарға арналған Вена іс-қимыл бағдарламасының мақсаттарына сәйкес келетін теңізге шығуға мүмкіндігі жоқ дамушы елдер үшін ХЖТ жүйесінің әлеуетін мойындады. ХЖТ Конвенциясын жүзеге асыру теңізге тікелей шығуға мүмкіншілігі жоқ "құрлықпен байланысты" мемлекеттердің сауда-саттық әлеуетін арттыруда маңызды рөл атқарады.

1.1.2. ҚОЛДАНЫЛУ АЙМАҒЫ

Қазіргі уақытта ХЖТ Конвенциясында Еуропалық Одақты (ЕО) қоса алғанда, 73 Уағдаласушы тарап бар. Оның қолданылу аймағы Еуро-азиялық континенттің едәуір бөлігін қамтиды, Солтүстік Африка аумағы және Солтүстік және Оңтүстік Америкада Уағдаласушы тараптары бар. Қытай, Үндістан, Пәкістан, Палестина мемлекеті және Катар - Конвенцияға соңғы қосылған елдер. ХЖТ процедурасы аясында өз аумағында тасымалдауды жүзеге асыратын 60 ел бар, ал Конвенцияға соңғы қосылған елдер тасымалдарды жақын арада жүзеге асыруды бастайды деп күтілуде. ХЖТ Конвенциясының Уағдаласушы тараптарының толық тізімі, сондай-ақ ХЖТ процедурасына сай аумағында тасымалдау жүзеге асырылуы мүмкін елдердің тізімі 3-тарауда қамтылады.

Азия, Африка және Латын Америкасының көптеген елдері ХЖТ жүйесінің артықшылықтарын танығанын және конвенцияға қосылуға өздерінің мүдделілігін мәлімдеді.

ХЖТ Конвенциясы осы жылдар аясында ең пайдалы халықаралық көлік конвенцияларының бірі ретінде көрсетіп қана қоймай, сонымен қатар көптеген аймақтық транзиттік жүйелердің дамуына әсер етті, осылайша ХЖТ Конвенциясына қосылмаған елдердегі халықаралық тасымалдарды жеңілдетуге де жанама септігін тигізді.

ХЖТ транзиттік жүйесінің тұрақты жетістігі осы тарауда сипатталған ХЖТ режимінің бірқатар ерекшеліктерімен түсіндіріледі, олар тасымалдаушылар мен кеден органдарына тауарларды халықаралық тасымалдау үшін кедендік транзиттің қарапайым, икемді, үнемді және қауіпсіз процедурасын ұсынады.

1.1.3. ХЖТ КОНВЕНЦИЯСЫНЫҢ ДАМУЫ

1975 жылдан бастап ХЖТ Конвенциясына шамамен отыз төрт рет өзгерістер мен толықтырулар енгізілді. 1995 жылы БҰҰ ЕЭК көлік құралдарына байланысты кедендік мәселелер жөніндегі жұмыс тобы (WP.30) бірнеше сарапшылар тобының қолдауымен ХЖТ жүйесін ауқымды қайта қарау бойынша жұмысты бастады.

1997 жылы сәтті аяқталған ХЖТ қайта қарау процесінің I кезеңі Конвенцияның барлық Уағдаласушы тараптарында 1999 жылғы 17 ақпанда күшіне енді. Бұл түзетулер тасымалдаушылар үшін ХЖТ жүйесіне бақылаумен өткізу туралы, сондай-ақ ХЖТ кітапшаларын (9-қосымша, I және II бөлімдер) беретін ұлттық кепілдік бірлестіктерін құру туралы шарттарын қамтыды. Қайта қарау процесінің I кезеңі халықаралық кепілдіктер жүйесінің жұмысына айқындық енгізді және ХЖТ (ХЖТАК) – үкіметаралық бақылаушы органның Атқарушы кеңесін құруға ықпал етті.

ХЖТ Конвенциясына түзетулердің екінші топтамасы (қайта қарау процесінің II кезеңі) 2002 жылғы 12 мамырда күшіне енді. Бұл түзетулер кеден органдарының, тасымалдаушылардың және халықаралық ұйымның заңды және әкімшілік міндеттерін айқын және біржақты айқындады, оған Әкімшілік комитеттің рұқсатымен халықаралық кепілдіктер жүйесін тиімді ұйымдастыру және оның жұмыс істеуі үшін жауапкершілік қосымша жүктелген.

2000 жылы ХЖТ процедурасын қайта қараудың III кезеңі бойынша жұмыс басталды. Осы кезеңнің негізгі мақсаттарының арасында - ХЖТ жүйесіне негізгі қағидаттарды өзгертпей деректерді өңдеудің қазіргі заманғы электрондық технологияларын енгізу және Конвенцияның заңдық және әкімшілік құрылымына байланысты енгізілген жаңартулар бар.

2006 жылғы 12 тамызда күшіне енген түзетулердің бірі ХЖТ кітапшаларының пайдаланылуын бақылаудың халықаралық жүйесін құруды көздеді, соның нәтижесінде ХЖТ тасымалдауды тоқтағанын межелі орын кедені электронды түрде растайтын болды (ХЖТ Конвенциясына 10-қосымша, 1975 ж.). Бұл Халықаралық бақылау жүйесінің мақсаты - көлік саласы мен ХЖТ кепілдік тізбегін ХЖТ режимін коммерциялық мақсаттарда пайдалану кезінде тәуекелдерді басқарудың маңызды құралын ұсыну және кеден органдары қолданатын іздестіру процедурасын оңайлату.

Қайта қараудың III кезеңі аяқталғаннан кейін ХЖТ режимі толық компьютерлендірілетін болды және тасымалдардың, халықаралық сауда мен кеден әкімшілігінің тиімділігін арттырудың талаптарына сәйкес келуі үшін барлық мүмкіндіктерге ие болды.

1.1.4. МАҚСАТЫ МЕН АРТЫҚШЫЛЫҚТАРЫ

Кедендік транзит жүйелері халықаралық сауда айналымында жүктерді тасымалдауды барынша оңайлатуға және кеден органдары талап ететін қауіпсіздік пен кепілдіктерді қамтамасыз етуге арналған. Кез келген транзиттік жүйе қызметінің табысты жүзеге асуының негізгі шарты оны пайдаланудың халықаралық транзиттік тасымалдардың барлық қатысушылары үшін де, кеден органдарының қызметкерлері үшін де қарапайымдылығы болып табылады. Осы орайда, кеден органдары мен тасымалдаушылар арасындағы талаптардың ақылға қонымды теңдігін сақтау қажет.

Халықаралық транзиттік жүйесіз, халықаралық автомобиль тасымалы барысында транзит мемлекеттерінің кеден органдары тасымалданатын жүктерге ұлттық заңнамаға және транзиттік процедураларға сәйкес талаптар қояды. Бұл талаптар бір-бірінен ерекшеленуі мүмкін, алайда көбінесе жүктер мен көлік құралдарының шекарадан өткізу кезінде оларды тексеруді және транзиттік жүктерді тасымалдау ережелері бұзылған жағдайда бюджеттік залалды өтеу үшін кедендік төлемдерді (кепілдік, кепіл, депозит және т.б.) төлеуді қамтамасыз етуді көздейді. Транзиттің әр елде қолданылатын осындай шаралары тасымалдаушыларды едәуір шығынға ұшыратып, көлік құралдарының кідірісі мен тоқтап қалуына алып келеді.

ХЖТ жүйесі тасымалдаушылар тап болатын қиындықтарды азайту үшін, сонымен қатар дәстүрлі ұлттық процедураларды ауыстыруға болатын және осы ретте транзиттің әр мемлекетін заңсыз жүк тасымалынан қорғауға қабілетті халықаралық бақылау жүйесін кеден органдарының иелігіне беру мақсатында құрылған.

а) Кеден органдары үшін арналған артықшылықтар

ХЖТ процедурасы ұлттық транзит процедурасының әдеттегі талаптарымен салыстырғанда кедендік транзит уақыты мен құнын қысқартуға мүмкіндік беретіні сөзсіз. Сонымен қатар, ол транзит мемлекеттерінде құрал-жабдықтар тұрғысынан көп еңбекті қажет ететін және қымбат тұратын физикалық тексеру жүргізу қажеттілігін болдырмауға және мөрлерді, пломбаларды және жүк бөлімшесінің немесе контейнердің сыртқы жай-күйін тексеруге бақылауды азайтуға мүмкіндік береді. Оған қоса, ұлттық кепілдіктерді қолдану және Ұлттық декларациялау жүйесін пайдалану қажеттілігі де болмайды.

Барлық транзиттік операциялар бір ғана құжат – ХЖТ кітапшасы бойынша жүзеге асырылатынын да атап өткен жөн, бұл кеден органдарына тексерілмеген ақпарат ұсыну тәуекелін едәуір төмендетеді, сондай-ақ бірыңғай халықаралық кепілдіктің бар екендігін куәландырады.

Күдік туындаған кезде кеден органдарының кез келген уақытта жүктерді тексеріп қарауға және қажет болған жағдайда ХЖТ тасымалдауды тоқтата тұруға және/немесе ұлттық заңнамаға сәйкес шаралар қабылдауға құқығы бар. ХЖТ Конвенциясының қатаң ережелеріне және халықаралық тасымалдарды оңайлатуға мүдделілігіне байланысты мұндай араласу ерекше жағдайларда жүзеге асырылуы тиіс. Соның салдарынан кеден органдары стандартты процедураларды барынша азайтып, өз ресурстарын тәуекелдерді бағалауға негізделген арнайы іріктемелі бақылауға бағыттай алады.

ХЖТ Атқарушы кеңесі (ХЖТАК) қадағалау органы ретінде ХЖТ процедурасына тартылған барлық тұлғалардың Конвенция ережелерін қолдануын қамтамасыз етуге тартылған. Кеден органдары ХЖТ Конвенциясын халықаралық деңгейде қолдануда қандай да бір қиындықтар туындаған жағдайда қолдау және кеңес алу үшін ХЖТАК-не жүгіне алады. ХЖТАК сондай-ақ, жедел және өзге де ақпарат алмасуды үйлестіру және дамыту үшін барлық Уағдаласушы тараптардың күзіреттілігінде болады.

б) Көлік саласына арналған артықшылықтары

ХЖТ процедурасына сәйкес жүктер кеден органдары тарапынан барынша аз араласумен ұлттық шекарадан өте алады. Жүк тасымалы кезіндегі дәстүрлі кедергілерді жоя отырып, ХЖТ жүйесі халықаралық сауданың дамуына ықпал етеді, бұл теңізге шыға алмайтын дамушы елдер үшін аса маңызды. ХЖТ жүйесі жолдағы кідірістерді қысқарту есебінен көлік шығындарын едәуір азайтуды қамтамасыз етеді.

Сонымен қатар, тасымалдаушылар бірегей халықаралық кепілдік тізбегі есебінен халықаралық кепілдік жабынына салыстырмалы түрде оңай қол жеткізуден де пайда көреді.

1.2. ХЖТ ЖҮЙЕСІНІҢ ПРИНЦИПТЕРІ

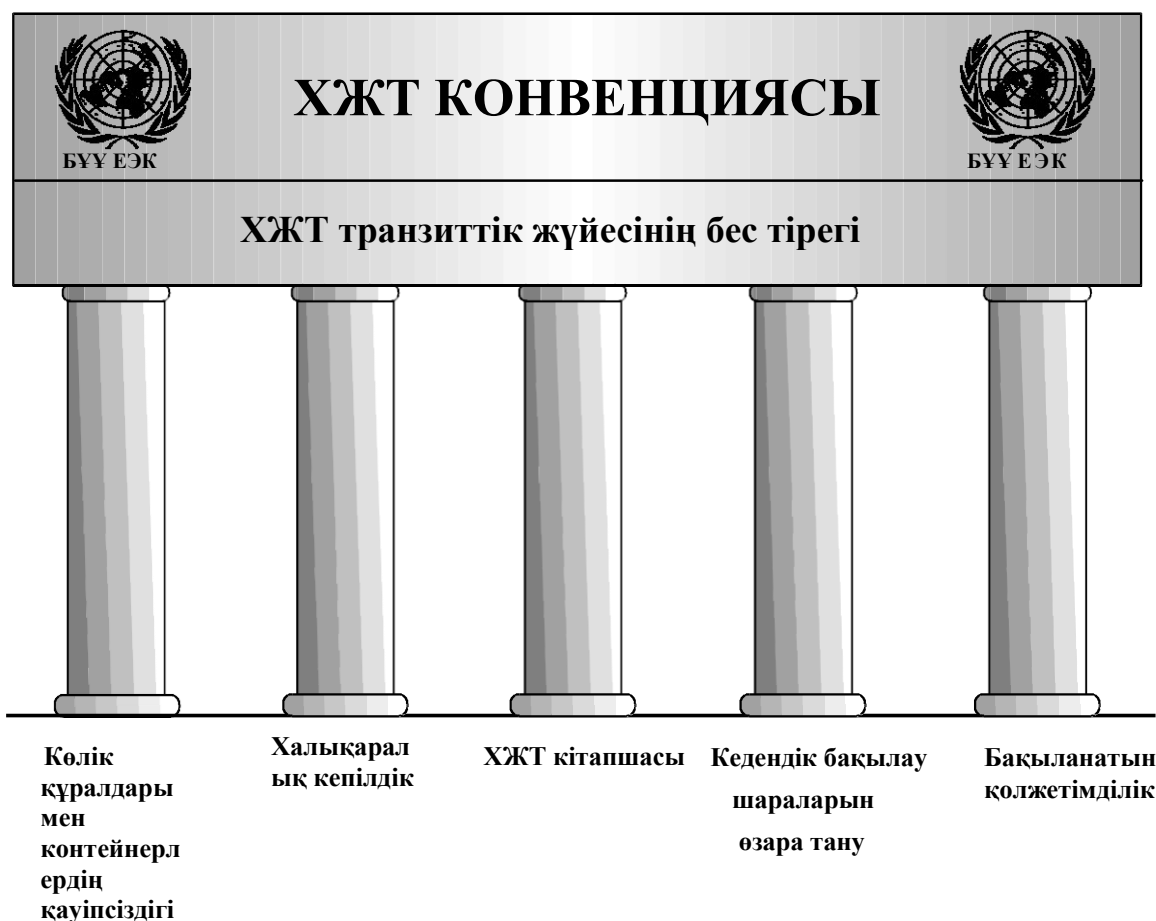
Жүктердің кедергісіз қозғалысын қамтамасыз ету және сонымен бірге барынша кедендік қауіпсіздікті қамтамасыз ету үшін ХЖТ жүйесі бес негізгі элементтен - бүкіл жүйенің басты бес тірегінен тұрады (1-суретті қараңыз):

1. Жүктер қауіпсіз (кеден тұрғысынан) көлік құралдарында немесе контейнерлерде тасымалдануы тиіс;
2. Кедендік баждар мен салықтарға қатысты тәуекелдер халықаралық кепілдікпен қамтамасыз етілуге тиіс;
3. Жүктерге Конвенцияға қатысушы барлық мемлекеттерде мақұлданған, жөнелту мемлекетінде рәсімдеуге қабылданған транзит және межелі мемлекеттердегі бақылау құжаты болып табылатын кедендік құжат (ХЖТ кітапшасы) қоса берілуге тиіс;

4. Жөнелтуші мемлекетте қолданылатын кедендік бақылау шараларын барлық транзит және межелі елдер мойындауы тиіс;
5. Ұлттық бірлестіктер үшін ХЖТ процедурасына қол жеткізу үшін
  - ұлттық бірлестіктердің (ХЖТ кітапшаларын беруге рұқсат беру және кепілгер ретінде әрекет ету);
  - жеке және заңды тұлғалардың (ХЖТ кітапшаларын пайдалануға рұқсат); және
  - халықаралық ұйымдар (халықаралық кепілдіктер жүйесін тиімді ұйымдастыру және оның жұмыс істеуі үшін жауапкершілік);

қажет болған жағдайда уәкілетті ұлттық органдар немесе ХЖТ-ның Әкімшілік комитеті бақылауға алуы тиіс.

1-сурет: ХЖТ жүйесінің негіздері

1.2.1. КӨЛІК ҚҰРАЛДАРЫ МЕН КОНТЕЙНЕРЛЕРДІ ТАСЫМАЛДАУҒА ЖІБЕРУГЕ РҰҚСАТ

ХЖТ Конвенциясына сай жүктер контейнерлерде немесе көлік құралдарының жүк бөлімшесінде оны ашу мүмкін болмайтындай, контейнерлердегі көрінетін іздерін қалдырмайтын немесе кеден мөрлері мен пломбаларын зақымданмайтындай етіп құрастырылған жүк бөлімшелерінде тасымалдануға тиіс.

Осы талапты сақтау мақсатында Конвенция конструкциялардың стандарттары мен рұқсат етудің процедураларын белгілейді. Жүктер көлік құралының жүк бөлімшесі немесе контейнері Конвенцияның ережелеріне сәйкес рұқсат етілген жағдайда ғана ХЖТ процедурасын пайдалана отырып, тасымалданады. Егер контейнер немесе көлік құралының жүк бөлімшесі барлық талаптарға жауап берсе, тиісті ұлттық ведомство жол көлік құралына немесе контейнерге рұқсат беру туралы куәлікті береді. Мұндай рұқсат етуді ХЖТ Конвенциясының барлық Уағдаласушы тараптарымен мойындалады.

Егер уәкілетті ұлттық немесе инспекциялық ведомство дайындаушылар ұсынған қандай да бір жаңа конструкцияның ХЖТ Конвенциясының техникалық нұсқамаларына сәйкестігіне күмән келтірсе, ол тиісті мемлекеттік органдар арқылы ХЖТ Атқарушы кеңесінің, ХЖТ Хатшылығының, ХЖТ Әкімшілік комитетінің (АС.2) немесе БҰҰ ЕЭК-тің көлік құралдарына байланысты кедендік мәселелер жөніндегі жұмыс тобының (WP. 30) пікірін сұрата алады. БҰҰ ЕЭК жұмыс тобы немесе әкімшілік комитеті өз шешімін түсініктеме түрінде білдіре алады, сонымен қатар, егер әңгіме ХЖТ Конвенциясында әлі көрініс таппаған кең таралған жаңа конструкция туралы болса - түзетулер бойынша ұсыныстар дайындай алады (2017 жылдың 1 қаңтарында күшіне енген және жабық брезентпен жылжымалы төбесі бар көліктер мен контейнерлерді енгізген 33-ші түзету жасалды).

1.2.2. ХАЛЫҚАРАЛЫҚ КЕПІЛДІКТЕР ЖҮЙЕСІ

ХЖТ транзиттік режимінің екінші тірегі халықаралық кепілдіктер жүйесі болып табылады. Ол транзиттік операциялар барысында кедендік баждар мен салықтар төлемеу тәуекелі туындаған жағдайда немесе осы төлемді тікелей жауапты тұлға (тұлғалар) орындай алмайтын жағдайда, шығындар ұлттық бірлестіктің кепілдігімен жабылатындай етіп әзірленді.

Халықаралық кепілдік жүйесінің принципі өте қарапайым. 1975 жылғы ХЖТ Конвенциясына қатысушы әр мемлекет көлік секторының мүддесін білдіретін және осы мемлекеттің кеден органдары таныған әрбір ұлттық бірлестік осы елдің аумағында ХЖТ операциясының қандай да бір бұзылуы анықталған жағдайда төлеуге жататын барлық кедендік баждар мен салықтардың төленуіне кепілдік береді.

Осылайша, ұлттық бірлестік мұндай баждар мен салықтарды ұлттық және шетелдік тасымалдаушылардың өзі немесе басқа мемлекеттің осындай бірлестігі берген ХЖТ кітапшаларын қолдана отырып көлік операцияларын жүзеге асыратындығына кепілдік береді.

Нәтижесінде әрбір мемлекет оның аумағында ХЖТ көлік операцияларын жүргізу кезінде кепілдікпен қамтамасыз етіледі. Басқаша айтқанда, кеден органдары ұлттық немесе шетелдік тасымалдаушы тарапынан болған-болмағанына қарамастан, қандай да бір бұзушылықтар анықталған жағдайда төлем жасай алатын ұлттық серіктес бар деген сөз. Осылайша, ХЖТ жүйесі ұлттық ережелермен емес, халықаралық ережелермен реттелетін ұлттық транзиттік тасымалдар тізбегі ретінде ұсынылуы мүмкін, өйткені тасымалдау халықаралық кепілдікпен жүзеге асырылады. Сонымен қатар, мұндай кепілдікті беру шарттары ұлттық заңнама регламентімен анықталады және олар ұлттық кеден органдары мен бірлестік арасындағы келісімге енгізіледі (мұндай келісімнің мысалы ХЖТ Анықтамалығының 6-тарауында келтірілген).

Нәтижесінде барлық халықаралық кепілдік бірлестіктері өзіндік кепілдік тізбегінің құрайды. Бүгінгі таңда жалғыз уәкілетті ХЖТ кепілдік тізбегі Женевадағы Халықаралық автомобиль көлігі Одағының (ХАКО) - бүкіл әлем бойынша автомобиль тасымалдаушыларының мүдделерін білдіретін үкіметтік емес ұйымның қарамағында. ХАКО бұл функцияны ХЖТ Әкімшілік комитетінің басшылығымен орындайды (АС.2). Кепілдік тізбегінің жұмысын бірнеше ірі халықаралық сақтандыру компаниялары қолдайды және ХЖТ (ХЖТАК) Атқарушы кеңесі бақылайды.

Қандай да бір бұзушылық болған жағдайда кеден органдары кепілдік бірлестікке жүгінуден бұрын анықталған бұзушылық үшін тікелей жауапты адамдардан төлем талап етуге тиіс. Егер кепілдік қауымдастығы жауапты болса (мысалы, көрсетілген тұлғалардың төлем қабілетсіздігі салдарынан), аумағында бұзушылық болған мемлекеттің кеден органдары мәселені ұлттық заңнама шеңберінде реттеу үшін өзінің кепілдік бірлестігіне талап қояды. Алайда, кейіннен ұлттық кепілдік бірлестігі халықаралық кепілдік тізбегі арқылы өз шығындарын өтеуді талап ете алады.

Әр ел кепілдік шегін дербес анықтайды. 2016 жылғы 1 шілдедегі жағдай бойынша халықаралық ұйым Уағдаласушы тараптарға кепілдік тізбегі әрбір ұлттық қауымдастықтан талап етілуі мүмкін ең жоғары соманы ХЖТ бір кітапшасы үшін 100 000 еуроға дейін ұлғайтқаны туралы хабарлады.

Осы ұсынылған ең жоғары соманы көрсететін Конвенцияға ресми түзету қазіргі уақытта қаралуда.

1.2.3. ХЖТ КІТАПШАСЫ

ХЖТ кітапшасы халықаралық кедендік құжат болып табылады және бүкіл транзиттік жүйенің негізін құрайды. Бұл халықаралық кепілдіктің болуын растайды.

Бүгінгі таңда ХАКО - ХЖТ Атқарушы Кеңесінің бақылауымен және ХЖТ Конвенциясына сәйкес ХЖТ кітапшаларын ұлттық кепілдік бірлестіктері арасында орталықтандырып дайындау және тарату құқығын алған жалғыз халықаралық ұйым. Өз кезегінде, әрбір ұлттық кепілдік бірлестігі өз мемлекетінің тасымалдаушыларына ХЖТ кітапшаларын декларацияда - тасымалдаушының міндеттемесінде белгіленген шарттармен береді.

Мұқабаның бірінші беті көлік операторына ХЖТ-ны бір тасымалдауға кепілдік береді, берілген қауымдастық пен көлік операторы тиісті түрде толтырғаннан және қол қойғаннан кейін, екіден топтастырылған Үзбелі парақтар мен түбіртектер көлік операторына декларация үшін тасымалданатын жүктерді ұсынуға және кеден органдарына орындалған тексерулердің нәтижелерін тіркеуге мүмкіндік береді.

Халықаралық ұйымның және оны берген кепілдік бірлестігінің қолдары мен мөрлері бар тасымалдаушы тиісті түрде толтырған ХЖТ атаулы кітапшасын ұсынудың өзі кепілдіктің бар екендігінің және жарамдылығының дәлелі екені көрсетеді. ХЖТ кітапшасы ХЖТ кітапшасын берген кепілдік бірлестігі белгілеген мерзімде операция жөнелту кеденінде басталған жағдайда межелі кеденде ХЖТ тасымалдау аяқталғанға дейін жарамды болады.

1.2.4. КЕДЕНДІК БАҚЫЛАУ ШАРАЛАРЫН ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ТАҢУ

ХЖТ транзиттік жүйесінің төртінші тірегі транзит мемлекеттерін тану және жөнелтуші мемлекетте қабылданған кедендік бақылау шараларын тағайындау қағидаты болып табылады.

Атап айтқанда, көлік құралдарының пломбаланған жүк бөлімшелерінде немесе контейнерлерде тасымалданатын жүктер, әдетте, жүру жолында кедендік тексеруден босатылады. Бұл ХЖТ процедурасын пайдаланатын тасымалдаушылар үшін ең маңызды артықшылық болып табылады.

Әрине, жоғарыда айтылғандар, егер кеден органдарында бұзушылықтарды болжауға негіз болса, іріктеп тексеру мүмкіндігін жоққа шығармайды, алайда жол бойындағы жүктерді тексерудің мұндай жағдайлары жалпы ережеден ерекшелік ретінде қарастырылуы керек.

Жөнелтуші мемлекеттегі кедендік бақылаудың толық болуы және барлық қажетті формальды жағдайларын сақтай отырып жүзеге асырылуы маңызды. Жөнелтуші кеден органы кеден мөрлері мен пломбаларын баспас бұрын контейнердің немесе көлік құралының жүк бөлімшесінің жай-күйін, ал брезентпен жабылған көлік құралдарын (контейнерлерді) пайдаланған жағдайда брезент пен оның бекітпелерінің жай-күйін тексеруге тиіс.

1.2.5. ХЖТ ЖҮЙЕСІНЕ КІРУ РҰҚСАТЫ ТУРАЛЫ

1999 жылы ХЖТ жүйесін қайта қараудың үздіксіз процесінің I кезеңінің нәтижесінде ХЖТ Конвенциясына ХЖТ жүйесіне қол жеткізу үшін тасымалдаушыларға қойылатын қосымша талаптарды белгілейтін бірқатар түзетулер күшіне енді. Бұл шаралар, атап айтқанда, халықаралық ұйымдасқан қылмыстық заң бұзушылықтардың алдын алу үшін енгізілді.

Конвенцияға 9-қосымша ХЖТ кітапшаларын беруге Ұлттық құзыретті органдардан (әдетте кедендік) рұқсат алу үшін (жазбаша шарт немесе тиісті үкіметтік құжат түрінде) ұлттық бірлестіктер сақтауға тиіс шарттар мен ең төменгі талаптарды көздейді және кепілгер ретінде әрекет етеді. Халықаралық ұйым (ХАКО) ұсынуы мүмкін коммерциялық талаптарға қосымша, қайта қаралған Конвенция ұлттық бірлестіктер олар кемінде бір жыл жұмыс істеген, тұрақты қаржылық жағдайға ие болған және кеден немесе салық заңнамасын бұрын елеулі немесе қайта бұзбаған жағдайда ғана оларға өкілеттіктер берілуі мүмкін екендігін нақты айқындайды. Сонымен қатар, бұл бірлестіктер межелі елдің құзыретті органдарымен жазбаша шарт жасасуы және олардың кеден органдары алдындағы ықтимал жауапкершілігі сақтандырылғандығы туралы дәлелдер ұсынуы тиіс (6-тараудағы уәкілетті келісімнің мысалын қараңыз).

Конвенцияға 9-қосымша ХЖТ жүйесіне қол жеткізу үшін көлік операторларына қойылатын ең төменгі шарттар мен талаптарды да көздейді. Олар тұрақты қаржылық жағдайды, кеден немесе салық заңнамасын елеулі немесе бірнеше рет бұзудың алдын алады және ХЖТ кітапшасын беретін ұлттық бірлестікке тасымалдаушының міндеттемелері бар жазбаша декларацияны ұсынуды қамтиды.

2012 жылғы ақпанда ХЖТ-ның Әкімшілік комитеті 6-бапқа енген түзетулерді қабылдады және ХЖТ Конвенциясының 9-қосымшасына III жаңа бөлімді енгізіп, халықаралық кепілдіктер жүйесін тиімді ұйымдастыру және оның жұмыс істеуі, сондай-ақ ХЖТ кітапшаларын басып шығару және тарату үшін жауапкершілік алуға уәкілетті халықаралық ұйым орындауға тиіс жағдайлар мен талаптарды жасады. Бұл түзетулер халықаралық ұйымын және рұқсат алу процесін нақты сипаттайды. Олар 2013 жылдың 10 қазанында күшіне енді.

ХЖТ кітапшасының уәкілетті иелері туралы ақпаратты қадағалау және алмасу үшін ХЖТАК барлық Уағдаласушы тараптар үшін қолжетімді ХЖТ (ХЖТХДБ) халықаралық деректер банкіні құрды. ХЖТ хатшылығы басқаратын және ұлттық кеден әкімшіліктері ұлттық бірлестіктермен арақатынасты қолдайтын ХЖТХДБ бірегей сәйкестендіру нөмірлері (ID) жүйесін пайдалана отырып, ХЖТ кітапшасының барлық уәкілетті ұстаушылары туралы ақпаратты қамтиды. Қазіргі уақытта ХЖТХДБ-да ХЖТ кітапшасының 33 000-нан астам авторландырылған тасымалдаушылары тіркелген. Сондай-ақ ХЖТ процедурасына кез келген кері байланыс пен Конвенцияның 38-бабына сәйкес осы процедуранан алып тастау да қадағаланады.

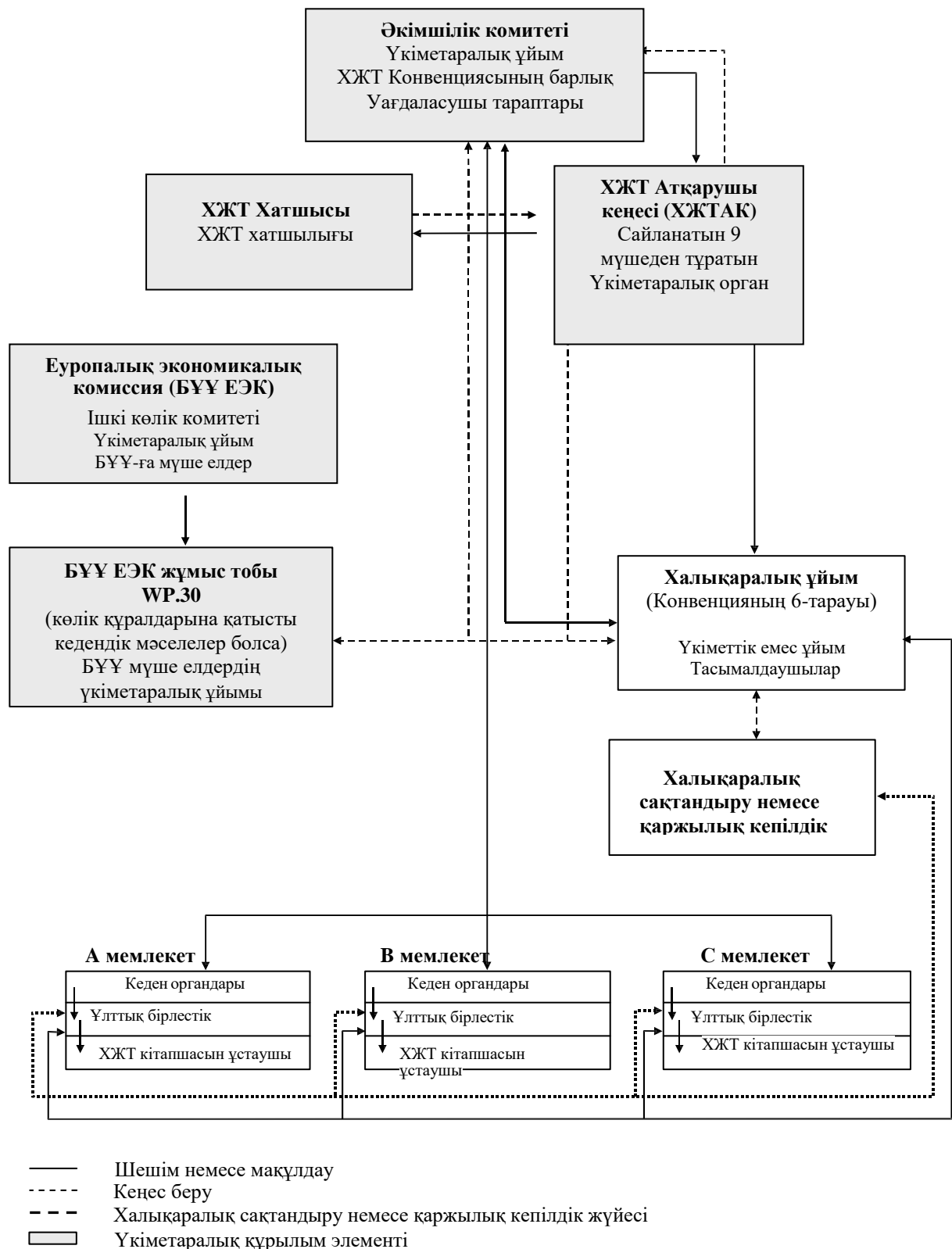
1.3. ХЖТ КОНВЕНЦИЯСЫНЫҢ ҰЙЫМДЫҚ ҚҰРЫЛЫМЫ

Конвенцияның тиімді жұмыс істеуі тасымалдаушылар, кеден органдары немесе кепілдік тізбегі болсын, барлық мүдделі тараптардың назары мен белсенді қатысуына негізделген. Сондықтан ХЖТ жүйесі мен ХЖТ Конвенциясы оның құқықтық жүйесі ретінде үнемі жаңартылып отыруы тиіс. Бұл міндет ХЖТАК-нің қолдауымен ХЖТ-ның (АС.2) Әкімшілік комитетіне жүктелген. ХЖТ мен БҰҰ ЕЭК хатшылығы осы үш органның кездесулерін ұйымдастыру үшін қажетті қолдау көрсетеді.

ХЖТ Конвенциясының жұмыс органдарының жалпы схемасы төмендегі 2-суретте көрсетілген.

ХЖТ жүйесінің негізгі қатысушыларының рөлі мен міндеттеріне шолу төменде анықтамалықтың 1.9-тарауында келтірілген.

2-сурет: ХЖТ Конвенциясының ұйымдық құрылымы

1.3.1. ХЖТ КОНВЕНЦИЯСЫНЫҢ ӘКІМШІЛІК КОМИТЕТІ

Конвенция шеңберінде шешім қабылдайтын ХЖТ Конвенциясының жоғары органы - барлық Уағдаласушы тараптардан тұратын оның әкімшілік комитеті. Ол Конвенцияға түзетулерді қабылдау және құзыретті мемлекеттік органдар мен Халықаралық ұйымдарға ХЖТ жүйесін пайдалану жөнінде пікір алмасуға мүмкіндік беру үшін, әдетте, БҰҰ ЕЭК қамқорлығымен Женевада жыл сайын (көктемде және күзде) екі отырыс өткізеді. Әкімшілік комитет Конвенцияның қолданылуын қадағалайды және Конвенция шеңберінде Уағдаласушы тараптар, бірлестіктер және халықаралық ұйымдар қабылдайтын кез келген шараларды зерделейді және олардың Конвенция ережелеріне сәйкестігін тексереді. Бүгінгі таңда Әкімшілік комитет 1975 жылғы ХЖТ Конвенциясына 34-тен астам түзетулер, сондай-ақ көптеген қарарлар, ұсынымдар мен түсініктемелер дайындап, бекіткен.

1.3.2. ХЖТ АТҚАРУШЫ КЕҢЕСІ (ХЖТАК)

1999 жылы ХЖТ-ның (АС.2) Әкімшілік комитеті ХЖТ-ның Атқарушы кеңесін (ХЖТАК) құрды. Оны құрудағы мақсаты - ХЖТ конвенциясын қолдану саласындағы кеден органдары арасындағы халықаралық ынтымақтастықты дамытуға ықпал ету, ХЖТ жүйесін қолдануға қолдау көрсету және ХЖТ кітапшаларын орталықтандырылған басып шығару мен таратуды қоса алғанда, халықаралық кепілдіктер жүйесінің жұмыс істеуіне бақылауды жүзеге асыру. ХЖТАК 9 мүшеден тұрады, оларды ХЖТ Конвенциясының Уағдаласушы тараптарының үкіметтері екі жылдық мерзімге жеке өзі сайлайды.

ХЖТАК шешімдерін ХЖТ Хатшысы жүзеге асырады, оған шағын хатшылық көмектеседі. ХЖТ хатшысы БҰҰ ЕЭК қызметкері болып табылады.

ХЖТАК және ХЖТ хатшылығының қызметі қазіргі уақытта ХЖТ-ның әрбір таратылған кітапшасынан белгілі бір соманы алу жолымен қаржыландырылады.

1.3.3. КӨЛІК ҚҰРАЛДАРЫНА ҚАТЫСТЫ КЕДЕНДІК МӘСЕЛЕЛЕР ЖӨНІНДЕГІ БҰҰ ЕЭК-нің ЖҰМЫС ТОБЫ (WP.30)

ХЖТ Әкімшілік комитетінің жұмысын көлік құралдарына қатысты кедендік мәселелер жөніндегі жұмыс тобы (WP.30) ұйымдастырады, ол өз сессияларын жылына екі-үш рет Женевада, әдетте әкімшілік Комитетпен бір уақытта өткізеді.

Жұмыс тобының қызметіне БҰҰ мүше мемлекеттердің бәрі және қызығушылық танытқан халықаралық ұйымдар араласа алады.

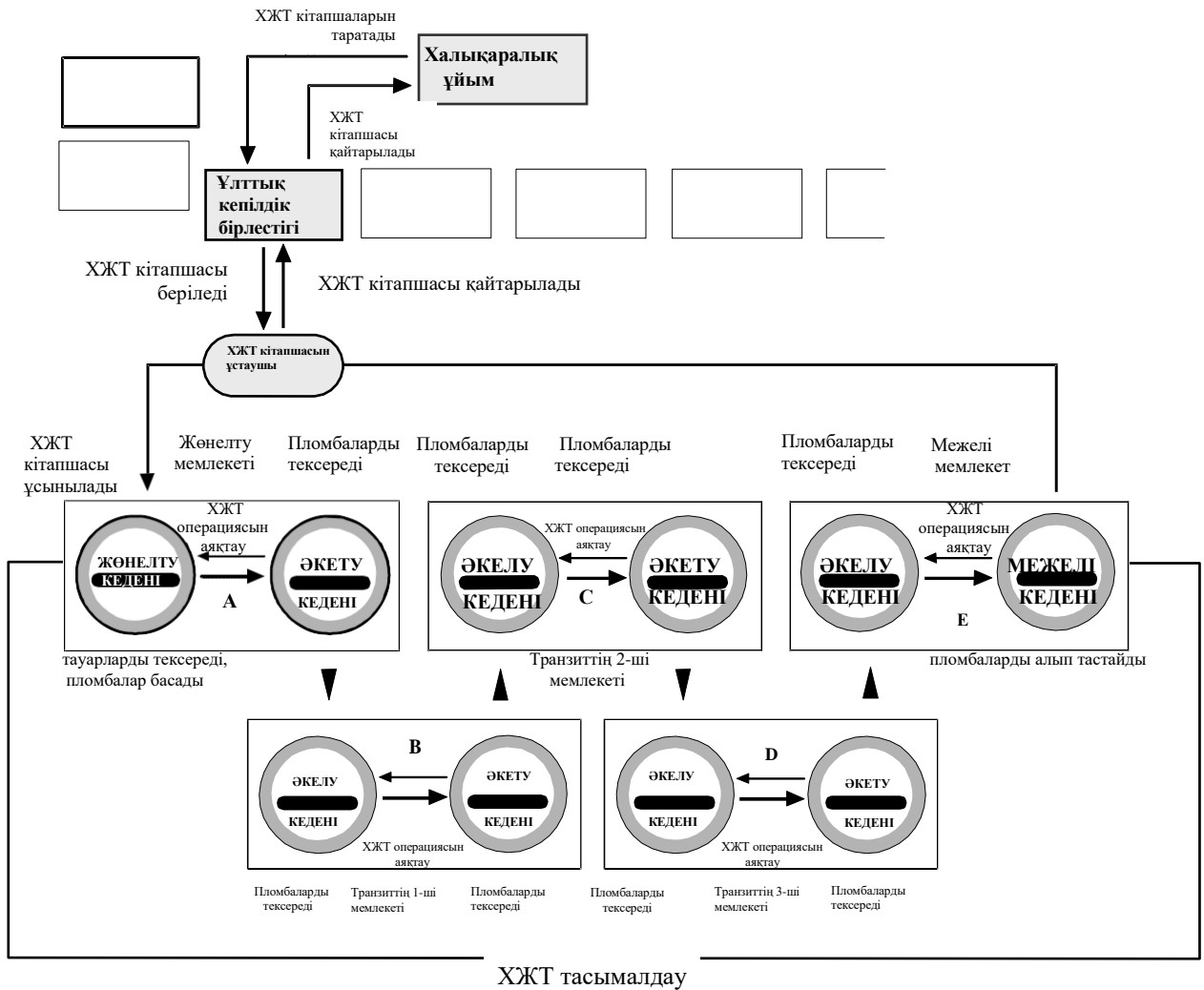
Жұмыс тобы, сондай-ақ, Конвенцияның жекелеген ережелері бойынша түзетулер мен ұсынымдарды ХЖТ (АС.2) әкімшілік комитетіне бекітуге бермес бұрын жүйелі түрде қарайды.

Ұсынымдар Конвенцияның барлық қатысушыларының, мысалы, Конвенцияның баптарын немесе түсіндірме жазбаларын орындауы үшін міндетті болып табылмайды. Алайда, олар Конвенцияның ережелерін біркелкі қолдану үшін өте маңызды, өйткені олар Уағдаласушы Тараптар мен ХЖТ Конвенциясын пайдаланушылардың көпшілігі өкілдік ететін ортақ пікір білдіреді.

1.4. ХЖТ ЖҮЙЕСІНІҢ ЖҰМЫС ІСТЕУ ПРИНЦИПІ

Төменде сипатталған процедуралар ХЖТ жүйесін пайдалана отырып жүктерді тасымалдау кезінде іс жүзінде жүзеге асырылатын операциялар, оның ішінде кедендік операциялар туралы жалпы түсінік береді (3-суретті қараңыз).

3-сурет: ХЖТ жүйесінің жұмыс істеу принципі

Жөнелту кедені, әдетте, жүктерді әкетуге байланысты барлық қажетті кедендік формальды жағдайлар орындалатын кеден болып табылады. Кеден органдары жүктерді ХЖТ кітапшасында тасымалдаушы мәлімдеген мәліметтердің (жүк манифестінің) негізінде тексереді және рәсімдейді. Кеден органдары жүк бөлімшесіне кеден пломбаларын басады және бұл туралы басылған пломбалардың немесе айырым белгілерінің саны мен сәйкестендіру сипаттамасын көрсету арқылы кітапшада белгі жасайды. Осыдан кейін бір Үзбелі Парақ (ақ) бөлініп алынады және тиісті түбіртек толтырылады. ХЖТ кітапшасы көлік операциясын бастайтын тасымалдаушыға қайтарылады. Шығу шекаралық кедені кеден пломбаларының сақталуын тексереді, ХЖТ кітапшасының (жасыл) екінші парағын бөледі және тиісті түбіртекті толтырады. Осыдан кейін жүктер шетелге шығарылуы мүмкін, ал толтырылған түбіртектердің екеуі де жөнелтуші мемлекеттің аумағында ХЖТ операциясының тоқтатылғанын куәландырады.

Содан кейін жөнелтуші елдің кеден органдары төменде сипатталған талап етілетін процедураға сәйкес ХЖТ операциясын жүзеге асырудың дұрыстығын тексереді (яғни оны бақылаудан алып тастайды). Шекаралық кеден ХЖТ кітапшасының (жасыл) үзбелі парағын жөнелту кеденіне жібереді, ол оны ақ үзбелі парақпен салыстырады. Егер олар сәйкес келсе (яғни, шекара кедені бұзушылықтарды таппаса және ешқандай ескертпелер жасамаса), онда бұл мемлекет үшін ХЖТ операциясы аяқталады. Жоғарыда айтылғандардан басқа, ХЖТ операцияларын аяқтаудың басқа да мысалы, электрондық деректер алмасуды пайдалану арқылы немесе орталық кеден органы арқылы процедуралар орындалуы мүмкін.

Егер шекаралық кеденмен жіберілген үзбелі парақта қандай да бір ескертпелер болса немесе жөнелту кедені қабылданбаса, немесе егер кеден органдарының ХЖТ операциясы тиісті түрде орындалмаған деп пайымдауға өзге негіздері болса, қызметтік тексеру жүргізу басталады. Бұдан басқа, тасымалдаушы мен ұлттық кепілдік бірлестігі ХЖТ операциясының тоқтатылуы ескертумен куәландырылғаны туралы немесе ол мүлде болмағаны жайлы, немесе операцияны жүзеге асырудың дұрыстығына күмәнданудың өзге себептері бар екендігі туралы хабардар етіледі. Тасымалдаушы мен бірлестікке осы мәселе бойынша өз айғақтарын беру ұсынылады. Егер кеден органдарына қанағаттанарлық түсініктемелер берілмесе, онда олар ХЖТ Конвенциясының ережелеріне және ұлттық заңнамаға сәйкес төленуге жататын кедендік баждар мен салықтардың сомасын айқындай алады. Егер мұндай баждар мен салықтарды бұзушылық үшін тікелей жауапты тұлғалардан өндіріп алу мүмкін болмаған жағдайда, кеден органдары Ұлттық кепілдік бірлестігіне Конвенция белгілеген мерзімде осы соманы төлеу қажеттігі туралы хабарлайды. Сома кеден органдары мен ұлттық бірлестік арасындағы келісімде көзделген кепілдіктердің ұсынылған ең жоғары деңгейі шегінде болуы тиіс.

Транзиттің әрбір келесі мемлекетінде жөнелту мемлекетіндегідей процедура жүргізіледі. Жүктер транзит мемлекетінің аумағына әкелінетін кеден (аралық кеден) кеден пломбаларының сақталуын тексереді және үзбелі парақты біреуін алынады. Кеден арқылы жүктер транзит мемлекетінің аумағынан (аралық кеден) әкетілу кезінде де тура осындай процедуралар жүргізіледі. Екі парақ та тексеріліп, ХЖТ операциясы аяқталады немесе егер қандай да бір бұзушылықтар анықталса, жоғарыда сипатталған процедура қолданылады. Жүктер межелі мемлекеттің аумағына әкелінетін кеден бір мезгілде межелі кеден болып табылса, екі үзбелі парақты бөліп алады және жүктерді басқа кедендік процедураға (қоймада сақтау, еркін айналымға шығару және т.б.) орналастыру үшін жауапкершілікті қабылдайды. Егер жүктер сол елдің басқа кеденіне баруға тиіс болса, кіру кедені (аралық кеден) әдеттегі схема бойынша әрекет етеді және ішкі кеден түпкілікті тағайындалған кеденге айналады.

Әдетте жүйе жоғарыда сипатталғандай жұмыс істейді. Дегенмен, жоғарыда келтірілген схема кез келген кеден органдарының Ұлттық бақылау процедураларын жүргізуге құқығын ешбір жағдайда жоққа шығармайды. Егер кеден органдары жүктер жалған мөрлер мен пломбаларды пайдалана отырып, жасырын түрде тасымалданады деп болжауға немесе ХЖТ жалған кітапшаларын қолданды деп күдіктенсе, олар жүктерді қарап шығуы мүмкін және қажет болған жағдайда ХЖТ тасымалдауды тоқтата тұруы мүмкін.

Неғұрлым сенімді бақылауды қамтамасыз ету үшін кеден органдары жүктердің жүру бағытын белгілей алады. Тасымалдау ақылға қонымды мерзімде жүзеге асырылуы тиіс. Тасымалдау үшін белгіленген мерзімде орындалмаған немесе қандай да бір объективті себептерге (су тасқыны, қар жауу, көлік құралының сынуы және т.б.) байланысты өзіне ұйғарылған жүру бағытын бұзған тасымалдаушы осындай жағдайлардың бәрін негіздеуге тиіс. Неғұрлым елеулі бұзушылықтар (кеден пломбаларының бүлінуі, жүктердің мәжбүрлі түрде қайта тиелуі, оларды толық немесе ішінара жою) кезінде тасымалдаушы оқиға орнына тікелей жақын орналасқан кез келген ресми мекемеден ХЖТ кітапшасындағы хаттаманы пайдалана отырып, бұл туралы ресми растауды алуға тиіс. Осындай хаттаманың негізінде кеден органдары тергеу-тексеру жұмыстарын бастай алады.

ХЖТ анықтамалығының 5-тарауында ұлттық деңгейде ХЖТ процедурасын қолданудың оңтайлы практикасына мысалдар келтірілген.

1.5. ХЖТ ЖҮЙЕСІНІҢ БОЛАШАҒЫ

1.5.1. ХЖТ ЖҮЙЕСІН БҮКІЛ ӘЛЕМДЕ ҚОЛДАНУ

ХЖТ жүйесін оны пайдаланғысы келетіндердің барлығына қол жетімді ету үшін ол Біріккен Ұлттар Ұйымының қамқорлығымен жарнамаланады. 1984 жылы БҰҰ Экономикалық және әлеуметтік кеңесі қарар қабылдады (1984/79), онда әлемнің барлық елдеріне ХЖТ конвенциясына қосылу мүмкіндігі және оны қолдану туралы мәселені зерделеу ұсынылды. Оған қоса, халықаралық үкіметаралық және үкіметтік емес ұйымдарға, атап айтқанда, БҰҰ өңірлік комиссияларына ХЖТ жүйесі әмбебап кедендік транзит жүйесі ретінде тарату үшін ұсынылған.

Аталған қарарға сәйкес ХЖТ Конвенциясын ратификациялауды қазіргі 73 Уағдаласушы Тараптың шегінен тыс кеңейту жөніндегі жұмыс жүргізілуде. Осы мақсатта үкіметтік органдарды, көлік саласын және сауда ұйымдарын Конвенцияның мүмкіндіктерімен таныстыру үшін өңірлік және субөңірлік семинарлар мен практикумдар үнемі өткізіліп тұрады.

Азия, Африка, Латын Америкасы және Таяу Шығыс елдерінің көпшілігіне ХЖТ жүйесін енгізу бойынша жұмыстар үнемі жүргізілуде. Мұнымен тек БҰҰ ЕЭК пен ХЖТ хатшылығы ғана емес, сондай-ақ басқа да өңірлік комиссиялар мен Біріккен Ұлттар Ұйымының теңізге шығуға мүмкіншілігі жоқ дамушы және аз дамыған елдер мен шағын аралдық дамушы мемлекеттер жөніндегі Кеңесі (OHRLLS) сияқты бөлімшелері де айналысады. Бұл жұмсалған күш Еуропалық комиссия, Дүниежүзілік банк, Азиялық экономикалық даму банкі немесе экономикалық ынтымақтастық ұйымы сияқты әртүрлі халықаралық ұйымдар мен қаржы институттарынан қолдау табады, олар ХЖТ жүйесі олардың қызығушылығын тудыратын салаларда автомобиль тасымалын жеңілдетудің маңызды элементі болып табылады деп санайды.

1.5.2. ХЖТ ПРОЦЕДУРАСЫН КОМПЬЮТЕРЛЕНДІРУ

Соңғы жылдары кеден органдары үшін де, көлік операторлары үшін де маңызды өзгеріс – қағаз тасымалдаушыларды электронды тасымалдаушыларға ауыстыру кең таралған сипатқа ие болды.

Кеден органдары өте күрделі жағдайға тап болады. Бір жағынан, олар заңдарды қатаң басшылыққа алуы керек, бұл оларға қазынаны толықтыруға және халықаралық сауда айналымындағы жүктердің қозғалысын бақылауға, ықтимал бұзушылықтардың жолын кесуге міндеттейді. Екінші жағынан, кеден органдары коммерциялық және көлік ұйымдарының кедендік процедураларын жеңілдеткісі келмегені үшін үнемі сынға ұшырайды, бұл, әрине, тауар айналымын тежейді.

Кеден органдарының саны аз жеке құрамын және кедендік бұзушылықтар мен контрабанданың неғұрлым күрделі әдістерін назарға ала отырып, кедендік бақылауды жақсартудың жалғыз ақылға қонымды тәсілі ұлттық және халықаралық процедураларды соңғы техникалық жетістіктерге және ақпаратты электрондық өңдеуге бейімдеу арқылы тәуекелдерді талдаудың жаңа әдістерін пайдалану болып табылады.

Жоғарыда айтылғандарды ескере отырып, кеден әкімшіліктері мен көлік индустриясы ХЖТ процедурасының тиімділігін арттыру үшін ақпараттық-коммуникациялық технологияларды (АКТ) кеңінен пайдаланады. Уағдаласушы Тараптардың көпшілігінде АКТ кедендік жүйелері ХЖТ операцияларын басқарады, ал көлік компаниялары ХЖТ процедурасына сәйкес тасымалданатын тауарлар туралы ақпаратты алдын-ала және электрондық түрде беруге мүмкіндік беретін ХЖТ алдын-ала электрондық декларациялау жүйесі (TIR-EPD) сияқты кеден органдары немесе бастамалар ұсынатын АКТ жүйелерін пайдаланады. Бұдан бөлек, ХЖТАК оған берілген мандатқа сәйкес хатшылық кеден органдарының қызметкерлері мен АКТ кедендік жүйелері ХЖТ кітапшасының уәкілетті ұстаушылары туралы және жақын арада ХЖТ уәкілеттік берген кеден органдары туралы ақпаратқа оңай қол жеткізуі үшін ХЖТХБД (*халықаралық деректер банкі*) жетілдіруді жалғастыруда. Ақырында, ХЖТ кітапшаларын пайдалануды бақылау жүйесінің сапасы (10-қосымшада көрсетілгендей) кеден әкімшіліктеріне операцияларды тоқтату туралы деректерді факс арқылы жіберудің баламасын ұсынатын қазіргі заманғы АКТ жүйесін енгізу арқылы айтарлықтай жақсарды.

Осы жаңалықтардың барлығы ХЖТ процедурасының белгілі бір аспектілерін компьютерлендіруге үлкен үлес қосты, соған қарамастан, 2003 жылы ХЖТ Конвенциясының Уағдаласушы тараптары ХЖТ процедурасын толық компьютерлендіру үшін «eTIR жобасын» жүзеге асыруға кірісті.

eTIR жобасының, атап айтқанда, eTIR халықаралық жүйесінің мақсаты ХЖТ Конвенциясының ережелеріне сәйкес тауарлардың, көлік құралдарының немесе контейнерлердің халықаралық транзитінің ұлттық кеден жүйелері арасында қауіпсіз деректер алмасуды қамтамасыз ету және кеден органдарына ХЖТ жүйесінің уәкілетті пайдаланушыларына кепілдік тізбектерімен берілетін кепілдіктерге қатысты деректерді басқаруға мүмкіндік беру болып табылады. eTIR енгізуде ХЖТ жүйесіне қатысатын барлық тараптар ұтады. Біріншіден, eTIR қауіпсіздікті қамтамасыз ету және тәуекелдерді басқару үшін қосымша мүмкіндіктер береді, осылайша алаяқтық жағдайларының қаупін азайтады. Екіншіден, неғұрлым тығыз халықаралық ынтымақтастық барлық мүдделі тараптарға әкімшілік жүктемені едәуір азайтуға және жаһандық жеткізілім тізбегін басқару жүйесінің артықшылықтарын барынша пайдалануға мүмкіндік береді. Ақырында, жүк туралы алдын-ала ақпарат беру және нақты уақыт режимінде ақпарат алмасу ХЖТ процедурасын жеделдетуге ықпал етеді.

2014 жылы eTIR тұжырымдамалық және техникалық аспектілері бойынша жұмыс пилоттық жобаларды іске қосуға және eTIR-ді ХЖТ Конвенциясына енгізу үшін құқықтық негіз жобасын жасау үшін арнайы сарапшылар тобын құруға мүмкіндік беретін деңгейге жеткенде, ХЖТ процедураларын компьютерлендіру жұмыстары қарқын ала бастады. Бұдан басқа, 2015 жылы ХЖТ Уағдаласушы Тараптары ХЖТ жүйесін қысқа мерзімде компьютерлендіру туралы бірлескен мәлімдемені мақұлдады.

Теориялық және практикалық жұмысты тексеру және оны одан әрі жетілдіру мақсатында екі eTIR пилоттық жобасын іске қосу туралы шешім қабылданды. Түркия мен Иран арасындағы алғашқы пилоттық жоба сәтті аяқталды және жобаның барлық мүдделі тараптары 2017 жылдың ақпан айында мақұлдады, бұл ХЖТ процедурасы қағазды пайдаланбай мүмкін болатындығын көрсетті. Грузия мен Түркия арасындағы eTIR екінші пилоттық жобасы кеден органдары арасындағы ХЖТ деректерін қауіпсіз электрондық алмасудың практикалық тиімділігін көрсету мақсатында әлі де жалғасуда.

1.6. ҚОРЫТЫНДЫ

1949 жылы құрылған сәттен бастап ХЖТ жүйесі халықаралық сауда мен көлік қатынасын дамытуда маңызды рөл атқарған кедендік транзиттің жалғыз жаһандық жүйесі болып саналуда.

ХЖТ жүйесі алаяқтық пен контрабанданың жаңа әдістері, саяси күштердің өзгеруі, сондай-ақ жақын болашақта осы жүйені пайдалана бастайтын жаңа Уағдаласушы Тараптардың қосылуы есебінен саудадағы күтілетін жаңа үрдістерге байланысты жаңа күрделі міндеттер де пайда болуда. Осылайша, қазіргі уақытта қауіпсіздікті арттыру және тасымалдауды жеңілдету арқылы жүйенің өміршеңдігін қамтамасыз ету үшін ХЖТ процедурасын компьютерлендіру саяси императив болып табылады.

Сонымен бірге, ХЖТ Конвенциясын одан әрі дамыту және жаңғырту туралы мәселені қарау кезінде негізгі халықаралық оқиғаларды: тұрақты даму саласындағы күн тәртібін іске асырудағы прогресті, Вена іс-қимыл бағдарламасы мен ДСҰ СРОТК (*сауда процедураларын оңайлату туралы келісім*) назарға алу керек.

БҰҰ ЕЭК және ХЖТ хатшылықтарының мақсаты таңдалған бағыттағы жұмысты жалғастырудан және ХЖТ Конвенциясының Уағдаласушы Тараптары мен көлік саласы арасындағы өзара іс-қимылды одан әрі жетілдіру үшін сенімді халықаралық тетікті құрудан тұрады. ХЖТ транзиттік жүйесінің заңнамалық базасын ұдайы дамыту және оның жұмысын көлік саласының да, кеден органдарының да талаптарына әрдайым сай келетіндей ұтымды етуі қажет.

БҰҰ Дүниежүзілік ұйым және ХЖТ Конвенциясының депозитарийі ретінде Конвенцияны басқару және оған қажетті өзгерістер енгізу бойынша қызмет көрсетеді.

1.7. ХЖТ ЖҮЙЕСІ ТУРАЛЫ АҚПАРАТТЫ ҚАЙДАН АЛУҒА БОЛАДЫ

Баспа басылымы ретінде және көптеген тілдердегі электрондық файл түрінде бар ХЖТ Анықтамалығынан басқа, ХЖТ Конвенциясы және оның Уағдаласушы тараптарда қолданылуы туралы ақпаратты кейбір басқа дерек көздерден алуға болады.

БҰҰ ЕЭК ХЖТ хатшылығы қолдайтын ХЖТ (<http://tir.unesco.org>) сайты неғұрлым толық және үнемі жаңартылып отыратын ақпарат көзі болып табылады. ХЖТ анықтамалығының бірқатар тілдердегі мәтіндеріне қосымша, бұл сайт Конвенцияны барлық Уағдаласушы тараптарда қолдану туралы өзекті мәліметтерді қамтиды. Мұнда сондай-ақ ХЖТ Конвенциясының ережелерін түсіндіру туралы, депозитарийге хабарламалар туралы, сондай-ақ кеден органдары мен ХЖТ (АС.2) Әкімшілік комитеті қолданысқа енгізген ұлттық және халықаралық бақылау шаралары туралы соңғы ақпаратты табуға болады. Шекарадан өту процедураларын жеңілдету мәселелеріне арналған БҰҰ ЕЭК веб-сайты (<http://border.unesco.org>). Бұдан басқа, ХЖТ сайтында ХЖТ Әкімшілік комитетінің (АС.2), ХЖТЖБ, БҰҰ ЕЭК көлікпен байланысты Кеден мәселелері жөніндегі жұмыс тобының (WP.30) және сарапшылардың қосалқы топтарының (ағылшын, француз және орыс тілдерінде) барлық жұмыс құжаттары мен баяндамалары бар.

ХЖТ хатшылығы сондай-ақ ХЖТ процедурасын пайдаланатын елдердегі ХЖТ және eTIR үйлестіру орталықтары деп аталатын халықаралық анықтамалық шығарады. Бұл ХЖТ Конвенциясын ұлттық деңгейде қолдану мәселелері бойынша жүгінуге болатын ұлттық кеден органдары мен кепілдік бірлестіктерінің сарапшылары. Үйлестіру орталықтары туралы мәліметтерді БҰҰ ЕЭК сайтынан және шекарадан өту процедураларын жеңілдету мәселелеріне арналған БҰҰ ЕЭК веб-сайтынан алуға болады. (қол жеткізуге арналған парольді БҰҰ ЕЭК ХЖТ хатшылығы талап ету бойынша ұсынады). ХЖТ хатшылығы ХЖТ Конвенциясы шеңберінде қолданылатын кеден пломбалары мен мөрлерін басуға арналған құрылғылардың халықаралық тізілімін жүргізеді. Бұл тізілім қызмет бабында пайдалану үшін кеден органдары арасында онлайн режимінде таратылады.

Қосымша түсініктеме алу үшін БҰҰ ЕЭК хатшылығына, ХЖТ (ХЖТАК) Атқарушы кеңесіне және ХЖТ хатшылығына жүгінуге болады:

TIR secretariat Palais des Nations,
CH-1210 Geneva (Switzerland); Тел. + 41-22-917-
1531;
Факс + 41-22-917-0039 немесе +41-22-917-0614;
Электрондық пошта: tirexb@unecce.org

1.8. ҰЛТТЫҚ ҚАУЫМДАСТЫҚТАРҒА ХАҚО БЕРГЕН ХЖТ КІТАПШАЛАРЫНЫҢ САНЫ

Елдер	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Ауғанстан	-	-	-	-	-	-	50	0	0	0	0
Аустрия	9,850	11,150	8,550	7,500	8,400	6,650	4,750	3,200	2,600	1,700	2,900
Әзірбайжан	9,000	9,500	7,600	7,800	9,100	11,400	10,300	4,800	3,800	2,800	1,900
Албания	800	950	950	500	500	600	1,350	1,400	1,900	2,250	600
Армения	300	500	350	800	2,000	3,800	2,200	0	0	0	50
Беларусь	194,300	213,600	161,400	158,100	173,200	215,000	170,800	113,400	95,250	65,200	55,600
Бельгия және Люксембург	300	500	500	550	350	250	200	200	50	100	0
Босния және Герцеговина (4)	-	-	-	600	900	900	1,800	2,000	1,000	800	600
Болгария	140,000	148,200	124,200	137,600	150,000	131,000	133,550	125,150	86,000	59,900	44,800
Бұрынғы Югославия Македония Республикасы	20,300	23,900	18,200	23,500	21,800	25,400	29,300	34,000	27,700	19,400	14,000
Венгрия	16,000	26,100	14,500	17,800	19,400	28,500	20,800	18,700	13,200	6,500	10,550
Германия	40,450	31,400	7,650	18,950	24,900	16,450	16,450	7,800	7,700	4,900	5,450
Грекия	19,800	21,900	9,550	16,000	16,600	5,000	7,700	4,000	5,100	5,050	2,100
Грузия	4,100	4,000	4,000	4,200	7,000	8,200	10,500	7,500	6,000	11,000	5,500
Дания	1,000	800	300	600	600	850	400	450	300	450	300
Израиль	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Иордания	0	50	50	500	300	50	150	50	0	50	50
Иран (Ислам Респ.)	52,000	48,000	58,000	54,000	78,000	85,000	105,000	90,000	85,000	118,000	115,000
Испания	3,100	3,000	3,500	2,500	2,700	4,300	2,500	800	600	200	400
Италия	0	3,550	4,050	4,000	2,550	2,000	3,500	1,000	1,500	2,000	500
Қазақстан	39,050	32,150	31,000	30,050	24,500	19,000	25,000	24,200	18,500	23,500	21,300
Кипр	400	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Қырғызстан	18,100	17,050	15,050	14,050	20,700	17,100	22,200	20,900	9,300	4,800	4,100
Кувейт	50	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Латвия	90,600	108,900	57,000	86,200	100,100	97,800	91,900	57,600	31,200	31,100	19,950

-23 -

Елдер	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Ливан	100	0	50	0	50	50	300	500	350	550	600
Литва	174,500	218,500	111,500	157,500	185,200	191,600	195,000	150,000	78,000	73,200	67,100
Марокко	0	100	100	150	200	100	200	100	0	0	0
Моңғолия	50	0	0	0	50	100	100	50	50	50	200
Нидерланд	7,250	8,200	8,700	9,600	5,900	9,650	8,650	6,200	3,250	3,700	1,000
Норвегия	50	200	500	150	0	50	0	50	0	0	0
Польша	185,100	286,050	205,100	283,100	310,050	296,000	260,500	283,000	227,500	138,000	181,900
Португалия	150	0	50	0	0	0	0	0	0	0	0
Молдова Республикасы	77,100	77,850	65,950	68,000	79,100	81,550	77,450	65,200	37,150	43,800	55,000
Ресей Федерациясы	660,900	696,600	404,800	521,500	568,200	598,000	529,700	300,400	163,900	137,800	122,600
Румыния	17,800	27,300	25,900	43,500	62,000	53,300	58,800	40,200	27,200	18,850	14,000
Сербия (3)	12,100	15,300	12,400	20,000	21,100	27,900	33,400	21,900	20,000	18,400	19,200
Сербия және Черногория (1)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Сириялық Араб Республикасы	2,150	2,400	2,400	5,050	4,650	1,150	150	200	650	650	500
Словакия	22,550	21,850	12,550	17,400	19,900	20,100	17,900	17,700	14,100	10,900	8,900
Словения	12,000	14,350	5,750	10,100	10,400	12,650	9,700	8,650	7,300	7,800	0
Біріккен Патшалық	1,350	1,100	550	500	1,050	700	200	350	0	0	0
Тәжікстан	500	400	900	700	1,500	2,950	3,500	4,000	2,500	2,350	3,100
Тунис	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Түрікменстан	1,000	1,000	2,000	3,200	4,700	6,000	7,500	11,000	13,000	13,000	1,000
Түркия	788,500	765,000	490,000	701,500	672,000	685,000	540,500	385,500	325,100	213,900	200,000
Өзбекстан	7,000	5,000	6,500	9,000	14,100	17,500	7,500	9,000	9,000	27,000	14,000
Украина	345,000	317,000	292,000	309,500	363,600	376,800	434,000	95,000	154,500	140,700	143,600
Финляндия	20,100	17,600	10,700	11,600	14,350	11,400	10,350	1,850	800	600	500
Франция	5,000	4,700	2,700	3,650	3,700	2,300	1,550	850	550	250	50
Хорватия	6,300	5,300	2,900	4,250	6,250	6,800	5,850	4,350	3,850	1,950	1,150
Черногория (2)	-	150	150	50	100	300	300	300	200	150	100

ХЖТ – КЕДЕНДІК ТРАНЗИТ ЖҮЙЕСІ

- 24 -

<i>Елдер</i>	<i>2007</i>	<i>2008</i>	<i>2009</i>	<i>2010</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2015</i>	<i>2016</i>	<i>2017</i>
Чех Республикасы	17,800	22,200	14,250	15,000	23,250	23,850	19,250	19,400	13,300	8,350	12,200
Швейцария	550	550	800	600	600	400	300	350	300	200	100
Швеция	850	900	300	800	400	650	700	200	0	250	0
Эстония	51,000	39,000	24,500	40,000	38,500	52,200	36,400	1,600	1,200	1,300	2,150
Югославия	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
БАРЛЫҒЫ	3,076,250	3,253,800	2,230,400	2,822,200	3,074,500	3,158,300	2,920,150	1,945,050	1,500,450	1,223,400	1,154,650

Ескертпе (1) Сербия мен Черногория 2006 жылға дейін біртұтас мемлекет болды. 2006 жылдан бастап олардың деректері бөлек көрсетілген. ХАКО 2006 жылдан бастап Сербияда (3), 2008 жылдан бастап Черногорияда (2), 2010 жылдан бастап Босния мен Герцеговинада (4) ХЖТ кітапшаларын бере бастады. Мальтада (5) бірлестік тек кепілгер ретінде әрекет етеді.

1.9.ХЖТ ЖҮЙЕСІНЕ ҚАТЫСУШЫ ӘРТҮРЛІ ТАРАПТАРДЫҢ РӨЛІ МЕН МІНДЕТТЕРІ

ХЖТ жүйесі Уағдаласушы тараптар мен көлік саласының ынтымақтастығына негізделген жақсы теңдестірілген тетік болып табылады. Оның нақты жұмыс істеуін қамтамасыз ету мақсатында барлық қатысушы тараптардың - үкіметтің, ХЖТ Атқарушы кеңесінің (ХЖТАК), ұлттық кепілдік бірлестіктерінің, тасымалдаушылардың, халықаралық ұйымдардың - ХЖТ Конвенциясының ережелеріне сәйкес өз міндеттемелерін орындауы аса маңызды. Төменде ХЖТ жүйесінің негізгі қатысушыларының рөлдері мен міндеттеріне шолу жасалады.

1.9.1 .ҮКІМЕТТІҢ МІНДЕТТЕРІ (ШЕКТЕЛМЕГЕН ТІЗБЕ)

- ХЖТ Конвенциясын ұлттық заңнамаға сәйкес тану (мысалы, ұлттық заң басылымында ресми жариялау);
- Конвенцияның депозитарийіне қосылу туралы құжатты - БҰҰ-ның Нью-Йорктегі Құқықтық басқармасына сақтауға тапсыру (Конвенцияның 52-бабы);
- ұлттық кепілдік бірлестігіне(-теріне) рұқсат беру (I бөлім, 6-бап және 9-қосымша);
- тұлғаларға ХЖТ кітапшаларын қолдануға рұқсат беру (II бөлім, 6-бап және 9-қосымша);
- ХЖТ операцияларын жүргізуге арналған кеден органдарының тізімін жариялау (45-бап);
- ХЖТ процедурасын қолдану саласында кеден органдарының лауазымды тұлғаларын дайындау;
- жол көлік құралдары мен контейнерлерге рұқсат беруге жауапты ресми орган құру немесе тағайындау (12-бап);
- халықаралық ұйымға немесе ұлттық кепілдік бірлестіктеріне межелі орын кеденінде ХЖТ операцияларының аяқталуы туралы ақпаратты жіберу (42-бап, 10-қосымша, 1-тармақ);
- ХЖТ Атқарушы кеңесіне (ХЖТАК) келесідей құжаттаманы жолдау:

Халықаралық кепілдік жүйесі туралы

- кейінгі өзгерістер мен толықтыруларды қоса алғанда, құзыретті (кеден) органдар мен ұлттық кепілдік бірлестігі арасында жасалған жазбаша келісімнің немесе кез келген басқа құқықтық құжаттың куәландырылған көшірмесі (9-қосымша, I-бөлім, 2-тармақ);

- кейінгі өзгерістер мен толықтыруларды қоса алғанда, сақтандыру немесе қаржылық кепілдік шартының расталған көшірмесі (9-қосымша, I бөлім, 3 v)-тармақ);
- жыл сайын жаңартылатын сақтандыру полисінің көшірмелері (9-қосымша, I бөлім, 3 v)-тармақ).

ХЖТ процедурасына қосылу туралы

- ХЖТ кітапшаларын пайдалануға рұқсат алған немесе рұқсаты кері қайтарылып алынған әрбір тұлға туралы мәліметтер (9-қосымша, II бөлім, 4-тармақ); Бұл ақпарат ХЖТ Атқарушы кеңесінің басшылығымен ХЖТ хатшылығы осы мақсатта әзірлеген электрондық қосымшаларды тиісінше пайдалану арқылы жіберілуі мүмкін (Түсіндірме жазба 9.П.4);
- әрбір жылдың 31 желтоқсанындағы жағдай бойынша жаңартылған осындай тұлғалардың жыл сайынғы толық тізімі (9-қосымша, II бөлім, 5-тармақ); Бұл ақпарат ХЖТ Атқарушы кеңесінің басшылығымен ХЖТ хатшылығы осы мақсатта әзірлеген электрондық қосымшаларды тиісінше пайдалану арқылы жіберілуі мүмкін (Түсіндірме жазба 9.П.5);
- Конвенцияның 38-бабына сәйкес ХЖТ процедурасынан шығарылған әрбір тұлға туралы мәліметтер. ХЖТ Атқарушы кеңесіне қандай да бір тұлғаны Конвенцияның ережелерін пайдалану құқығынан уақытша немесе түпкілікті айыру туралы хабарлаудың құқықтық талабы ХЖТ Атқарушы кеңесінің басшылығымен ХЖТ хатшылығы осы мақсатта әзірлеген электрондық қосымшаларды тиісінше пайдалану арқылы орындалды деп есептеледі (Түсіндірме жазба 0.38.2).

Бақылаудың ұлттық шаралары туралы

- Конвенцияның 42-бис-бабына сәйкес құзыретті органдар қолданысқа енгізуге ниеттенетін кез келген ұлттық бақылау шараларының толықтығы. 42-бис-бапта «дереу» термині ХЖТ Конвенциясын қолдануға және/немесе ХЖТ жүйесінің жұмыс істеуіне әсер етуі мүмкін ұлттық шаралар ХЖТ Конвенциясына 8-қосымшада жазылған 42-бис-бабының нұсқамаларына және жүргізу шеңберіне сәйкес ХЖТАК өзінің қадағалау функцияларын және осындай шаралардың ХЖТ Конвенциясының ережелеріне сәйкестігін тексеру жөніндегі өз міндетін тиімді орындай алуы үшін ХЖТАК назарына мүмкіндігінше тезірек және кез келген жағдайда олардың күшіне енуіне дейін жазбаша түрде жеткізілуі тиістігін білдіреді (Түсіндірме жазба 0.42 бис).

Кеден пломбалары мен кеден мөрлерін басу құрылғылары

- кеден пломбалары мен мөрлерін басу құрылғылары бойынша толық мәліметтер бекітілген және ХЖТ процедурасында пайдаланылады (TRANS/WP.30/157, 93-тармақ).

1.9.2. ҰЛТТЫҚ КЕПІЛДІК БІРЛЕСТІГІНІҢ РӨЛІ МЕН МІНДЕТТЕРІ (ШЕКТЕЛМЕГЕН ТІЗБЕ)

- ең жоғары кепілдендірілген сомаға дейін – әкелу және әкету баждары мен алымдарын, сондай-ақ ХЖТ операциясына байланысты бұзушылық белгіленген Уағдаласушы тараптың кеден заңнамасына сәйкес тиесілі төлемнің мерзімін өткізіп алғаны үшін кез келген пайыздарды төлеуге міндетті. Кепілдік бірлестігі жоғарыда аталған сомаларды осы сомалар тиесілі тұлғалармен бірлесіп ортақ жауапкершілік тәртібімен төлеуге міндеттенеді (8-бап, 1-тармақ);
- уәкілетті халықаралық ұйыммен халықаралық кепілдіктер жүйесінің жұмыс істеуі туралы жазбаша келісім жасасу (қазіргі уақытта қолданыстағы жалғыз халықаралық кепілдіктер жүйесін халықаралық автомобиль көлігі одағы (ХАКО) басқарады) (0.6.2-бис-1-түсіндірме жазба);
- кепілгер болу (6-бап, 1-тармақ). Бұл кепілдік құрамына осы бірлестік кіретін халықаралық ұйымға кіруші шетелдік бірлестіктер берген ХЖТ кітапшаларын қолдана отырып жүргізілетін операцияларға байланысты өзіне қабылдаған жауапкершілікті де өтейді (6-бап, 2-тармақ);
- ХЖТ кітапшаларын минималды шарттар мен талаптарды орындайтын (6-бап, 4-тармақ және 9-қосымша, II бөлім) және осы тұлғаның тұрған орны немесе құрылған Уағдаласушы тараптардың құзыретті органдары ХЖТ процедурасына кері шақырып алмаған немесе қол жеткізуден бас тартпаған тұлғаларға ғана беру (6-бап, 3-тармақ);
- өзі құрылған Уағдаласушы тараптың құзыретті органдарын сақтандыру компаниясында, сақтандырушылар пулында немесе қаржы мекемесінде қанағаттандыруға қатысты өз жауапкершілігін қамтамасыз етуге міндетті. Сақтандыру немесе қаржылық кепілдік шарты(-тары) оның өзі және құрамына өзі кіретін халықаралық ұйымға кіруші шетелдік бірлестіктер берген ХЖТ кітапшаларын қолдана отырып жасалатын операцияларға байланысты оның жауапкершілігін толығымен жабады (9-қосымша, I бөлім, 3 v)-тармақ);

- ХЖТ кітапшаларын алғысы келетін тасымалдаушымен декларация-міндеттемеге қол қою (9-қосымша, II бөлім, 1 е)-тармақ);
- тәуекелдерді басқару тәсілі негізінде ХЖТ кітапшаларын беру (9-қосымша, I бөлім, 3 iii-тармақ));- ХЖТ кітапшаларын тиісті түрде пайдалануды қамтамасыз ету үшін құзыретті органдармен тығыз ынтымақтастықта барлық қажетті шараларды қабылдау (42-бис бабы);
- ХЖТ процедурасын тиісінше қолдану үшін өз қызметкерлерін және ХЖТ кітапшаларын ұстаушыларды даярлауды жүзеге асыру; жыл сайын, 1 наурызға дейін ХЖТ Атқарушы кеңесін (ХЖТАК) берілетін ХЖТ кітапшаларының әрбір түрінің бағасы туралы хабардар ету (9-қосымша I бөлім 3 vi)-тармақ);
- ұлттық құзыретті органдарға келесідей құжаттар мен ақпаратты жіберуге:

Халықаралық кепілдіктер жүйесі

- кез келген кейінгі өзгерістерді қоса алғанда, сақтандыру немесе қаржылық кепілдік шартының расталған көшірмесі (9-қосымша, I бөлім, 3 v)-тармақ);
- сақтандыру куәлігінің көшірмесі (жыл сайын жаңартылып отыратын) (9-қосымша, I бөлім, 3 v)-тармақ).

ХЖТ процедурасына қолжеткізу

- ХЖТ кітапшаларын пайдалануға рұқсат алған немесе рұқсаты кері қайтарылып алынған барлық тұлғалардың жыл сайынғы жаңартылған тізімі (9-қосымша, II бөлім, 5-тармақ). Осы ақпарат ХЖТ Атқарушы кеңесінің басшылығымен ХЖТ хатшылығы осы мақсатта әзірлеген электрондық қосымшаларды тиісінше пайдалану арқылы жіберілуі мүмкін (9.II.5-түсіндірме жазба);

1.9.3. ТАСЫМАЛДАУШЫНЫҢ МІНДЕТТЕРІ (ШЕКТЕЛМЕГЕН ТІЗБЕ)

- ХЖТ кітапшаларын пайдалану шарттары айқындалатын ұлттық кепілдік бірлестігімен декларация-міндеттемеге қол қою (9-қосымша, II бөлім, 1 е)-тармақ);
- жол көлік құралын, көлік құралдарының құрамын немесе контейнерді жүкпен бірге және оларға қатысты ХЖТ кітапшасы үшін жөнелту орнының кеденінде, аралық кеденде және межелі орынның кеденінде және Конвенцияның басқа да тиісті ережелерін тиісінше сақтауға жауапты болу (1 о)-бап);

- егер Конвенцияның 11-бабының 2-тармағына сәйкес құзыретті органдар талап етсе, Конвенцияның 8-бабының 1 және 2-тармақтарында аталған тиесілі сомаларды төлеу (9-қосымша, II бөлім, 1 е) ii)-тармақ);
- жол көлік құралдарына және контейнерлерге "TIR" тақтайшаларын бекіту (16-бап);
- ХЖТ тасымалдарын тиісінше қолдану үшін өз қызметкерлерін, атап айтқанда жүргізушілерді даярлауды жүзеге асыру.

1.9.4. ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҰЙЫМНЫҢ РӨЛІ МЕН МІНДЕТТЕРІ (ҚАЗІРГІ УАҚЫТТА - ХАКО) (ШЕКТЕЛМЕГЕН ТІЗБЕ)

- Уағдаласушы тараптардан (ХЖТ Әкімшілік комитеті) халықаралық кепілдіктер жүйесін тиімді ұйымдастыру және оның жұмыс істеуі үшін өзіне жауапкершілік алуға рұқсат алу (6-баптың 2-бис-тармағы және 9-қосымша, III бөлім, 2-тармақ);
- ұлттық кепілдік бірлестіктерімен кепілдіктердің халықаралық жүйесінің жұмыс істеуі туралы жазбаша келісімдер жасасу (0.6.2-бис-1-түсіндірме жазба);
- ХЖТ Әкімшілік комитетінен ХЖТ кітапшаларын басып шығаруға және таратуға рұқсат алу (8-қосымша, 10 b)-бап);
- 6-баптың 2-бис-тармағына және/немесе 8-қосымшаға, 10 b)-бабына сәйкес берілген рұқсаттарды көрсететін және халықаралық ұйым Конвенцияның тиісті ережелерін сақтайтынын, Конвенцияның Уағдаласушы тараптарының құзыретін құрметтейтінін және Әкімшілік комитеттің шешімдерін және ХЖТ Атқарушы кеңесінің өтініштерін орындайтынын көздейтін БҰҰ ЕЭК-мен жазбаша келісім жасасу. Келісімге қол қою арқылы халықаралық ұйым берілген рұқсат негізінде жүктелетін жауапкершілікті мойындайтынын растайды (0.6.2-бис- 2 және 8.10 b)-түсіндірме жазбалар).
- рұқсат бойынша 9-қосымшаның III бөлігінің 2-тармағына сәйкес халықаралық ұйым:
- ХЖТ Конвенциясының Уағдаласушы тараптарына халықаралық ұйымның құрамына кіретін ұлттық бірлестіктер арқылы жан-жақты қамтылған сақтандыру шартының куәландырылған көшірмелерін және сақтандыру өтелімінің дәлелдемелерін ұсынады;

- ХЖТ Конвенциясының құзыретті органдарына ұлттық бірлестіктердің ХЖТ кітапшаларын берудің ұйғарылған ережелері мен процедуралары туралы ақпарат ұсынады;
- ХЖТ Конвенциясының құзыретті органдарына жыл сайынғы негізде, реттелмеген, төленген немесе төлеусіз реттелген кінәрат-талаптар туралы деректерді ұсынады;
- ХЖТ Конвенциясының құзыретті органдарына ХЖТ жүйесінің жұмыс істеуі туралы толық көлемде барлық ақпаратты, атап айтқанда және өзгелерден басқа, ХЖТ жүйесінің тиісті жұмыс істеуіне қатысты проблемалардың туындауына себеп болуы мүмкін немесе оның халықаралық кепілдіктер жүйесінің үздіксіз жұмыс істеуі үшін қиындықтарға әкеп соғуы мүмкін кінәрат-талаптардың ұсынылған, реттелмеген, төленген немесе төлеусіз реттелген ХЖТ тоқтатылмаған операцияларының санына қатысты үрдістер туралы уақтылы және жақсы негізделген ақпаратты ұсынады;
- ХЖТ Конвенциясының құзыретті органдарына әрбір Уағдаласушы тарапқа берілген ХЖТ кітапшаларының саны туралы статистикалық деректерді типі бойынша бөле отырып, ұсынады;
- ХЖТ Атқарушы кеңесіне халықаралық ұйым беретін ХЖТ кітапшаларының әрбір типі үшін өндіріп алатын бағасы туралы толық ақпарат ұсынады;
- ХЖТ кітапшаларын қолдан жасау қаупін азайту мақсатында барлық мүмкін шараларды қабылдайды;
- ХЖТ кітапшасына байланысты бұзушылықтар немесе кемшіліктер анықталған жағдайда тиісті түзету шараларын қабылдайды және бұл туралы ХЖТ Атқарушы кеңесін (ХЖТАК) хабардар етеді;
- ХЖТ Атқарушы кеңесінің жәрдемі сұратылған жағдайларда дауларды реттеуге толығымен қатысады;
- ХЖТ Конвенциясын қолдануға қатысты алаяқтық әрекетпен немесе басқа да қиындықтармен байланысты кез келген мәселенің ХЖТ Атқарушы кеңесінің назарына дереу жеткізілуін қамтамасыз етеді;- Конвенцияға 10-қосымшада көзделген ХЖТ кітапшаларын бақылау жүйесін халықаралық ұйымның құрамына кіретін ұлттық кепілдік бірлестіктерімен және кеден әкімшіліктерімен бірлесіп басқарады және осы жүйе шеңберінде туындайтын мәселелер туралы Уағдаласушы тараптар мен Конвенцияның құзыретті органдарын хабардар етеді;
- ХЖТ Конвенциясының құзыретті органдарына статистикалық ақпаратты және 10-қосымшада көзделген бақылау жүйесіне байланысты Уағдаласушы тараптардың қызметі туралы деректерді ұсынады;

- Конвенцияның 6.2-бис-бабына сәйкес берілген рұқсат күшіне енетін немесе ұзартылатын алдын ала күнге дейін кемінде екі ай бұрын ұйым мен уәкілетті Әкімшілік комитетпен және халықаралық ұйымның осы тармақта баяндалған өз міндеттерін мойындауын қоса алғанда, оның атынан әрекет ететін Біріккен Ұлттар Ұйымының Еуропалық экономикалық комиссиясы хатшылығының арасында жазбаша келісім жасасады;
- байқаушы ретінде Әкімшілік комитеттің (8-қосымша, 1 ii)-бап), ХЖТ Атқарушы кеңесінің (8-қосымша, 11-бап, 5-тармақ), Көлікпен байланысты кеден мәселелері жөніндегі жұмыс тобының (WP.30) сессияларына қатысады.

1.9.5. ХЖТ АТҚАРУШЫ КЕҢЕСІ МЕН ХЖТ ХАТШЫСЫНЫҢ РӨЛІ МЕН МІНДЕТТЕРІ (ШЕКТЕЛМЕГЕН ТІЗБЕ)

- Кепілдіктер жүйесінің жұмыс істеуін қоса алғанда, Конвенцияның қолданылуын қадағалау және Конвенция мен Әкімшілік комитет оған жүктеген функцияларды орындау (8-қосымша, 10 a)-бап);
  - 6-бапта аталған уәкілетті халықаралық ұйымдардың бірі орындауы мүмкін бірлестіктер арасында ХЖТ кітапшаларын орталықтандырылған тәртіппен басып шығару және тарату жөніндегі жұмысты бақылау (8-қосымша, 10 b)-бап);
  - Уағдаласушы тараптардың құзыретті органдары арасында жедел және басқа да ақпарат алмасуды үйлестіру және оның дамуына ықпал ету (8-қосымша, 10 c)-бап);
  - Уағдаласушы тараптардың құзыретті органдары, бірлестіктер мен халықаралық ұйымдар арасында ақпарат алмасуды үйлестіру және оның дамуына жәрдемдесу (8-қосымша, 10 (d)-бап);
  - дауларды реттеу туралы 57-бапқа зарар тигізбей, Уағдаласушы тараптар, бірлестіктер, сақтандыру компаниялары және халықаралық ұйымдар арасындағы дауларды реттеуге жәрдемдесу (8-қосымша, 10 e)-бап);
  - кеден органдарының және ХЖТ процедурасына қатысы бар басқа да мүдделі тараптардың қызметкерлерін даярлауда қолдау көрсету (8-қосымша, 10 f)-бап);
- Уағдаласушы тараптар арасында тарату мақсатында 6-бапта аталған халықаралық ұйымдар ұсынатын бірлестіктердің ХЖТ кітапшаларын беруді регламенттейтін барлық ұйғарылған ережелер мен процедуралар туралы ақпаратты, олар 9-қосымшада баяндалған минималды шарттар мен талаптарға қатысты шамада орталықтандырылған тіркеуді жүргізу (8-қосымша, 10 g)-бап);

- ХЖТ кітапшасының бағасын бақылауды жүзеге асыру (8-қосымша, 10 h)-бап).

2. ХЖТ КОНВЕНЦИЯСЫ 1975 ж.

Бұл бөлім 2018 жылғы 1 шілдедегі жағдай бойынша 1975 жылғы ХЖТ Конвенциясының толық мәтінін қамтиды. Осы бөлім бөліктерінің орналасуы 1975 жылғы ХЖТ Конвенциясының құрылымына сәйкес келеді.

Конвенцияға 7-қосымшаның III бөлігінде және 6-қосымшада қамтылған түсіндірме жазбалар олар жатқызылатын Конвенцияның ережелерімен бірге орналастырылған (6-қосымшадағы суреттерді қоспағанда). Осы Конвенцияның 43-бабының ережелеріне сәйкес түсіндірме жазбалар осы Конвенцияның кейбір ережелерін және оған қосымшаларды түсіндіруді қамтиды. Олар сонымен қатар ұсынылған практиканың кейбір түрлерін сипаттайды.

Түсіндірме жазбалар осы Конвенцияның немесе оған қосымшалардың ережелерін өзгертпейді, тек олардың мазмұнын, мағынасын және қолданылу саласын нақтылайды. Атап айтқанда, осы Конвенцияның 12-бабының және оған 2-қосымшаның ережелеріне қатысты жол көлік құралдарын кеден мөрлері және пломбаларымен тасымалдауға жіберудің техникалық шарттарына қатысты түсіндірме жазбаларда қажетті жағдайларда Уағдаласушы тараптар жауап беруге тиісті ережелердің құрылымдық ерекшеліктері туралы нұсқаулар қамтылады. Түсіндірме жазбаларда қажет болған жағдайларда қандай құрылымдық ерекшеліктердің осы ережелерге қатысы жоқ екені де көрсетілуі мүмкін.

Осылайша, түсіндірме жазбалар техникалық прогресті және экономикалық тәртіптің талаптарын ескере отырып, осы Конвенцияның ережелерін және оған қосымшаларды қолдану мүмкіндігін қамтамасыз етеді.

Түсініктемелер, сондай-ақ оларға қатысты ережелермен бірге орналастырылады. ХЖТ Конвенциясы бойынша Анықтамалықтағы түсініктемелер 1975 жылғы ХЖТ Конвенциясының барлық Уағдаласушы тараптарының орындауы үшін міндетті емес, бірақ олар Конвенцияның ережелерін нақты дәл түсіндіру, оны біріздендіру және біркелкі қолдану үшін өте маңызды, өйткені 1975 жылғы ХЖТ Конвенциясы Әкімшілік комитетінің және көлікпен байланысты Кеден мәселелері жөніндегі жұмыс тобының пікірін білдіреді. Бұл әрбір түсініктемеде көрсетілген.

(TRANS/GE.30/55, 40-тармақ)

2.1.ХЖТ КОНВЕНЦИЯСЫНЫҢ МӘТІНІ, 1975 Ж.

(түсіндірме жазбалар мен түсініктемелерді қоса алғанда)

ХЖТ КІТАПШАСЫН (ХЖТ КОНВЕНЦИЯСЫ, 1975 Ж.) ҚОЛДАНА ОТЫРЫП ЖҮКТЕРДІ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ТАСЫМАЛДАУ ТУРАЛЫ КЕДЕН КОНВЕНЦИЯСЫ

УАҒДАЛАСУШЫ ТАРАПТАР,

жол көлік құралдарымен жүктердің халықаралық тасымалдарын оңайландыруға жәрдемдесуге НИЕТ БІЛДІРЕ ОТЫРЫП,

тасымалдау жағдайларын жақсарту олардың арасындағы ынтымақтастықты дамытудың елеулі факторларының бірі болып табылады деп ЕСЕПТЕЙ ОТЫРЫП,

халықаралық тасымалдар саласындағы әкімшілік, атап айтқанда, шекаралық шарттылықтарды оңайлату мен үйлестіру пайдасына қатысты ШКІР БІЛДІРЕ ОТЫРЫП,

төмендегілер туралы КЕЛІСТІ:

I-тарау

ЖАЛПЫ ЕРЕЖЕЛЕР

(a) АНЫҚТАМАЛАР

1-бап

Осы Конвенцияны қолдану кезінде:

- a) "ХЖТ тасымалдау" термині осы Конвенцияда белгіленген ХЖТ процедурасы деп аталатын процедураны сақтай отырып, жөнелту орнының кеденінен межелі орын кеденіне дейін жүк тасымалдауды білдіреді;
(ECE/TRANS/17/Amend.21, 2002 жылғы 12 мамырда күшіне енді)
- b) "ХЖТ операциясы" термині осы Уағдаласушы тарапта жөнелту немесе кіру (аралық кеден) орнының кеденінен межелі немесе шығу (аралық кеден) орнының кеденіне дейін жүргізілетін ХЖТ тасымалының бөлігін білдіреді;
(ECE/TRANS/17/Amend.21, 2002 жылғы 12 мамырда күшіне енді)

1 b)-бабына түсіндірме жазба

- 0.1 b) 1 b)-бапта жөнелту орнының немесе межелі орынның бірнеше кедені бір немесе бірнеше елде болған жағдайларда, бір Уағдаласушы тарапта бір немесе одан да көп ХЖТ операциясы жүзеге асырылуы мүмкін екендігі түсіндіріледі. Мұндай жағдайлар дәйекті түрде орналасқан екі кеденнің арасында жүзеге асырылатын ХЖТ тасымалының ұлттық бөлігі, олардың жөнелту орнының, межелі орнының кедендері немесе аралық кедендер болып табылатындығына қарамастан, ХЖТ операциясы ретінде қаралуы мүмкін. (ECE/TRANS/17/Amend.25, 2005 жылғы 1 қазанда күшіне енді)
- c) **"ХЖТ операциясының басталуы"** термині жол көлік құралы, көлік құралдарының құрамы немесе контейнер жүкпен және оларға қатысты ХЖТ кітапшасымен бірге оларды бақылау мақсатында жөнелту немесе кіру орнының кеденіне (аралық кеденге) ұсынылғанын және ХЖТ кітапшасын осы кеден рәсімдеу үшін қабылдағанын білдіреді;
(ECE/TRANS/17/Amend.21, 2002 жылғы 12 мамырда күшіне енді)
- d) **"ХЖТ операциясын тоқтату"** термині жол көлік құралы, көлік құралдарының құрамы немесе контейнер жүкпен және оларға қатысты ХЖТ кітапшасымен бірге оларды бақылау мақсатында межелі немесе жөнелту орнының кеденінде (аралық кеденде) ұсынылғанын білдіреді;
(ECE/TRANS/17/Amend.21, 2002 жылғы 12 мамырда күшіне енді)
- e) **"ХЖТ операциясын аяқтау"** термині кеден органдарының осы Уағдаласушы тарапта ХЖТ операциясын тиісінше тоқтату фактісін тануын білдіреді. Бұл межелі немесе жөнелту орны кеденінде (аралық кеден) бар деректерді немесе ақпаратты жөнелту немесе кіру орны кеденінде (аралық кеден) бар деректермен немесе ақпаратпен салыстыру негізінде кеден органдарымен белгіленеді;
(ECE/TRANS/17/Amend.21, 2002 жылғы 12 мамырда күшіне енді)
- f) **"әкелу немесе әкету баждары мен алымдары"** термині кедендік баждарды және жүктерді әкелу немесе әкету кезінде немесе әкелуге немесе әкетуге байланысты алынатын, бірақ көрсетілген қызметтердің шамамен алынған құнына дейін шамасы бойынша шектелген сомалар мен алымдарды қоспағанда, барлық басқа баждарды, салықтарды, алымдарды және өзге де сомаларды білдіреді;

1 f)-бабына түсіндірме жазба

- 1.1 f) 1-баптың f)-тармақшасындағы "сомалар мен алымдарды қоспағанда" деген сөз жүктерді әкелу немесе әкету кезінде немесе әкелуге немесе әкетуге байланысты Уағдаласушы тараптар алатын әкелу немесе әкету баждары мен алымдарынан өзге барлық сомаларды білдіреді. Бұл сомалар көрсетілген қызметтердің шамамен алынған құнынан аспауға тиіс және ұлттық бұйымдарды қорғаудың жанама тәсілі немесе қаржылық мақсатта экспорттық немесе импорттық тауарларға салынатын салық болмауға тиіс. Мұндай сомалар мен алымдар, атап айтқанда, келесідей төлемдерді қамтиды:
- егер олар транзиттік тасымал үшін талап етілсе, жүктің шығу тегі туралы куәліктерге байланысты;
  - бақылау мақсатында кедендік зертханалар орындаған талдауларға байланысты;
  - кедендік тексерулерге және жұмыс істемейтін сағаттарда немесе кеденнің ресми аумағынан тыс жерлерде орындалатын кедендік тазарту жөніндегі басқа да операцияларға байланысты;
  - санитарлық, ветеринарлық немесе фитопатологиялық бақылаумен байланысқан тексерулерге байланысты.
- (ECE/TRANS/17/Amend.21, 2002 жылғы 12 мамырда күшіне енді)
- g) **"жол көлік құралы"** термині механикалық жол көлік құралын ғана емес, сондай-ақ оны осындай көлік құралымен тіркеп сүйреуге арналған кез келген тіркемені немесе жартылай тіркемені де білдіреді;
- h) **"көлік құралдарының құрамы"** термині жол қозғалысына біртұтас ретінде қатысатын тіркелген көлік құралдарын білдіреді;
- j) **"контейнер"** термині көлік жабдығын (тор, алмалы-салмалы цистерна немесе басқа да осыған ұқсас құрылғы) білдіреді;
- i) оған жүктерді орналастыруға арналған толық немесе ішінара жабық сыйымдылықты білдіретін;
- ii) тұрақты сипатқа ие және осыған байланысты бірнеше рет пайдалануға қызмет ететін жеткілікті берік;

- iii) жүктерді аралық қайта тиеусіз көліктің бір немесе бірнеше түрімен жүктерді тасымалдауды жеңілдету үшін арнайы құрастырылған;
- iv) оның, әсіресе көліктің бір түрінен екінші түріне қайта тиелуін жеңілдететіндей етіп құрастырылған;
- v) оны оңай жүктеуге және түсіруге болатындай етіп құрастырылған;
- vi) кемінде бір текше метр ішкі көлемі бар. "Алмалы-салмалы шанақтар" контейнерлер ретінде қарастырылады.

1 j)-бабына түсіндірме жазба

- 0.1 j) "Алмалы-салмалы шанақ" - қозғалу құралдары жоқ, атап айтқанда шассиі шанақтың негізімен бірге осы мақсатқа арнайы бейімделген жол көлік құралында тасымалдауға арналған жүк бөлімшесі болып саналады. Бұл термин сондай-ақ құрамдастырылған автомобиль-темір жол тасымалдары үшін арнайы арналған жүк бөлімшелері болып табылатын алмалы-салмалы шанақтарды да қамтиды.
(ECE/TRANS/17/Amend.21, 2002 жылғы 12 мамырда күшіне енді)

1 j) i)-бабына түсіндірме жазба

- 0.1 j) i) 1-баптың 1 j) i)-тармақшасында аталған жабдыққа қолданылатын "ішінара жабық" термині әдетте еденнен және жабық контейнердің жүк тиеу кеңістігіне баламалы жүк тиеу кеңістігін құрайтын жоғарғы конструкциядан тұратын жабдыққа қатысты. Жоғарғы конструкция, әдетте, контейнердің қаңқасын құрайтын металл элементтерден тұрады. Мұндай түрдегі контейнерлерге бір немесе бірнеше бүйір немесе қапталдық қабырғалар да кіруі мүмкін. Кейбір жағдайларда еденге тіректермен бекітілген төбе ғана бар болады. Контейнердің бұл түрі, әсіресе, ауыр жүктерді (мысалы, жеңіл автомобильдер) тасымалдау үшін қолданылады.
(ECE/TRANS/17/Amend.21, 2002 жылғы 12 мамырда күшіне енді)

- k) "жөнелту орнының кедені" термині барлық жүк немесе оның бір бөлігі үшін ХЖТ тасымалдауы басталатын Уағдаласушы тараптың кез келген кеденін білдіреді;
(ECE/TRANS/17/Amend.21, 2002 жылғы 12 мамырда күшіне енді)

- l) "межелі орын кедені" термині барлық жүк немесе оның бір бөлігі үшін ХЖТ тасымалы аяқталатын Уағдаласушы тараптың кез келген кеденін білдіреді;
(ECE/TRANS/17/Amend.21, 2002 жылғы 12 мамырда күшіне енді)
- m) "аралық кеден" термині ол арқылы жол көлік құралы, көлік құралдарының құрамы немесе контейнер Уағдаласушы тарапқа келетін немесе ХЖТ тасымалдау процесінде одан шығатын Уағдаласушы тараптың кез келген кеденін білдіреді;
(ECE/TRANS/17/Amend.21, 2002 жылғы 12 мамырда күшіне енді)
- n) "тұлға" термині жеке тұлғаны да, заңды тұлғаны да білдіреді;
- o) ХЖТ кітапшасының "ұстаушысы" термині Конвенцияның тиісті ережелеріне сәйкес ХЖТ кітапшасы берілген және жөнелту орнының кеденінде оның атынан ХЖТ процедурасына жүкті орналастыру ниетімен ХЖТ кітапшасы түрінде кеден декларациясы берілген тұлғаны білдіреді. Ол жол көлік құралын, көлік құралдарының құрамын немесе контейнерді жүкпен бірге және оларға қатысты ХЖТ кітапшасын жөнелту орнының кеденінде, аралық кеденде және межелі орынның кеденінде көрсетуге және Конвенцияның басқа да тиісті ережелерін тиісінше сақтауға жауапты болады;
(ECE/TRANS/17/Amend.21, 2002 жылғы 12 мамырда күшіне енді)
- p) "ауыр салмақты немесе көлемді жүктер" термині өзінің салмағына, мөлшеріне немесе сипатына байланысты әдетте жабық жол көлік құралында немесе жабық контейнерде тасымалданбайтын кез келген ауыр немесе көлемді затты білдіреді;
- q) "кепілдік бірлестігі" термині ХЖТ процедурасын пайдаланатын тұлғалар үшін кепілгер ретінде Уағдаласушы тараптың кеден органдарының рұқсатын алған бірлестікті білдіреді;
(ECE/TRANS/17/Amend.30, 2012 жылғы 13 қыркүйекте күшіне енді)
- r) "халықаралық ұйым" термині Әкімшілік комитет халықаралық кепілдіктер жүйесін тиімді ұйымдастыру және оның жұмыс істеуі үшін өзіне жауапкершілік алуға уәкілеттік берген ұйымды білдіреді.
(ECE/TRANS/17/Amend.30, 2012 жылғы 13 қыркүйекте күшіне енді)

(b) ҚОЛДАНЫЛУ САЛАСЫ

2-бап

Осы Конвенция аралық қайта тиесіз жүзеге асырылатын жүктерді жол көлік құралдарында, көлік құралдарының құрамдарында немесе контейнерлерде, Уағдаласушы тараптардың бірінің жөнелту орны кеденінен екінші Уағдаласушы тараптың немесе сол Уағдаласушы тараптың межелі орны кеденіне дейін бір немесе бірнеше шекарадан өте отырып, ХЖТ тасымалдаудың белгілі бір бөлігі оның басталуы мен аяқталуы арасында автомобиль көлігімен жүргізілген жағдайда тасымалдауға қатысты. (ECE/TRANS/17/Amend.21, 2002 жылғы 12 мамырда күшіне енді)

2-бапқа түсіндірме жазбалар

- 0.2-1 2-бапта ХЖТ кітапшасын қолдана отырып тасымалдау бағытының бір бөлігі басқа елдің аумағы арқылы өтетін жағдайда сол елдің аумағында басталуы және аяқталуы мүмкін деп көзделеді. Мұндай жағдайда жөнелтуші елдің кеден органдарына ХЖТ кітапшасынан, жүктің еркін әкетілуін қамтамасыз ететін Ұлттық құжаттан басқа, ұсынуды талап етуге ештеңе кедергі болмайды. Алайда, кеден органдары мұндай құжатты ұсынуды талап етпеуі және оны ХЖТ кітапшасындағы тиісті белгімен ауыстыруға келісуі ұсынылады.
- 0.2-2 Осы баптың ережелерінде мұндай тасымалдаудың бір бөлігі ғана автомобиль көлігімен жүргізілген кезде ХЖТ кітапшасын қолдана отырып жүк тасымалдауға жол беріледі. Бұл ережелерде тасымалдың қандай бөлігі автомобиль көлігімен жүргізілуге тиіс екендігі айтылмайды; бұл ХЖТ тасымалының басы мен соңы арасындағы қандай да бір учаскеде орын алуы жеткілікті. Алайда, жүк жөнелтушінің бастапқы ниетіне қарамастан, коммерциялық немесе жол-көлік оқиғаларына байланысты күтпеген жағдайлар туындап, тасымалдаудың ешқандай бөлігі автомобиль көлігімен орындалмауы мүмкін. Мұндай ерекше жағдайларда Уағдаласушы Тараптар соған қарамастан ХЖТ кітапшаны қабылдауға тиіс және кепілдікті бірлестіктердің жауапкершілігі күшінде қалады. (ECE/TRANS/17/Amend.21, 2002 жылғы 12 мамырда күшіне енді)

2-бапқа түсініктеме*ХЖТ кітапшаларын пайдалану*

Кейбір жағдайларда ХЖТ кітапшалары мемлекет ішінде тасымалдау үшін (мысалы, келесі мемлекеттің кеденіне кітапша ұсынбай, ішкі кеденнен шекаралық кеденге дейін) кеден пломбалары мен мөрлерін алу және оларды алдау мақсатында пайдалану үшін ғана қолданған.

ХАКО ұлттық кеден органдарын мұндай жағдайлар туралы уақтылы хабардар ету үшін барлық мүмкіндікті қолданады. (TRANS/GE.30/AC.2/12, 34-тармағы; TRANS/GE.30/35, 64 және 65-тармақтары)

Тасымалдаудың бір бөлігі автомобиль көлігімен жүргізілмеген жағдайда ХЖТ процедурасын пайдалану.

Конвенцияның 2-бабына сәйкес, егер ХЖТ тасымалдаудың белгілі бір бөлігі оның басталуы мен аяқталуы арасында автомобиль көлігімен жүргізілсе, көліктің басқа түрлері (теміржол, өзен және т.б.) пайдалана алады. Басқа көлік түрімен жүзеге асырылатын тасымалдау учаскесінде ХЖТ кітапшасын ұстаушы, келесі мүмкіндіктерге ие:

- кеден органдарынан Конвенцияның 26-бабы 2-тармағының ережелеріне сәйкес ХЖТ тасымалын тоқтата тұруды сұрау. ХЖТ-ны тоқтата тұруды қайта бастау үшін, кедендік рәсімдеу және кедендік бақылау көліктің басқа түрімен жүзеге асырылатын учаскенің соңында қамтамасыз етілуі тиіс. Егер жөнелту елінде бүкіл бағыт бойынша тасымалдау автомобиль көлігімен жүргізілмесе, онда жөнелту орнының кеденінде ХЖТ операциясын бастауға және ХЖТ кітапшасының № 1 және № 2 үзбелі парақтарын бір мезгілде бөлу арқылы оның тоқтатылуын дереу қуәландыруға болады. Осы жағдайларда сол ел аумағындағы жолдың қалған бөлігінде ХЖТ кепілдігі қолданылмайды. Алайда, ХЖТ тасымалдау Конвенцияның 26-бабының ережелеріне сәйкес көліктің басқа түрімен жүзеге асырылатын тасымалдаудың соңында орналасқан кеден учаскесінде, басқа Уағдаласушы тарапта оңай жаңартылуы мүмкін;*

- немесе ХЖТ процедурасын қолданады. Алайда, бұл жағдайда ХЖТ кітапшасын ұстаушы осы елдегі ХЖТ операциясы ұлттық кеден органдары ХЖТ кітапшасын мынадай тармақтарда (әр түрлі жағдайларға байланысты) тиісінше рәсімдеуді қамтамасыз ете алатын жағдайда ғана қолданылуы мүмкін екенін ескеруі тиіс): аралық кіру кедені, аралық шығу кедені және межелі орын кедені.
(TRANS/WP.30/AC.2/67, 64-тармақ және 4-қосымша)

3-бап

Осы Конвенцияның ережелері келесі жағдайларда қолданылады:

- а) тасымалдаулар жүргізіледі**
  - i) III а)-тарауында көрсетілген шарттарды сақтай отырып, тасымалдауға алдын ала жіберілген жол көлік құралдарында, көлік құралдарының құрамдарында немесе контейнерлерде, немесе**
  - ii) III с)-тарауында көрсетілген шарттар сақталған жағдайда басқа жол көлік құралдарында, көлік құралдарының басқа құрамдарында немесе басқа контейнерлерде, немесе**
  - iii) автобустар, крандар, жиып-тазалауыш машиналары, бетон төсегіштер және т.б. сияқты жол көлік құралдарында немесе арнайы мақсаттағы көлік құралдарында экспортталады және осылайша өздері жөнелту орнының кеденінен межелі орын кеденіне III с)-тарауында көрсетілген шарттарды сақтай отырып, өздеріде жүк болып саналады. Егер мұндай көлік құралдары басқа жүктерді тасымалдаған жағдайда, тиісінше жоғарыдағы i) немесе ii)-тармақшаларда жазылған шарттар қолданылады.**

3 а)-бапқа түсіндірме жазба

0.3 а) iii) 3 а) iii)-баптың ережелері өз жүрісімен жүретін жеңіл автомобильдерді (ГС коды 8703) қамтымайды. Алайда, жеңіл автомобильдерге ХЖТ процедурасын қолдана отырып тасымалдауға, егер олар 3-баптың а) i) және а) ii)-тармақшаларында аталған басқа көлік құралдарында тасымалданса, рұқсат етіледі.
(ECE/TRANS/17/Amend. 28bis, 2009 жылғы 1 қазанда күшіне енді)

**b) 6-баптың ережелеріне сәйкес танылған бірлестіктер тасымалдарға кепілдік береді және осы Конвенцияға 1-қосымшада келтірілген үлгіге сәйкес келетін ХЖТ кітапшасын қолдана отырып жүргізілуге тиіс.
(ECE/TRANS/17/Amend.22, 2002 жылғы 12 мамырда күшіне енді.)**

3-бапқа түсініктеме

Ауыр салмақты немесе көлемді жүк ретінде қарастырылатын жол көлік құралдары

Егер өздері ауыр салмақты немесе көлемді жүктер болып саналатын жол көлік құралдарында немесе арнайы мақсаттағы көлік құралдарында басқа да ауыр салмақты немесе көлемді жүктер тасымалданатын болса, демек, көлік құралы да, жүктер де Конвенцияның III с)-тарауында көрсетілген шарттарға бір мезгілде сай келсе, онда мұқабасында және барлық үзбелі парақтарында Конвенцияның 32-бабында көзделген жазу жазылған ХЖТ-ның бір ғана кітапшасы талап етіледі. Егер мұндай көлік құралдарында әдеттегі жүктер жүк бөлімшесінде немесе контейнерлерде тасымалданса, онда көлік құралы немесе контейнерлер III а)-тарауында көрсетілген шарттарды сақтай отырып, алдын ала жіберілуге тиіс және жүк бөлімшесі немесе контейнерлер мөрленуге және пломбалануға тиіс.

Конвенцияның 3-бабы а)-тармағы iii)-тармақшасының ережелері жол көлік құралдары немесе арнайы мақсаттағы көлік құралдары жөнелту орнының кедені орналасқан елден әкетілетін және межелі орынның кедені орналасқан елге әкелінетін жағдайда қолданылады. Бұл ретте Конвенцияның 15-бабының жол көлік құралын уақытша әкелуге қатысты ережелері қолданылмайды. Сондықтан мұндай көлік құралдарын уақытша әкелуге кедендік құжаттар талап етілмейді.

(TRANS/WP.30/AC.2/65, 39 және 40-тармақтар және 2-қосымша; TRANS/WP.30/AC.2/59, 61 және 62-тармақтар және 6-қосымша; TRANS/WP.30/200, 72-тармақ)

ХЖТ процедурасы және пошта жөнелтілімдері

Кедендік процедураларды оңайлату және келісу туралы халықаралық конвенцияға (қайта қаралған Киото конвенциясына) J арнайы қосымшасының 2-тарауына сәйкес кедендік формальдылық транзиттік пошта жөнелтілімдеріне қолданылмайды. Сондықтан ХЖТ процедурасы оларды пошта қызметтері үшін тасымалдаған кезде Дүниежүзілік пошта одағының қолданыстағы актілеріндегі анықтамаларға сәйкес хаттар мен бандерольдер деп түсінілетін пошта жөнелтілімдеріне қолданылмайды.

(TIRExB/REP/2007/34, 17-тармақ; ECE/TRANS/WP.30/AC.2/95, 28-тармақ; ECE/TRANS/WP.30/AC.2/95/Corr.2)

(с) НЕГІЗГІ ЕРЕЖЕЛЕР

4-бап

ХЖТ процедурасын сақтай отырып тасымалданатын жүктер аралық кедендерде әкелу немесе әкету баждары мен алымдарын төлеуден немесе депозиттен босатылады.

4-бапқа түсініктеме

0.8.3 «Төлемеу қаупі бар баждар мен салықтар» түсіндірме жазбасына және 23 «Көлік құралдарын алып жүру» бабына түсініктемелерді қараңыз.

Баждар мен алымдарды төлеуден немесе қосымша қамтамасыз етуден босату.

Кедендік транзит режимінің негізгі қағидаты кез келген қажеттілікті қамтамасыз етуді ұсынған жағдайда транзиттік жүктерді әкелу немесе әкету баждары мен алымдарын төлеуден босату болып табылады. ХЖТ процедурасы бойынша тасымалданатын жүктер кез келген уақытта 3-баптың b)-тармағында көрсетілген кепілдікпен жабылғандықтан, ХЖТ-ны тасымалдау кезінде оны тасымалдауға тартылған кез келген Уағдаласушы тараптың кез келгеніне әкелу немесе әкету баждары мен алымдарын төлеу де, оларды қандай да бір өзге нысанда қамтамасыз ету де талап етілмейді.

(ECE/TRANS/WP.30/240, 28-тармақ; ECE/TRANS/WP.30/AC.2/97, 28-тармақ)

5-бап

- 1. Мөрленген жол көлік құралдарында, көлік құралдарының пломбаланған құрамдарында немесе пломбаланған контейнерлерде ХЖТ процедурасын сақтай отырып тасымалданатын жүктер, әдетте, аралық кедендерде кедендік тексеруден босатылады.**
- 2. Алайда, теріс пайдаланудың алдын алу мақсатында кеден органдары ерекше жағдайларда, атап айтқанда, бұзушылықтарға күдік болған кезде осы кедендерде жүктерді тексеріп қарауды жүргізе алады.**

5-бапқа түсіндірме жазба

- 0.5 Бұл бап жүкті іріктеп тексеру құқығын жоққа шығармайды, бірақ мұндай тексерулердің саны өте шектеулі болуы керек деп баса айтылады. ХЖТ кітапшасын пайдалана отырып жүктерді тасымалдаудың халықаралық жүйесі ұлттық процедураларға қатысты қосымша кепілдіктер беретінін есте ұстаған жөн; бір жағынан, ХЖТ кітапшасындағы жүкке қатысты деректер жөнелту елінде жасалатын кедендік құжаттарға енгізілген деректерге сәйкес келуге тиіс; екінші жағынан, жөнелту орнында жүзеге асырылатын және жөнелту орнының кедені куәландырған бақылау транзит және межелі елдер үшін қосымша кепілдік болып табылады (19-бапқа түсіндірме жазбаларды да қараңыз).

5-баптың 2-тармағына түсініктеме

Аралық кеденде тексеру немесе тасымалдаушылардың өтініші бойынша іріктеп тексеру

5-баптың 2-тармағында аталған ерекше жағдайларға кеден органдары ХЖТ-ны тасымалдау процесінде қандай да бір бұзушылық орын алды деген күдік бар тасымалдаушылардың нақты өтініші бойынша не аралық кедендерде не жүру жолында тексеріп қарауды жүзеге асыратын жағдайлар жатады. Мұндай жағдайда кеден органдары, бұл өтінішті негізсіз деп санайтын жағдайларды қоспағанда, тексеру жүргізуден бас тартпауға тиіс.

Кеден органдары тасымалдаушының өтініші бойынша тексеріп қарауды жүргізген жағдайда, соңғысы тексеріп қарауды жүргізу нәтижесінде туындауы мүмкін барлық басқа шығындарды 46-баптың 1-тармағының ережелеріне және оның түсініктемесіне сәйкес көтереді.

(TRANS/WP.30/196, 66 және 67-тармақтар және 3-қосымша; TRANS/WP.30/AC.2/63, 63-тармақ және 3-қосымша)

II-тарау

ХЖТ КІТАПШАЛАРЫН ТАРАТУ

КЕПІЛДІК БІРЛЕСТІКТЕРІНІҢ ЖАУАПКЕРШІЛІГІ

6-бап

- 1. Әрбір Уағдаласушы тарап бірлестіктерге ХЖТ кітапшаларын тікелей немесе олардың корреспонденттері болып табылатын бірлестіктер арқылы беруге және I-бөлім 9-қосымшада жазылған ең төменгі шарттар мен талаптар сақталған кезде кепілгер болуға рұқсат бере алады. Егер I-бөлім 9-қосымшада қамтылған ең төменгі шарттар мен талаптар сақталмаса, бұл рұқсат қайтарылып алынады. (ECE/TRANS/17/Amend.19, 1999 жылғы 17 ақпанда күшіне енді)**
- 2. Бірлестік кепілдігі осы елде халықаралық ұйымға кіретін шетелдік бірлестіктер берген ХЖТ кітапшаларын қолдана отырып жүргізілетін операцияларға байланысты осы елде де өзі қабылдаған жауапкершілікті қабылдайтын жағдайда ғана танылуы мүмкін.**

6-баптың 2-тармағына түсіндірме жазба

0.6.2 Осы тармақтың ережелеріне сәйкес елдің кеден органдары бірнеше бірлестікті тани алады, бұл ретте олардың әрқайсысы өзі берген немесе өзі корреспондент болып табылатын бірлестіктер берген кітапшаларды рәсімдеуге байланысты жауаптылықта болады.

2-бис. Әкімшілік комитет халықаралық ұйымға халықаралық кепілдіктер жүйесінің тиімді ұйымдастырылуы мен жұмыс істеуі үшін жауап беруге уәкілетті болады. Мұндай рұқсат, егер осы ұйым 9-қосымшаның III бөлігінде жазылған шарттар мен талаптарды сақтаған жағдайда беріледі. Әкімшілік комитет бұл рұқсатты, аталған шарттар мен талаптар сақталмаған жағдайда алып қоюы мүмкін. (ECE/TRANS/17/Amend.21, 2002 жылғы 12 мамырда күшіне енді; ECE/TRANS/17/Amend.31, 2013 жылғы 10 қазанда күшіне енді)

6-баптың 2-бис-тармағына түсіндірме жазбалар

0.6.2-бис-1 Халықаралық ұйым мен оған кіретін бірлестіктердің өзара қарым-қатынастары халықаралық кепілдіктер жүйесінің жұмыс істеуі туралы жазбаша келісімдерде айқындалады.
(ECE/TRANS/17/Amend.21, 2002 жылғы 12 мамырда күшіне енді)

0.6.2-бис-2 6.2-бис-бабына сәйкес берілетін рұқсат БҰҰ ЕЭК пен халықаралық ұйым арасындағы жазбаша келісімде көрсетіледі. Бұл келісімде халықаралық ұйым Конвенцияның тиісті ережелерін сақтайды, Конвенцияның Уағдаласушы тараптарының құзыретін құрметтейді және әкімшілік комитеттің шешімдерін және ХЖТ Атқарушы кеңесінің өтініштерін орындайды деп көзделеді. Келісімге қол қою арқылы халықаралық ұйым берілген рұқсат негізінде жүктелетін жауапкершілікті мойындайтынын растайды. Келісім, егер ХЖТ кітапшаларын орталықтандырып басып шығаруды және таратуды жоғарыда аталған халықаралық ұйым жүзеге асырған жағдайда, 8-қосымшаның 10 b)-бабында аталған халықаралық ұйымның жауапкершілігіне қатысты да қолданылады. Келісімді Әкімшілік Комитет бекітеді. (ECE/TRANS/17/Amend.27, 2006 жылғы 12 тамызда күшіне енді)

3. Бірлестік ХЖТ кітапшаларын Уағдаласушы тараптардың құзыретті органдарымен ХЖТ процедурасына кіруге рұқсат етілген тұлғаларға ғана береді.

(ECE/TRANS/17/Amend.19, 1999 жылғы 17 ақпанда күшіне енді)

4. ХЖТ процедурасына қосылуға рұқсат осы Конвенцияның 9-қосымшасы II бөлігінде жазылған ең төменгі шарттар мен талаптарды қанағаттандыратын тұлғаларға ғана беріледі. Егер осы критерийлерді сақталмаған жағдайда, бұл рұқсат 38-бапқа нұқсан келтірмей алынады.
(ECE/TRANS/17/Amend.19, 1999 жылғы 17 ақпанда күшіне енді)

5. ХЖТ процедурасына қосылуға рұқсат осы Конвенцияға 9-қосымшаның II бөлігінде жазылған процедураға сәйкес беріледі. (ECE/TRANS/17/Amend.19, 1999 жылғы 17 ақпанда күшіне енді)

7-бап

Кепілдікті бірлестіктерге олардың корреспонденттері болып табылатын шетелдік кепілдікті бірлестіктер немесе халықаралық ұйымдар жіберетін ХЖТ кітапшаларының бланкілері әкелу және әкету баждары мен алымдарын төлеуден босатылады және әкелу және әкету кезінде қандай да болмасын тыйым салуларға немесе шектеулерге ұшырамайды.

8-бап

1. Кепілдік бірлестігі ең жоғары кепілдік берілген сомаға дейін – әкелу және әкету баждары мен алымдарын, сондай-ақ ХЖТ операциясына байланысты кепілдік бірлестігіне талап қоюды негіздейтін бұзушылық белгіленген Уағдаласушы Тараптың кеден заңнамасына сәйкес тиесілі болуы мүмкін мерзімін өткізіп алғаны үшін кез келген пайыздарды төлеу міндеттемесін өзіне алады. Кепілдік бірлестігі жоғарыда аталған сомаларды осы сомалар тиесілі тұлғалармен бірлесіп ортақ жауапкершілік тәртібімен төлеуге міндеттенеді.
(ECE/TRANS/17/Amend.30, 2012 жылғы 13 қыркүйекте күшіне енді)

8-баптың 1-тармағына түсініктемелер

Әкімшілік айыппұлдар

8-баптың 1-тармағында айтылған кепілдік беру бірлестіктерінің міндеттемелері белгілі бір сомаларды төлеуді көздейтін әкімшілік айыппұлдарды немесе басқа да айыппұл санкцияларын қамтымайды.

(TRANS/WP.30/137, 68-70 тармақтар; TRANS/WP.30/AC.2/29, 3-қосымша)

Қосымша сомаларды өндіру

8-бап, 1 және 2-тармақтар кеден органдары қажет болған жағдайда кітапшаны ұстаушылардан қосымша сомаларды, мысалы, келтірілген залал үшін өтемақыны немесе басқа да айыппұлдарды өндіріп алуы мүмкін деп белгілейді.

(TRANS/WP.30/135, 52-55-тармақтар; TRANS/WP.30/137, 69-тармақ)

2. Жоғарыда 1-тармақта көзделгендей, қандай да бір Уағдаласушы Тараптың заңдары мен ережелерінде әкелу немесе әкету баждары мен алымдарын төлеу көзделмеген жағдайларда, кепілдік бірлестігі осындай шарттарда әкелу немесе әкету баждары мен алымдарының сомасына тең соманы және мерзімін өткізіп алғаны үшін кез келген пайыздарды төлеуге міндеттеледі.

8-баптың 2-тармағына түсіндірме жазба

1.8.2 Осы тармақтың ережелері қандай да бір Уағдаласушы тараптың заңдары немесе ережелері әкелу немесе әкету баждары мен алымдарын төлеудің орнына 8-баптың 1-тармағында көрсетілген бұзушылықтар жағдайында әкімшілік санкцияларды немесе қаржы жоспарының басқа да шараларын көздеген кезде қолданылады. Дегенмен, төленуге тиісті сома тиісті кеден ережелеріне сәйкес жүктердің импорты немесе экспорты кезінде төленуге жататын әкелу немесе әкету баждары мен алымдарының сомасынан, оған қоса мерзімі өткен кез келген проценттен аспауға тиіс.
(ECE/TRANS/17/Amend.8, 1987 жылғы 1 тамызда күшіне енді)

3. Әрбір Уағдаласушы тарап жоғарыда келтірілген 1 және 2-тармақтардың ережелері негізінде ХЖТ-ның бір кітапшасы бойынша төлеуді кепілдікті біріктіруден талап етуге болатын сомалардың ең жоғары мөлшерін белгілеуге тиіс.

8-баптың 3-тармағына түсіндірме жазба

1.8.3 Уағдаласушы тараптарға ХЖТ-ның бір кітапшасына 100 000 еуроға тең шамамен кепілдік беру бірлестігінен талап етілуі мүмкін ең жоғары соманы шектеу ұсынылады. Төменде көрсетілген шекті нормалардан асатын спиртті ішімдіктер мен темекі бұйымдарын тасымалдаған жағдайда кеден органдарына кепілдік беру бірлестіктерінен 200000 АҚШ долларына тең шамаға дейін талап етілуі мүмкін ең жоғары соманы көтеру ұсынылады:

- 1) Құрамында кемінде 80% таза спирт бар денатуратталмаған этил спирті (СС коды: 22.07.10).

- 2) Құрамында 80%-дан кем таза спирт бар денатуратталмаған этил спирті; спирттер, ликерлер және басқа да спиртті ішімдіктер; сусындарды дайындау үшін пайдаланылатын спирт негізіндегі қосылыстар (код СС: 22.08).
- 3) Сигаралар, Манила сигаралары және құрамында темекі бар "сигарильо" түріндегі сигаралар (СС коды: 24.02.10).
- 4) Құрамында темекі бар сигареттер (СС коды: 24.02.20).
- 5) Құрамында кез келген пропорцияда темекі алмастырғыштары бар немесе жоқ шылым темекісі (СС коды: 24.03.11 и 24.03.19).

Егер темекі бұйымдары мен спирттік сусындардың жоғарыда аталған санаттарының саны төмендегі нормадан аспаса, кепілдік беру бірлестіктерінен талап етілуі мүмкін ең жоғары соманы 100 000 еуроға тең сомамен шектеу ұсынылады:

- 1) 300 литр
- 2) 500 литр
- 3) 40 000 дана
- 4) 70 000 дана
- 5) 100 килограмм

Темекі бұйымдары мен алкогольдік сусындардың жоғарыда аталған санаттарының нақты саны (литр, дана, килограмм) ХЖТ кітапшасының жүк манифестінде көрсетілуі тиіс.

(ECE/TRANS/17/Amend.17; 1994 жылғы 1 қазанда күшіне енді;
ECE/TRANS/17/Amend.18; 1995 жылғы 1 тамызда күшіне енді;
ECE/TRANS/17/Amend.30, 2012 жылғы 13 қыркүйекте күшіне енді;
ECE/TRANS/17/Amend.32, 2015 жылғы 1 қаңтарда күшіне енді;
ECE/TRANS/17/Amend.34, 2018 жылғы 1 шілдеде күшіне енді)

0.8.3-түсіндірме жазбаға түсініктеме

Оларға қатысты төлемеу қаупі бар баждар мен салықтар

Конвенцияның 4-бабына сәйкес, ХЖТ процедурасын пайдалана отырып жүктерді тасымалдау кезінде мұндай баждар мен салықтар ХЖТ кәдімгі кітапшасын пайдалана отырып жүктерді тасымалдау кезінде 50 000 АҚШ доллары және "Темекі бұйымдары/Алкогольді ішімдіктер" кітапшасын пайдалана отырып жүктерді тасымалдау кезінде 200 000 АҚШ доллары сомасынан немесе кеден органдары белгілеген өзге сомадан асқан жағдайда да әкелу, әкету баждары мен салықтарын төлеу немесе депозитке орналастыру талап етілмейді.

*ХЖТ кәдімгі кітапшасын пайдалана отырып жүктерді тасымалдау кезінде және "табак өнімдері/алкогольді ішімдіктер" кітапшасын пайдалана отырып жүктерді тасымалдау кезінде 200000 АҚШ доллары немесе кеден органдары белгілеген өзге сома.
(TRANS/GE. 30/59, 34 және 35; TRANS/WP 30/137, 75-76-тармақтар; TRANS/WP.30/159, 25-тармақ;
ECE/TRANS/WP.30/AC.2/2010/3/Rev.1,
2-қосымша; ECE/TRANS/WP.30/AC.2/105, 31-тармақ)*

**4. Кепілдік бірлестігі осы кеденнің ХЖТ кітапшасын рәсімдеу үшін қабылдаған сәттен бастап жөнелту орнының кедені орналасқан елдің құзыретті органдарына қатысты жауапты болады. ХЖТ процедурасын сақтай отырып, аумағы бойынша жүктерді тасымалдау жалғасатын келесі елдерде бұл жауапкершілік жүктерді әкелген сәттен басталады немесе егер ХЖТ тасымалдау 26-баптың 1 және 2-тармақтарының ережелеріне сәйкес тоқтатыла тұрса, ХЖТ тасымалдау қайта басталатын кеденді рәсімдеу үшін ХЖТ кітапшасын қабылдаған кезден бастап басталады.
(ECE/TRANS/17/Amend.21, 2002 жылғы 12 мамырда күшіне енді)**

5. Кепілдік бірлестігі ХЖТ кітапшасында санамаланған жүктер үшін ғана емес, сондай-ақ осы кітапшада санамаланбай, жол көлік құралының пломбаланған бөлігінде немесе пломбаланған контейнерде тұрған кез келген жүктер үшін де жауапты болады. Бірлестік қандай да бір өзге жүктер үшін жауапты болмайды.

8-баптың 5-тармағына түсіндірме жазба

1.8.5 Егер кепілдік бірлестікке ХЖТ кітапшасында аударылмаған жүктер бойынша ақы төлеу туралы талап қойылса, онда тиісті әкімшілік орган осы жүктер автокөлік құралының пломбаланған бөлімшесінде немесе пломбаланған контейнерде болғаны туралы қорытынды жасауға негіз болған фактілерді көрсетуге тиіс.
(ECE/TRANS/17/Amend.6, 1985 жылғы 1 тамызда күшіне енді,
ECE/TRANS/17/Amend.30, 2012 жылғы 13 қыркүйекте күшіне енді)

6. Осы баптың 1 және 2-тармақтарында аталған баждар мен алымдардың сомаларын айқындау мақсатында ХЖТ кітапшасына жазылған жүктерге қатысты деректер, керісінше дәлелденбейтіндіктен, жарамды деп танылатын болады.

8-баптың 6-тармағына түсіндірме жазба

1.8.6 1. ХЖТ кітапшасында баждар мен алымдардың мөлшерін белгілеуге мүмкіндік беретін жүк туралы жеткілікті дәл деректер болмаған кезде мүдделі тараптар осы жүктің шынайы сипатын бағалауға болатын дәлелдемелерді ұсына алады.

2. Егер ешқандай дәлел келтірілмесе, баждар мен алымдар жүктің сипатына қарамастан біркелкі ставкалар бойынша емес, ХЖТ кітапшасында мәлімделген жүктер санатын әкелу немесе әкету үшін көзделген неғұрлым жоғары ставка бойынша алынатын болады.

**8-баптың 7-тармағы алынып тасталынды.
(ECE/TRANS/17/Amend.30, 2012 жылғы 13 қыркүйекте күшіне енді)**

8-баптың 7-тармағына түсіндірме жазба

1.8.7 Алынып тасталынды.
(ECE/TRANS/17/Amend.30, 2012 жылғы 13 қыркүйекте күшіне енді)

9-бап

1. Кепілдік бірлестігі ХЖТ кітапшасының қолданылу мерзімін оның аяқталу күнін көрсете отырып белгілейді, одан кейін ХЖТ кітапшасы кедендік рәсімдеу үшін жөнелту орнының кеденіне ұсынылмайды.

2. Егер ХЖТ кітапшасы оның қолданылу мерзімінің соңғы күнінде немесе осы баптың 1-тармағында көзделгендей, осы күнге дейін жөнелту орны кеденін рәсімдеу үшін қабылданса, кітапша межелі орын кеденінде ХЖТ операциясы аяқталғанға дейін жарамды болады.

10-бап

1. ХЖТ операциясын аяқтау кідіріссіз жүргізілуге тиіс.
(ECE/TRANS/17/Amend.21, 2002 жылғы 12 мамырда күшіне енді)

2. Егер қандай да бір Уағдаласушы тараптың кеден органдары ХЖТ операциясын аяқтаса, олар ХЖТ операциясын тоқтату туралы куәлік заңға қайшы немесе алданып алынған не ХЖТ операциясын тоқтату болмаған жағдайды қоспағанда, 8-баптың 1 және 2-тармақтарында көрсетілген сомаларды төлеуді кепілдікті біріктіруден бұдан былай талап ете алмайды.
(ECE/TRANS/17/Amend.21, 2002 жылғы 12 мамырда күшіне енді;
ECE/TRANS/17/Amend.30, 2012 жылғы 13 қыркүйекте күшіне енді)

10-бапқа түсіндірме жазба

- 0.10-1 ХЖТ операциясын тоқтату туралы куәлік, егер ХЖТ операциясы кезінде қаскүнемдік өзгерістерге ұшыраған жүк бөлімшелері мен контейнерлер пайдаланылса немесе жалған немесе дәл емес құжаттарды пайдалану, жүктерді ауыстыру, кеден мөрлерін және пломбаларын қолдан жасау сияқты бұзушылықтар анықталса, немесе куәлік басқа алаяқтық жолмен алынған жағдайда заңсыз түрде алынған болып есептеледі.
(ECE/TRANS/17/Amend.21, 2002 жылғы 12 мамырда күшіне енді)
- 0.10-2 «ХЖТ операциясы тоқтатылған жоқ» деген тіркес, тоқтату туралы куәлік жалған болған жағдайларда қолданылады.
(ECE/TRANS/17/Amend.30, 2012 жылғы 13 қыркүйекте күшіне енді)

11-бап**1. ХЖТ операциясы аяқталмаған жағдайда құзыретті органдар:**

- а) **ХЖТ кітапшасының ұстаушысын оның ХЖТ кітапшасында көрсетілген мекенжайы бойынша аяқталмағандығы жайында хабардар етеді;**
- б) **аяқталмаған жұмыс туралы кепілдік бірлестігін хабардар етеді.**

**Құзыретті органдар, егер ХЖТ операциясын тоқтату туралы куәлік бұрмаланса не заңға қайшы немесе алданып алынса, ХЖТ кітапшасын осы органдар рәсімдеу үшін қабылдаған күннен бастап бір жыл ішінде немесе екі жыл ішінде кепілдік бірлестігін хабардар етеді
(ECE/TRANS/17/Amend.21, 2002 жылғы 12 мамырда күшіне енді)
(ECE/TRANS/17/Amend.30, 2012 жылғы 13 қыркүйекте күшіне енді)**

11-баптың 1-тармағына түсіндірме жазба

- 0.11-1 Жазбаша түрде хабарлау тәсілі ұлттық заңнама негізінде айқындалады.
(ECE/TRANS/17/Amend.21, 2002 жылғы 12 мамырда күшіне енді)
(ECE/TRANS/17/Amend.30, 2012 жылғы 13 қыркүйекте күшіне енді)

11-баптың 1-тармағына түсініктеме

Баждар мен салықтарды төлеу

Алынып тасталынды.

(ECE/TRANS/WP.30/AC.2/2010/3/Rev.1, Annex 2; ECE/TRANS/WP.30/AC.2/105, 31-тармақ)

Хабарлама мерзімі

ХЖТ операциясының аяқталмағаны туралы кепілдік бірлестігін хабардар ету үшін белгіленген мерзімді есептеудің басталуы кеден органдары оны жіберген күн емес, кепілдік бірлестігі жазбаша хабарлама алған күн болып саналады. Хабарламаның шынымен жіберілгенін және алынғанын растау кеден органдарының міндетіне кіреді (растау тәсілдерінің бірі - хат-хабарларды тіркеу). Егер хабарлау мерзімі аяқталса, онда ұлттық кепілдік бірлестігі бұдан былай жүк үшін жауап бермейді.

(TRANS/GE.30/AC.2/12,28-тармақ; TRANS/GE.30/35, 47 және 48-тармақтар;

TRANS/GE.30/GRCC/11, 14 және 15-тармақтар)

Кепілдік бірлестігін (кепілдік бірлестіктерін) хабардар ету

Кеден органдары 11-баптың 1-тармағында көрсетілген жағдайлар туралы, яғни ХЖТ операциясы аяқталмаған жағдайлар туралы өзінің тиісті ұлттық кепілдік бірлестігін (өздерінің тиісті ұлттық кепілдік бірлестіктерін) дереу хабардар етуге тиіс.

(TRANS/WP.30/192, 26-тармақ; TRANS/WP.30/AC.2/59, 46-тармақ және 5-қосымша)

ХЖТ кітапшасын ұстаушының хабарламасы

0.11-1 және 0.11-2 түсіндірме жазбаларында көрсетілген ХЖТ кітапшасын ұстаушының хабарламасына қатысты талап тапсырысты хат жіберу арқылы орындалуы мүмкін.

(TRANS/WP.30/192, 26-тармақ; TRANS/WP.30/AC.2/59, 46 - тармақ және 5-қосымша)

- 2. 8-баптың 1 және 2-тармақтарында аталған сомаларды төлеу мерзімі келгенде құзыретті органдар кепілдік бірлестігіне талап қоймас бұрын мүмкіндігінше осы сомаларды осы сомалар тиесілі тұлғадан немесе тұлғалардан төлеуді талап етуге тиіс.
(ECE/TRANS/17/Amend.30, 2012 жылғы 13 қыркүйекте күшіне енді)**

11-баптың 2-тармағына түсіндірме жазба

- 0.11-2 Осы сомалар тиесілі тұлғадан немесе тұлғалардан тиісті сомаларды төлеуді талап ету үшін құзыретті органдар қабылдайтын шаралар, ең болмағанда, ұлттық заңнамаға сәйкес ХЖТ кітапшасында көрсетілген оның мекенжайы бойынша ХЖТ кітапшасын ұстаушыға немесе егер соңғысы ХЖТ кітапшасының ұстаушысы болып табылмаса, осы сомалар тиесілі тұлғаға (тұлғаларға) төлеу туралы талапты жіберуі тиіс.

ХЖТ кітапшасын ұстаушыға төлеу туралы талап осы баптың 1 а)-тармағында айтылған хабарламамен ұштастырылуы мүмкін.
(ECE/TRANS/17/Amend.30, 2012 жылғы 13 қыркүйекте күшіне енді)

**3. 8-баптың 1 және 2-тармақтарында көрсетілген сомаларды төлеу туралы талап кепілдік бірлестікке осы бірлестіктің ХЖТ операциясының аяқталмағаны туралы немесе ХЖТ операциясының тоқтатылғаны туралы куәліктің қолдан жасалғаны не заңға қайшы немесе алаяқтық жолмен алынғаны туралы хабарланған күннен бастап үш айдан ерте емес, бірақ осы күннен кейін екі жылдан кешіктірілмей ұсынылады. Алайда, жоғарыда көрсетілген екі жылдық мерзім ішінде осы баптың 2-тармағында аталған тұлғаны (тұлғаларды) төлеу туралы міндеттемеге байланысты әкімшілік немесе сот талқылауының нысанасына айналған ХЖТ операциялары жағдайында төлеу туралы кез келген талап құзыретті органдардың немесе соттардың шешімі күшіне енген күннен бастап бір жыл ішінде жіберіледі.
(ECE/TRANS/17/Amend.30, 2012 жылғы 13 қыркүйекте күшіне енді)**

11-баптың 3-тармағына түсіндірме жазба

0.11-3-1 Жүкті немесе көлік құралын өткізу туралы мәселені шешу кезінде құзыретті органдарға кепілдік беру бірлестігі ХЖТ кітапшасын ұстаушыдан тиесілі баждарды, алымдарды және мерзімін өткізіп алғаны үшін пайыздарды төлеу үшін, егер олардың заңнамасында олар жауапты болатын мүдделерді қорғауды қамтамасыз етудің басқа құралдары көзделсе, жауапты болатындығын басшылыққа алмау ұсынылады.
(ECE/TRANS/17/Amend.30, 2012 жылғы 13 қыркүйекте күшіне енді)

0.11-3-2 Құзыретті органдар кепілдік бірлестігін төлеу туралы міндеттемеге байланысты әкімшілік немесе сот талқылауының қозғалғаны туралы хабардар ете алады. Кез келген жағдайда құзыретті органдар кепілдік беру бірлестігін осы шекті мерзім біткенге дейін екі жылдық мерзім өткеннен кейін аяқталуы мүмкін осындай талқылаулар туралы хабардар етеді.
(ECE/TRANS/17/Amend.30, 2012 жылғы 13 қыркүйекте күшіне енді)

11-баптың 3-тармағына түсініктеме

Баждар мен алымдарды төлеу туралы талап

Төлеу туралы талап тиісті құжаттардың көшірмелерімен қоса берілуге тиіс. Егер жүктің бір бөлігіне қатысты бұзушылықтарға жол берілген жағдайда құзыретті органдар 8-баптың 1 және 2-тармақтарында аталған тиесілі алымдар мен баждарды төлеу туралы талапты тиісінше пропорционалды түрде түзетуі керек.

*Шағымдану құқығына қатысты кез келген ұлттық нұсқамалар үшін залалсыз, егер кепілдік беру бірлестігі ХЖТ операциясын тоқтатудың баламалы дәлелдемесін алған жағдайда, осы бірлестік ХЖТ операциясының аяқталмағаны туралы хабарлаған құзыретті органдарға осы дәлелдемені ұсынуы тиіс.
(ECE/TRANS/WP.30/AC.2/2010/3/Rev.1, 2-қосымша)*

**4. Кепілдік бірлестігі талап етілетін соманы оған төлеу туралы талап қойылған күннен бастап үш ай мерзімде төлейді.
(ECE/TRANS/17/Amend.30, 2012 жылғы 13 қыркүйекте күшіне енді)**

11-баптың 4-тармағына түсіндірме жазба

0.11-4 Егер осы бапта көзделген процедураға сәйкес кепілдік беру бірлестігіне 8-баптың 1 және 2-тармақтарында аталған сомаларды төлеу ұсынылса және егер ол Конвенцияда ұйғарылған үш айлық мерзімде мұны жасамаса, онда құзыретті органдар аталған сомаларды ұлттық нұсқамалар негізінде төлеуді талап ете алады, өйткені мұндай жағдайда ұлттық заңнамаға сәйкес кепілдік беру бірлестігі жасасқан кепілдіктер беру туралы шартты орындамау туралы сөз болып отыр.

Шекті мерзім кепілдік беру бірлестігі – осындай талапты алған кезде – 6-баптың 2-тармағында аталған халықаралық ұйыммен оның осы талапқа қатысты ұстанымы туралы мәселе бойынша консультация жүргізген жағдайда да қолданылады.
(ECE/TRANS/17/Amend.30, 2012 жылғы 13 қыркүйекте күшіне енді)

**5. Егер құзыретті органдардың қанағаттандыруына ХЖТ-ның осы тасымалына қатысты ешқандай бұзушылықтар болмағаны анықталған болса, төленген сомалар оған төлеу туралы талап қойылған күннен кейінгі екі жыл ішінде кепілдік бірлестікке қайтарылады. Шекті екі жылдық мерзім ұлттық заңнамаға сәйкес ұзартылуы мүмкін.
(ECE/TRANS/17/Amend.30, 2012 жылғы 13 қыркүйекте күшіне енді)**

III-тарау**ХЖТ КІТАПШАСЫ
АРҚЫЛЫ ЖҮКТЕРДІ ТАСЫМАЛДАУ****(а) Көлік құралдары мен контейнерлерді жіберу****12-бап**

Осы тараудың а) және б)-бөлімдері ережелерінің қолданысына түсу үшін әрбір жол көлік құралы өзінің конструкциясына және өзінің жабдығына қатысты осы Конвенцияға 2-қосымшада келтірілген шарттарға жауап беруі тиіс және осы Конвенцияға 3-қосымшада көзделген процедураға сәйкес тасымалдауға жіберілуі тиіс. Рұқсат беру туралы куәлік 4-қосымшада келтірілген үлгіге сәйкес келуі тиіс.

12-бапқа түсініктеме***Жіберу туралы куәлік***

*4-қосымшада келтірілген үлгіге сәйкес рұқсат беру туралы куәліктің екіге бүктелген А3 форматы болуы тиіс.
(TRANS/GE.30/10, 33-тармақ; TRANS/WP.30/157, 27-30-тармақтар;
TRANS/WP.30/AC.2/35, 6-қосымша)*

Рұқсат беру туралы куәліктің және рұқсат беру туралы тақтайшаның болуы

*Конвенцияға 4-қосымшада көзделген рұқсат беру туралы куәліктің көлік құралында сипаттамасы Конвенцияға 2-қосымшаның 1-бабында келтірілген автокөлік құралының жүк бөлімшесі үшін ғана болуы қажет. Сипаттамасы 6-қосымшада қамтылған алмалы-салмалы шанақты немесе контейнерді тасымалдаған жағдайда 0.1 j)-түсіндірме жазба рұқсат етілген алмалы-салмалы шанаққа немесе рұқсат етілген контейнерге Конвенцияға 7-қосымшаның II бөлігінде көзделген рұқсат етілгені туралы тақтайша бекітілуі тиіс.
(TRANS/WP.30/168, 38-тармақ; TRANS/WP.30/AC.2/39, 17-тармақ)*

13-бап

1. Осы тараудың а) және б)-бөлімдері ережелерінің қолданысына сәйкес болу үшін контейнерлер 7-қосымшаның I бөлігінде айқындалған шарттарға сәйкес құрастырылуы тиіс және осы Қосымшаның II бөлігінде белгіленген процедураға сәйкес тасымалдауға жіберілуі тиіс.
2. 1956 жылғы контейнерлерге қатысты Кеден конвенциясына, Біріккен Ұлттар Ұйымының қамқорлығымен жасалған келісімдерден, 1972 жылғы контейнерлерге қатысты Кеден конвенциясынан немесе осы соңғы Конвенцияны алмастыра немесе өзгерте алатын кез келген халықаралық актілерден туындайтын кеден мөрлерімен және пломбаларымен жүктерді тасымалдауға жіберілген контейнерлер жоғарыда келтірілген 1-тармақтың ережелеріне сәйкес қаралады және жаңа рұқсатсыз ХЖТ процедурасын сақтай отырып тасымалдауға қабылдануға тиіс.

14-бап

1. Әрбір Уағдаласушы тарап жоғарыда 12 және 13-баптарда жазылған шарттарға жауап бермейтін жол көлік құралдарын немесе контейнерлерді жіберудің жарамдылығын мойындамау құқығын өзіне қалдырады. Дегенмен, Уағдаласушы тараптар анықталған ақаулар шамалы болған жағдайда және контрабандалық мүмкіндік туғызбаған кезде көлік құралдарын немесе контейнерлерді бөгеуге болмайды.
2. Кеден пломбаларымен және мөрлерімен жүктерді тасымалдау үшін жаңа пайдалану алдында оларды жіберу үшін негіз болған бірқатар шарттарды қанағаттандырмайтын кез келген жол көлік құралы немесе контейнер бастапқы жай-күйге келтірілуі керек немесе қайтадан рұқсат беру процедурасына жіберілуі тиіс.

(б) ХЖТ КІТАПШАСЫ АРҚЫЛЫ ТАСЫМАЛДАУ ПРОЦЕДУРАСЫ

15-бап

1. ХЖТ процедурасын сақтай отырып, жүктерді тасымалдау үшін пайдаланылатын жол көлік құралын, көлік құралдарының құрамын немесе контейнерді уақытша әкелу кезінде арнайы кедендік құжат талап етілмейді. Жол көлігі, көлік құралдарының құрамы немесе контейнер үшін ешқандай кепілдік талап етілмейді.
2. Осы баптың 1-тармағының ережелері Уағдаласушы тарапқа ХЖТ операциясы аяқталғаннан кейін жол көлік құралының, көлік құралдарының құрамы немесе контейнердің әкетілуін қамтамасыз ету үшін өзінің ұлттық нұсқамаларында көзделетін формальдылықтарды тағайындау кеденінде орындауды талап етуге кедергі келтірмейді.

15-бапқа түсіндірме жазба

- 0.15 Уақытша әкелуге кедендік құжаттарды ұсыну туралы талаптың болмауы тіркемелер мен жартылай тіркемелер сияқты кейбір елдерде тіркелмейтін көлік құралдарына байланысты кейбір қиындықтар туғызуы мүмкін. Бұл жағдайда 15-баптың ережелері кеден органдарына мүдделі ел пайдаланатын ХЖТ кітапшасының 1 және 2 үзбелі парақтарында және тиісті түбіртектерде осы көлік құралдары туралы мәліметтерді (маркалары мен нөмірлері) көрсету жолымен тиісті кепілдіктер берілген жағдайда сақталуы мүмкін.

15-бапқа түсініктеме*Кедендік құжаттар*

*Көлік құралдарына кепілдіктер де, құжаттар да талап етілмейтіндіктен, бақылау үшін транзит мемлекетінің екі шекаралық кеденінде қалатын үзбелі парақтар пайдаланылады. Егер көлік құралы бұзылса, онда Конвенцияның 41-бабының ережелері қолданылады. Егер көлік құралы жай жоғалып кетсе, онда ұлттық заңнамаға сәйкес ХЖТ кітапшасында мекен-жайы көрсетілген тасымалдаушыдан өтемақы алынады.
(TRANS/GE.30/10, 26 және 27-тармақтар)*

Кедендік процедуралар

Алынып тасталынды.

ECE/TRANS/WP.30/294, 44-тармақ)

ХЖТ тасымалдауды жүзеге асыратын тартқыштарды кедендік рәсімдеу.

*Шетелде тіркелген тартқышты уақытша әкелу үшін жеке рәсімдеуге жол бермеу үшін ХЖТ кітапшасын ұстаушы тартқыштың тіркеу нөмірлерін ХЖТ кітапшасының мұқабасында және үзбелі парақтарында көрсетуі тиіс. Егер ХЖТ-ны тасымалдау процесінде тартқыш ауыстырылған жағдайда, ұстаушыға ХЖТ кітапшасына тиісті түзетулер енгізу және Ұлттық ережелер негізінде айқындалған процедураларға сәйкес белгіленген шекті мерзімдерде осы түзетулерді ХЖТ Конвенциясының басқа ережелерінің қолданысына залал келтірмей, кеден органдарының мақұлдауына қол жеткізу керек. ХЖТ тасымалдары жүзеге асырылмайтын ауыстырылған тартқышты қолданыстағы ұлттық заңнамаға сәйкес рәсімдеу керек.
(ECE/TRANS/WP.30/AC.2/2007/6, 12-тармақ;
ECE/TRANS/WP.30/AC.2/91, 25-тармақ)*

16-бап

**ХЖТ тасымалдау жол көлік құралымен немесе көлік құралдарының құрамымен жүргізілген кезде, оларға осы Конвенцияға 5-қосымшада келтірілген талаптарға жауап беретін «TIR» деген жазуы бар тік бұрышты тақтайшалар бекітілуі тиіс; бір тақтайша жол көлік құралының немесе көлік құралдары құрамының алдынан, ал екіншісі осындай тақтайша артынан орналастырылады. Бұл тақтайшалар айқын көрінетін етіп орналастырылуы керек. Олар алмалы-салмалы болуы керек немесе оларды аударуға, жабуға, бүктеуге немесе осы тасымалдың ХЖТ процедурасына қатысы жоқ екенін өзге түрде көрсетуге болатындай етіп орнатылуы және құрастырылуы тиіс.
(ECE/TRANS/17/Amend.16, 1994 жылғы 24 маусымда күшіне енді;
ECE/TRANS/17/Amend.21, 2002 жылғы 12 мамырда күшіне енді)**

16-бапқа түсініктеме

TIR тақтайшаларының техникалық сипаттамалары

*TIR тақтайшаларының берік негізі болуға және осы Конвенцияның 16-бабының және 5-қосымшасының талаптарына сәйкес дайындалуға тиіс. Өздігінен жабысатын TIR тақтайшаларын пайдалануға жол берілмейді.
(TRANS/WP.30/157, 61-тармақ)*

17-бап

1. Әрбір жол көлік құралына немесе контейнерге бір ХЖТ кітапшасы жасалады. Алайда, ХЖТ бірыңғай кітапшасы көлік құралдарының құрамына немесе бір жол көлік құралына немесе көлік құралдарының құрамына тиелген бірнеше контейнерлерге жасалуы мүмкін. Бұл жағдайда ХЖТ кітапшасының жүк манифестінде көлік құралдары құрамының бөлігін құрайтын әрбір көлік құралының немесе әрбір контейнердің ішіндегісі жеке көрсетілуі тиіс. (ECE/TRANS/17/Amend.21, 2002 жылғы 12 мамырда күшіне енді)

17-баптың 1-тармағы бар түсіндірме жазба

0.17-1 ХЖТ кітапшасының жүк манифестінде көлік құралдарының немесе әрбір контейнердің құрамындағы әрбір көлік құралының ішіндегісі жеке көрсетіледі деген ереже жеке көлік құралының немесе жеке контейнердің ішін кедендік тексеруді оңайлатуға ғана арналған. Сондықтан бұл ереже көлік құралында немесе контейнерде іс жүзінде қамтылғандар мен жүк манифестіне сәйкес көлік құралында немесе контейнерде қамтылуға тиіс нәрселер арасындағы кез келген алшақтық Конвенцияны бұзу түсіндірілмеуі тиіс.

Егер тасымалдаушы құзыретті органдарға осындай айырмашылыққа қарамастан, жүк манифестінде көрсетілген жүктердің жиынтығы ХЖТ кітапшасы берілген көлік құралдары құрамының бортындағы немесе барлық контейнерлердегі жүктердің жиынтығына сәйкес келетінін дәлелдей алса, онда бұл жағдайды кедендік нұсқамаларды бұзу деп санамауға болады.

2. ХЖТ кітапшасы тек бір ғана тасымалдауды орындау үшін жарамды.. Ол ең аз дегенде осы ХЖТ тасымалын жүзеге асыру үшін қажетті үзбелі парақтардың санын қамтуы тиіс. (ECE/TRANS/17/Amend.21, 2002 жылғы 12 мамырда күшіне енді)

17-баптың 2-тармағына түсіндірме жазба

0.17-2 Үй жағдайындағы заттарды тасымалдау кезінде ХЖТ кітапшасын пайдалану ережесінің 10 с)-тармағында көзделген процедура қолданылуы мүмкін, бұл ретте заттардың тізбесін қажетті көлемде шектеу керек.

17-бапқа түсініктеме

Автопоездарға және жартылай тіркемесі бар тартқыштардың құрамдарына ХЖТ кітапшаларын беру.

*l g) және h)-бапта айқындалған көлік құралдарының құрамымен немесе бір көлік құралына немесе көлік құралдарының құрамына тиелген бірнеше контейнерлермен жүктерді тасымалдауға берілетін ХЖТ кітапшаларының қажетті саны туралы шешімді жөнелтуші кеден қабылдайды. Конвенцияның 4-бабына сәйкес жөнелту кеденінің шешімі аумағында ХЖТ операциясы жүзеге асырылатын мемлекеттердің басқа кедені деп танылады, сондықтан мұндай кедендер ХЖТ-ның қосымша кітапшаларын ұсынуды талап ете алмайды.
(TRANS/WP.30/157, 26-тармақ)*

Кәдімгі жүктерден және ауыр салмақты немесе көлемді жүктерден тұратын аралас жүктерді тасымалдау үшін ХЖТ кітапшаларын беру

*Әдеттегі жүктерден және ауыр салмақты немесе көлемді жүктерден тұратын аралас жүктерді тасымалдау үшін талап етілетін ХЖТ кітапшаларының саны туралы шешім қабылдау кезінде жөнелту орнының кедені 32-баптың ерекше ережелерін ескереді, оған сәйкес ауыр салмақты немесе көлемді жүктерді тасымалдау үшін ХЖТ кітапшасының мұқабасында және барлық үзбелі парақтарында "ауыр салмақты немесе көлемді жүктер" деген жазу жазылуы тиіс. Бұл жазба кеден мөрлерімен және пломбаларымен тасымалданатын әдеттегі жүктерге жатпайтындықтан, қарапайым жүктерді тасымалдау үшін жеке ХЖТ кітапшасы (немесе жеке ХЖТ кітапшалары) талап етіледі.
(TRANS/WP.30/AC.2/71, 3-қосымша; TRANS/WP.30/206, 57-тармақ)*

Бірнеше ХЖТ кітапшаларын бір уақытта пайдалану

*Егер жөнелту орнының кедені ХЖТ-ны бір тасымалдау үшін бірнеше ХЖТ кітапшасын рәсімдеуге қабылдаса, онда осы кеден ХЖТ кітапшаларының барлық нөмірлерін рәсімдеуге қабылданған әрбір ХЖТ кітапшасының барлық үзбелі парақтарында «Ресми пайдалану үшін» бағанында көрсетуге тиіс.
(TRANS/WP.30/AC.2/71, 3-қосымша; TRANS/WP.30/208, 52-тармақ)*

18-бап

ХЖТ тасымалдау жөнелту орны мен межелі орнының бірнеше кедені арқылы жүргізілуі мүмкін, алайда жөнелту орны мен межелі орын кедендерінің жалпы саны төрттен аспауға тиіс. ХЖТ кітапшасы, егер оны қабылдау туралы белгіні жөнелту орнының барлық кедендері жасаған жағдайда ғана межелі орын кедені ұсынылуы мүмкін.

**(ECE/TRANS/17/Amend.101989 жылғы 23 мамырда күшіне енді;
ECE/TRANS/17/Amend.21, 2002 жылғы 12 мамырда күшіне енді)**

18-бапқа түсіндірме жазбалар

- 0.18-1 ХЖТ жүйесінің тиісті жұмыс істеуін қамтамасыз ету мақсатында кеден органдары осы Конвенцияның Уағдаласушы Тарабы болып табылатын көрші елдің аумағында жалғасатын тасымалдау кезінде, бұл өтініш ерекше мән-жайлармен ақталған жағдайларды қоспағанда, шығу кезінде кеден межелі орын кедені ретінде көрсетілуі туралы өтініштерді қанағаттандырмауы қажет.
- 0.18-2
1. Жүктер бірінші пунктте түсіруге арналған жүк партиясы басқа пункттерде түсіруге жататын жүктердің немесе басқа партияларды түсіру қажеттілігінсіз көлік құралынан немесе контейнерден түсірілетіндей етіп тиелуі тиіс.
  2. Бірнеше кеденде жүк түсірумен тасымалдау кезінде әрбір ішінара түсіруден кейін ХЖТ кітапшасының қалған манифесттерінің 12-айдарында бұл туралы белгі жасау, сондай-ақ барлық қалған үзбелі парақтарда және тиісті түбіршектерде жаңа мөрлер мен пломбалардың басылғаны туралы белгі жасау қажет.

18-бапқа түсініктеме

Жөнелту орнының және/немесе межелі орынның бірнеше кедені ХЖТ-ны тасымалдау жөнелту орны және/немесе межелі орны кеденінің жалпы саны төрттен аспауы шартымен бір немесе бірнеше елдегі бірнеше кеденнен және/немесе межелі орыннан жүргізілуі мүмкін. ХЖТ кітапшасын Пайдалану Ережесінің б-ер-ежесіне сәйкес (Конвенцияға 1-қосымша, ХЖТ кітапшасының үлгісі: 1-нұсқа және 2-нұсқа, мұқабаның 3-беті) әрбір қосымша кеденге жөнелту орны немесе межелі орны үшін екі қосымша парақ талап етіледі. Бірнеше кедендер бар болған жағдайда, ХЖТ кітапшасының парақтары әр түрлі кедендерде тиелген/түсірілген жүктер жүк манифестіне қосымша енгізілетіндей/жүк манифестінен (9, 10 және 11-бағандар) сызылатындай және жөнелту/межелі орын кедендері 16-бағанға кейіннен тиелген/түсірілген жүктерді растау туралы белгі енгізетіндей етіп толтырылуы тиіс.

(TRANS/GE.30/55, 22-тармақ; TRANS/WP.30/141, 39-41-тармақтар; TRANS/WP.30/AC.2/31, 3-қосымша; TRANS/WP.30/192, 26-тармақ; TRANS/WP.30/AC.2/59, 46-тармақ және 5-қосымша)

Ерекше жағдайларда тиеу және түсіру пункттерінің жалпы санын төрттен астам мөлшерге дейін ұлғайту мүмкіндігі.

ХЖТ кітапшасын пайдалану ережелерінің (1-қосымша) 18-бабына және 5-тармағына сәйкес ХЖТ-ны бір тасымалдау барысында тиеу және түсіру пункттерінің саны төрттен аспауға тиіс. Бір көлік операциясы барысында тиеу және түсіру пункттерінің жалпы санын ұлғайту үшін жол көлік құралы немесе көлік құралдарының құрамы бірнеше ХЖТ тасымалдарын рет-ретімен немесе бір мезгілде, әрі әрқайсысы жеке ХЖТ кітапшасын қолдана отырып жүргізе алады. Осы мақсатта келесі нұсқалар қолданылуы мүмкін:

- i) 28-баптың "ХЖТ-ны бір рет тасымалдау үшін екі ХЖТ кітапшасын пайдалану" туралы түсіндірмесіне сәйкес бір көлік операциясы үшін екі ХЖТ кітапшасын пайдалану. ХЖТ бірінші кітапшасында жөнелту орны мен межелі орнының төрт кеденіне дейін болуы мүмкін. Ол аяқталғаннан және тоқтатылғаннан кейін төртінші кеденде жаңа ХЖТ кітапшасы ашылып, көлік операциясының қалған бөлігі үшін пайдаланылуы мүмкін. Бұл фактіні көрсету үшін ХЖТ-ның екі кітапшасында да тиісті жазба жүргізіледі. Осылайша, ХЖТ-ның бірінші кітабымен қамтылған соңғы межелі кеден ХЖТ-ның екінші кітапшасы үшін жөнелту орнының кедені болады, оған баратын жердің үш кеденіне дейін кіруі мүмкін. ХЖТ-ның бірінші кітапшасында ХЖТ-ның екінші кітапшасында көзделген межелі орын кеденіне жіберілетін барлық жүктер соңғы межелі орын кеденіне арналған ретінде көрсетілуі тиіс. Мұндай процедура жеті кеденге дейін жөнелту орны мен межелі орнын қамтуы мүмкін. Конвенцияның 2-бабында баяндалған шарттарды орындау үшін ХЖТ-ның екі тасымалы да кем дегенде бір шекарадан өте отырып жүзеге асырылуы өте маңызды. Екі ХЖТ кітапшасы дәйекті түрде қолданылатындықтан, әр нақты сәтте ХЖТ-ның бір ғана кепілдігі қолданылады;
- ii) Бірнеше жол көлік құралдарын (мысалы, көлік құралдарының құрамын) немесе бірнеше контейнерлерді бір мезгілде пайдалану. ХЖТ Конвенциясының 17-бабының 1-тармағына сәйкес әрбір жол көлік құралына немесе контейнерге ХЖТ-ның жеке кітапшасы берілуі мүмкін. Әрбір ХЖТ кітапшасы төрт тиеу және түсіру пункттерін қамтуы мүмкін. Жөнелту орнының кеденінде (кедендерінде) рәсімдеуге қабылданған әрбір ХЖТ кітапшасының барлық үзбелі парақтарында "ресми пайдалану үшін" бағанында осы ХЖТ кітапшаларының барлық нөмірлері көрсетілуі тиіс.

Қандай да бір баламалы нұсқаның пайдаланылуына қарамастан, әртүрлі түсіру пункттерінде түсіруге арналған жүктер партияларын 0.18-2 түсіндірме жазбасының 1-тармағында көзделгендей бір-бірінен бөліп алған жөн.

(TRANS/WP.30/208, 28-тармақ және қосымша;
TRANS/WP.30/AC.2/71, 71-тармақ және 3-қосымша)

0.18-2-түсіндірме жазбаға түсініктеме

Тауарларды түсіру

Атап айтқанда, 0.18-2 түсіндірме жазбада аталған "түсіру" термині, мысалы, ХЖТ тасымалдау аяқталғаннан кейін көлік операциясы жалғасқан жағдайларда, жүктерді көлік құралынан немесе контейнерден нақты алып қоюды білдірмейді.

Алайда, егер ХЖТ-ны тасымалдау жүктердің бір бөлігі үшін аяқталса және қалғандар үшін жалғаса берсе, онда жүктердің бірінші бөлігі пломбаланған жүк бөлімшесінен немесе контейнерден физикалық түрде алынуы не ауыр салмақты немесе көлемді жүктерді тасымалдау жағдайында ХЖТ-ны тасымалдау жалғастырылатын қалған жүктерден бөлінуі тиіс.

*(TRANS/WP.30/AC.2/59, 46-тармақ және 5-қосымша;
TRANS/WP.30/192, 26-тармақ)*

19-бап

Жүктер мен жол көлік құралы, көлік құралдарының құрамы немесе контейнер жөнелту орнының кеденінде ХЖТ кітапшасымен бірге көрсетілуі тиіс. Жөнелтуші елдің кеден органдары жүк манифесінің дәлдігіне көз жеткізу үшін және кеден мөрлері мен пломбаларын басу үшін немесе тиісті түрде уәкілетті тұлғалар аталған кеден органдарының жауапкершілігімен салған кеден мөрлері мен пломбаларын бақылау үшін қажетті шараларды қабылдауға тиіс.

19-бапқа түсіндірме жазба

- 1.19 Жөнелту орны кеденінің жүк манифестінің дәлдігіне көз жеткізу міндеті жүк манифестіндегі мәліметтердің экспорттық құжаттардағы және осы жүкке қатысты көлік немесе өзге де сауда құжаттарындағы мәліметтермен кем дегенде сәйкестігін тексеру қажеттілігін болжайды; жөнелту орны кедені қажет болған жағдайда жүкті тексеріп қарауды да жүргізе алады. Жөнелту орнының кедені мөрлер мен пломбалар басылғанға дейін жол көлік құралының немесе контейнердің жай-күйін тексеруге, ал брезентпен жабылған көлік құралдарына немесе контейнерлерге қатысты брезент пен оның бекітпелерінің жай-күйін тексеруге тиіс, өйткені бұл туралы мәліметтер рұқсат беру туралы куәлікке енгізілмеген.
(ECE/TRANS/17/Amend.21, 2002 жылғы 12 мамырда күшіне енді)

19-бапқа түсініктеме*Жөнелту кеденінде бақылау жүргізу*

ХЖТ жүйесінің қалыпты жұмыс істеуі үшін жөнелту кеденінде жүктерді кедендік рәсімдеу барлық қажетті кедендік ресмиліктерді орындай отырып жүргізілгені өте маңызды. Атап айтқанда, алдын алу қажет:

- *көлік операциясы барысында оларды ауыстыру үшін жүктерді жалған декларациялау (яғни сигареттер тиеледі, ал тұсқағаздар декларацияланады, көлік операциясы барысында сигареттер түсіріледі, ал тұсқағаздар тиеледі); және ХЖТ кітапшасының манифесіне енгізілмеген жүктерді тасымалдау (темекі, алкоголь, есірткі, қару). (TRANS/GE.30/AC.2/12, 31-тармақ; TRANS/GE.30/GRCC/11, 19-21 - тармақтар)*

Жөнелту кеденінде ХЖТ кітапшасын рәсімдеуді бұрмалау

Жөнелту орнының кеденінде қатаң бақылауды болдырмау үшін бұзушылар жалған кеден мөрлері мен пломбаларын пайдалану арқылы жөнелту орнының кеденінде ХЖТ түпнұсқа кітапшасының рәсімделуін бұрмалауға тырысуы мүмкін. Мұндай заңсыз іс-әрекеттер өте қауіпті, өйткені ХЖТ Конвенциясының ережелеріне сәйкес транзит елдерінің және межелі елдердің кеден органдары әдетте жөнелту орнының кеденінде жүргізілетін тексерулерге сүйенеді. Сондықтан жөнелтуші елде (елдерде) орналасқан жөнелту кедені (кедендері) осындай алаяқтық қызметті ашуда шешуші рөл атқарады (ойнайды) және кеден пломбалары мен мөрлерінің түпнұсқалығын тексеруге, мүмкіндігінше ХЖТ кітапшасының жүк манифестіндегі мәліметтердің басқа ілеспе құжаттардағы мәліметтерге сәйкестігін тексеруге тиіс (мысалы, экспорттық жүк декларациясы, ҚДПГ жүкқұжаты және одан әрі), әдетте 0.19 түсіндірме жазбаға сәйкес жөнелту орнының кедендерінде тексеріледі. Аталған (аталғандар) жөнелту кедені (кедендері) қажет болған жағдайда жөнелтуші елдегі (елдердегі) ХЖТ операциясына байланысты талап етілетін барлық басқа кедендік процедураларды жүзеге асырғаны жөн. (TIRExB/REP/2003/18, 29-тармақ; TRANS/WP.30/AC.2/75, 61-тармақ және 3-қосымша және TRANS/WP.30/AC.2/75/Corr.3)

Кеден мөрлері мен пломбаларының техникалық сипаттамалары

*ХЖТ Конвенциясында кеден мөрлері мен пломбалары үшін стандарттар мен талаптар туралы мәселе қаралмайды. Онда, әдетте, Уағдаласушы тараптар басқа Уағдаласушы тараптарда басылған кеден мөрлері мен пломбаларын тануға тиіс екендігі ғана айтылады. Осылайша, кеден мөрлері мен пломбаларының техникалық сипаттамалары туралы мәселе ұлттық кеден органдарының қарауына қалдырылды. Кедендік пломбалаудың тиімділігін қамтамасыз ету үшін кеден әкімшіліктері осы саладағы соңғы халықаралық талаптарға сәйкес келетін мөрлер мен пломбаларды пайдаланғаны жөн. Осы тұрғыда кеден органдарының назары кедендік процедураларды оңайлату және үйлестіру туралы халықаралық конвенцияға (қайта қаралған Киото конвенциясына) Е арнайы қосымшасының 1-тарауында жазылған ең төменгі талаптарға аударылады. Сонымен қатар, Дүниежүзілік кеден ұйымының (ДСҰ) қамқорлығымен әзірленген осы Конвенцияға жалпы қосымшаның 6-тарауының директиваларын атап өтуге болады.
(TRANS/WP.30/216, 67-тармақ және 2-қосымша және TRANS/WP.30/216/Corr.1; TRANS/WP.30/AC.2/77, 54-тармақ және 3-қосымша)*

20-бап

Кеден органдары өз елінің аумағы бойынша жүргізілетін тасымалдар үшін белгілі бір тасымалдау мерзімін белгілей алады және жол көлік құралының, көлік құралдарының құрамы немесе контейнердің ұйғарылған бағыт бойынша жүруін талап ете алады.

20-бапқа түсіндірме жазба

- 1.20 Атап айтқанда, кеден органдары жүктерді өз аумағы бойынша тасымалдау мерзімдерін белгілеу кезінде тасымалдаушыларға қатысты ерекше нұсқамаларды, әсіресе жол көлік құралдары жүргізушілерінің жұмыс сағаттары мен міндетті демалыс кезеңдеріне қатысты нұсқамаларды да ескеруі тиіс. Кеден органдарына бағытты белгілеу құқығын олар қажет деп санайтын жағдайларда ғана пайдалану ұсынылады.

20-бапқа түсініктеме*Айыпталу санкциялары*

20 және 39-баптардан туындайтын шектеулер бұзылған жағдайда, осындай бұзушылықтарға байланысты айыпталу санкцияларын төлеуді ХЖТ кітапшасының иесінен немесе кепілдік берілген бірлестіктен емес, осындай бұзушылықтарға кінәлі тұлғадан талап ету керек.

(TRANS/GE.30/AC.2/14, 29-тармақ; TRANS/GE.30/39, 30-тармақ)

21-бап

Әрбір аралық кеденде және межелі орын кедендерінде жол көлік құралы, көлік құралдарының құрамы немесе контейнер кеден органдарына оларда бар жүкпен және тасымалданатын жүкке жататын ХЖТ кітапшасымен бірге бақылау үшін ұсынылады.

21-бапқа түсіндірме жазбалар

- 0.21-1 Осы баптың ережелері Кеден органдарының мөрленген жүк бөлімшесінен басқа көлік құралының кез келген бөлігіне тексеру және тексеру жүргізу құқығын ешбір жағдайда шектемейді. (ECE/TRANS/17/Amend.21, 2002 жылғы 12 мамырда күшіне енді)
- 0.21-2 Елге кіру орнының кедені, егер ол шығу еліндегі ХЖТ кітапшасы рәсімделмегенін немесе дұрыс рәсімделмегенін анықтаса, тасымалдаушыны көрші елден жөнелту орнының кеденіне кері жібере алады. Бұл жағдайда елге кіру орнының кедені ХЖТ кітапшасына жөнелту орнының тиісті кеденіне арналған белгі енгізеді.
- 0.21-3 Егер бақылау кезінде кеден органдары жүктердің үлгілерін алатын болса, онда олар ХЖТ кітапшасының жүк манифестінде алынған жүктер туралы барлық қажетті деректерді қамтитын тиісті белгі жасауға тиіс.

21-бапқа түсініктеме

Жөнелту кеденінде (аралық кеденде) және межелі орын кеденінде ХЖТ операциясын тоқтату.

Аралық кеденде ХЖТ операциясын тоқтату

Жол көлік құралы, көлік құралдарының құрамы немесе контейнер жүкпен және оларға қатысты ХЖТ кітапшасымен бірге оларды бақылау мақсатында жөнелту кеденінде (аралық кеденде) ұсынылды.

ХЖТ операциясын ішінара тоқтату

Жол көлік құралы, көлік құралдарының құрамы немесе контейнер жүкті және оларға қатысты ХЖТ кітапшасымен бірге оларды бақылау мақсатында межелі орын кеденінде ұсынылды, одан кейін ішінара жүк түсірілді.

ХЖТ операциясын түпкілікті тоқтату

*Жол көлік құралы, көлік құралдарының құрамы немесе контейнер межелі орынның соңғы кеденінде оларды бақылау мақсатында жүкпен бірге немесе жүктің қалған бөлігімен және оларға қатысты ХЖТ кітапшасымен ХЖТ операциясы алдыңғы(олардың) ішінара тоқтатылған жағдайда ұсынылды.
(TRANS/WP.30/192, 26-тармақ; TRANS/WP.30/AC.2/59, 46-тармақ және 5-қосымша)*

22-бап

- 1. 5-баптың 2-тармағында көрсетілген Ережеге сәйкес кеден органдары жүргізетін жүктерді тексеріп қарау жағдайларын қоспағанда, әрбір Уағдаласушы тараптың аралық кеденінің қызметкерлері, әдетте, басқа Уағдаласушы тараптардың кеден органдары салған мөрлер мен пломбаларды, олар бүлінбеген жағдайда таниды. Алайда, бұл қызметкерлер, егер бұл бақылау қажеттілігіне байланысты болса, қосымша өз мөрлері мен пломбаларын баса алады.**
- 2. Уағдаласушы тараптар таныған кеден мөрлері мен пломбалары олардың аумағында ұлттық кеден мөрлері мен пломбалары сияқты құқықтық нормаларды қорғауды пайдаланады.**

22-бапқа түсініктеме

Кеден мөрлері мен пломбаларының техникалық сипаттамалары

*ХЖТ Конвенциясында кеден мөрлері мен пломбалары үшін стандарттар мен талаптар туралы мәселе қаралмайды. Онда, әдетте, Уағдаласушы тараптар басқа Уағдаласушы тараптарда басылған кеден мөрлері мен пломбаларын тануға тиіс екендігі ғана айтылады. Осылайша, кеден мөрлері мен пломбаларының техникалық сипаттамалары туралы мәселе ұлттық кеден органдарының қарауына қалдырылды. Кедендік пломбалаудың тиімділігін қамтамасыз ету үшін кеден әкімшіліктері осы саладағы соңғы халықаралық талаптарға сәйкес келетін мөрлер мен пломбаларды пайдаланғаны жөн. Осы тұрғыда кеден органдарының назары кедендік процедураларды оңайлату және үйлестіру туралы халықаралық конвенцияға (қайта қаралған Киото конвенциясына) Е арнайы қосымшасының 1-тарауында жазылған ең төменгі талаптарға аударылады. Сонымен қатар, Дүниежүзілік кеден ұйымының (ДСҰ) қамқорлығымен әзірленген осы Конвенцияға жалпы қосымшаның 6-тарауының директиваларын атап өтуге болады.
(TRANS/WP.30/216, 67-тармақ және 2-қосымша және TRANS/WP.30/216/Corr.1; TRANS/WP.30/AC.2/77, 54-тармақ және 3-қосымша)*

23-бап

Кеден органдары тек ерекше жағдайларда ғана:

- өз елінің аумағы арқылы жүріп өткен кезде жол көлік құралдары, көлік құралдарының құрамдары немесе контейнерлер тасымалдаушылар есебінен ілесіп жүруді талап ету;
- жолда жол көлік құралдарының жүктерін, көлік құралдарының құрамдарын немесе контейнерлерді тексеруді және бақылауды жүргізу.

23-бапқа түсініктеме

Көлік құралдарын сүйемелдеу

23-бап кедендік заңнаманы сақтауды басқа тәсілдермен қамтамасыз ету мүмкін болмайтын ерекше жағдайларда ғана сүйемелдеу ұйғарылуы мүмкін екендігін білдіреді. Ілесіп жүруге қатысты шешімді тәуекелдерді талдау негізінде қабылдаған жөн. Атап айтқанда, кеден органдары көлік операторының жол көлік құралын (жол көлік құралдарын) жүкпен бірге баратын немесе шығатын жердегі кеденде (аралық кеденде) ұсынбау және тауарлардың еркін айналымға заңсыз шығарылуы мүмкін деген тәуекелді талдауы қажет. Бұл ретте кеден органдарына өзгелердің арасында мынадай факторларды (еркін тәртіппен) бағалау ұсынылады:

- ХЖТ кітапшасын ұстаушы жасаған кеден заңнамасын бұзушылықтар туралы, сондай-ақ оның рұқсаттарын алдыңғы қайтарып алу немесе ХЖТ процедурасынан алып тастау туралы ақпарат;
- көлік операторының беделі туралы ақпарат;
- оларға қатысты төлемеу тәуекелі бар әкелу немесе әкету баждары мен алымдарының сомасы;
- жүктердің шығу тегі және олардың бағыты.

Ілесіп жүру жағдайында, атап айтқанда, егер тасымалдаушыға басқа да жазбаша дәлелдемелер ұсынылмаса, кеден органдарына тасымалдаушының өтініші бойынша ХЖТ кітапшасының № 1 түбіртегіндегі "Әр түрлі" деген 5-бағанға кейіннен осындай ілесіп жүруді талап ету үшін негіз болған себептерді қысқаша көрсете отырып, "Ілесіп жүру" деген сөзді жазу ұсынылады.

0.1 f)-түсіндірме жазбасына сәйкес, алып жүру үшін алымдар көрсетілген қызметтердің шамамен алынған құнынан аспауы тиіс және ұлттық бұйымдарды қорғаудың жанама тәсілі немесе қаржылық мақсатта экспорттық немесе импорттық тауарларға салынатын салық болмауы тиіс.

(ECE/TRANS/WP.30/240, 26-тармақ; ECE/TRANS/WP.30/AC.2/97, 27-тармақ)

24-бап

Егер кеден органдары жолда немесе аралық кеденде жол көлік құралында, көлік құралдарының құрамында немесе контейнерде жүкті тексеріп қарауды жүргізсе, олар басылған жаңа мөрлер мен пломбалар туралы және олардың елінде пайдаланылған ХЖТ кітапшасының үзбелі парақтарында, тиісті түбіртектерде, сондай-ақ ХЖТ кітапшасының қалған үзбелі парақтарында орындалған бақылаудың сипаты туралы белгі жасауға тиіс.

25-бап

Егер кеден мөрлері мен пломбалары жолда 24 және 35-баптарда көзделгеннен өзге жағдайларда бүлінсе немесе егер жүк жоғалса немесе бүлінсе, бірақ пломбалар немесе мөрлер бүлінбесе, ұлттық заңнаманың ережелерін қолдану мүмкіндігіне нұқсан келтірмей, ХЖТ кітапшасын пайдалануға қатысты осы Конвенцияға 1-қосымшада белгіленген тәртіпті ұстануға тиіс және бұдан басқа, ХЖТ кітапшасындағы хаттама толтырылуға тиіс.

26-бап

1. ХЖТ кітапшасын қолдана отырып тасымалдаудың бір бөлігі осы Конвенцияның Уағдаласушы Тарабы болып табылмайтын мемлекеттің аумағы бойынша жүргізілсе, онда ХЖТ-ны тасымалдау жолдың осы бөлігінде тоқтатыла тұрады. Бұл жағдайда аумағы бойынша тасымалдау жалғастырылатын Уағдаласушы тараптың кеден органдары кеден пломбалары мен мөрлері және/немесе тану белгілері зақымдалмаған жағдайда, ХЖТ-ны тасымалдауды қайта бастау үшін ХЖТ кітапшасын қабылдайды. Кеден мөрлері мен пломбалары бүлінген жағдайларда, кеден органдары 25-баптың ережелерін сақтай отырып, ХЖТ-ны тасымалдауды қайта бастау үшін ХЖТ кітапшасын қабылдай алады.

(ECE/TRANS/17/Amend.21, 2002 жылғы 12 мамырда күшіне енді;
ECE/TRANS/17/Amend.24, 2004 жылғы 19 қыркүйекте күшіне енді)

2. Осы ереже кітапшаны ұстаушы Уағдаласушы тараптың аумағында неғұрлым қарапайым кедендік транзиттік процедуралардың болуына байланысты немесе кедендік транзиттік режимді қолдану қажет болып табылмаған жағдайда ХЖТ кітапшасын пайдаланбайтын бағыттың бөлігіне қатысты қолданылады.

3. Мұндай жағдайларда ХЖТ тасымалы үзілген немесе қайта жаңартылған кедендер тиісінше елге кірген немесе одан шыққан кезде аралық кедендер ретінде қаралатын болады. (ECE/TRANS/17/Amend.21, 2002 жылғы 12 мамырда күшіне енді)

26-бапқа түсініктеме

Уәкілетті кепілдік бірлестіктері жоқ Уағдаласушы тарапта ХЖТ тасымалдауды тоқтата тұру

26-бап Уәкілетті кепілдік бірлестіктері жоқ және тиісінше Конвенцияның ережелері 3-баптың b)-тармағына сәйкес қолданылмайтын Уағдаласушы тараптарға да қолданылады. Мұндай Уағдаласушы тараптардың тізбесін ХЖТ-ның Әкімшілік комитеті және ХЖТ-ның Атқарушы кеңесі (ХЖТАК) Конвенцияға 9-қосымшаның і бөлігінің ережелеріне сәйкес Уағдаласушы Тараптар ХЖТАК-де сақтауға тапсыратын құжаттаманың негізінде жасайды.

(TRANS/WP.30/AC.2/63, 59 және 60-тармақтар және 3-қосымша)

Тасымалдаудың бір бөлігі автомобиль көлігімен жүргізілмеген жағдайда ХЖТ процедурасын пайдалану

Конвенцияның 2-бабына сәйкес, егер ХЖТ-ны тасымалдаудың белгілі бір бөлігі оның басталуы мен аяқталуы арасында автомобиль көлігімен жүргізілсе, көліктің басқа түрлері (темір жол, өзен және одан әрі) пайдаланылуы мүмкін. Басқа көлік түрімен жүзеге асырылатын тасымалдау учаскесінде ХЖТ кітапшасын ұстаушы:

- кеден органдарынан Конвенцияның 26-бабы 2-тармағының ережелеріне сәйкес ХЖТ тасымалын тоқтата тұруды сұрау. ХЖТ-ны тоқтата тұруды қайта бастау үшін кедендік рәсімдеу және кедендік бақылау көліктің басқа түрімен жүзеге асырылатын учаскенің соңында қамтамасыз етілуі тиіс. Егер жөнелту елінде бүкіл бағыт бойынша тасымалдау автомобиль көлігімен жүргізілмесе, онда жөнелту орнының кеденінде ХЖТ операциясын бастауға және ХЖТ кітапшасының № 1 және № 2 үзбелі парақтарын бір мезгілде бөлу арқылы оның тоқтатылуын дереу қуаландыруға болады. Осы жағдайларда осы елдің шегінде жолдың қалған бөлігінде ХЖТ кепілдігі қолданылмайды. Алайда, ХЖТ-ны тасымалдау Конвенцияның 26-бабының ережелеріне сәйкес көліктің басқа түрімен жүзеге асырылатын тасымалдау учаскесінің соңында орналасқан кеденде екінші Уағдаласушы тарапта оңай жаңартылуы мүмкін; немесе

- *MDP процедурасын қолданыңыз. Алайда, бұл жағдайда ХЖТ кітапшасын ұстаушы осы елдегі ХЖТ операциясы ұлттық кеден органдары ХЖТ кітапшасын мынадай тармақтарда (мән-жайларға байланысты) тиісінше рәсімдеуді қамтамасыз ете алатын жағдайда ғана қолданылуы мүмкін екенін ескеруі тиіс): аралық кіру кедені, аралық жөнелту кедені және межелі орын кедені. (TRANS/WP.30/AC.2/67, 64-тармақ және 4-қосымша)*

27-бап

Осы Конвенцияның ережелері, атап айтқанда оның 18-бабы сақталған жағдайда, бастапқы көрсетілген межелі орны кедені басқа межелі орын кеденімен ауыстырылуы мүмкін.

28-бап

- 1. ХЖТ операциясының тоқтатылуын кеден органдары дереу куәландырады. ХЖТ операциясының тоқтатылуы ескертусіз немесе ескертумен куәландырылуы мүмкін; егер операцияның тоқтатылуы ескертумен куәландырылса, онда бұл ХЖТ операциясының өзіне байланысты фактілермен байланысты болуға тиіс. Бұл фактілер ХЖТ кітабында нақты көрсетілуі керек. (ECE/TRANS/17/Amend.21, 2002 жылғы 12 мамырда күшіне енді)**
- 2. Жүк басқа кедендік процедураның немесе кедендік бақылаудың басқа жүйесінің шарттарына ауыстырылған жағдайларда, осы басқа кедендік процедураның немесе кедендік бақылау жүйесінің шеңберінде жасалуы мүмкін барлық бұзушылықтар ХЖТ кітапшасының ұстаушысына не оның атынан әрекет ететін кез келген басқа тұлғаға тіркелмеуге тиіс. (ECE/TRANS/17/Amend.21, 2002 жылғы 12 мамырда күшіне енді)**

28-бапқа түсіндірме жазба

- 0.28-1 ХЖТ кітапшасын пайдалану ол арналған функциямен, яғни транзиттік тасымалдаумен шектелуі тиіс. ХЖТ кітапшасы, мысалы, межелі орында кедендік бақылаумен жүктерді сақтау үшін пайдаланылмауы тиіс.
(ECE/TRANS/17/Amend.21, 2002 жылғы 12 мамырда күшіне енді;
ECE/TRANS/17/Amend.30, 2012 жылғы 13 қыркүйекте күшіне енді)
- 0.28-2 Осы бапта, егер жүк басқа кедендік процедураның немесе кедендік бақылаудың басқа жүйесінің шарттарына тасымалданса, ХЖТ операциясы тоқтатылатыны көзделеді.

Мұндай аударым еркін айналыс үшін кедендік тазартуды (толық немесе шартты түрде), шекара арқылы үшінші елге (экспортқа) немесе еркін аймаққа әкетуді не басқа кедендік процедура үшін декларациялауды күтіп, кеден органдары бекіткен орында жүкті сақтауды қамтиды.

(ECE/TRANS/17/Amend.30, 2012 жылғы 13 қыркүйекте күшіне енді)

28-бапқа түсініктеме

ХЖТ кітапшасын ұстаушыға немесе оның атынан әрекет ететін кез келген басқа тұлғаға қайтару

ХЖТ кітапшасын ұстаушыға немесе оның атынан әрекет ететін кез келген басқа тұлғаға, ХЖТ операциясының тоқтатылуы ескертумен немесе онсыз куәландырылғанына қарамастан, дереу қайтару - межелі орын кеденінің тікелей міндеті екенін атап өту қажет. Пайдаланылған ХЖТ кітапшаларын уақтылы қайтару ХЖТ кітапшасын беретін бірлестікке және 6-бапта көрсетілген халықаралық ұйымға тиісті бақылауды жүзеге асыруға ғана емес, сондай-ақ ұстаушыға жаңа ХЖТ кітапшаларын беруге де мүмкіндік береді, өйткені айналыстағы (ұстаушыдағы) кітапшалардың саны шектелуі мүмкін.

(TRANS/GE.30/AC.2/12, 33-тармақ; TRANS/GE.30/GRCC/11, 24 және 25-тармақтар; TRANS/WP.30/192, 26-тармақ; TRANS/WP.30/AC.2/59, 46-тармақ және 5-қосымша)

Екі ХЖТ кітапшасын бір ХЖТ тасымалдау үшін пайдалану

Егер ХЖТ кітапшасындағы үзбелі парақтардың саны ХЖТ-ның барлық тасымалын жүзеге асыру үшін жеткіліксіз болса, онда мұндай жағдайларда ХЖТ тасымалының бірінші бөлігі Конвенцияның 27 және 28-баптарының ережелеріне сәйкес аяқталуы тиіс, ал ХЖТ тасымалының қалған учаскесінде жаңа кітап пайдаланылады, ол ХЖТ-ның алдыңғы операциясының тоқтатылғанын куәландырган сол кеденнің рәсімдеуіне қабылдануы тиіс. Бұл фактіні көрсету үшін ХЖТ-ның екі кітабында да тиісті жазба жасау керек. (TRANS/WP.30/AC.2/23, 21-тармақ; TRANS/WP.30/192, 26-тармақ; TRANS/WP.30/AC.2/59, 46-тармақ және 5-қосымша)

ХЖТ операциясы тоқтатылғаннан кейін қолданылатын процедуралар

Алынып тасталды.

(ECE/TRANS/WP.30/AC.2/105, 31-тармақ)

ХЖТ операциясын тоқтату

1. *ХЖТ операциясының тоқтатылғанын ескертусіз куәландырган жағдайда, кеден органдары, егер олар тоқтату туралы куәлік заңсыз немесе алдамшы түрде алынғанын мәлімдесе, ХЖТ операциясының аяқталмағаны туралы өзінің хабарламасында және/немесе қажетті төлемдерді жүргізу туралы талапта ХЖТ операциясының бұл тоқтатылуын заңсыз немесе алдамшы түрде жүргізілгенін мәлімдейтін себептерді көрсетуге тиіс.*
2. *Кеден органдары 10-баптың 1-тармағының және 11-баптың 1-тармағының талаптарын орындаудан жалтарудың жалғыз мақсатымен олардың себептерін көрсетпей, жүйелі негізсіз ескертпелері бар ХЖТ операцияларының тоқтатылғанын куәландырмауы керек.
(TRANS/GE.30/GRCC/11, 12-тармақ; TRANS/GE.30/AC.2/12, 25 - тармақ; TRANS/WP.30/192, 26-тармақ; TRANS/WP.30/AC.2/59, 46 - тармақ және 5-қосымша)*

Жасалған ескертпелер туралы белгі

*Кеден органдары ХЖТ операциясының тоқтатылуына қатысты кез келген ескертпені нақты баяндауы және № 2 үзбелі парақта 27-бағанды толтыру және ХЖТ кітапшасының № 2 түбіртегінде 5-айдарда "R" әрпін қою арқылы, сондай-ақ тиісті жағдайларда ХЖТ кітапшасының хаттамасын толтыру жолымен осы ескертпенің болуын көрсетуі тиіс.
(TRANS/GE.30/8, 12-тармақ; TRANS/WP.30/192, 26-тармақ; TRANS/WP.30/AC.2/59, 46-тармақ және 5-қосымша)*

ХЖТ операциясының тоқтатылуын дәлелдеудің басқа нысандары

ХЖТ операциясын тиісінше тоқтатудың баламалы дәлелдемесін алу мақсатында кеден органдарына алып тастау тәртібімен, мысалы, егер ол оларды қанағаттандыруға ұсынылған болса, келесідей ақпаратты пайдалану ұсынылады:

- *қаралып отырған ХЖТ-дан кейінгі кез келген ресми куәлік немесе ХЖТ-ның осы тасымалы жалғастырылатын екінші Уағдаласушы тарап рәсімдеген ХЖТ операциясының тоқтатылғанын растау не тиісті жүктің басқа кедендік процедураның немесе басқа кедендік бақылау жүйесінің шарттарына, мысалы, еркін айналым үшін оны тазартуға ауыстырылғанын растау;*

- *ХЖТ кітапшасындағы осындай Уағдаласушы тараптың кеден органдарының тиісті түрде қойылған мөрлері бар № 1 немесе № 2 түбіршектер немесе Конвенцияның 6-бабында көрсетілген халықаралық ұйым ұсынатын, осы көшірменің түпнұсқадан алынғанын растауға тиіс олардың көшірмесі. (TRANS/WP.30/159, 38-тармақ; TRANS/WP.30/192, 26-тармақ; TRANS/WP.30/AC.2/59, 46-тармақ және 5-қосымша)*

Тасымалдаушылардың ХЖТ кітапшаларын пайдаланудың жетілдірілген процедуралары

Кейбір Уағдаласушы тараптарда тасымалдаушы жүк алушы немесе оның агенттері жүктерді еркін айналым үшін тазарту жөніндегі қажетті кедендік формальдылықтарды орындағанға дейін не ХЖТ транзиттік операциясы аяқталғаннан кейін кез келген басқа кедендік процедураға сәйкес межелі орын кеденінде кеден органдарының құзыретті қызметкерлеріне тікелей жүгіне алмайды. Көлік операторына немесе оның жүргізушісіне ХЖТ процедураның тоқтатылуын кеден органдарының Құзыретті қызметкерлері тиісті түрде куәландырғанына көз жеткізу үшін тасымалдаушыға немесе оның жүргізушісіне олардың қалауы бойынша ХЖТ кітапшасын өзінде қалдыруға және жүк алушыға немесе оның агенттеріне ХЖТ кітапшасының сары түсті (кедендік пайдалануға арналмаған) № 1/№ 2 үзбелі парағының көшірмесін барлық талап етілетін құжаттармен бірге ұсынуға рұқсат етіледі. Жүкті еркін айналым үшін немесе кез келген басқа кедендік процедураға сәйкес тазалағаннан кейін тасымалдаушы немесе оның жүргізушісі ХЖТ кітапшасын рәсімдеу үшін кеден органдарының құзыретті қызметкерлеріне жеке өзі жүгінуге тиіс. (TRANS/WP.30/188, 54-тармақ; TRANS/WP.30/AC.2/59, 61, 62-тармақтар және 6-қосымша)

(с) АУЫР САЛМАҚТЫ НЕМЕСЕ КӨЛЕМДІ ЖҮКТЕРДІ ТАСЫМАЛДАУҒА ҚАТЫСТЫ ЕРЕЖЕЛЕР

29-бап

1. Осы бөлімнің ережелері осы Конвенцияның 1-бабының р) тармағында айқындалған ауыр салмақты немесе ірі көлемді жүктерді тасымалдауға ғана қолданылады.

(ECE/TRANS/17/Amend.21, 2002 жылғы 12 мамырда күшіне енді)

2. Егер осы бөлімнің ережелері қолданылса, ауыр салмақты немесе көлемді жүктерді тасымалдау жөнелту орны кеден органдарының шешімі бойынша мөрленбеген көлік құралдарының немесе контейнерлердің көмегімен жүзеге асырылуы мүмкін.

3. Осы бөлімнің ережелері Кеден органдарының пікірі бойынша жөнелту орындары ауыр салмақты немесе көлемді жүктерді, сондай-ақ бір мезгілде тасымалданатын кез келген жабдықтарды олардың сипаттамасының арқасында оңай тануға немесе оларды кеден мөрлерімен және пломбаларымен және/немесе тану белгілерімен көзге көрінетін із қалдырмай аталған жүктерді кез келген ауыстырудың немесе алып қоюдың алдын алатындай етіп жабдықтауға болатын жағдайда ғана қолданылады.

29-бапқа түсіндірме жазба

0.29 Ауыр салмақты немесе көлемді жүктерді тасымалдайтын жол көлік құралдары немесе контейнерлер үшін рұқсат беру туралы куәлік талап етілмейді. Дегенмен, жөнелту орнының кедені осы бапта көзделген тасымалдаудың осы түрі үшін өзге шарттардың орындалғанын тексеруге міндетті. Басқа Уағдаласушы тараптардың кедендері, олардың пікірінше, бұл шешім 29-баптың ережелеріне анық түрде қайшы келетін жағдайларды қоспағанда, жөнелту орны кедені қабылдаған шешімді тануға тиіс.

29-бапқа түсініктеме

Ауыр салмақты немесе көлемді жүктер ретінде қаралатын жол көлік құралдары

Егер өздері ауыр салмақты немесе көлемді жүктер болып саналатын жол көлік құралдарында немесе арнайы мақсаттағы көлік құралдарында басқа да ауыр салмақты немесе көлемді жүктер тасымалданатын болса, демек, көлік құралы да, жүктер де Конвенцияның III с)-тарауында көрсетілген шарттарға бір мезгілде жауап берсе, онда мұқабасында және барлық үзбелі парақтарында Конвенцияның 32-бабында көзделген жазба жасалған ХЖТ-ның бір гана кітапшасы талап етіледі.

Егер мұндай көлік құралдарында кәдімгі жүктер жүк бөлімшесінде немесе контейнерлерде тасымалданса, онда көлік құралы немесе контейнерлер III а)-тарауында көрсетілген шарттарды сақтай отырып, алдын ала жіберілуге тиіс және жүк бөлімшесі немесе контейнерлер мөрленуге және пломбалануға тиіс.

*Конвенцияның 3-бабы а)-тармағы iii)-тармақшасының ережелері жол көлік құралдары немесе арнайы мақсаттағы көлік құралдары жөнелту орнының кедені орналасқан елден әкетілетін және межелі орынның кедені орналасқан елге әкелінетін жағдайда қолданылады. Бұл ретте Конвенцияның 15-бабының жол көлік құралының уақытша әкеліміне қатысты ережелері қолданылмайды. Сондықтан мұндай көлік құралдарының уақытша әкеліміне кедендік құжаттар талап етілмейді.
(TRANS/WP.30/AC.2/59, 61 және 62-тармақтар және 6-қосымша;
TRANS/WP.30/AC.2/65, 39 және 40-тармақтар және 2-қосымша;
TRANS/WP.30/200, 72-тармақ)*

Тірі малды тасымалдау

*Тірі малды тасымалдау үшін ауыр салмақты немесе көлемді жүктерді тасымалдауға қатысты 29-баптың ережелері қолданылады.
(TRANS/GE.30/AC.2/21, 30-тармақ)*

30-бап

Осы Конвенцияның барлық ережелері, осы бөлімнің ерекше ережелерінде көзделген ауытқуларды қоспағанда, ХЖТ процедурасын сақтай отырып, ауыр салмақты немесе көлемді жүктерді тасымалдауға қолданылады.

31-бап

Кепілдік бірлестігінің жауапкершілігі ХЖТ кітапшасында көрсетілген жүктерге ғана емес, сондай-ақ осы кітапшада көрсетілмесе де, платформада немесе ХЖТ кітапшасында көрсетілген жүктер арасында болатын жүктерге де қолданылады.

32-бап

ХЖТ кітапшасының мұқабасында және барлық үзбелі парақтарында ағылшын немесе француз тілдерінде «Ауыр салмақты немесе көлемді жүктер» деген жазу қалың қаріппен жазылуы тиіс.

32-бапқа түсініктеме

Кәдімгі жүктерден және ауыр салмақты немесе көлемді жүктерден тұратын аралас жүктерді тасымалдау үшін ХЖТ кітапшаларын беру

Кәдімгі жүктерден және ауыр салмақты немесе көлемді жүктерден тұратын аралас жүктерді тасымалдау үшін талап етілетін ХЖТ кітапшаларының саны туралы шешім қабылдау кезінде жөнелту орнының кедені 32-баптың ерекше ережелерін ескереді, оған сәйкес ауыр салмақты немесе көлемді жүктерді тасымалдау үшін ХЖТ кітапшасының мұқабасында және барлық үзбелі парақтарында "ауыр салмақты немесе көлемді жүктер" деген жазба жасалуы тиіс. Бұл жазба кеден мөрлерімен және пломбаларымен тасымалданатын кәдімгі жүктерге жатпайтындықтан, кәдімгі жүктерді тасымалдау үшін жеке ХЖТ кітапшасы (немесе жеке ХЖТ кітапшалары) талап етіледі. (TRANS/WP.30/AC.2/71, 3-қосымша; TRANS/WP.30/206, 57-тармақ)

33-бап

Жөнелту орнының кеден органдары тасымалданатын жүктерді тану үшін қажетті болып саналатын қаптау парақтары, фотосуреттер, сызбалар және т.б. ХЖТ кітапшасына қоса берілуін талап етуі мүмкін. Мұндай жағдайда олар бұл құжаттарды куәландырады; көрсетілген құжаттардың бір данасы ХЖТ кітапшасының мұқабасының ішкі жағына бекітіледі және кітапшаның барлық манифесттерінде осы құжаттардың бар екендігі туралы белгі қойылады.

34-бап

Әрбір Уағдаласушы тараптың аралық кеденінің кеден органдары басқа Уағдаласушы тараптардың құзыретті органдары қойған кеден мөрлері мен пломбаларын және/немесе тану белгілерін таниды. Алайда олар басқа мөрлер мен пломбаларды және/немесе тану белгілерін қоса алады; бұл жағдайда олар өз елінде пайдаланылған ХЖТ кітапшасының үзбелі парақтарына, тиісті түбіртектерге, сондай-ақ ХЖТ кітапшасының қалған үзбелі парақтарына басылған жаңа мөрлер мен пломбалар және/немесе тану белгілері туралы белгі қояды.

35-бап

Егер жолда немесе аралық кеденде жүктерді тексеруді жүргізетін қызметкерлер мөрлер мен пломбаларды және/немесе тану белгілерін алуға мәжбүр болса, олар өз елінде пайдаланылған ХЖТ кітапшасының үзбелі парақтарына, тиісті түбіртектерге, сондай-ақ ХЖТ кітапшасының қалған үзбелі парақтарына басылған жаңа мөрлер мен пломбалар және/немесе тану белгілері туралы белгі қояды.

IV-тарау

КОНВЕНЦИЯ ЕРЕЖЕЛЕРІН БҰЗУ

36-бап

Осы Конвенцияның ережелерін кез келген бұзу осы елдің заңнамасында көзделген бұзушылық жасалған елде кінәлі тұлғаға санкцияларды қолдануға әкеп соғады.

37-бап

Қандай аумақта бұзушылық болғанын анықтау мүмкін болмаған жағдайларда, ол анықталған Уағдаласушы тараптың аумағында болған деп есептеледі.

38-бап

1. Әрбір Уағдаласушы тараптың жүктерді халықаралық тасымалдау кезінде қолданылатын кеден заңдарының немесе ережелерінің елеулі бұзылуына кінәлі кез келген тұлғаның осы Конвенцияның қаулыларын пайдалану құқығынан уақытша немесе түпкілікті айыруға құқығы бар.

38-баптың 1-тармағына түсіндірме жазба

1.38.1 Алынып тасталды.
(ECE/TRANS/17/Amend.23, 2003 жылғы 7 қарашада күшіне енді)

2. Мұндай құқықтан айыру туралы осы тұлға аумақта құрылған немесе тұрақты тұратын жері бар Уағдаласушы тараптың құзыретті органдарына, бұзушылық жасалған елде немесе кедендік аумақта бірлестікке(-терге) және ХЖТ-ның Атқарушы кеңесіне бір апта ішінде хабарланады.
(ECE/TRANS/17/Amend.19, 1999 жылғы 17 ақпанда күшіне енді)

38-баптың 2-тармағына түсіндірме жазба

Алынып тасталды.
(ECE/TRANS/17/Amend.19, 1999 жылғы 17 ақпанда күшіне енді)

- 1.38.2 ХЖТ Атқарушы кеңесіне қандай да бір тұлғаны Конвенцияның ережелерін пайдалану құқығынан уақытша немесе түпкілікті айыру туралы хабарлаудың құқықтық талабы ХЖТ Атқарушы кеңесінің басшылығымен ХЖТ хатшылығы осы мақсатта әзірлеген электрондық қосымшаларды тиісінше пайдалану жолымен орындалды деп есептеледі.
(ECE/TRANS/17/Amend.32, 2015 жылғы 1 қаңтарда күшіне енді)

38-бапқа түсініктеме

Құзыретті органдар арасындағы ынтымақтастық

Тұлғаның Конвенцияға 9-қосымшаның II бөлігіне сәйкес ХЖТ кітапшаларын пайдалануға рұқсат етуіне қатысты осы тұлғаның тұрақты тұратын немесе құрылған Уағдаласушы тараптың құзыретті органдары осы тұлға жасаған кеден заңнамасын елеулі немесе бірнеше рет бұзуға қатысты 38-баптың 2-тармағына сәйкес екінші Уағдаласушы тарап берген кез келген ақпаратты ескеруге тиіс. Осылайша, осы тұлғаның тұрақты тұратын немесе құрылған жері бар Уағдаласушы тараптың істі тиімді қарауын қамтамасыз ету үшін мұндай хабарламада барынша толық мәліметтер қамтылуға тиіс.

*(TRANS/WP.30/196, 76-тармақ; TRANS/WP.30/200, 68-тармақ;
TRANS/WP.30/AC.2/67, 63-тармақ және 3-қосымша)*

Ұлттық тасымалдаушыны ХЖТ режимінен шығару

Өзі тұрақты тұратын немесе құрылған елдің аумағында жасалған кеден ережелерін елеулі түрде бұзуға кінәлі ұлттық тасымалдаушыны ХЖТ режимінен шығару үшін кеден органдарына 38-баптың 1-тармағының ережелерін ғана емес, 9-қосымшаның II-бөлігінің 6-бабы 4-тармағының және 1 d)-тармағының ережелерін де пайдалану ұсынылады.

*(TRANS/WP.30/196, 77-тармақ; TRANS/WP.30/200, 68-тармақ;
TRANS/WP.30/AC.2/67, 63-тармақ және 3-қосымша)*

39-бап

ХЖТ операциялары өзге қатынастарда дұрыс орындалды деп танылған жағдайларда:

- 1. Уағдаласушы тараптар ұйғарылған мерзімдерді немесе бағыттарды сақтауға қатысты болмашы айырмашылықтарға назар аудармайды.**

2. Сол сияқты ХЖТ кітапшасының жүк манифестінде келтірілген мәліметтер мен жол көлік құралының, көлік құралдары құрамының немесе контейнердің ішіндегісі арасындағы айырмашылықтар, егер бұл айырмашылықтар жүкті тиеу немесе жөнелту кезінде немесе аталған манифесті жасау кезінде әдейі немесе ұқыпсыздықтан жіберілген қателіктердің нәтижесі болып табылмайтын құзыретті органдарды қанағаттандыратын дәлелдемелер келтірілсе, ХЖТ кітапшасын ұстаушының осы Конвенцияны бұзуы ретінде қарастырылмайды.

(ECE/TRANS/17/Amend.21, 2002 жылғы 12 мамырда күшіне енді)

39-бапқа түсіндірме жазба

0.39 "Ұқыпсыздықтан жіберілген қателіктер" деген сөз әдейі және мән-жайларды толық біле отырып жасалмаған, бірақ әрбір нақты жағдайда ақпараттың дәлдігін қамтамасыз ету үшін қажетті орынды шаралардың қабылданбауымен негізделген әрекеттерді түсіну керек.

40-бап

Жөнелтуші елдің және межелі елдің кеден органдары ХЖТ кітапшасының ұстаушысын, егер бұл айырмашылықтар ХЖТ тасымалдарына дейін немесе одан кейін қолданылған және аталған кітапшаның ұстаушысының ешқандай қатысы жоқ кеден режимдеріне тиісінше жатқызылатын болса, онда осы елдерде белгіленуі мүмкін айырмашылықтар үшін жауапты деп есептемейді.

(ECE/TRANS/17/Amend.21, 2002 жылғы 12 мамырда күшіне енді)

41-бап

Егер кеден органдары ХЖТ кітапшасының манифестінде көрсетілген жүктің жол-көлік оқиғасы нәтижесінде немесе еңсерілмейтін күштен туындаған жағдайларда өлсе немесе қайтарымсыз жоғалғаны немесе жетіспеушілік жүкке тән себептердің нәтижесі болып табылатыны туралы жеткілікті дәлелдемелерді мақұлдаса, онда олар әдеттегі тиесілі баждар мен алымдарды төлеуден босатылады.

42-бап

Тиісті себептерді баяндай отырып, Уағдаласушы тараптың сұратымын алғаннан кейін Уағдаласушы тараптардың ХЖТ-ның осы тасымалына қатысы бар құзыретті органдары оған жоғарыда келтірілген 39, 40 және 41-баптардың ережелерін қолдану үшін қажетті өздерінің иелігіндегі барлық мәліметтерді ұсынады.

(ECE/TRANS/17/Amend.21, 2002 жылғы 12 мамырда күшіне енді)

42-бапқа түсініктеме

Кеден органдары арасындағы ынтымақтастық

Көбінесе, ХЖТ операциясы аяқталмаған кезде кеден органдарына төленуге тиіс әкелу немесе әкету баждарының сомасын анықтау өте қиын болуы мүмкін, өйткені ХЖТ кітапшасындағы жүктердің сипаттамасы нақты емес және құны белгіленбеген болады. Мұндай жағдайларда, әдетте, жөнелту кеденінде жүктер туралы қосымша мәліметтер сұратылады. Тығыз ынтымақтастық қажет, өйткені Конвенцияның 42 және 50-баптарының ережелерін қатаң сақтау ғана ХЖТ транзиттік жүйесінің тиімді жұмысын қамтамасыз ете алады. (TRANS/WP.30/131, 39 және 40-тармақтар)

42-бис-бабы

Құзыретті органдар бірлестіктермен тығыз ынтымақтастықта ХЖТ кітапшаларының тиісінше пайдаланылуын қамтамасыз ету үшін барлық қажетті шараларды қабылдайды. Осы мақсатта олар ұлттық және халықаралық деңгейлерде тиісті бақылау шараларын қабылдай алады. Осы тұрғыда құзыретті органдар қабылдайтын ұлттық бақылау шаралары ХЖТ Атқарушы кеңесінің назарына дереу жеткізіледі, ол олардың Конвенция ережелеріне сәйкестігін тексереді. Халықаралық бақылау шараларын Әкімшілік комитет қабылдайды. (ECE/TRANS/17/Amend.19, 1999 жылғы 17 ақпанда күшіне енді)

42-бис-бабына түсіндірме жазба

0.42-бис 42-бис-бапта "дереу" термині ХЖТ Конвенциясын қолдануға және/немесе ХЖТ жүйесінің жұмыс істеуіне әсер етуі мүмкін ұлттық шаралар ХЖТ (ХЖТА) Атқарушы комитетінің назарына ХЖТ Конвенциясының 8-қосымшасында баяндалған 42-бис-бабының нұсқамаларына және өзінің жетекшілік шеңберіне сәйкес ХЖТ Конвенциясының ережелеріне ХЖТА өзінің қадағалау функцияларын және осындай шаралардың сәйкестігін тексеру жөніндегі өз міндетін тиімді орындауы үшін мүмкіншілігіне қарай тезірек және мүмкіндігінше олар күшіне енгенге дейін жазбаша түрде жеткізілуі тиістігін білдіреді.
(ECE/TRANS/17/Amend.33, 2017 жылғы 1 қаңтарда күшіне енді)

42-тер-бабы

Уағдаласушы тараптардың құзыретті органдары тиісті тәртіппен уәкілетті бірлестіктерге 9-қосымшаның I бөлімінің 3 iii)-тармағына сәйкес өзіне алған міндеттемені орындау үшін талап етілуі мүмкін ақпаратты ұсынады.

10-қосымшада белгілі бір жағдайларда ұсынылуы тиіс ақпарат көрсетіледі.

(ECE/TRANS/17/Amend. 27, 2006 жылғы 12 тамызда күшіне енді)

V-тарау

ТҮСІНДІРМЕ ЖАЗБАЛАР

43-бап

6 және 7-қосымшаларда (III бөлім) келтірілген түсіндірме жазбаларда осы Конвенцияның және оған қосымшалардың кейбір ережелеріне түсіндірме беріледі. Сондай-ақ, олар ұсынылған практиканың кейбір түрлерін сипаттайды.

VI-тарау

ӘР ТҮРЛІ ЕРЕЖЕЛЕР

44-бап

Әрбір Уағдаласушы тарап мүдделі кепілдік бірлестіктеріне:

- a) осы Конвенцияның 8-бабының ережелеріне орай Уағдаласушы тараптардың құзыретті органдары өндіріп алатын сомаларды төлеу үшін қажетті валютаны аударуға, және
- b) кепілдік бірлестіктерге олардың корреспонденттері болып табылатын шетелдік бірлестіктер немесе халықаралық ұйымдар жіберетін ХЖТ кітапшасының бланкілерін төлеу үшін қажетті валютаны аударуға қатысты жеңілдіктер ұсынады.

45-бап

Әрбір Уағдаласушы тарап ХЖТ операцияларын жүргізуге арналған жөнелту орны кедендерінің, аралық кедендер мен межелі орын кедендерінің тізімін жариялайды. Аумақтары жанасатын елдердің Уағдаласушы тараптары тиісті шекаралық кеденнің өзара келісімін және олардың жұмыс сағаттарын анықтау үшін консультация өткізетін болады.

45-бапқа түсіндірме жазба

- 0.45 Уағдаласушы тараптарға ХЖТ операцияларын жүзеге асыру үшін ішкі және шекаралық кеденнің мүмкіндігінше көп санын ашу ұсынылады.

46-бап

1. Кеден қызметкерлерінің осы Конвенцияда айтылған шарттылықтарды орындауы, бұл шарттылықтар әдетте оларды жүргізу үшін көзделетін күндер мен сағаттарда және орындарда жүргізілмейтін жағдайларды қоспағанда, алымдарды төлеуді талап етуге құқық бермейді.

2. Уағдаласушы тараптар тез бүлінетін жүктерге қатысты кедендік операцияларды жеңілдету үшін өздеріне байланысты барлық шараларды қолданатын болады.

46-бапқа түсініктеме

Тасымалдаушының өтініші бойынша кедендік тексеруді жүргізгені үшін алынатын алымдар

*Тасымалдаушы ХЖТ Конвенциясының 5-бабына түсініктемеде көрсетілгендей, оның өтініші бойынша кеден органдарының іс-әрекетіне байланысты кез келген шығындарды көтереді.
(TRANS/WP.30/196, 66 және 67-тармақтар және 3-қосымша;
TRANS/WP.30/AC.2/63, 63-тармақ және 3-қосымша)*

47-бап

1. Осы Конвенцияның ережелері ұлттық ережелерден туындайтын және қоғамдық адамгершілік, қоғамдық қауіпсіздік, денсаулық сақтау немесе гигиена түсініктеріне, не ветеринарлық немесе фитопатологиялық тәртіп түсініктеріне негізделген шектеулер мен бақылауды қолдану үшін де, осы ережелер негізінде тиесілі алымдарды алу үшін де кедергі болмайды.

2. Осы Конвенцияның ережелері тасымалдарды регламенттейтін өзге ұлттық немесе халықаралық ережелерді қолдануға кедергі келтірмейді.

47-бапқа түсініктеме

Сауда процедураларын жеңілдету және кедендік бақылау

ХЖТ Конвенциясы кедендік транзиттік режимнің жұмыс істеуін қамтамасыз етуге бағытталған кедендік конвенция болып табылады. 47-баптың мақсаты кедендік ұйғарымдар болып табылмайтын ұлттық ережелер негізінде қосымша шектеулер мен бақылауды қолдануды көздеу болып табылады. Сондықтан оны қосымша кедендік талаптарды негіздеу үшін қолдануға болмайды.

47-баптың 1-тармағы қолданылған жағдайда мұндай шектеулер мен бақылау әдетте көлік кәсіпорындары үшін кідірістер мен шығыстардың ұлғаюына әкеп соғады. Осыны ескере отырып, мұндай шектеулер мен бақылау барынша азайтылуға және олар мән-жайлармен немесе нақты тәуекелдермен негізделген жағдайлармен шектелуге тиіс.

(TRANS/WP.30/204, 58-тармақ; TRANS/WP.30/AC.2/69, 3-қосымша)

Лесне құжаттама

Тиісті жүктер әрдайым халықаралық конвенциялар (кұрып кету қаупі төнген жабайы фауна мен флора түрлерімен халықаралық сауда туралы 1973 жылғы Конвенция сияқты) негізінде талап етілетін құжаттамамен қоса берілуі тиіс. Мұндай жағдайларда кедендік бақылау ХЖТ кітапшасында осы құжаттамаға сілтеме жасау арқылы жеңілдетілуі мүмкін. (TRANS/WP.30/216, 72-тармақ және 2-қосымша; TRANS/WP.30/AC.2/77, 54-тармақ және 3-қосымша)

48-бап

Осы Конвенция қаулыларының ешқайсысы кедендік немесе экономикалық одақ құратын Уағдаласушы тараптардың жөнелту немесе межелі орны олардың аумақтары болып табылатын немесе осындай ережелер осы Конвенцияда көзделетін жеңілдіктерді шектемейтін жағдайда олардың аумақтары арқылы транзитпен жүзеге асырылатын тасымалдарға қатысты ерекше ережелерді қолдану құқығын жоққа шығармайды.

49-бап

Осы Конвенцияның ережелері осындай жеңілдіктер осы Конвенцияның ережелерін қолдануға, атап айтқанда, ХЖТ операцияларын жүргізуге кедергі келтірмейтін жағдайда Уағдаласушы тараптар не біржақты ережелер негізінде, не екіжақты немесе көп жақты келісімдерге сәйкес ұсынатын немесе ұсынғысы келетін үлкен жеңілдіктерді қолдануға кедергі келтірмейді.

50-бап

Уағдаласушы тараптар тиісті өтініш болған кезде осы Конвенцияның ережелерін қолдану үшін қажетті ақпаратпен, атап айтқанда жол көлік құралдарына немесе контейнерлерге рұқсат беруге қатысты мәліметтермен, сондай-ақ олардың конструкцияларының техникалық сипаттамаларымен алмасады.

51-бап

Осы Конвенцияға қосымшалар Конвенцияның ажырамас бөлігі болып табылады.

VII-тарау**КОРЫТЫНДЫ ЕРЕЖЕЛЕР****52-бап****Қол қою, ратификациялау, қабылдау, бекіту және қосылу**

1. Біріккен Ұлттар Ұйымының барлық мүше мемлекеттері немесе кез келген мамандандырылған мекеменің немесе Атом энергиясы жөніндегі халықаралық агенттіктің мүшелері немесе Халықаралық Сот Жарғысына қатысушылар, сондай-ақ Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас Ассамблеясы шақырған кез келген басқа мемлекет:

- a) ратификациялау, қабылдау немесе бекіту туралы ескертпесіз оған қол қою арқылы;
- b) ратификациялау, қабылдау немесе бекіту туралы құжатты ратификациялау, қабылдау немесе бекіту туралы ескертпесіз оған қол қойылғаннан кейін сақтауға тапсыру арқылы;
- c) қосылу туралы құжатты сақтауға тапсыру арқылы осы Конвенцияның Уағдаласушы тараптары бола алады.

2. Осы Конвенция осы баптың 1-тармағында аталған мемлекеттердің Женевадағы Біріккен Ұлттар Ұйымының бөлімшесінде қол қоюы үшін 1976 жылғы 1 қаңтардан бастап 1976 жылғы 31 желтоқсанды қоса алғанға дейін ашық. Осы күннен кейін ол оған қосылу үшін ашық болады.

3. Кеден немесе экономикалық одақтар осы баптың 1 және 2-тармақтарының ережелеріне сәйкес олардың барлық мүше мемлекеттерімен бір мезгілде немесе олардың барлық мүше мемлекеттері осы Конвенцияның Уағдаласушы тараптары болғаннан кейін кез келген уақытта осы Конвенцияның Уағдаласушы тараптары бола алады. Алайда, бұл одақтардың дауыс беру құқығы жоқ.

4. Ратификациялау, қабылдау, бекіту немесе қосылу туралы құжаттар Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас хатшысына сақтауға тапсырылады.

53-бап**Күшіне ену**

Осы Конвенция 52-баптың 1-тармағында аталған мемлекеттердің бесеуі оған ратификациялау, қабылдау немесе бекіту туралы ескертпесіз қол қойған

немесе ратификациялау, қабылдау, бекіту немесе қосылу туралы өз құжаттарын сақтауға тапсырған күннен бастап алты ай өткен соң күшіне енеді.

1. 52-баптың 1-тармағында аталған бес мемлекет оған ратификациялау, қабылдау немесе бекіту туралы ескертпесіз қол қойғаннан немесе өздерінің ратификациялау, қабылдау, бекіту немесе қосылу туралы құжаттарын сақтауға тапсырғаннан кейін осы Конвенция барлық кейінгі Уағдаласушы тараптар үшін олар өздерінің ратификациялау, қабылдау, бекіту немесе қосылу туралы құжаттарын сақтауға тапсырған күннен бастап алты ай өткен соң күшіне енеді.

2. Осы Конвенцияға түзету күшіне енгеннен кейін сақтауға тапсырылған ратификациялау, қабылдау, бекіту немесе қосылу туралы кез келген құжат осы Конвенцияның өзгертілген мәтініне қатысты болып есептеледі.

3. Түзету қабылданғаннан кейін, бірақ ол күшіне енгенге дейін сақтауға тапсырылған кез келген осындай құжат осы түзету күшіне енген күннен бастап осы Конвенцияның өзгертілген мәтініне қатысты болып есептеледі.

54-бап

Денонсация

1. Уағдаласушы тараптардың әрқайсысы Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас хатшысына жолданған нотификация арқылы осы Конвенцияның күшін жоя алады.

2. Денонсация Бас хатшы мұндай нотификацияны алған күннен бастап он бес ай өткен соң күшіне енеді.

3. Денонсация күшіне енгенге дейін жөнелтуші елдің кеденімен рәсімдеу үшін қабылданған ХЖТ кітапшаларының жарамдылығы осы денонсациямен қозғалмайды және кепілдікті бірлестіктердің кепілдігі осы Конвенцияның шарттарына сәйкес күшінде қалады.

55-бап

Қолданылуын тоқтату

Егер осы Конвенция күшіне енгеннен кейін Уағдаласушы тараптар болып табылатын мемлекеттердің саны қатарынан он екі айдың қандай да бір кезеңі ішінде бестен кем болса, осы Конвенция жоғарыда көрсетілген он екі ай кезең өткеннен кейін күшін жояды.

56-бап**1959 жылғы ХЖТ Конвенциясының қолданылуын тоқтату**

1. Осы Конвенция күшіне енген кезден бастап ол осы Конвенцияның Уағдаласушы тараптары арасындағы қатынастарда 1959 жылғы ХЖТ Конвенциясының күшін жояды және оны ауыстырады.
2. 1959 жылғы ХЖТ Конвенциясының талаптарына сәйкес жол көлік құралдары мен контейнерлерге қатысты берілген рұқсат беру туралы куәліктерді осы Конвенцияның Уағдаласушы тараптары олардың қолданылу мерзімі немесе мұндай көлік құралдары мен контейнерлер бұрынғыдай тасымалдауға жіберілген талаптарға жауап беруі шартымен кеден мөрлерімен және пломбаларымен жүктерді тасымалдау үшін оны кез келген ұзарту мерзімі ішінде қабылдайды.

57-бап**Дауларды реттеу**

1. Осы Конвенцияның ережелерін түсіндіруге немесе қолдануға қатысты екі немесе одан да көп Уағдаласушы тараптар арасындағы кез келген дау мүмкіндігінше дауласушы тараптар арасындағы келіссөздер немесе реттеудің басқа да құралдары арқылы шешілуге тиіс.
2. Осы баптың 1-тармағында көзделген тәсілдермен шешуге болмайтын, осы Конвенцияны түсіндіруге немесе қолдануға қатысты екі немесе одан да көп Уағдаласушы тараптар арасындағы кез келген дау олардың біреуінің өтініші бойынша төрелік сотқа келесідей түрде жасалған бойынша жіберіледі: даудың әрбір қатысушысы төрешіні тағайындайды және бұл төрешілер төраға болатын басқа төрешіні тағайындайды. Егер өтінішті алған күннен бастап үш ай өткен соң қатысушылардың бірі төрешіні тағайындамаса немесе төрешілер төрағаны сайлай алмаса, тараптардың кез келгені төрешіні немесе төрелік соттың төрағасын тағайындау туралы өтінішпен Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас хатшысына жүгіне алады.
3. 2-тармақтың ережелеріне сәйкес тағайындалған төрелік сот шешімі дауласушы тараптар үшін міндетті күшке ие болады.
4. Төрелік сот өзінің процедура ережелерін белгілейді.
5. Төрелік соттың шешімдері дауыстардың көпшілігімен қабылданады.
6. Төрелік шешімді түсіндіруге және орындауға қатысты дауласушы тараптар арасында туындауы мүмкін кез келген келіспеушіліктерді

тараптардың кез келгені осы шешімді шығарған төрелік соттың қарауына беруі мүмкін.

58-бап

Ескертпелер

- 1. Әрбір мемлекет осы Конвенцияға қол қою немесе оны ратификациялау немесе оған қосылу сәтінде өзін осы Конвенцияның 57-бабының 2-6-тармақтарымен байланысты деп санамайтынын мәлімдей алады. Басқа Уағдаласушы тараптар осындай ескертпе жасаған Уағдаласушы тарапқа қатысты осы тармақтармен байланысты болмайды.**
- 2. Осы баптың 1-тармағына сәйкес ескертпе жасаған әрбір Уағдаласушы тарап Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас хатшысына жолданған нотификация арқылы бұл ескертпені кез келген уақытта кері қайтарып ала алады.**
- 3. Осы баптың 1-тармағында көзделген ескертпелерді қоспағанда, осы Конвенцияға ешқандай басқа ескертпелерге жол берілмейді.**

58-бис-бабы

Әкімшілік комитеті

Осымен құрамына барлық Уағдаласушы тараптар кіретін Әкімшілік комитет құрылады. Оның құрамы, функциялары және процедура ережелері 8-қосымшада баяндалған.

(ECE/TRANS/17/Amend.19, 1999 жылғы 17 ақпанда күшіне енді)

58-тер-бабы

ХЖТ Атқарушы кеңесі

Әкімшілік комитет көмекші орган ретінде ХЖТ Атқарушы Кеңесін құрады, ол оның атынан Конвенция мен Комитет жүктеген міндеттерді орындайтын болады. Оның құрамы, функциялары және процедура ережелері 8-қосымшада баяндалған.

(ECE/TRANS/17/Amend.19, 1999 жылғы 17 ақпанда күшіне енді)

59-бап**Осы Конвенцияға түзетулер енгізу процедурасы**

1. Осы Конвенцияға, оның ішінде оның қосымшаларына түзетулер кез келген Уағдаласушы тараптың ұсынысы бойынша осы бапта белгіленген процедураға сәйкес енгізілуі мүмкін.

2. Осы Конвенцияға ұсынылған кез келген түзетуді 8-қосымшада баяндалған процедураның ережелеріне сәйкес барлық Уағдаласушы тараптардан тұратын Әкімшілік комитет қарайды. Әкімшілік комитеттің сессиясында қаралған немесе әзірленген және қатысушылар мен дауыс берушілердің үштен екісінің көпшілігімен Комитет мақұлдаған кез келген осындай түзетуді Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас хатшысы қабылдау үшін Уағдаласушы тараптарға жібереді.

(ECE/TRANS/17/Amend.19, 1999 жылғы 17 ақпанда күшіне енді)

3. 60-бапта көзделген жағдайларды қоспағанда, алдыңғы тармаққа сәйкес жіберілген кез келген түзету, егер осы мерзім ішінде Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас хатшысы Уағдаласушы тарап болып табылатын қандай да бір мемлекеттен ұсынылған түзетуге ешқандай қарсылық алмаса, ұсынылып отырған түзету туралы хабарлама берілген күннен кейін он екі айлық мерзім өткен соң барлық Уағдаласушы тараптар үшін үш айдан кейін күшіне енеді.

4. Осы баптың 3-тармағының ережелеріне сәйкес ұсынылған түзетуге қарсылық білдірілген жағдайда, түзету қабылданбаған болып есептеледі және оған байланысты ешқандай шаралар қабылданбайды.

60-бап**1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 және 10-қосымшаларға түзетулер енгізудің ерекше процедурасы**

1. 59-баптың 1 және 2-тармақтарына сәйкес қаралған 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 және 10-қосымшаларға ұсынылған кез келген түзету оны қабылдау кезінде, егер бір уақытта Әкімшілік комитет белгілеген неғұрлым ерте мерзімге дейін Уағдаласушы тараптар болып табылатын мемлекеттердің бестен бірі немесе бесеуі, бұл ретте осы екі санның азы назарға алынатын болса, олар түзетуге қарсылық білдіретіні туралы Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас хатшысына хабарламаған жағдайда, Әкімшілік Комитет белгілеген мерзімде күшіне енеді. Әкімшілік комитеттің осы тармақта айтылған мерзімдерді белгілеуі қатысушылардың және дауыс берушілердің үштен екісінің көпшілігімен жүзеге асырылады.

(ECE/TRANS/17/Amend.19, 1999 жылғы 17 ақпанда күшіне енді; ECE/TRANS/17/Amend.27, 2006 жылғы 12 тамызда күшіне енді)

2. Күшіне енген кезде жоғарыдағы 1-тармақта баяндалған процедураға сәйкес қабылданған кез келген түзету барлық Уағдаласушы тараптар үшін осы түзету жататын кез келген алдыңғы ережені алмастырады.

61-бап

Ұсыныстар, хабарламалар және қарсылықтар

Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас хатшысы барлық Уағдаласушы тараптарға және осы Конвенцияның 52-бабының 1-тармағында аталған барлық мемлекеттерге жоғарыда келтірілген 59 және 60-баптарға сәйкес жасалған барлық ұсыныстар, хабарламалар немесе қарсылықтар туралы және әрбір түзетудің күшіне ену мерзімі туралы хабарлайды.

62-бап

Қайта қарау бойынша конференция

1. Уағдаласушы тарап болып табылатын кез келген мемлекет Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас хатшысын хабардар ету жолымен осы Конвенцияны қайта қарау мақсатында конференция шақыруды сұрата алады.

2. Қайта қарау бойынша конференцияны, оған барлық Уағдаласушы тараптар және 52-баптың 1-тармағында аталған барлық мемлекеттер шақырылса, егер Бас хатшы хабардар еткен күннен кейін алты ай ішінде Уағдаласушы тараптар болып табылатын мемлекеттердің кемінде төрттен бірі оны осы өтінішпен өзінің келісетіні туралы хабардар етсе, Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас хатшысы шақырады.

3. Барлық Уағдаласушы тараптар және 52-баптың 1-тармағында аталған барлық мемлекеттер шақырылатын қайта қарау жөніндегі конференцияны Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас хатшысы Әкімшілік комитеттен осындай өтінішті алғаннан кейін де шақырады. Әкімшілік комитет Комитетте қатысушылардың және дауыс берушілердің көпшілігімен осындай өтінішпен жүгіну қажеттігі туралы шешім қабылдайды.

4. Егер осы баптың 1 немесе 3-тармақтарына сәйкес конференция шақырылса, Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас хатшысы бұл туралы барлық Уағдаласушы тараптарды хабардар етеді және оларға үш ай мерзімде оған Конференцияда қарау қажет болатын ұсыныстар беру туралы өтінішпен жүгінеді.

Конференция ашылғанға дейін кемінде үш ай бұрын Бас хатшы барлық Уағдаласушы тараптарға конференцияның алдын ала күн тәртібін, сондай-ақ осы ұсыныстардың мәтінін хабарлайды.

63-бап

Хабарламалар

Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас хатшысы 61 және 62-баптарда көзделген хабарламалар мен мәлімдемелерден басқа, 52-бапта көрсетілген барлық мемлекеттерді:

- a) 52-бапқа сәйкес қол қою, ратификациялау, қабылдау, бекіту және қосылу туралы;
- b) 53-бапқа сәйкес осы Конвенцияның күшіне ену күндері туралы;
- c) 54-бапқа сәйкес денонсациялар туралы;
- d) 55-бапқа сәйкес осы Конвенцияның қолданылуын тоқтату туралы;
- e) 58-бапқа сәйкес жасалған ескертпелер туралы хабардар етеді.

64-бап

Түпнұсқаға барабар мәтін

1976 жылғы 31 желтоқсанның кейін осы Конвенция мәтінінің түпнұсқасы Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас хатшысына сақтауға тапсырылады, ол Уағдаласушы тараптардың әрқайсысының және 52-баптың 1-тармағында көрсетілген Уағдаласушы тараптар болып табылмайтын мемлекеттердің әрқайсысына тиісті түрде қуәландырылған көшірмелерін жолдайды.

ОСЫНЫ ҚУӘЛАНДЫРУ ҮШІН тиісті түрде уәкілеттік берілген төменде қол қоюшылар осы Конвенцияға қол қойды.

Женевада бір мың тоғыз жүз жетпіс бесінші жылғы он төртінші қарашада ағылшын, орыс және француз тілдерінде бір данада ЖАСАЛДЫ және барлық үш мәтін бірдей түпнұсқаға барабар мәтін болып табылады.

2.2. ХЖТ КОНВЕНЦИЯСЫНА ҚОСЫМШАЛАР, 1975 Ж.

**(ТҮСІНДІРМЕ ЖАЗБАЛАР МЕН ТҮСІНІКТЕМЕЛЕРДІ ҚОСА
АЛҒАНДА)**

1-ҚОСЫМША

ХЖТ КІТАПШАСЫНЫҢ МОДЕЛІ

1-НҮСҚА

1. ХЖТ кітапшасы мұқабаның бет жағын қоспағанда, француз тілінде басылады, оның тараулары ағылшын тілінде де басылады; "ХЖТ" кітапшасын пайдалану ережелері" осы мұқабаның 3-бетінде ағылшын тілінде жазылады. Хаттама француз тілінен басқа қажет болуы мүмкін кез-келген басқа тілде сырт жағында да басылып шығарылуы мүмкін.
(ECE/TRANS/17/Amend.18, 1995 жылғы 1 тамызда күшіне енді)

2. Өңірлік кепілдіктер жүйесі шеңберінде ХЖТ операциялары үшін пайдаланылатын кітапшалар мұқабасының бірінші бетін қоспағанда, тараулары ағылшын немесе француз тілдерінде басылатын Біріккен Ұлттар Ұйымының кез келген басқа тілінде басылып шығарылуы мүмкін. "ХЖТ кітапшасын пайдалану ережесі" мұқабаның екінші бетінде Біріккен Ұлттар Ұйымының кез келген ресми тілінде, ал мұқабаның үшінші бетінде ағылшын немесе француз тілдерінде басылады.
(ECE/TRANS/17/Amend.7, 1986 жылғы 1 тамызда күшіне енді)

2-НҮСҚА

3. 6-қосымшаның 0.8.3 түсіндірме жазбасына сәйкес оларға қатысты кепілді бірлестіктен неғұрлым жоғары кепілдік талап етілуі мүмкін алкогольді сусындар мен темекі бұйымдарын тасымалдау үшін кеден органдары мұқабасында және барлық үзбелі парақтарында "ТЕМЕКІ БҰЙЫМДАРЫ/АЛКОГОЛЬДІ СУСЫНДАР" деген анық жазу жазылған ХЖТ кітапшаларын көрсетуді талап етуге тиіс. Бұдан басқа, бұл кітаптарда кітап мұқабасының 2-бетінен кейін кітапқа енгізілген жеке парақта көрсетілген кепілдік қолданылатын темекі бұйымдары мен алкогольді сусындардың санаттары туралы кем дегенде ағылшын және француз тілдерінде толық ақпарат қамтылуға тиіс. (ECE/TRANS/17/Amend.17, 1994 жылғы 1 қазанда күшіне енді)

ХЖТ кітапшасының моделіне түсіндірме жазба

1.10. с) ХЖТ кітапшасын пайдалану ережесі

Жүк манифестіне қоса берілген тиеу парақтарын пайдалану

ХЖТ кітапшасын пайдалану ережесінің 10 с)-ережесі, манифестте барлық тасымалданатын жүктерді жазу үшін жеткілікті орын болған жағдайда да, ХЖТ кітапшасына қосымша ретінде тиеу парақтарын пайдалануға мүмкіндік береді. Алайда, егер тиеу парақтарында жеңіл оқылатын және ажыратылатын нысанда жүк манифестімен талап етілетін барлық мәліметтер келтірілсе және 10 с)-ереженің барлық басқа ережелері сақталса ғана бұған жол беріледі. (ECE/TRANS/17/Amend.2, 1980 жылғы 1 қазанда күшіне енді)

ХЖТ кітапшасының үлгісіне түсініктемелер

Қосымша құжаттарды қолдану тәсілдері

Егер ХЖТ кітапшасын пайдалану ережесінің 10 с) немесе 11-ережелеріне сәйкес қосымша құжаттар қоса берілуі қажет болса, онда мұндай құжаттар ХЖТ кітапшасының мұқабасына немесе тікелей үзбелі парақтарына степлердің немесе басқа да құралдардың көмегімен құжаттардың ажыратылуы ХЖТ кітапшасында із қалдыратындай етіп бекітілуі тиіс. (TRANS/WP.30/139, 43-тармақ; TRANS/WP.30/AC.2/29, 3-қосымша; TRANS/WP.30/AC.2/59, 46-тармақ және 5-қосымша)

Жүк манифестіндегі жүктердің сипаттамасы (үзбелі парақтардың 9-11-бағандары)

Кеден органдары мен ХЖТ кітапшаларын ұстаушылар ХЖТ кітапшасын пайдалану ережелерін қатаң сақтауға міндетті. Қажет болған жағдайда жүктердің сипаттамасын қамтитын қосымша құжаттар ХЖТ кітапшасына қоса тіркеледі және үзбелі парақтың 8-бағанына тиісті белгі енгізіледі. Жүктердің коммерциялық сипаттамасында ХЖТ кітапшасын пайдалана отырып тасымалданатын жүктерді ауыстыру мүмкіндігін болдырмайтын мәліметтердің қажетті минимумы қамтылуға тиіс. (TRANS/GE.30/45, 12-15-тармақтар; TRANS/WP.30/AC.2/59, 46-тармақ және 5-қосымша)

Жүктердің құнын декларациялау

Жүктердің құны мәлімделмеген фактісі кеден органдарының жүктерді тоқтатуы үшін негіз бола алмайды. (TRANS/GE.30/17, 44-тармақ)

ХЖТ операциясын тоқтату

ХЖТ операциясының тоқтатылуын қуәландыру үшін № 2 үзбелі парағының 24-28-бағандарында талап етілетін жазбаларға қосымша бір ғана кеден мөртаңбасын және кеден органдарының лауазымды тұлғасының бір ғана қолын қою қажет және жеткілікті. Кеден органдарынан басқа ешқандай басқа органдардың үзбелі парақтарға, түбіртектерге және мұқабаның бірінші бетіне мөртаңбалар мен қол қоюға құқығы жоқ. Бір кеден мөрін, күнін және кеден органдарының лауазымды тұлғасының қолын қоса алғанда, құзыретті органдардың № 2 үзбелі парағының түбіртегін толтыруы ХЖТ кітапшасын ұстаушысы және кепілдікті бірлестік үшін ХЖТ операциясының ескертпемен немесе онсыз тоқтатылу фактісін қуәландыруға нұсқау болып табылады. (TRANS/WP.30/192, 26-тармақ; TRANS/WP.30/AC.2/59, 46-тармақ және 5-қосымша)

Түбіртектегі кеден мөртаңбалары

Кейде транзит мемлекеттерінің кеден органдарының лауазымды тұлғалары Конвенцияның ережелері талап ететіндей ХЖТ кітапшасының түбіртектеріне мөртаңбалар қоймайды. Мұндай жағдайлар, өте жағымсыз болса да, егер ХЖТ кітапшасы келесі кіру кеденінің (аралық кеденнің) рәсімделуіне қабылданса, ХЖТ тасымалының жарамдылығына қауіп төндірмейді. (TRANS/WP.30/135, 57-тармақ; TRANS/WP.30/192, 26-тармақ; TRANS/WP.30/AC.2/59, 46-тармақ және 5-қосымша)

Сары үзілмейтін парақтағы кеден мөртаңбалары

Кейбір мемлекеттердің кеден органдары ХЖТ кітапшасына тек жөнелту мемлекетінде кітапшаны толтыруды жеңілдету үшін енгізілетін және кеден органдарының пайдалануына арналмаған сары үзілмейтін парақты толтыруды талап етеді. Үзілмейтін парақтың 13-15, 17, 23 және 28-бағандарын, сондай-ақ түбіртектің 6-бағанын осы бағандарды сары парақта толтыру талап етілмейтінін нақты көрсету үшін сызып тастау ұсынылады. (TRANS/WP.30/139, 48 және 49-тармақтар)

ХЖТ кітапшасын пайдалану ережелерін әртүрлі тілдерде көрсету

*Сонымен қатар, ХЖТ кітапшасындағы жүк манифестінің сырт жағында (кеден мақсаттары үшін емес) ХЖТ кітапшасын дұрыс толтыруға және пайдалануға мүмкіндік беретін кез келген тілде ХЖТ кітапшасын пайдалану ережелерін көрсету ұсынылады.
(TRANS/WP.30/159, 45-тармақ)*

ХЖТ операциясының тоқтатылуын дәлелдеудің басқа нысандары

ХЖТ операциясын тиісінше тоқтатудың баламалы дәлелдемесін алу мақсатында кеден органдарына алып тастау тәртібімен, мысалы, егер ол оларды қанағаттандыруға ұсынылған болса, келесі ақпаратты пайдалану ұсынылады:

- қаралып отырған ХЖТ-дан кейінгі кез келген ресми куәлік немесе ХЖТ-ның осы тасымалы жалғастырылатын екінші Уағдаласушы тарап рәсімдеген ХЖТ операциясының тоқтатылғанын растау не тиісті жүктің басқа кедендік процедураның немесе басқа кедендік бақылау жүйесінің шарттарына, мысалы, еркін айналым үшін оны тазартуға ауыстырылғанын растау;

- ХЖТ кітапшасындағы осындай Уағдаласушы тараптың кеден органдарының тиісті түрде қойылған мөрлері бар № 1 немесе № 2 түбіршектер немесе Конвенцияның 6-бабында көрсетілген халықаралық ұйым ұсынатын, осы көшірменің түпнұсқадан алынғанын растауға тиіс олардың көшірмесі.

*(TRANS/WP.30/159, 38-тармақ; TRANS/WP.30/192, 26-тармақ;
TRANS/WP.30/AC.2/59, 46-тармақ және 5-қосымша және Corr. 3)*

Жасалған ескертпелер туралы белгі

Кеден органдары ХЖТ операциясының тоқтатылуына қатысты кез келген ескертпені нақты баяндауы және № 2 үзбелі парақта 27-бағанды толтыру және ХЖТ кітапшасының № 2 түбіртегіндегі 5-тарауда "R" әрпін қою арқылы, сондай-ақ тиісті жағдайларда ХЖТ кітапшасының хаттамасын толтыру жолымен осы ескертпенің болуын көрсетуі тиіс

*(TRANS/GE.30/8, 12-тармақ; TRANS/WP.30/192, 26-тармақ;
TRANS/WP.30/AC.2/59, 46-тармақ және 5-қосымша)*

ХЖТ кітапшасының үлгісі және практикада дайындалатын және таратылатын ХЖТ кітапшаларының бланкілері

*ХЖТ кітапшаларының бланкілерін қолдан жасауды қиындату және оларды тарату мен тіркеуді оңайлату мақсатында практикада дайындалатын және таратылатын көрсетілген бланкілерде ХЖТ кітапшасының 1-қосымшасында келтірілген үлгісінде көрсетілмеген сәйкестендіру нөмірі мен парақ нөмірі, штрих кодтар және өзге де арнайы қорғау белгілері сияқты қосымша бөліктер мен белгілер болуы мүмкін.
(TRANS/WP.30/192, 26-тармақ; TRANS/WP.30/AC.2/59, 46-тармақ және 5-қосымша)*

ХЖТ кітапшасын толтыру

*ХЖТ кітапшасын пайдалану ережесінің 10 b)-тармағы ХЖТ кітапшасын, егер барлық парақтардағы мәліметтер жеңіл оқылатын болса, қолмен немесе кез келген басқа құралдардың көмегімен толтыруға тыйым салмайды.
(TRANS/WP.30/200, 77-тармақ)*

ХЖТ кітапшасының № 2 түбіртегіндегі № 2 үзбелі парағының 26-бағанын және 3-тармақты толтыру

*Жүктен босатылғаннан кейін жоғарыда аталған бағандар жөнелту (аралық) кедендерінде емес, тек межелі орын кедендерінде толтырылуы ұсынылады.
(TRANS/WP.30/AC.2/69, 61-тармақ және 4-қосымша;
TRANS/WP.30/AC.2/2003/9, 11-тармақ)*

Бірнеше жөнелту орны немесе межелі орны кедендері жағдайында қосымша парақтарды пайдалану

*ХЖТ кітапшасын пайдалану ережесінің 6-тармағына сәйкес жөнелту орнының немесе межелі орынның әрбір қосымша кедені үшін екі қосымша парақ талап етіледі. 0.1 b)-түсіндірме жазбасына сәйкес жүйелі түрде орналасқан екі кеденнің арасында жүзеге асырылатын ХЖТ тасымалының әрбір ұлттық бөлігі, олардың мәртебесіне қарамастан, ХЖТ операциясы ретінде қаралуы мүмкін. Үздіксіз кедендік бақылауды қамтамасыз ету үшін № 1/№ 2 үзбелі парақтардың бір жиынтығын пайдалану және әрбір ХЖТ операциясы үшін әжеке аяқтау процедурасын қолдану ұсынылады. Егер жөнелту орнының бірнеше кедені бар болса, онда жөнелту орнының кейінгі кеденінде (кейінгі кедендерінде) ХЖТ-ның жаңа операциясы ғана басталмайды, сонымен қатар ХЖТ кітапшасының № 2 үзбелі парағын және № 2 түбіртегін толтыру арқылы ХЖТ-ның алдыңғы операциясының тоқтатылуы куәландырылады. Осылайша, жөнелту орнының кейінгі кедені (кейінгі кедендері), сондай-ақ жөнелту орнының алдыңғы кеденіне (кейінгі кедендеріне) тиелген жүктерге қатысты межелі немесе жөнелту (аралық кеденнің) орны кеденінің рөлін атқарады. Бұл сондай-ақ *mutatis mutandis*-ке бірнеше межелі орын кедендері болған жағдайға қатысты. Межелі орынның алдыңғы кедені (алдыңғы кедендері) ХЖТ-ның алдыңғы операциясының тоқтатылғанын куәландырып қана қоймай, ХЖТ-ның жаңа операциясын тиісті ХЖТ кітапшасының № 1 үзбелі парағын және № 1 түбіртегін толтыру арқылы бастайды. Осылайша, межелі орынның алдыңғы кедені (алдыңғы кедендері), сондай-ақ межелі орынның кейінгі кеденіне (кейінгі кедендеріне) жіберілетін жүктерге қатысты жөнелту немесе кіру (аралық кеденнің) орны кеденінің рөлін атқарады.*

*(TRANS/WP.30/AC.2/2003/13, 25-тармақ және қосымша;
TRANS/WP.30/AC.2/71, 68-тармақ және 2-қосымша)*

ХЖТ кітапшасын қандай да бір Уағдаласушы тараптың аумағына ХЖТ процедурасына сәйкес тасымалданатын жүктерді әкелуден бас тартқан жағдайда пайдалану

Егер айрықша жағдайлар кезінде құзыретті органдар ХЖТ процедурасына сәйкес тасымалданатын жүктерді өз елінің аумағына әкелуге рұқсат беруден бас тарту туралы шешім қабылдаса, онда кеден органдарына барлық қалған № 1/2 үзбелі парақтардағы "Ресми пайдалану үшін" бағанында осы шешім негізделген ішкі немесе халықаралық заңнаманың ережесіне

(ережелеріне) нақты сілтемені қоса алғанда, осындай шешімді қабылдауға негіз болатын нақты себепті анық көрсету табанды түрде ұсынылады. Бұдан басқа, кеден органдары тиісті № 1 және 2 түбіртектердің 5-бағанында келесі жазбаны жасауы тиіс: "Әкелуден бас тартылды".
(ECE/TRANS/WP.30/AC.2/2011/4 және ECE/TRANS/WP.30/AC.2/105, 35-тармақ)

ХЖТ кітапшасы моделінің 1-нұсқасы үшін сілтемелер тізімі

ECE/TRANS/17/Amend.26, 2006 жылғы 1 сәуірде күшіне енді
ECE/TRANS/17/Amend.21, 2002 жылғы 12 мамырда күшіне енді
ECE/TRANS/17/Amend.10, 1989 жылғы 23 мамырда күшіне енді
ECE/TRANS/17/Amend.8, 1987 жылғы 1 тамызда күшіне енді
ECE/TRANS/17/Amend.7 және Corr.1, 1986 жылғы 1 тамызда күшіне енді
ECE/TRANS/17/Amend.2, 1980 жылғы 1 қазанда күшіне енді

ХЖТ кітапшасы моделінің 2-нұсқасы үшін сілтемелер тізімі

ECE/TRANS/17/Amend.32, 2015 жылғы 1 қаңтарда күшіне енді
ECE/TRANS/17/Amend.26, 2006 жылғы 1 сәуірде күшіне енді
ECE/TRANS/17/Amend.21, 2002 жылғы 12 мамырда күшіне енді
ECE/TRANS/17/Amend.17, 1994 жылғы 1 қазанда күшіне енді

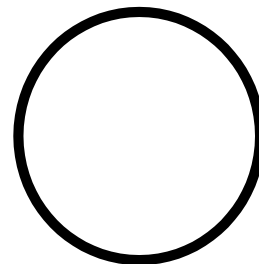

ХЖТ кітапшасының үлгісі: 1-НҮСҚА

Мұқабаның 1-беті

[1-қосымша
3-бет]

(Халықаралық ұйымның атауы)

**ХЖТ
КІТАПШАСЫ***

.....парақ

No

1. (қоса алғанда) жөнелту орны кеденің жүкті қабылдауы үшін жарамды дейін
2. _____ берген
(кіммен) _____
(құжат беруші бірлестіктің атауы)
3. Ұстаушысы _____
(сәйкестендіру нөмірі, атауы, мекенжайы, елі)
4. Құжатты берген бірлестік өкілінің қолы және осы бірлестіктің мөрі
5. Халықаралық ұйым хатшысының қолы

6. Жөнелту елі(дері)⁽¹⁾ _____ (Кітапшаны ұстаушы пайдаланғанға дейін толтырылады)
7. Жеткізілетін ел(дер)⁽¹⁾ _____
8. Жол көлік құралының(дарының) тіркеу нөмірі(лері)⁽¹⁾ _____
9. Жол көлік құралына(дарына) рұқсат беру туралы куәлік(тер) (нөмірі және күні)⁽¹⁾ _____
10. Контейнердің(лердің) тану нөмірі(лері)⁽¹⁾ _____

11. Басқа ескертпелер _____

12. Кітапша ұстаушының қолы _____

*Біріккен Ұлттар Ұйымының Еуропалық экономикалық комиссиясының қамқорлығымен әзірленген 1975 жылғы ХЖТ Конвенциясының 1-қосымшасын қараңыз.

ХЖТ кітапшасының үлгісі: 1-НҮСҚАМұқабаның 2-беті
[1-қосымша 4-бет]**ХЖТ КІТАПШАСЫН ПАЙДАЛАНУ ЕРЕЖЕСІ****А. Жалпы ережелер**

1. **Беру:** ХЖТ кітапшасы жөнелтуші елде немесе ұстаушы орналасқан немесе тұрақты тұратын елде беріледі.
2. **Тіл:** ХЖТ кітапшасы мұқабасының бет жағын қоспағанда, француз тілінде басылады, оның тараулары да ағылшын тілінде басылады. "ХЖТ кітапшасын пайдалану ережелері" осы мұқабаның 3-бетінде ағылшын тілінде жазылады. Сонымен қатар, басылған мәтінді басқа тілдерге аударатырып, қосымша беттер қосылуы мүмкін. Кепілдіктердің өңірлік жүйесі шегінде ХЖТ тасымалдау үшін пайдаланылатын кітапшалар мұқабасының 1-бетін қоспағанда, ағылшын немесе француз тілдерінде басылатын Біріккен Ұлттар Ұйымының кез келген ресми тілінде басылуы мүмкін. "ХЖТ кітапшасын пайдалану ережелері" мұқабаның екінші бетінде Біріккен Ұлттар Ұйымының ресми тілінде, сондай-ақ мұқабаның үшінші бетінде ағылшын немесе француз тілдерінде басылады.
3. **Қолданылу мерзімі:** ХЖТ кітапшасы, егер ол жөнелту орнының кеденінде құжатты беруші бірлестік белгілеген мерзімде рәсімделсе, межелі жердің кеденінде ХЖТ тасымалдау аяқталғанға дейін жарамды (мұқабаның бет жағының 1-тарауы).
4. **Кітап саны:** Көлік құралдарының құрамы үшін (тіркелген көлік құралдары) немесе бір көлік құралына не көлік құралдарының құрамына тиелген бірнеше контейнерлер үшін бір ХЖТ кітапшасы берілуі мүмкін (сонымен қатар, төмендегі 10 d)-тармақты қараңыз).
5. **Жөнелту орны және межелі орны кедендерінің саны:** ХЖТ кітапшасын қолданумен тасымалдау бағыттары жөнелту және межелі орындарының бірнеше кедендері арқылы өтуі мүмкін; алайда жөнелту және межелі орындары кедендерінің жалпы саны төрттен аспауы тиіс. ХЖТ кітапшасы, егер оны қабылдау туралы белгіні жіберу орнының барлық кедендері жасаған жағдайда ғана межелі жердің кеденіне ұсынылуы мүмкін (сонымен қатар, төмендегі 10 e)-ережені қараңыз).
6. **Парақтар саны:** Егер тасымалдау бағыты тек бір жөнелту орнының кеденінен және бір межелі орнының кеденінен өтетін болса, онда ХЖТ кітапшасында жөнелту елі үшін кемінде 2 парақ, межелі ел үшін 2 парақ және аумағы бойынша тасымалдау жүргізілетін әрбір басқа ел үшін 2 парақ болуы тиіс. Жөнелту орнының (немесе межелі орнының) әрбір қосымша кедені үшін 2 қосымша парақ талап етіледі.
7. **Кедендерде ұсыну:** ХЖТ кітапшасы жол көлік құралымен, көлік құралдарының құрамымен немесе контейнермен (-лермен) бірге жөнелту орнының әрбір кеденінде, әрбір аралық кеденде және межелі орнының әрбір кеденінде ұсынылуы тиіс. Жөнелту орнының соңғы кеденінде кеденнің лауазымды тұлғасы бағыттың қалған бөлігінде пайдаланылатын барлық үзбелі парақтарда жүк манифестінің астында күні бар қолы мен мөрқалыпты қояды (17-тарау).

В. ХЖТ кітапшасын толтыру тәсілі

8. **Тазарту, қолдан түзету:** ХЖТ кітапшасында тазартулар да, қолдан түзетулер де болмауы тиіс. Барлық түзетулер қате нұсқауларды сызып тастау және қажет болған жағдайда тиісті нұсқауларды қосу арқылы жасалуы керек. Кез келген өзгерісті оны жасаған тұлға растауға және кеден органдары куәландыруға тиіс.
9. **Тіркеуге қатысты мәліметтер:** Егер ұлттық заңнаманың ережелерінде тіркемелер мен жартылай тіркемелерді тіркеу көзделмесе, онда тіркеу нөмірінің орнына тану немесе зауыт нөмірін көрсету керек.
10. **Манифест:**
  - a) Кеден органдары басқа тілді пайдалануға рұқсат етпесе ғана, манифест жөнелтуші елдің тілінде толтырылады. Аумағы бойынша тасымалдау жүзеге асырылатын басқа елдердің кеден органдары манифестті өз елінің тіліне аударуды талап ету құқығын өзінде сақтайды. Осы талаптан туындауы мүмкін кідірістерді болдырмау үшін тасымалдаушылардың өз елінің тиісті аудармалардың болуы ұсынылады.
  - b) Манифестке енгізілген нұсқаулар машинкада басылуы немесе барлық парақтарда жеңіл оқылатындай етіп гектографиялануы тиіс. Түсініксіз толтырылған парақтарды кеден органдары қабылдамайды.
  - c) Үзбелі парақтарға манифест сияқты үлгінің қосымша парақтары немесе манифестте келтірілген барлық мәліметтер көрсетілген коммерциялық құжаттар қоса берілуі мүмкін. Бұл жағдайда барлық үзбелі парақтарға келесідей мәліметтер енгізілуі тиіс: i) қосымша парақтар саны (8-тарау); ii) жүк орындарының немесе заттардың саны мен түрі, сондай-ақ осы қосымша парақтарда аталған жүктердің жалпы салмағы (9-11-тараулар).
  - d) Егер ХЖТ кітапшасы көлік құралдарының құрамына немесе бірнеше контейнерге берілсе, манифестте әрбір көлік құралының немесе әрбір контейнердің ішіндегісін жеке көрсету керек. Бұл нұсқаудың алдында көлік құралының тіркеу нөмірі немесе контейнердің тану нөмірі болуы тиіс (манифесттің 9-тарауы).
  - e) Егер тасымалдау бағыты бірнеше жөнелту немесе межелі кедендер арқылы өтетін болса, онда рәсімдеу үшін қабылданған жүктерге немесе әрбір кеденге арналған жүктерге қатысты жазбалар да бір-бірінен бөлек манифестке енгізілуі тиіс.
11. **Қаптамалар парақтары, фотосуреттер, схемалар және т. б.:** Егер ауыр салмақты немесе көлемді жүктерді тану үшін кеден органдары осындай құжаттардың ХЖТ кітапшасына қоса берілуін талап етсе, соңғылары кеден органдарымен куәландырылуы және кітапшаның мұқабасының 2-бетіне бекітілуі тиіс. Сонымен қатар, 8-тараудың барлық үзбелі парақтарында осы құжаттарды тізімдеу керек.
12. **Қол:** Барлық үзбелі парақтарда (14 және 15-тараулар) күні және ХЖТ кітапшасын ұстаушының немесе оның өкілінің қолы қойылуы тиіс.

С. Жол-көлік оқиғалары

13. Егер жолда кедендік пломбалар мен мөрлер кездейсоқ бүлінсе немесе жүк жоғалса немесе бүлінсе, тасымалдаушы кеден органдарына, егер олар жақын жерде болса, немесе олай болмаған жағдайда, ол орналасқан елдің басқа да құзыретті органдарына дереу жүгінуге тиіс. Соңғылары мүмкіндігінше қысқа мерзімде ХЖТ кітапшасында келтірілген хаттаманы жасайды.
14. Егер жол-көлік оқиғасы нәтижесінде жүкті басқа көлік құралына немесе басқа контейнерге қайта тиеу қажет болса, онда мұндай қайта тиеу жоғарыда 13-тармақта көрсетілген органдардың бірінің өкілі болғанда ғана жүргізілуі мүмкін. Осы орган хаттама жасайды. Егер ХЖТ кітапшасында "ауыр салмақты немесе көлемді жүктер" айтылмаса, онда жүктер тиелген көлік құралы мен контейнер (-лер) жүктерді кеден мөрлерімен және пломбаларымен тасымалдауға жіберілуі тиіс. Бұдан басқа, хаттамада сипатталуы тиіс кедендік мөрлер мен пломбалар салынуы тиіс. Алайда, тасымалдауға рұқсат етілген көлік құралы немесе контейнер болмаған жағдайда, егер ол жеткілікті сенімді болып табылса, жүктер рұқсат етілмеген көлік құралына немесе контейнерге қайта тиелуі мүмкін. Осы соңғы жағдайда, бұдан әрі бағыт бойынша орналасқан елдердің кеден органдары ХЖТ кітапшасын қолдана отырып, осы көлік құралында немесе контейнерде жүктерді одан әрі тасымалдау рұқсатын шешеді.
15. Барлық жүкті немесе оның бір бөлігін дереу түсіруді талап ететін тікелей қауіп төнген жағдайда, тасымалдаушы өз қалауы бойынша жоғарыда 13-тармақта аталған органдардан сұрамай және олардың араласуын күтпей қажетті шараларды қабылдай алады. Мұндай жағдайда ол көлік құралын немесе контейнерді немесе жүкті сақтау мүддесінде осылай әрекет етуге мәжбүр болғандығына дәлелдемелер келтіруге және алдын алу сипатындағы шұғыл шараларды қабылдау бойынша фактілерді анықтау, жүкті тексеру, көлік құралына немесе контейнерге пломба салу және хаттама жасау үшін жоғарыда 13-тармақта аталған органдардың бірін дереу хабарлар етуге тиіс.
16. Хаттама жүктің межелі орнының кеденіне келгенге дейін ХЖТ кітапшасында қалуы тиіс.
17. Бірлестіктерге ХЖТ кітапшасының өзіне енгізілген үлгіден басқа, тасымалдау бағыты өтетін елдердің тілінде (-дерінде) жасалған хаттаманың бірнеше бланкісін тасымалдаушыларға ұсыну ұсынылады.

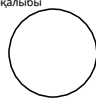
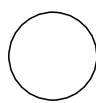
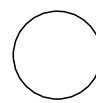

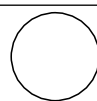
ХЖТ кітапшасының үлгісі: 1-НҮСҚА

[1-қосымша
5-бет
(ақ)]

ЎЗБЕЛИ ПАРАҚ № 1 1-БЕТ		1. ХЖТ КІТАПШАСЫ №	
2. Жөнелту орнының кедені(дері) 1. _____ 2. _____ 3. _____		3. Халықаралық ұйымның атауы	
Ресми пайдалану үшін		4. Кітапшаны ұстаушы (сәйкестендіру нөмірі, атауы, мекенжайы және елі)	
		5. Жөнелту елі(дері)	6. Межелі елі(дер)
7. Жол көлік құралының тіркеу нөмірі(лері) (-)		8. Манифестке қоса тіркелетін құжаттар	
ЖҮК МАНИФЕСТІ			
9. (a) Жүк бөлімшесі(лері) немесе контейнер(лер) (b) Тану белгілері және жүк орындарының немесе заттардың нөмірлері		10. Жүк орындарының немесе заттардың; жүктердің саны мен түрі	
		11. Брутто салмағы	16. Басылған пломбалар немесе тану белгілері (саны, сәйкестендіру)
12. Межелі орын манифестінде жазылған жүк орындарының жалпы саны: 1. Кеден _____ 2. Кеден _____ 3. Кеден _____		Саны	13. Мен жоғарыда 1-12 тарауларда келтірілген мәліметтер дәл және толық екенін мәлімдеймін 14. Орны мен күні 15. Ұстаушының немесе оның өкілінің қолы _____
		17. Жөнелту орнының кедені Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы 	
18. Жүкті кеден расімдеуіне қабылдау туралы куәлік (жөнелту орнының кедені немесе кіру кезіндегі аралық кеден)			
☐ 19. Басылған мөрлер мен пломбалар немесе тану белгілері зақымдалмаған деп танылған		20. Транзиттік тасымалдау ұзақтығы	
21. Кеденмен тіркелген (қандай) _____		No. _____	
22. Әртүрлі (белгіленген бағыт, жүк ұсынылатын кеден және т.б.)			
23. Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы 			
ТҮБІРТЕК № 1 1-БЕТ		ХЖТ КІТАПШАСЫ	
1. Келу кеденмен белгіленген (қандай) _____ 2. № _____ 3. Басылған пломбалар немесе тану белгілері _____ 4. ☐ Басылған мөрлер мен пломбалар немесе тану белгілері зақымдалмаған деп танылған 5. Әртүрлі (белгіленген бағыт, жүк ұсынылатын кеден және т.б.) _____		№ 6. Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы 	

ХЖТ кітапшасының үлгісі: 1-НҮСҚА[1-қосымша
6-бет
(жасыл)]

ҮЗБЕЛІ ПАРАҚ № 2 2-БЕТ		1. ХЖТ КІТАПШАСЫ № 	
2. Жөнелту орнының кедені(дері) 1. _____ 2. _____ 3. _____		3. Халықаралық ұйымның атауы	
Ресми пайдалану үшін		4. Кітапшаны ұстаушы (сәйкестендіру нөмірі, атауы, мекенжайы және елі)	
		5. Жөнелту елі(дері)	6. Межелі ел(дер)
7. Жол көлік құралының тіркеу нөмірі(лері) (-)		8. Манифестке қоса тіркелетін құжаттар	
ЖҮК МАНИФЕСТІ			
9. (a) Жүк бөлімшесі(лері) немесе контейнер(лер) (b) Тану белгілері және жүк орындарының немесе заттардың нөмірлері		10. Жүк орындарының немесе заттардың; жүктердің саны мен түрі	
		11. Брутто салмағы	16. Басылған пломбалар немесе тану белгілері (саны, сәйкестендіру)
12. Межелі орын манифестінде жазылған жүк орындарының жалпы саны:		Число	13. Мен жоғарыда 1-12 тарауларда келтірілген мәліметтер дәл және толық екенін мәлімдеймін
1. Кеден			14. Орны мен күні
2. Кеден			15. Ұстаушының немесе оның өкілінің қолы
3. Кеден			17. Жөнелту орнының кедені Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы
18. Жүкті кеден рәсімдеуіне қабылдау туралы куәлік (жөнелту орнының кедені немесе кіру кезіндегі аралық кеден)		24. ХЖТ операциясын тоқтату туралы куәлік (шығу кезіндегі аралық кеден немесе межелі орын кедені)	
☐ 19. Басылған мөрлер мен пломбалар немесе тану белгілері зақымдалмаған деп танылған		20. Транзиттік тасымалдау ұзақтығы	
21. Кеденмен тіркелген (қандай)		за No.	
22. Әртүрлі (белгіленген бағыт, жүк ұсынылатын кеден және т.б.)		26. ХЖТ операциясының тоқтатылуы куәландырылған жүк орындарының саны	
23. Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы 		27. Рәсімдеу кезіндегі ескертпелер 	
ТҮБІРТЕК № 2 2-БЕТ		ХЖТ КІТАПШАСЫ	
1. Келу кеденмен белгіленген (қандай) _____		№ 	
2. ☐ Басылған мөрлер мен пломбалар немесе тану белгілері зақымдалмаған деп танылған _____		6. Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы	
3. ХЖТ операциясының тоқтатылуы куәландырылған жүк орындарының саны (манифестте көрсетілгендей) _____			
4. Жаңа басылған мөрлер мен пломбалар _____			
5. Рәсімдеу кезіндегі ескертпелер _____			

ХЖТ кітапшасының үлгісі: 1-НҮСҚА

ХАТТАМА			
ЖТ Конвенциясының 25-бабына сәйкес жасалды (Сондай-ақ ХЖТ кітапшасын пайдалануға қатысты 13-17 ережені қараңыз)			
1. Жөнелту орнының кедені(лері)		2. ХЖТ КІТАПШАСЫ № 	
		3. Халықаралық ұйымның атауы	
4. Жол көлік құралының тіркеу нөмірі(лері) (-) Контейнердің(лердің) тану нөмірі(лері)		5. Кітапшаны ұстаушы (сәйкестендіру нөмірі, атауы, мекенжайы және елі)	
6. Кеден пломбасы (лары) зақымдалмаған зақымдалған ☐ ☐		8.Ескертулер	
7. Жүк бөлімшесі(лері) зақымдалмаған зақымдалған ☐ ☐			
9. ☐ Жүктің көрінетін жоғалуы анықталған жоқ ☐ 10-13 тарауларда көрсетілген жүктер 12-тарауда көрсетілгендей жоқ болған (ЖБ) немесе жойылған (Ж)			
10. а) Жүк бөлімшесі(лері) немесе контейнер(лер) b) Жүк орындарының немесе заттардың маркалары мен нөмірлері	11. Жүк орындарының немесе заттардың саны мен түрі; жүктердің сипаттамасы	12. ЖБ немесе Ж	13. Ескертулер (атап айтқанда, жетіспейтін жүктердің санын немесе жойылған жүктерді көрсету)
14. Жол-көлік оқиғасының күні, орны және шарттары			
15. ☐ ХЖТ операциясын жалғастыру үшін қабылданған шаралар ☐ Жаңа мөрлер мен пломбаларды басу: саны _____ сипаттамасы _____ ☐ Жүктерді қайта тиесу (төмендегі 16-тарауды қараңыз) ☐ Басқа			
16. Егер жүктер артық тиелген болса: жүктер артық тиелген жол көлік құралының(дарының) немесе контейнердің(лердің) айырмалық белгілері			
	Тіркеу нөмірі	Иә Жоқ	Рұқсат беру туралы куәліктің №
			Басылған пломба мөрлерінің саны және сипаттамасы
а) Көлік құралы	_____	☐ ☐	_____ / _____
Тану нөмірі	_____	☐ ☐	_____ / _____
б) Контейнер	_____	☐ ☐	_____ / _____
	_____	☐ ☐	_____ / _____
17. Осы хаттаманы жасаған құзыретті орган		18. ХЖТ кітапшасын қолдана отырып, Жүк тасымалданған келесі кеденнің визасы	
_____ Орны/күні/мөрқалыбы	_____ Қолы	_____ Қолы	
☐ Тиісті тарауларда крест белгісін қою			

[1-қосымша
7-бет
(сары)]

ХЖТ кітапшасының үлгісі: 1-НҮСҚАМұқабаның 3-беті
1-қосымша
8-бет**ХЖТ КІТАПШАСЫН ПАЙДАЛАНУ ЕРЕЖЕСІ****А. Жалпы ережелер**

1. **Беру:** ХЖТ кітапшасы жөнелтуші елде немесе ұстаушы орналасқан немесе тұрақты тұратын елде беріледі.
2. **Тіл:** ХЖТ кітапшасы мұқабасының бет жағын қоспағанда, француз тілінде басылады, оның тараулары да ағылшын тілінде басылады. "ХЖТ кітапшасын пайдалану ережелері" осы мұқабаның 3-бетінде ағылшын тілінде жазылады. Сонымен қатар, басылған мәтінді басқа тілдерге аударатырып, қосымша беттер қосылуы мүмкін. Кепілдіктердің өңірлік жүйесі шегінде ХЖТ тасымалдау үшін пайдаланылатын кітапшалар мұқабасының 1-бетін қоспағанда, ағылшын немесе француз тілдерінде басылатын Біріккен Ұлттар Ұйымының кез келген ресми тілінде басылуы мүмкін. "ХЖТ кітапшасын пайдалану ережесі" мұқабаның екінші бетінде Біріккен Ұлттар Ұйымының ресми тілінде, сондай-ақ мұқабаның үшінші бетінде ағылшын немесе француз тілдерінде басылады.
3. **Қолданылу мерзімі:** ХЖТ кітапшасы, егер ол жөнелту орнының кеденінде құжатты беруші бірлестік белгілеген мерзімде рәсімделсе, межелі жердің кеденінде ХЖТ тасымалдау аяқталғанға дейін жарамды (мұқабаның бет жағының 1-тарауы).
4. **Кітап саны:** Көлік құралдарының құрамы үшін (тіркелген көлік құралдары) немесе бір көлік құралына не көлік құралдарының құрамына тиелген бірнеше контейнерлер үшін бір ХЖТ кітапшасы берілуі мүмкін (сонымен қатар, төмендегі 10 d)-тармақты қараңыз).
5. **Жөнелту орны және межелі орны кедендерінің саны:** ХЖТ кітапшасын қолданумен тасымалдау бағыттары жөнелту және межелі орындарының бірнеше кедендері арқылы өтуі мүмкін; алайда жөнелту және межелі орындары кедендерінің жалпы саны төрттен аспауы тиіс. ХЖТ кітапшасы, егер оны қабылдау туралы белгілі жіберу орнының барлық кедендері жасаған жағдайда ғана межелі жердің кеденіне ұсынылуы мүмкін (сонымен қатар, төмендегі 10 e)-ережені қараңыз).
6. **Парақтар саны:** Егер тасымалдау бағыты тек бір жөнелту орнының кеденінен және бір межелі орының кеденінен өтетін болса, онда ХЖТ кітапшасында жөнелту елі үшін кемінде 2 парақ, межелі ел үшін 2 парақ және аумағы бойынша тасымалдау жүргізілетін әрбір басқа ел үшін 2 парақ болуы тиіс. Жөнелту орнының (немесе межелі орының) әрбір қосымша кедені үшін 2 қосымша парақ талап етіледі.
7. **Кедендерде ұсыну:** ХЖТ кітапшасы жол көлік құралымен, көлік құралдарының құрамымен немесе контейнермен (-лермен) бірге жөнелту орнының әрбір кеденінде, әрбір аралық кеденде және межелі орының әрбір кеденінде ұсынылуы тиіс. Жөнелту орнының соңғы кеденінде кеденнің лауазымды тұлғасы бағыттың қалған бөлігінде пайдаланылатын барлық үзбелі парақтарда жүк манифестінің астында күні бар қолы мен мөрқалыпты қояды (17-тарау).

В. ХЖТ кітапшасын толтыру тәсілі

8. **Тазарту, қолдан түзету:** ХЖТ кітапшасында тазартулар да, қолдан түзетулер де болмауы тиіс. Барлық түзетулер қате нұсқауларды сызып тастау және қажет болған жағдайда тиісті нұсқауларды қосу арқылы жасалуы керек. Кез келген өзгерісті оны жасаған тұлға растауға және кеден органдары куәландыруға тиіс.
9. **Тіркеуге қатысты мәліметтер:** Егер ұлттық заңнаманың ережелерінде тіркемелер мен жартылай тіркемелерді тіркеу көзделмесе, онда тіркеу нөмірінің орнына тану немесе зауыт нөмірін көрсету керек.
10. **Манифест:**
  - a) Кеден органдары басқа тілді пайдалануға рұқсат етпесе ғана, манифест жөнелтуші елдің тілінде толтырылады. Аумағы бойынша тасымалдау жүзеге асырылатын басқа елдердің кеден органдары манифестті өз елінің тіліне аударуды талап ету құқығын өзінде сақтайды. Осы талаптан туындауы мүмкін кідірістерді болдырмау үшін тасымалдаушылардың өз иелігінде тиісті аудармалардың болуы ұсынылады.
  - b) Манифестке енгізілген нұсқаулар машинкада басылуы немесе барлық парақтарда жеңіл оқылатындай етіп гектографиялануы тиіс. Түсініксіз толтырылған парақтарды кеден органдары қабылдамайды.
  - c) Үзбелі парақтарға манифест сияқты үлгінің қосымша парақтары немесе манифестте келтірілген барлық мәліметтер көрсетілген коммерциялық құжаттар қоса берілуі мүмкін. Бұл жағдайда барлық үзбелі парақтарға келесідей мәліметтер енгізілуі тиіс: i) қосымша парақтар саны (8-тарау); ii) жүк орындарының немесе заттардың саны мен түрі, сондай-ақ осы қосымша парақтарда аталған жүктердің жалпы салмағы (9-11-тараулар).
  - d) Егер ХЖТ кітапшасы көлік құралдарының құрамына немесе бірнеше контейнерге берілсе, манифестте әрбір көлік құралының немесе әрбір контейнердің ішіндегісін жеке көрсету керек. Бұл нұсқаудың алдында көлік құралының тіркеу нөмірі немесе контейнердің тану нөмірі болуы тиіс (манифесттің 9-тарауы).
  - e) Егер тасымалдау бағыты бірнеше жөнелту немесе межелі кедендер арқылы өтетін болса, онда рәсімдеу үшін қабылданған жүктерге немесе әрбір кеденге арналған жүктерге қатысты жазбалар да бір-бірінен бөлек манифестке енгізілуі тиіс.
11. **Қаптама парақтары, фотосуреттер, схемалар және т. б.:** Егер ауыр салмақты немесе көлемді жүктерді тану үшін кеден органдары осындай құжаттардың ХЖТ кітапшасына қоса берілуін талап етсе, соңғылары кеден органдарымен куәландырылуы және кітапшаның мұқабасының 2-бетіне бекітілуі тиіс. Сонымен қатар, 8-тараудың барлық үзбелі парақтарында осы құжаттарды тізімдеу керек.
12. **Қол:** Барлық үзбелі парақтарда (14 және 15-тараулар) күні және ХЖТ кітапшасын ұстаушының немесе оның өкілінің қолы қойылуы тиіс.

С. Жол-көлік оқиғалары

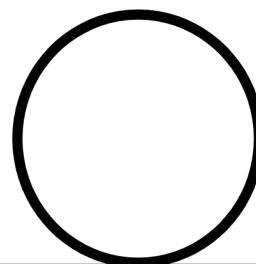
13. Егер жолда кедендік пломбалар мен мөрлер кездейсоқ бүлінсе немесе жүк жоғалса немесе бүлінсе, тасымалдаушы кеден органдарына, егер олар жақын жерде болса, немесе олай болмаған жағдайда, ол орналасқан елдің басқа да құзыретті органдарына дереу жүгінуге тиіс. Соңғылары мүмкіндігінше қысқа мерзімде ХЖТ кітапшасында келтірілген хаттаманы жасайды.
14. Егер жол-көлік оқиғасы нәтижесінде жүкті басқа көлік құралына немесе басқа контейнерге қайта тиеу қажет болса, онда мұндай қайта тиеу жоғарыда 13-тармақта көрсетілген органдардың бірінің өкілі болғанда ғана жүргізілуі мүмкін. Осы орган хаттама жасайды. Егер ХЖТ кітапшасында "ауыр салмақты немесе көлемді жүктер" айтылмаса, онда жүктер тиелген көлік құралы мен контейнер (-лер) жүктерді кеден мөрлерімен және пломбаларымен тасымалдауға жіберілуі тиіс. Бұдан басқа, хаттамада сипатталуы тиіс кедендік мөрлер мен пломбалар салынуы тиіс. Алайда, тасымалдауға рұқсат етілген көлік құралы немесе контейнер болмаған жағдайда, егер ол жеткілікті сенімді болып табылса, жүктер рұқсат етілмеген көлік құралына немесе контейнерге қайта тиелуі мүмкін. Осы соңғы жағдайда, бұдан әрі бағыт бойынша орналасқан елдердің кеден органдары ХЖТ кітапшасын қолдана отырып, осы көлік құралында немесе контейнерде жүктерді одан әрі тасымалдау рұқсатын шешеді.
15. Барлық жүкті немесе оның бір бөлігін дереу түсіруді талап ететін тікелей қауіп төнген жағдайда, тасымалдаушы өз қалауы бойынша жоғарыда 13-тармақта аталған органдардан сұрамай және олардың араласуын күтпей қажетті шараларды қабылдай алады. Мұндай жағдайда ол көлік құралының немесе контейнердің немесе жүкті сақтау мүддесінде осылай әрекет етуге мәжбүр болғандығына дәлелдемелер келтіруге және алдын алу сипатындағы шұғыл шараларды қабылдау бойынша фактілерді анықтау, жүкті тексеру, көлік құралына немесе контейнерге пломба салу және хаттама жасау үшін жоғарыда 13-тармақта аталған органдардың бірін дереу хабардар етуге тиіс.
16. Хаттама жүктің межелі орнының кеденіне келгенге дейін ХЖТ кітапшасында қалуы тиіс.
17. Бірлестіктерге ХЖТ кітапшасының өзіне енгізілген үлгіден басқа, тасымалдау бағыты өтетін елдердің тілінде (-дерінде) жасалған хаттаманың бірнеше бланкісін тасымалдаушыларға ұсыну ұсынылады.

ХЖТ кітапшасының үлгісі: 2-НҰСҚА

Мұқабаның 1-беті

[1-қосымша
9-бет]

(Халықаралық ұйымның атауы)

**ХЖТ
КІТАПШАСЫ***

.....парақ

№

1. (қоса алғанда) жөнелту орны кеденің жүкті қабылдауы үшін жарамды дейін
5. _____ берген
(кіммен) _____
(құжат беруші бірлестіктің атауы)
6. Ұстаушысы _____
(сөйкестендіру нөмірі, атауы, мекенжайы, елі)
7. Құжатты берген бірлестік өкілінің қолы және осы бірлестіктің мөрі
5. Халықаралық ұйым хатшысының қолы

(Кітапшаны ұстаушы пайдаланғанға дейін толтырылады)

6. Жөнелту елі(дері)⁽¹⁾ _____13. Жеткізілетін ел(дер)⁽¹⁾ _____14. Жол көлік құралының(дарының) тіркеу нөмірі(лері)⁽¹⁾ _____15. Жол көлік құралына(дарына) рұқсат беру туралы куәлік(тер) (нөмірі және күні)⁽¹⁾ _____16. Контейнердің(лердің) тану нөмірі(лері)⁽¹⁾ _____

17. Басқа ескертпелер _____

18. Кітапша ұстаушының қолы _____

*Біріккен Ұлттар Ұйымының Еуропалық экономикалық комиссиясының қамқорлығымен әзірленген 1975 жылғы ХЖТ Конвенциясының 1-қосымшасын қараңыз.

ХЖТ кітапшасының үлгісі: 2-НҮСҚАМұқабаның 2-беті
[1-қосымша 10-бет]**ХЖТ КІТАПШАСЫН ПАЙДАЛАНУ ЕРЕЖЕСІ****А. Жалпы ережелер**

1. **Беру:** ХЖТ кітапшасы жөнелтуші елде немесе ұстаушы орналасқан немесе тұрақты тұратын елде беріледі.
2. **Тіл:** ХЖТ кітапшасы мұқабасының бет жағын қоспағанда, француз тілінде басылады, оның тараулары да ағылшын тілінде басылады. "ХЖТ кітапшасын пайдалану ережелері" осы мұқабаның 2-бетінде ағылшын тілінде жазылады. Сонымен қатар, басылған мәтінді басқа тілдерге аударатырып, қосымша беттер қосылуы мүмкін. Кепілдіктердің өңірлік жүйесі шегінде ХЖТ тасымалдау үшін пайдаланылатын кітапшалар мұқабасының 1-бетін қоспағанда, ағылшын немесе француз тілдерінде басылатын Біріккен Ұлттар Ұйымының кез келген ресми тілінде басылуы мүмкін. "ХЖТ кітапшасын пайдалану ережесі" мұқабаның екінші бетінде Біріккен Ұлттар Ұйымының ресми тілінде, сондай-ақ мұқабаның үшінші бетінде ағылшын немесе француз тілдерінде басылады.
3. **Қолданылу мерзімі:** ХЖТ кітапшасы, егер ол жөнелту орнының кеденінде құжатты беруші бірлестік белгілеген мерзімде рәсімделсе, межелі жердің кеденінде ХЖТ операциясы аяқталғанға дейін жарамды (мұқабаның бет жағының 1-тарауы).
4. **Кітап саны:** Көлік құралдарының құрамы үшін (тіркелген көлік құралдары) немесе бір көлік құралына не көлік құралдарының құрамына тиелген бірнеше контейнерлер үшін бір ХЖТ кітапшасы беріледі (сонымен қатар, төмендегі 10 d)-тармақты қараңыз).
5. **Жөнелту орны және межелі орны кедендерінің саны:** ХЖТ кітапшасын қолданумен тасымалдау бағыттары жөнелту және межелі орындарының бірнеше кедендері арқылы өтуі мүмкін; алайда жөнелту және межелі орындары кедендерінің жалпы саны төрттен аспауы тиіс. ХЖТ кітапшасы, егер оны қабылдау туралы белгіні жіберу орнының барлық кедендері жасаған жағдайда ғана межелі жердің кеденіне ұсынылуы мүмкін (сонымен қатар, төмендегі 10 e)-ережені қараңыз).
6. **Парақтар саны:** Егер тасымалдау бағыты тек бір жөнелту орнының кеденінен және бір межелі орынның кеденінен өтетін болса, онда ХЖТ кітапшасында жөнелту елі үшін кемінде 2 парақ, межелі ел үшін 2 парақ және аумағы бойынша тасымалдау жүргізілетін әрбір басқа ел үшін 2 парақ болуы тиіс. Жөнелту орнының (немесе межелі орынның) әрбір қосымша кедені үшін 2 қосымша парақ талап етіледі.
7. **Кедендерде ұсыну:** ХЖТ кітапшасы жол көлік құралымен, көлік құралдарының құрамымен немесе контейнермен (-лермен) бірге жөнелту орнының әрбір кеденінде, әрбір аралық кеденде және межелі орынның әрбір кеденінде ұсынылуы тиіс. Жөнелту орнының соңғы кеденінде кеденнің лауазымды тұлғасы бағыттың қалған бөлігінде пайдаланылатын барлық үзбелі парақтарда жүк манифестінің астында күні бар қолы мен мөрқалыпты қояды (17-тарау).

В. ХЖТ кітапшасын толтыру тәсілі

8. **Тазарту, қолдан түзету:** ХЖТ кітапшасында тазартулар да, қолдан түзетулер де болмауы тиіс. Барлық түзетулер қате нұсқауларды сызып тастау және қажет болған жағдайда тиісті нұсқауларды қосу арқылы жасалуы керек. Кез келген өзгерісті оны жасаған тұлға растауға және кеден органдары куәландыруға тиіс.
9. **Тіркеуге қатысты мәліметтер:** Егер ұлттық заңнаманың ережелерінде тіркемелер мен жартылай тіркемелерді тіркеу көзделмесе, онда тіркеу нөмірінің орнына тану немесе зауыт нөмірін көрсету керек.
10. **Манифест:**
  - a) Кеден органдары басқа тілді пайдалануға рұқсат етпесе ғана, манифест жөнелтуші елдің тілінде толтырылады. Аумағы бойынша тасымалдау жүзеге асырылатын басқа елдердің кеден органдары манифестті өз елінің тіліне аударуды талап ету құқығын өзінде сақтайды. Осы талаптан туындауы мүмкін кідірістерді болдырмау үшін тасымалдаушылардың өз иелігінде тиісті аудармалардың болуы ұсынылады.
  - b) **Манифестке енгізілген нұсқаулар машинкада басылуы немесе барлық парақтарда жеңіл оқылатындай етіп гектографиялануы тиіс. Түсініксіз толтырылған парақтарды кеден органдары қабылдамайды.**
  - c) Үзбелі парақтарға манифест сияқты үлгінің қосымша парақтары немесе манифестте келтірілген барлық мәліметтер көрсетілген коммерциялық құжаттар қоса берілуі мүмкін. Бұл жағдайда барлық үзбелі парақтарға келесідей мәліметтер енгізілуі тиіс: i) қосымша парақтар саны (8-тарау); ii) жүк орындарының немесе заттардың саны мен түрі, сондай-ақ осы қосымша парақтарда аталған жүктердің жалпы салмағы (9-11-тараулар).
  - d) Егер ХЖТ кітапшасы көлік құралдарының құрамына немесе бірнеше контейнерге берілсе, манифестте әрбір көлік құралының немесе әрбір контейнердің ішіндегісін жеке көрсету керек. Бұл нұсқаудың алдында көлік құралының тіркеу нөмірі немесе контейнердің тану нөмірі болуы тиіс (манифесттің 9-тарауы).
  - e) Егер тасымалдау бағыты бірнеше жөнелту немесе межелі кедендер арқылы өтетін болса, онда рәсімдеу үшін қабылданған жүктерге немесе әрбір кеденге арналған жүктерге қатысты жазбалар да бір-бірінен бөлек манифестке енгізілуі тиіс.
11. **Қаптама парақтары, фотосуреттер, схемалар және т. б.:** Егер ауыр салмақты немесе көлемді жүктерді тану үшін кеден органдары осындай құжаттардың ХЖТ кітапшасына қоса берілуін талап етсе, соңғылары кеден органдарымен куәландырылуы және кітапшаның мұқабасының 2-бетіне бекітілуі тиіс. Сонымен қатар, 8-тараудың барлық үзбелі парақтарында осы құжаттарды тізімдеу керек.
12. **Қол:** Барлық үзбелі парақтарда (14 және 15-тараулар) күні және ХЖТ кітапшасын ұстаушының немесе оның өкілінің қолы қойылуы тиіс.

С. Жол-көлік оқиғалары

13. Егер жолда кедендік пломбалар мен мөрлер кездейсоқ бүлінсе немесе жүк жоғалса немесе бүлінсе, тасымалдаушы кеден органдарына, егер олар жақын жерде болса, немесе олай болмаған жағдайда, ол орналасқан елдің басқа да құзыретті органдарына дереу жүгінуге тиіс. Соңғылары мүмкіндігінше қысқа мерзімде ХЖТ кітапшасында келтірілген хаттаманы жасайды.
14. Егер жол-көлік оқиғасы нәтижесінде жүкті басқа көлік құралына немесе басқа контейнерге қайта иеу қажет болса, онда мұндай қайта иеу жоғарыда 13-тармақта көрсетілген органдардың бірінің өкілі болғанда ғана жүргізілуі мүмкін. Осы орган хаттама жасайды. Егер ХЖТ кітапшасында "ауыр салмақты немесе көлемді жүктер" айтылмаса, онда жүктер тиелген көлік құралы мен контейнер(-лер) жүктерді кеден мөрлерімен және пломбаларымен тасымалдауға жіберілуі тиіс. Бұдан басқа, хаттамада сипатталуы тиіс кедендік мөрлер мен пломбалар салынуы тиіс. Алайда, тасымалдауға рұқсат етілген көлік құралы немесе контейнер болмаған жағдайда, егер ол жеткілікті сенімді болып табылса, жүктер рұқсат етілмеген көлік құралына немесе контейнерге қайта тиелуі мүмкін. Осы соңғы жағдайда, бұдан әрі бағыт бойынша орналасқан елдердің кеден органдары ХЖТ кітапшасын қолдана отырып, осы көлік құралында немесе контейнерде жүктерді одан әрі тасымалдау рұқсатын шешеді.
15. Барлық жүкті немесе оның бір бөлігін дереу түсіруді талап ететін тікелей қауіп төнген жағдайда, тасымалдаушы өз қалауы бойынша жоғарыда 13-тармақта аталған органдардан сұрамай және олардың араласуын күтпей қажетті шараларды қабылдай алады. Мұндай жағдайда ол көлік құралын немесе контейнерді немесе жүкті сақтау мүддесінде осылай әрекет етуге мәжбүр болғандығына дәлелдемелер келтіруге және алдын алу сипатындағы шұғыл шараларды қабылдау бойынша фактілерді анықтау, жүкті тексеру, көлік құралына немесе контейнерге пломба салу және хаттама жасау үшін жоғарыда 13-тармақта аталған органдардың бірін дереу хабардар етуге тиіс.
16. Хаттама жүктің межелі орнының кеденіне келгенге дейін ХЖТ кітапшасында қалуы тиіс.
17. Бірлестіктерге ХЖТ кітапшасының өзіне енгізілген үлгіден басқа, тасымалдау бағыты өтетін елдердің тілінде(-дерінде) жасалған хаттаманың бірнеше бланкісін тасымалдаушыларға ұсыну ұсынылады.

ХЖТ кітапшасының үлгісі: 2-НҮСҚА**Liste des marchandises devant être impérativement transportées sous le couvert de ce carnet TIR tabac/alcool**

- 1) Alcool éthylique non dénaturé d'un titre alcoométrique volumique de 80% vol ou plus (code SH: 22.07.10)
- 2) Alcool éthylique non dénaturé d'un titre alcoométrique volumique de moins de 80%; eaux-de-vie, liqueurs et autres boissons spiritueuses; préparations alcooliques composées des types utilisés pour la fabrication des boissons (code SH: 22.08)
- 3) Cigares (y compris ceux à bout coupé) et cigarillos, contenant du tabac (code SH: 24.02.10)
- 4) Cigarettes contenant du tabac (code SH: 24.02.20)
- 5) Tabac à fumer, même contenant des succédanés de tabac en toute proportion (code SH: 24.03.11 and 24.03.19)

List of goods which must be transported under cover of this tobacco/alcohol TIR carnet

- (1) Undenatured ethyl alcohol of an alcoholic strength by volume of 80% vol or higher (HS code: 22.07.10)
- (2) Undenatured ethyl alcohol of an alcoholic strength by volume of less than 80% vol; spirits, liqueurs and other spirituous beverages; compound alcoholic preparations of a kind used for the manufacture of beverages (HS code: 22.08)
- (3) Cigars, cheroots and cigarillos, containing tobacco (HS code: 24.02.10)
- (4) Cigarettes containing tobacco (HS code: 24.02.20)
- (5) Smoking tobacco, whether or not containing tobacco substitutes in any proportion (HS code: 24.03.11 and 24.03.19)

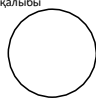
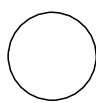
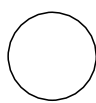

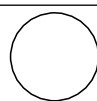
**ХЖТ КІТАПШАСЫН ҚОЛДАНА ОТЫРЫП ТАСЫМАЛДАНУЫ
ТИІС ЖҮКТЕРДІҢ ТІЗБЕСІ
"ТЕМЕКІ БҰЙЫМДАРЫ/АЛКОГОЛЬДІ СУСЫНДАРЫ"**

- 1) Құрамында көлемі бойынша кемінде 80% таза спирт бар денатуратталмаған этил спирті (СС коды: 22.07.10)
- 2) Құрамында көлемі бойынша кемінде 80% таза спирт бар денатуратталмаған этил спирті, спирттер, ликерлер және басқа да спиртті ішімдіктер; сусындарды дайындау үшін пайдаланылатын спирт негізіндегі қосылыстар (СС коды: 22.08)
- 3) Сигаралар, манила сигаралары және құрамында темекі бар "сигарильо" түріндегі сигаралар (СС коды: 24.02.10)
- 4) Құрамында темекі бар сигареттер (СС коды: 24.02.20)
- 5) Құрамында кез келген пропорциядағы темекі алмастырғыштары бар немесе олар жоқ шылым темекісі (СС коды: 24.03.11 және 24.03.09)

Мұқабаның 2-беті
[1-қосымша 11-бет]

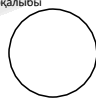
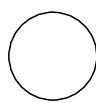

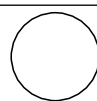
ХЖТ кітапшасының үлгісі: 2-НҮСҚА

[1-қосымша
12-бет
(ақ)]

ҮЗБЕЛІ ПАРАҚ № 1 1-БЕТ		1. ХЖТ КІТАПШАСЫ № 	
2. Жөнелту орнының кедені(дері) 1. _____ 2. _____ 3. _____		3. Халықаралық ұйымның атауы	
Ресми пайдалану үшін		4. Кітапшаны ұстаушы (сәйкестендіру нөмірі, атауы, мекенжайы және елі)	
		5. Жөнелту елі(дері)	6. Межелі елі(дер)
7. Жол көлік құралының тіркеу нөмірі(лері) (-)		8. Манифестке қоса тіркелетін құжаттар	
ЖҮК МАНИФЕСТІ			
9. (a) Жүк бөлімшесі(лері) немесе контейнер(лер) (b) Тану белгілері және жүк орындарының немесе заттардың нөмірлері		10. Жүк орындарының немесе заттардың; жүктердің саны мен түрі	
		11. Брутто салмағы	16. Басылған пломбалар немесе тану белгілері (саны, сәйкестендіру)
12. Межелі орын манифестінде жазылған жүк орындарының жалпы саны:		Число	13. Мен жоғарыда 1-12 тарауларда келтірілген мәліметтер дәл және толық екенін мәлімдеймін
1. Кеден			14. Орын мен күні
2. Кеден			15. Ұстаушының немесе оның өкілінің қолы
3. Кеден			17. Жөнелту орнының кедені Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы
18. Жүкті кеден рәсімдеуіне қабылдау туралы куәлік (жөнелту орнының кедені немесе кіру кезіндегі аралық кеден)			
☐ 19. Басылған мөрлер мен пломбалар немесе тану белгілері зақымдалмаған деп танылған		20. Транзиттік тасымалдау ұзақтығы	
21. Кеденмен тіркелген (қандай)		№.	
22. Өртүрлі (белгіленген бағыт, жүк ұсынылатын кеден және т.б.) 			
23. Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы 			
ТҮБІРТЕК № 1 1-БЕТ		ХЖТ КІТАПШАСЫ № 	
1. Келу кеденмен белгіленген (қандай) _____		6. Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы 	
2. № _____			
3. Басылған пломбалар немесе тану белгілері _____			
4. ☐ Басылған мөрлер мен пломбалар немесе тану белгілері зақымдалмаған деп танылған			
5. Өртүрлі (белгіленген бағыт, жүк ұсынылатын кеден және т.б.) _____			

ХЖТ кітапшасының үлгісі: 2-НҮСҚА

[1-қосымша
13-бет
(жасыл)]

ҮЗБЕЛІ ПАРАҚ № 2 2-БЕТ		1. ХЖТ КІТАПШАСЫ № 	
2. Жөнелту орнының кедені(дері) 1. _____ 2. _____ 3. _____		3. Халықаралық ұйымның атауы	
Ресми пайдалану үшін		4. Кітапшаны ұстаушы (сәйкестендіру нөмірі, атауы, мекенжайы және елі)	
		5. Жөнелту елі(дері)	6. Межелі ел(дер)
7. Жол көлік құралының тіркеу нөмірі(лері) (-)		8. Манифестке қоса тіркелетін құжаттар	
ЖҮК МАНИФЕСТІ			
9. (а) Жүк бөлімшесі(лері) немесе контейнер(лер) (б) Тану белгілері және жүк орындарының немесе заттардың нөмірлері		10. Жүк орындарының немесе заттардың; жүктердің саны мен түрі	
		11. Брутто салмағы	16. Басылған пломбалар немесе тану белгілері (саны, сәйкестендіру)
12. Межелі орын манифестінде жазылған жүк орындарының жалпы саны:		Число	13. Мен жоғарыда 1-12 тарауларда келтірілген мәліметтер дәл және толық екенін мәлімдеймін
1. Кеден			14. Орын мен күні
2. Кеден			15. Ұстаушының немесе оның өкілінің қолы
3. Кеден			17. Жөнелту орнының кедені Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы
18. Жүкті кеден рәсімдеуіне қабылдау туралы куәлік (жөнелту орнының кедені немесе кіру кезіндегі аралық кеден)		24. ХЖТ операциясын тоқтату туралы куәлік (шығу кезіндегі аралық кеден немесе межелі орын кедені)	
☐ 19. Басылған мөрлер мен пломбалар немесе тану белгілері зақымдалмаған деп танылған		20. Транзиттік тасымалдау ұзақтығы	
☐ 25. Басылған мөрлер мен пломбалар немесе тану белгілері зақымдалмаған деп танылған			
21. Кеденмен тіркелген (қандай)		за No.	26. ХЖТ операциясының тоқтатылуы куәландырылған жүк орындарының саны
22. Әртүрлі (белгіленген бағыт, жүк ұсынылатын кеден және т.б.)		27. Рәсімдеу кезіндегі ескертпелер	
23. Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы 		28. Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы 	
ТҮБІРТЕК № 2 2-БЕТ		ХЖТ КІТАПШАСЫ 	
1. Келу кеденмен белгіленген (қандай) _____		6. Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы 	
2. ☐ Басылған мөрлер мен пломбалар немесе тану белгілері зақымдалмаған деп танылған _____			
3. ХЖТ операциясының тоқтатылуы куәландырылған жүк орындарының саны (манифестте көрсетілгендей) _____			
4. Жаңа басылған мөрлер мен пломбалар _____			
5. Рәсімдеу кезіндегі ескертпелер _____			

ХЖТ кітапшасының үлгісі: 2-НҮСҚА

ХАТТАМА			
ЖТ Конвенциясының 25-бабына сәйкес жасалды (Сондай-ақ ХЖТ кітапшасын пайдалануға қатысты 13-17 ережені қараңыз)			
1. Жөнелту орнының кедені(лері)	2. ХЖТ КІТАПШАСЫ № _____		
	3. Халықаралық ұйымның атауы		
4. Жол көлік құралының тіркеу нөмірі(лері) (-) Контейнердің(лердің) тану нөмірі(лері)	5. Кітапшаны ұстаушы (сәйкестендіру нөмірі, атауы, мекенжайы және елі)		
6. Кеден пломбасы (лары) ☐ зақымдалмаған ☐ зақымдалған	8. Ескертулер		
7. Жүк бөлімшесі(лері) ☐ зақымдалмаған ☐ зақымдалған			
9. ☐ Жүктің көрінетін жоғалуы анықталған жоқ ☐ 10-13 тарауларда көрсетілген жүктер 12-тарауда көрсетілгендей жоқ болған (ЖБ) немесе жойылған (Ж)			
10. а) Жүк бөлімшесі(лері) немесе контейнер(лер) б) Жүк орындарының немесе заттардың маркалары мен нөмірлері	11. Жүк орындарының немесе заттардың саны мен түрі; жүктердің сипаттамасы	12. ЖБ немесе Ж	13. Ескертулер (атап айтқанда, жетіспейтін жүктердің санын немесе жойылған жүктерді көрсету)
14. Жол-көлік оқиғасының күні, орны және шарттары			
15. ☐ ХЖТ операциясын жалғастыру үшін қабылданған шаралар			
☐ Жаңа мөрлер мен пломбаларды басу: саны _____ сипаттамасы _____			
☐ Жүктерді қайта тиесу (төмендегі 16-тарауды қараңыз)			
☐ Басқа _____			
16. Егер жүктер артық тиелген болса: жүктер артық тиелген жол көлік құралының(ларының) немесе контейнердің(лердің) айырмалық белгілері			
Тіркеу нөмірі	Иә	Жоқ	Рұқсат беру туралы куәліктің №
Басылған пломба мөрлерінің саны және сипаттамасы			
а) Көлік құралы _____ Тану нөмірі _____	☐ ☐	☐ ☐	_____ / _____
б) Контейнер _____	☐ ☐	☐ ☐	_____ / _____
17. Осы хаттаманы жасаған құзыретті орган _____ Орны/күні/мөрқалыбы _____ Қолы		18. ХЖТ кітапшасын қолдана отырып, Жүк тасымалданған келесі кеденнің визасы _____ Қолы	
☐ Тиісті тарауларда крест белгісін қою			

[1-қосымша
14-бет
(сары)]

ХЖТ кітапшасының үлгісі: 2-НҮСҚАМұқабаның 3-беті
[1-қосымша
15-бет]**ХЖТ КІТАПШАСЫН ПАЙДАЛАНУ ЕРЕЖЕСІ****А. Жалпы ережелер**

1. **Беру:** ХЖТ кітапшасы жөнелтуші елде немесе ұстаушы орналасқан немесе тұрақты тұратын елде беріледі.
2. **Тіл:** ХЖТ кітапшасы мұқабасының бет жағын қоспағанда, француз тілінде басылады, оның тараулары да ағылшын тілінде басылады. "ХЖТ кітапшасын пайдалану ережелері" осы мұқабаның 2-бетінде ағылшын тілінде жазылады. Сонымен қатар, басылған мәтінді басқа тілдерге аударатырып, қосымша беттер қосылуы мүмкін.
3. **Кепілдіктердің өңірлік жүйесі шегінде** ХЖТ тасымалдау үшін пайдаланылатын кітапшалар мұқабасының 1-бетін қоспағанда, ағылшын немесе француз тілдерінде басылатын Біріккен Ұлттар Ұйымының кез келген ресми тілінде басылуы мүмкін. "ХЖТ кітапшасын пайдалану ережесі" мұқабаның екінші бетінде Біріккен Ұлттар Ұйымының ресми тілінде, сондай-ақ мұқабаның үшінші бетінде ағылшын немесе француз тілдерінде басылады.
3. **Қолданылу мерзімі:** ХЖТ кітапшасы, егер ол жөнелту орнының кеденінде құжатты беруші бірлестік белгілеген мерзімде рәсімделсе, межелі жердің кеденінде ХЖТ операциясы аяқталғанға дейін жарамды (мұқабаның бет жағының 1-тарауы).
4. **Кітап саны:** Көлік құралдарының құрамы үшін (тіркелген көлік құралдары) немесе бір көлік құралына не көлік құралдарының құрамына тиелген бірнеше контейнерлер үшін бір ХЖТ кітапшасы беріледі (сонымен қатар, төмендегі 10 d)-тармақты қараңыз).
5. **Жөнелту орны және межелі орны кедендерінің саны:** ХЖТ кітапшасын қолданумен тасымалдау бағыттары жөнелту және межелі орындарының бірнеше кедендері арқылы өтуі мүмкін; алайда жөнелту және межелі орындары кедендерінің жалпы саны төрттен аспауы тиіс. ХЖТ кітапшасы, егер оны қабылдау туралы белгіні жіберу орнының барлық кедендері жасаған жағдайда ғана межелі жердің кеденіне ұсынылуы мүмкін (сонымен қатар, төмендегі 10 e)-ережені қараңыз).
6. **Парақтар саны:** Егер тасымалдау бағыты тек бір жөнелту орнының кеденінен және бір межелі орынның кеденінен өтетін болса, онда ХЖТ кітапшасында жөнелту елі үшін кемінде 2 парақ, межелі ел үшін 2 парақ және аумағы бойынша тасымалдау жүргізілетін әрбір басқа ел үшін 2 парақ болуы тиіс. Жөнелту орнының (немесе межелі орынның) әрбір қосымша кедені үшін 2 қосымша парақ талап етіледі.
7. **Кедендерде ұсыну:** ХЖТ кітапшасы жол көлік құралымен, көлік құралдарының құрамымен немесе контейнермен (-лермен) бірге жөнелту орнының әрбір кеденінде, әрбір аралық кеденде және межелі орынның әрбір кеденінде ұсынылуы тиіс. Жөнелту орнының соңғы кеденінде кеденнің лауазымды тұлғасы бағыттың қалған бөлігінде пайдаланылатын барлық үзбелі парақтарда жүк манифестінің астында күні бар қолы мен мөрқалыпты қояды (17-тарау).

В. ХЖТ кітапшасын толтыру тәсілі

8. **Тазарту, қолдан түзету:** ХЖТ кітапшасында тазартулар да, қолдан түзетулер де болмауы тиіс. Барлық түзетулер қате нұсқауларды сызып тастау және қажет болған жағдайда тиісті нұсқауларды қосу арқылы жасалуы керек. Кез келген өзгерісті оны жасаған тұлға растауға және кеден органдары куәландыруға тиіс.
9. **Тіркеуге қатысты мәліметтер:** Егер ұлттық заңнаманың ережелерінде тіркемелер мен жартылай тіркемелерді тіркеу көзделмесе, онда тіркеу нөмірінің орнына тану немесе зауыт нөмірін көрсету керек.
10. **Манифест:**
  - a) Кеден органдары басқа тілді пайдалануға рұқсат етпесе ғана, манифест жөнелтуші елдің тілінде толтырылады. Аумағы бойынша тасымалдау жүзеге асырылатын басқа елдердің кеден органдары манифестті өз елінің тіліне аударуды талап ету құқығын өзінде сақтайды. Осы талаптан туындауы мүмкін кідірістерді болдырмау үшін тасымалдаушылардың өз иелігінде тиісті аудармалардың болуы ұсынылады.
  - b) **Манифестке енгізілген нұсқаулар машинкада басылуы немесе барлық парақтарда жеңіл оқылатындай етіп гектографиялануы тиіс. Түсініксіз толтырылған парақтарды кеден органдары қабылдамайды.**
  - c) Үзбелі парақтарға манифест сияқты үлгінің қосымша парақтары немесе манифестте келтірілген барлық мәліметтер көрсетілген коммерциялық құжаттар қоса берілуі мүмкін. Бұл жағдайда барлық үзбелі парақтарға келесідей мәліметтер енгізілуі тиіс: i) қосымша парақтар саны (8-тарау); ii) жүк орындарының немесе заттардың саны мен түрі, сондай-ақ осы қосымша парақтарда аталған жүктердің жалпы салмағы (9-11-тараулар).
  - d) Егер ХЖТ кітапшасы көлік құралдарының құрамына немесе бірнеше контейнерге берілсе, манифестте әрбір көлік құралының немесе әрбір контейнердің ішіндегісін жеке көрсету керек. Бұл нұсқаудың алдында көлік құралының тіркеу нөмірі немесе контейнердің тану нөмірі болуы тиіс (манифесттің 9-тарауы).
  - e) Егер тасымалдау бағыты бірнеше жөнелту немесе межелі кедендер арқылы өтетін болса, онда рәсімдеу үшін қабылданған жүктерге немесе әрбір кеденге арналған жүктерге қатысты жазбалар да бір-бірінен бөлек манифестке енгізілуі тиіс.
11. **Қаптама парақтары, фотосуреттер, схемалар және т. б.:** Егер ауыр салмақты немесе көлемді жүктерді тану үшін кеден органдары осындай құжаттардың ХЖТ кітапшасына қоса берілуін талап етсе, соңғылары кеден органдарымен куәландырылуы және кітапшаның мұқабасының 2-бетіне бекітілуі тиіс. Сонымен қатар, 8-тараудың барлық үзбелі парақтарында осы құжаттарды тізімдеу керек.
12. **Қол:** Барлық үзбелі парақтарда (14 және 15-тараулар) күні және ХЖТ кітапшасын ұстаушының немесе оның өкілінің қолы қойылуы тиіс.

С. Жол-көлік оқиғалары

13. Егер жолда кедендік пломбалар мен мөрлер кездейсоқ бүлінсе немесе жүк жоғалса немесе бүлінсе, тасымалдаушы кеден органдарына, егер олар жақын жерде болса, немесе олай болмаған жағдайда, ол орналасқан елдің басқа да құзыретті органдарына дереу жүгінуі тиіс. Соңғылары мүмкіндігінше қысқа мерзімде ХЖТ кітапшасында келтірілген хаттаманы жасайды.
14. Егер жол-көлік оқиғасы нәтижесінде жүкті басқа көлік құралына немесе басқа контейнерге қайта тиеу қажет болса, онда мұндай қайта тиеу жоғарыда 13-тармақта көрсетілген органдардың бірінің өкілі болғанда ғана жүргізілуі мүмкін. Осы орган хаттама жасайды. Егер ХЖТ кітапшасында "ауыр салмақты немесе көлемді жүктер" айтылмаса, онда жүктер тиелген көлік құралы мен контейнер (-лер) жүктерді кеден мөрлерімен және пломбаларымен тасымалдауға жіберілуі тиіс. Бұдан басқа, хаттамада сипатталуы тиіс кедендік мөрлер мен пломбалар салынуы тиіс. Алайда, тасымалдауға рұқсат етілген көлік құралы немесе контейнер болмаған жағдайда, егер ол жеткілікті сенімді болып табылса, жүктер рұқсат етілмеген көлік құралына немесе контейнерге қайта тиелуі мүмкін. Осы соңғы жағдайда, бұдан әрі бағыт бойынша орналасқан елдердің кеден органдары ХЖТ кітапшасын қолдана отырып, осы көлік құралында немесе контейнерде жүктерді одан әрі тасымалдау рұқсатын шешеді.
15. Барлық жүкті немесе оның бір бөлігін дереу түсіруді талап ететін тікелей қауіп төнген жағдайда, тасымалдаушы өз қалауы бойынша жоғарыда 13-тармақта аталған органдардан сұрамай және олардың араласуын күтпей қажетті шараларды қабылдай алады. Мұндай жағдайда ол көлік құралын немесе контейнерді немесе жүкті сақтау мүддесінде осылай әрекет етуге мәжбүр болғандығына дәлелдемелер келтіруге және алдын алу сипатындағы шұғыл шараларды қабылдау бойынша фактілерді анықтау, жүкті тексеру, көлік құралына немесе контейнерге пломба салу және хаттама жасау үшін жоғарыда 13-тармақта аталған органдардың бірін дереу хабардар етуге тиіс.
16. Хаттама жүктің межелі орнының кеденіне келгенге дейін ХЖТ кітапшасында қалуы тиіс.
17. Бірлестіктерге ХЖТ кітапшасының өзіне енгізілген үлгіден басқа, тасымалдау бағыты өтетін елдердің тілінде (-дерінде) жасалған хаттаманың бірнеше бланкісін тасымалдаушыларға ұсыну ұсынылады.

2-ҚОСЫМША**КЕДЕН МӨРЛЕРІМЕН ЖӘНЕ ПЛОМБАЛАР АРҚЫЛЫ
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ЖҮК ТАСЫМАЛДАРЫН ЖҮЗЕГЕ АСЫРАТЫН ЖОЛ
КӨЛІК ҚҰРАЛДАРЫНА ҚОЛДАНЫЛАТЫН ТЕХНИКАЛЫҚ
ШАРТТАРҒА ҚАТЫСТЫ ЕРЕЖЕЛЕР****1-бап****Негізгі қағидаттар**

Кеден мөрлерімен және пломбаларымен жүктерді халықаралық тасымалдауға жүк бөлімшелері келесідей түрде құрастырылған және жабдықталған көлік құралдарына ғана рұқсат етілуі мүмкін:

- a) жүктер көлік құралының мөрленген бөлігінен алынбауы немесе онда кеден мөрлері мен пломбаларының бұзылуының немесе бүлінуінің көрінетін іздерін қалдырмай жүктелуі үшін;
- b) кеден мөрлері мен пломбаларын қарапайым және сенімді түрде басу үшін;
- c) олардың ішінде жүктерді жасыруға арналған жасырын орындар болмауы үшін;
- d) жүктерді орналастыруға болатын барлық орындар кедендік тексеру үшін оңай қол жетімді болуы үшін.

1-бапқа түсініктеме***Көлік құралдарының цилиндрлік бактары***

*Қосымша отын бактары, егер олар отын құю үшін пайдаланылса, жүк бөлімшелері ретінде қарастырыла алмайды. Өзге жүктерді тасымалдау үшін пайдаланылатын қосымша сыйымдылықтар оларға рұқсат беру және мұндай сыйымдылықтардың отын бактары болып табылатындығын немесе табылмайтынын белгілеу кезінде туындайтын техникалық қиындықтарға байланысты жүк бөлімшелері ретінде қарастырыла алмайды.
(TRANS/GE.30/39, 51-54-тармақтар)*

Жүк бөлімшелеріндегі белгілер

Жүк бөлімшелерінің қабырғаларынан немесе брезентінен алынуы мүмкін емес жазулар, трафареттер, жарық шағылыстырғыш материалдан жасалған жолақтар және оларға ұқсас басқа да

*белгілер, егер олар анық ажыратылатын болып қалуы тиіс қабырға немесе брезент құрылымын жаппаса, рұқсат етіледі. Жүк бөлімшесіндегі тесіктерді жасыруы мүмкін жапсырмалар мен оларға ұқсас басқа да белгілерді пайдалануға жол берілмейді.
(TRANS/WP.30/151, 39-тармақ; TRANS/GE.30/57, 45-тармақ)*

2-тармақ

Жүк бөлімшелерінің құрылымы

1. Осы ереженің 1-бабының талаптарын қанағаттандыру үшін:

- а) жүк бөлімшесінің құрамдас элементтері (қабырғалар, еден, есіктер, төбе, тіреулер, рамалар, көлденең элементтер және т.б.) сырттан алынбайтын және көрінетін із қалдырмай қайтадан орнына қоюға болмайтын құрылғылардың көмегімен немесе көрінетін із қалдырмай өзгертуге болмайтын құрылымды қамтамасыз ететін әдістердің көмегімен қосылуы тиіс. Қабырғалар, едендер, есіктер мен төбелері әртүрлі элементтерден жасалған кезде, олар бірдей талаптарға сай және жеткілікті берік болуы керек;

2-баптың 1 а)-тармағына түсіндірме жазба

2.2.1. а) Құрама элементтерді құрастыру

- а) Бекіткіш бөлшектерді қолданған жағдайда (тойтармалар, бұрамашегелер, бұрандамалар, сомындар және т.б.) мұндай бөлшектердің жеткілікті саны сыртқы жағынан салынуға, бекітілетін элементтер арқылы өтуге, ішінде шығып тұруға және сол жерде қатты бекітілуге тиіс (мысалы, тойтармалар, пісірулер, төлкелер, бұрандамалар, сомындарды шегелеу немесе пісіру көмегімен). Дегенмен, кәдімгі тойтармалар (яғни, жиналған тораптың екі жағында орнатылатын тойтармалар) ішкі жағынан да енгізілуі мүмкін.

Жоғарыда айтылғандарға қарамастан, жүк бөлімінің едені өздігінен оятын бұрамашегелермен немесе жарылғыш зат зарядының көмегімен салынатын өздігінен бұрғылайтын тойтармалармен немесе ішінен орнатылатын және еден мен төменгі металл маңдайшалары арқылы тігінен өтетін сығылған ауаның көмегімен салынатын түйреуіштермен бекітілуі мүмкін (өздігінен оятын бұрамашегелерді қоспағанда), егер олардың кейбір ұштары маңдайшалардың сыртқы бетімен беттелетін болса немесе оған пісірілетін болса.

(ECE/TRANS/17/Amend.3, 1981 жылғы 1 қазанда күшіне енді)

- b) Құзыретті орган осы жазбаның а)-тармағының талаптарына қандай бекіткіш бөлшектері және қандай мөлшерде сәйкес келуі тиіс екенін айқындайды; бұл ретте ол құрамдас элементтердің оларды алып тастауға және көрінетін із қалдырмай қайтадан орнына қоюға болмайтындай етіп жиналғанына көз жеткізуге тиіс.
- c) Көрінетін із қалдырмай бір жағынан алып тасталуы немесе ауыстырылуы мүмкін бекіткіш бөлшектерді, яғни жиналатын тораптың тек бір жағынан ғана орнатылатын бөлшектерді қолдануға осы жазбаның а)-тармағының шарттары бойынша жол берілмейді. Мұндай бөлшектердің мысалы керетін тойтармалар, тұйық тойтармалар және т.б. болып табылады.
- d) Жоғарыда сипатталған құрастыру әдістері арнайы көлік құралдарына, мысалы, изотермалық көлік құралдарына, рефрижераторлы көлік құралдарына және автоцистерналарға, олардың мақсатына сәйкес осындай көлік құралдары қанағаттандыруы тиіс техникалық талаптарға қайшы келмейтін шамада қолданылады. Техникалық себептер бойынша құрамдас элементтерді осы жазбаның а)-тармағында сипатталған әдістермен бекіту мүмкін болмаған жағдайларда, құрамдас элементтер қабырғаның ішкі жағынан пайдаланылатын бекіткіш бөлшектерге сыртқы жағынан қол жеткізу мүмкін болмаған жағдайда, осы жазбаның с)-тармағында сипатталған бөлшектердің көмегімен қосылуы мүмкін.

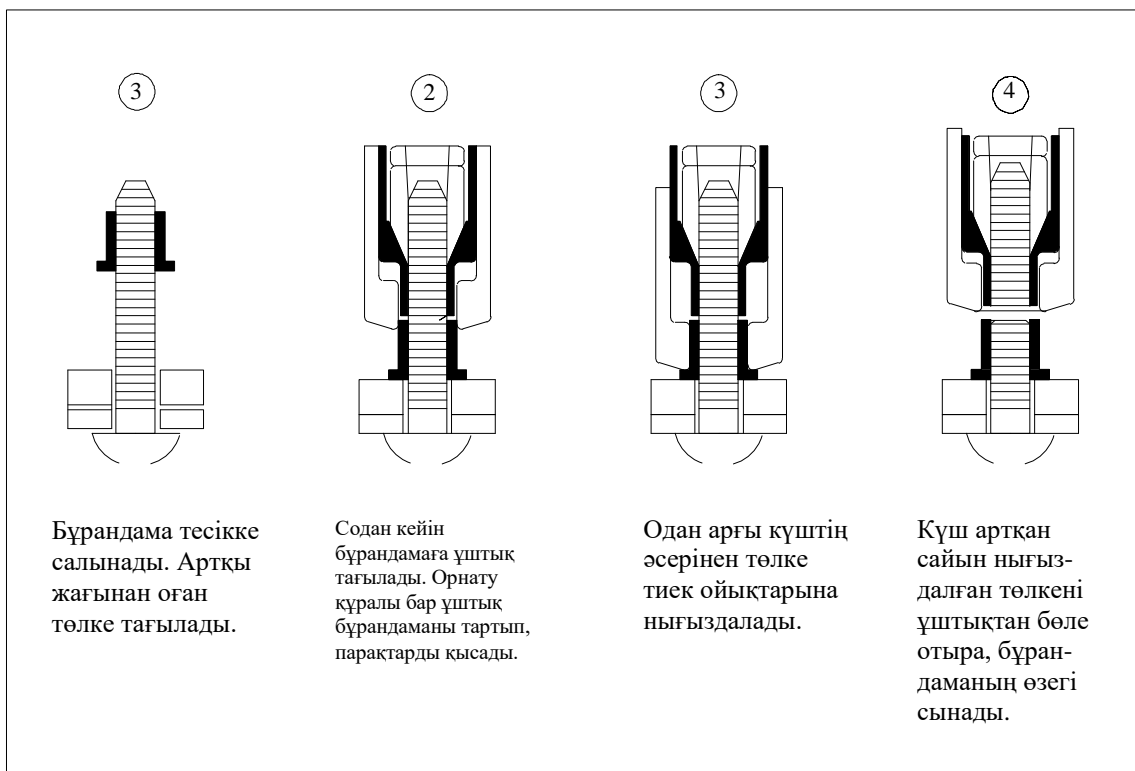
2.2.1 а)-түсіндірме жазбаға түсініктемелер

1. Бекіткіш құрылғы

Төменде бейнеленген бекіткіш құрал, мұндай құрылғылардың жеткілікті саны сыртқы жағынан енгізілген және б-қосымшаның 2.2.1 а)-түсіндірме жазбасының ережелеріне сәйкес ішкі жағынан сенімді бекітілген жағдайда 2-қосымшаның 2-бабы 1 а)-тармағының ережелеріне жауап береді.

(TRANS/WP.30/123, 34-36-тармақтар; TRANS/WP.30/127, 45-тармақ; TRANS/WP.30/AC.2/23, 3-қосымша)

Орнату реттілігі

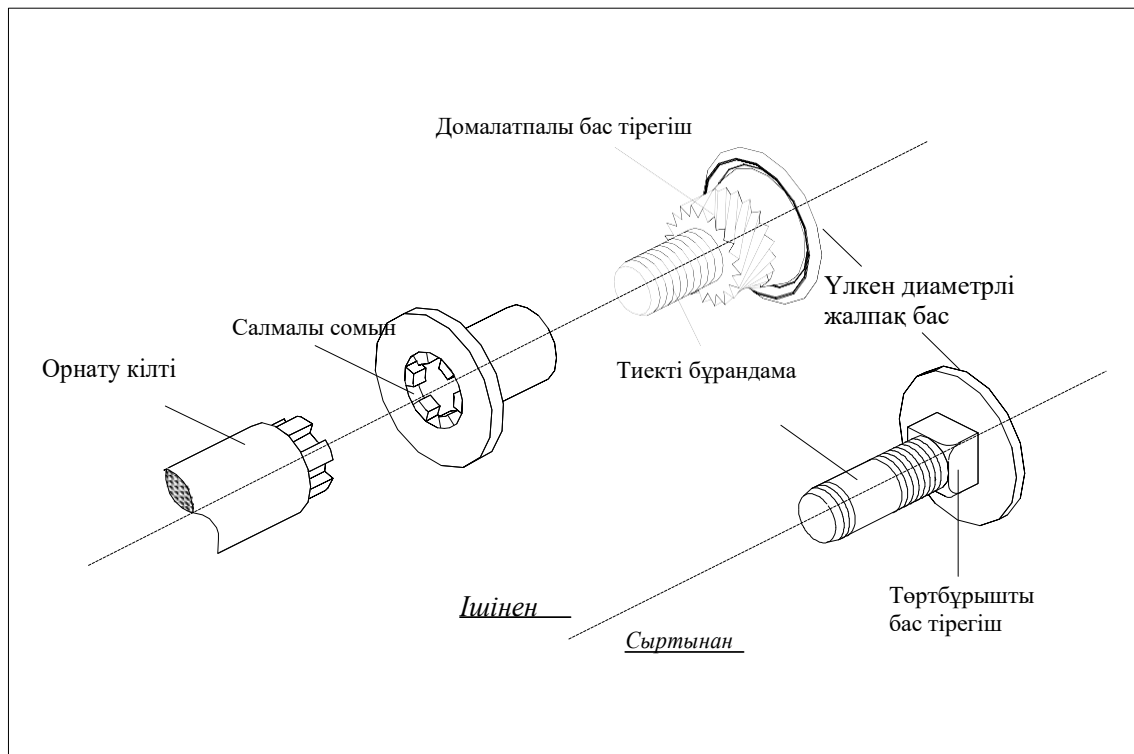

2. Бекіткіш құрылғы

Мысалдары төменде келтірілген бекіткіш құрал б-қосымшаның 2.2.1. а)-түсіндірме жазбасының ережелеріне сәйкес келеді. Өзіне тән техникалық сипаттамаларды ескере отырып, мысалы, үлкен диаметрлі жалпақ бас, домалатпалы бас тірегіш немесе бастың ішкі жағындағы төртбұрышты бас тірегіш және сомынмен бекітілген тиекті бұрандама (пластикалық қармауышпен) сияқты, бұл құрылғы жүк бөлімшелерінің ішінен қандай да бір пісірусіз, тойтармасыз және т.б. қатты бекітілуі мүмкін. Бұл бекіткіш құрылғыны құрастыру құрастырылатын құрамдас бөліктердің екі жағынан күш салуды қажет етсе де, бұл құрылғыны тек салмалы сомынның жағынан, яғни жүк бөлімшесінің ішінен бөлшектеуге болады. Бұл төртбұрышты бас тірегіші бар құрылғы, әдетте, ілмектерді жүк бөлімшелеріне бекіту үшін қолданылады. (TRANS/WP.30/135, 43 және 44-тармақтар; TRANS/WP.30/137, 59-61-тармақтар; TRANS/WP.30/AC. 2/27, 3-қосымша)

Бекіткіш құрылғының мысалы

Жүк бөлімшесінің едендерін бекітуге арналған пневматикалық орнатылатын түйреуіштер

Құрылымдардың бірінде еден салыстырмалы түрде жұқа болған кезде қосылыстың беріктігін арттыратын өздігінен оятын бұрамашегелерге ұқсас геликоидты бұрандалар бар түйреуіштер қолданылады. Бұл әдіспен түйреуішті орнату кезінде етектің маңдайша материалының хром-мырыш жабыны балқытылады, нәтижесінде олардың арасындағы қосылыстың жеткілікті беріктігіне қол жеткізіледі. (TRANS/GE.30/33, 125-тармақ; TRANS/GE.30/GRCC/10, 52-54-тармақтар)

Өздігінен бұрғылайтын және өздігінен оятын бұрамашегелер

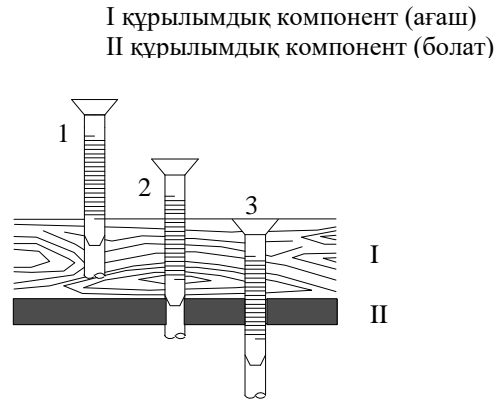
1-суретте бейнеленген өздігінен оятын, өздігінен бұрғылайтын бұрамашеге Конвенцияға 6-қосымшаның 2.2.1 а)-түсіндірме жазбасының мәні бойынша өздігінен оятын бұрамашеге ретінде қарастырылмайды. 6-қосымшаның 2.2.1 а) а) және б)-түсіндірме жазбаларының ережелеріне сәйкес осындай өздігінен оятын, өздігінен бұрғылайтын бұрамашегелер металл маңдайшалардың төменгі бөлігіне пісірілуі тиіс. Әйтпесе, осы бұрамашегелердің кейбірінің шығыңқы бөлігі 2-суретте көрсетілгендей, кем дегенде 45 градус бұрышта бүгілуі мүмкін. Алайда, үлгілері 3 және 4-суреттерде көрсетілген етек құрылымымен бірге қолданылған жағдайда, бұрамашегелерді пісіру немесе бұғу міндетті емес болып саналады.

(TRANS/WP.30/135, 48-51-тармақтар; TRANS/WP.30/AC.2/27, 3-қосымша)

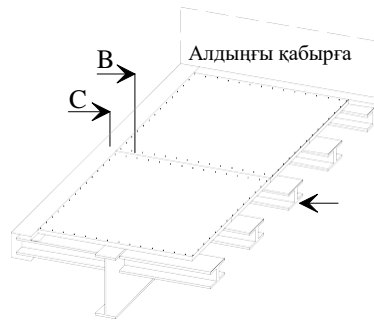
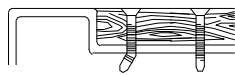
1-сурет

Орнату процедурасы

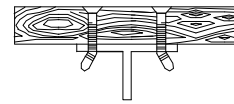
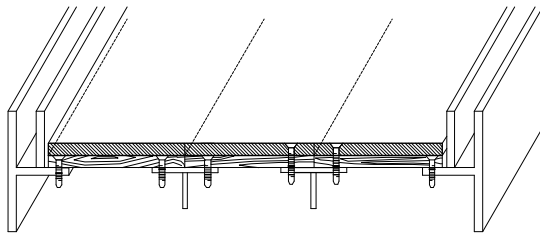
1. Ағашқа бұрау
2. Ағаш қабаты мен болат қабаттан өтілді (кескіш қауырсындар металмен жанасқан кезде сындырылады)
3. Бұрандалы ойықты аяқтау (1 және 2 құрылымдық компоненттері бекітілген)

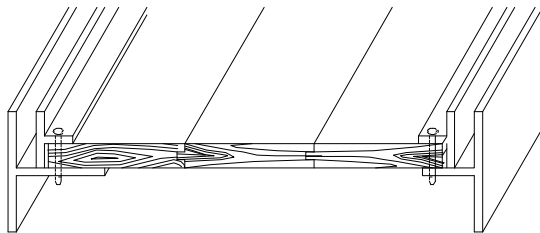
В-С қимасы

2-сурет

А түрі

3-сурет

Еден және қосымша тозуға
төзімді жабын шассиге өздігінен
бұрғылайтын бұрамашегелер
көмегімен бекітіледі

4-сурет

Орнатылған білеулерден жасалған
еден шассиге өздігінен бұрғылайтын
бұрамашегелердің көмегімен бекітіледі

Тұйық тойтармалардың сенімділігі

Жалпы, осы Конвенцияның ережелеріне сәйкес тұйық тойтармаларды пайдалануға тыйым салынады (6-қосымша, 2.2.1 а) с)-түсіндірме жазбалар). Екінші жағынан, соқыр тойтармалар, негізінен, құрама элементтер 6-қосымша, 2.2.1 а) а)- түсіндірме жазбалардың талаптарына сәйкес келетін бекіткіш құрылғылардың жеткілікті санымен қосылған жағдайда қолданылуы мүмкін.

(TRANS/WP.30/137, 54-58-тармақтар; TRANS/WP.30/AC.2/29, 3-қосымша)

- b) есіктер мен жабудың өзге де жүйелері (бекітпе крандарды, лаздардың қақпақтарын, фланецтерді және т.б. қоса алғанда) кеден мөрлерімен және пломбалар салынуы мүмкін құрылғысы болуы тиіс. Бұл құрылғы оны сыртынан алып тастауға және көрінетін із қалдырмай қайтадан орнына қоюға болмайтындай және есіктер мен бекіткіш құрылғылар кеден мөрлері мен пломбаларын бұзбай ашылмайтындай болуы тиіс. Соңғылары тиісті түрде қорғалуы керек. Ашылмалы төбелер жасауға рұқсат етіледі;**

2-баптың 1 b)-тармағына түсіндірме жазба

- 2.2.1 b) Есіктер және басқа да жабу жүйелері
- a) Кеден мөрлері мен пломбалары қойылуы мүмкін құрылғы:
- i) пісіру көмегімен немесе 2.2.1 а)-түсіндірме жазбаның а)-тармағының талаптарын қанағаттандыратын кемінде екі бекіткіш бөлшекпен бекітілуі тиіс; немесе
  - ii) жүк бөлімшесі жабылғаннан және мөрленгеннен кейін көрінетін із қалдырмай бұл құрылғыны алып тастауға болмайтындай құрылымы болуы тиіс.

Ол сондай-ақ:

- iii) диаметрі кемінде 11 мм тесіктер немесе ені 3 мм болған кезде ұзындығы кемінде 11 мм кесіктер болуы тиіс; және
  - iv) пайдаланылатын мөрлердің немесе пломбалардың түріне қарамастан қауіпсіздіктің тең дәрежесін қамтамасыз етуі тиіс.
- b) Есіктерді ілуге арналған ілмектер, аспалар, топсалар және басқа да бөлшектер және т.б. осы жазбаның а)-тармағының i) және ii)-тармақшаларының талаптарына сәйкес бекітілуі тиіс. Сонымен қатар, мұндай құрылғылардың әртүрлі құрамдас бөліктері (мысалы, ілмектер, өзектемірлер немесе топсалар), егер олар жүк бөлімшесінің кедендік қауіпсіздігінің кепілдігін қамтамасыз ету үшін қажет болса, жабық және мөрленген жүк бөлімшесі кезінде оларды көрінетін із қалдырмай алып тастауға немесе бөлшектеуге болмайтындай етіп бекітіледі; (1 а-суретін қараңыз), б-қосымша).

Алайда, мұндай құрылғыға сыртқы жағынан қол жетімділік болмаған жағдайда, жабық және мөрленген есікті ілмектен немесе ұқсас құрылғыдан көрінетін із қалдырмай ажырату мүмкін еместігін қамтамасыз ету жеткілікті. Егер есікте немесе жабу жүйесінде екіден көп топса болса, есіктің шетіне жақын екі топса ғана жоғарыда келтірілген а)-тармағының i) және ii)-тармақшаларының талаптарына сәйкес бекітілуі тиіс. (ECE/TRANS/17/Amend.8, 1987 жылғы 1 тамызда күшіне енді)

2.2.1 b) b)-түсіндірме жазбаға түсініктеме

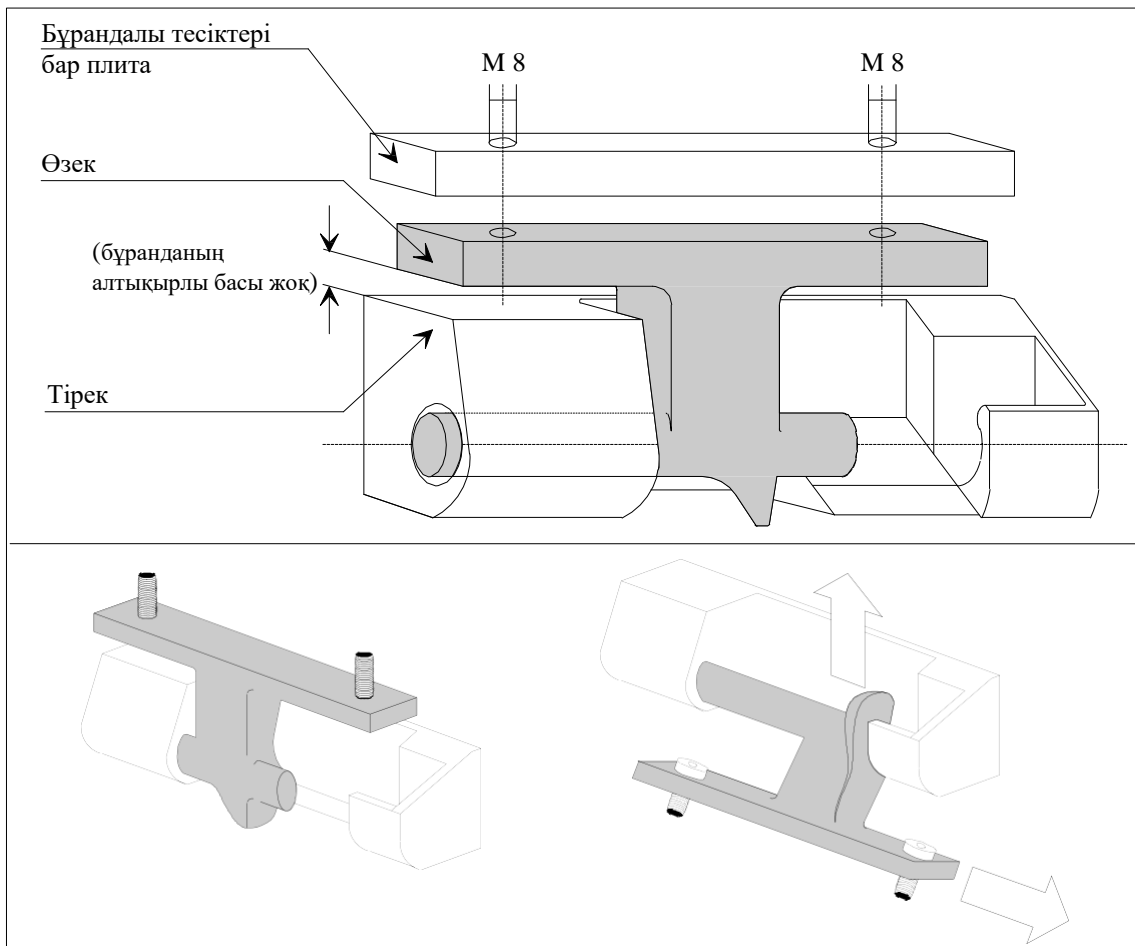
Екіден көп топсасы бар есік немесе есіктерді жабу жүйесі

Егер есікте немесе есіктерді жабу жүйесінде екіден көп топса болса, онда құзыретті органдар Конвенцияға 2-қосымшаның 1-бабының талаптарын сақтау мақсатында қосымша топсаларды бекітуді талап ете алады.

(TRANS/WP.30/AC.2/35, б-қосымша; TRANS/WP.30/155, 45-тармақ)

Екі жармалы бүйірлік топсалар

Төменде суреттелген құрылғы б-қосымшаның 2.2.1 b)-түсіндірме жазбасының b)-тармағының және а) ii)-тармақшасының талаптарына сәйкес келеді.

Сипаттамасы

Суреттелген құрылғының өзегі мен тірегі ерекше пішінге ие, ол бұл бөлшектерді жабық топса кезінде алып тастауға мүмкіндік бермейді. Сонымен қатар, бұл құрылымда өзектің астынан өтетін алтықырлы басы бар бұрандаманы пайдалану керек. Бұрандаманың басы мен тірегі арасындағы бос орын, топса жабық болған кезде, көрінетін із қалдырмай бұрандаманың бұралып кетуіне жол бермеу үшін жеткілікті мөлшерде кішкентай болуы тиіс. Бұл жағдайда бұрандамаларды пісірмеуге болады.

*(TRANS/WP.30/123, 46 және 47-тармақтар және 2-қосымша;
TRANS/WP.30/AC.2/23, 3-қосымша)*

с) Егер көлік құралдарында изотермалық жүк бөлімшелері болса, оларды алып тастау жүк бөлімшесінің ішіне немесе жүктерді жасыруға жарамды басқа да орындарға қол жеткізуге мүмкіндік беретін кеден мөрлері мен пломбаларын орнатуға арналған құрылғы, ілмектер және басқа да бөлшектер келесідей жүйелердің көмегімен осындай жүк бөлімшелерінің есіктеріне бекітілуі мүмкін:

i) сыртынан салынатын, бірақ басқа жағынан жоғарыда келтірілген 2.2.1 а)-түсіндірме жазбаның а)-тармақшасының талаптарын қанағаттандырмайтын бұрау бұрандамалары немесе бұрамашегелер, егер:

бұрау бұрандамаларының немесе бұрау бұрамашегелерінің өзектері бұрандалы тесіктері бар табаққа немесе сыртқы панельдің немесе есіктің сыртқы панелінің ішінде орналасқан ұқсас құрылғыға бекітілген жағдайда, және

бұрау бұрандамаларының немесе бұрау бұрамашегелерінің тиісті санының бастиектері кеден пломбаларын салу үшін құрылғыға, ілмектерге және т.б. пісірілген жағдайда, олар толығымен деформацияланатын болады, және

бұрау бұрандамаларын немесе бұрамашегелерді көзге көрінетін із қалдырмай алып тастау мүмкін емес (6-қосымшаның 1-суретін қараңыз);

ii) изотермалық құрылым есігінің ішкі жағынан салынатын бекіткіш құрылғы:

бекіткіш бұрандама мен бекіткіш сомын пневматикалық немесе гидравликалық құралдардың көмегімен жалғанған және есік құрылымының сыртқы қабаты мен оқшаулау арасында орнатылған пластинаның немесе ұқсас құрылғының артқы жағынан бекітілген жағдайда; және

жүк бөлімшесінің ішінен бекіткіш бұрандаманың басына қол жеткізу мүмкін болмаған; және бекіткіш сомындар мен бекіткіш бұрандамалардың жеткілікті саны пісіру арқылы қосылған, және құрылғыларды көрінетін із қалдырмай алып тастау мүмкін болмаған жағдайда (6-қосымшаның 5-суретін қараңыз).

(ECE/TRANS/17/Amend.13, 1991 жылғы 1 тамызда күшіне енді)

"Изотермалық жүк бөлімшесі" термині рефрижераторлы және жылу оқшаулағыш жүк бөлімшелерін де қамтиды.

2.2.1 b) c) ii)- түсіндірме жазбаға түсініктеме

Егер мәтінде "пневматикалық немесе гидравликалық құралдардың көмегімен қосылған" деген сөздерден кейін "және бекітілген" деген сөзді "бұрандаманың басын бекітетін" деген сөздермен ауыстырса, бұл параграф дәлірек түсіндірілетін болады.

(TRANS/WP.30/AC.2/29, 25-тармақ)

- d) Клапандар, тоқтатқыш крандар, люк қақпақтары, фланецтер және т.б. сияқты көптеген жабылатын құрылғылары бар көлік құралдары кеден мөрлері мен пломбаларының саны мүмкіндігінше шектелетіндей құрылымға ие болуы тиіс. Осы мақсатта көршілес жабу құрылғылары тек бір ғана кеден мөрін немесе пломбасын қоюды талап ететін жалпы құрылғының көмегімен қосылуы тиіс немесе нақ сондай талаптарға жауап беретін қақпақпен жабдықталуы тиіс.
- e) Ашылмалы төбесі бар көлік құралдары оларды кеден мөрлері мен пломбаларының ең аз санының көмегімен мөрлеуге болатындай етіп құрастырылуы тиіс.
- f) Кеден қауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін біреуден артық кеден пломбасын басу талап етілетін жағдайларда, мұндай пломбалардың саны көлік құралына рұқсат беру туралы куәліктің 5-бағанында көрсетілуі тиіс (1975 жылғы ХЖТ Конвенциясына 4-қосымша). Рұқсат беру туралы куәлікке кеден пломбаларының нақты орналасу схемасы бар жол көлік құралының суреті немесе фотосуреттері қоса берілуге тиіс.

(ECE/TRANS/17/Amend.23, 2003 жылғы 7 қарашада күшіне енді)

2.2.1 b) f)-түсіндірме жазбаға түсініктеме

Біреуден артық кеден пломбасы талап етілетін жағдайларда мөрлер мен пломбалардың саны мен қойылған жері туралы ақпаратты рұқсат беру туралы куәлікке енгізу үшін жүзеге асыру кезеңі

2003 жылғы 7 тамызда күшіне енетін 2.2.1 b) f)-түсіндірме жазбаның ережелері 2.2.1 b) f)-түсіндірме жазба күшіне енгеннен кейін рұқсат беруді алғаш рет не екі жылда бір рет жүргізілетін қарап-тексеруге және жаңартуға байланысты қажет болған кезде рұқсат берілуге жататын жол көлік құралдарына қатысты қолданылады. Сондықтан, 2005 жылғы 7 тамыздан бастап кеден

қауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін біреуден артық кеден пломбасын басу талап етілетін барлық жол көлік құралдарында 2.2.1 b) f)-түсіндірме жазбасына сәйкес келетін рұқсат беру туралы куәлік болуға тиіс.

*(TRANS/WP.30/206, 62-тармақ және 2-қосымша;
TRANS/WP.30/AC.2/69, 59-тармақ және 2-қосымша;
TRANS/WP.30/AC.2/69/Corr.1)*

2-баптың 1 b)-тармақшасына түсініктеме

Есік қауіпсіздігі

Егер көлік құралдарының немесе контейнерлердің есіктері изотермалық емес, бірақ ішкі қаптамалары болған жағдайда, ілмектерді бекітуді қамтамасыз ететін бөлшектер мен кеден пломбаларын басуға арналған құрылғылар есіктердің барлық қалыңдығынан (қаптаманы қоса алғанда) өтуі және ішінен көрінетін түрде бекітілуі тиіс. (TRANS/GE.30/14, 101-тармақ)

Кеден пломбаларының саны

*Алынып тасталынды
(TRANS/WP.30/AC.2/69, 2-қосымша)*

Кеден пломбаларын басуға арналған құрылғылардың үлгілері

Көлік құралдарының контейнерлері мен жүк бөлімшелерінің кеден қауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін кеден пломбаларын басуға арналған құрылғылар б-қосымша, 2.2.1 b)-түсіндірме жазбаның а)-тармағының талаптарын қанағаттандыруы тиіс. (1-4-суреттерді қараңыз). Бұдан басқа, кеден пломбаларын басу кезінде келесідей талаптарды сақтау қажет:

бекіткіш арқан қажет болғаннан ұзын болмауы керек және мүмкіндігінше керілген болуы керек;

бекіткіш арқан ХЖТ сақиналарынан өтуі керек;

кеден пломбалары мүмкіндігінше тығыздау басылады;

бекіткіш жүйенің басқа бөліктерінің (бекіткіш тетіктердің тұтқалары, жұдырықшаны орнатуға арналған құрылғы, бекіткіш істіктің кіру ойығы) қауіпсіздігі б-қосымша, 2.2.1 a)-түсіндірме жазбаның а)-тармағында сипатталған тәсілдермен қамтамасыз етіледі (1-4-суреттерді қараңыз).

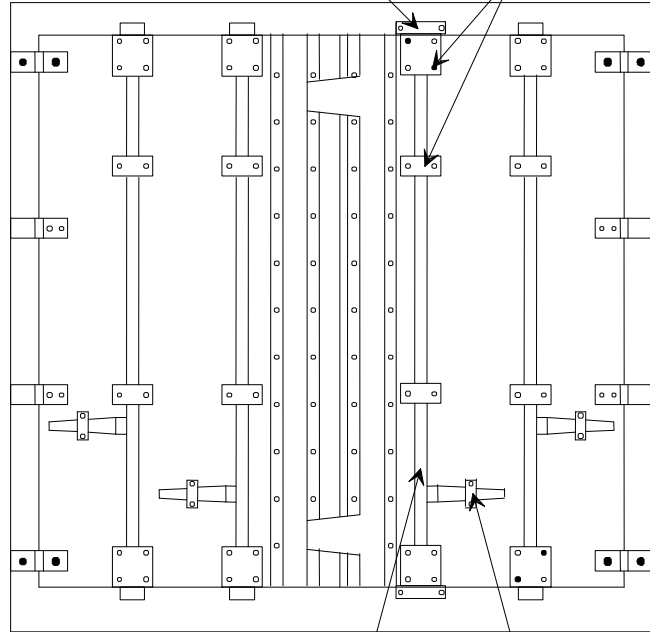
Егер бекіткіш істіктер, ілмектер немесе жұдырықшаны орнатуға арналған құрылғылар тозған немесе бүлінген болса, кеден пломбаларының сенімділігі елеулі түрде әлсіреуі мүмкін екенін есте сақтау қажет. Аталған ақауларды анықтау қажет. (TRANS/WP.30/145, 17-тармақ; TRANS/WP.30/AC.2/31, 3-қосымша)

1-сурет

Жүк бөлімшелері мен контейнерлердің артқы есігін бекітуге арналған сенімді кеден жүйесінің мысалы

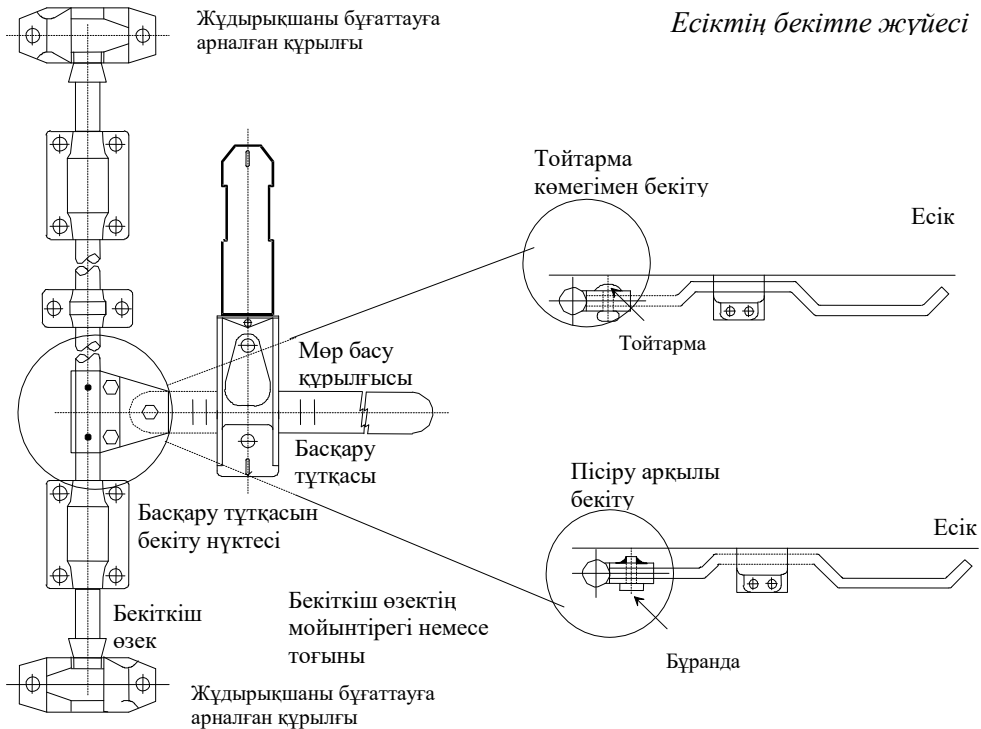
Артқы есік

Жұдырықшаны бұғаттауға арналған құрылғы   Бекіткіш өзектің мойын-тірегі немесе тоғыны

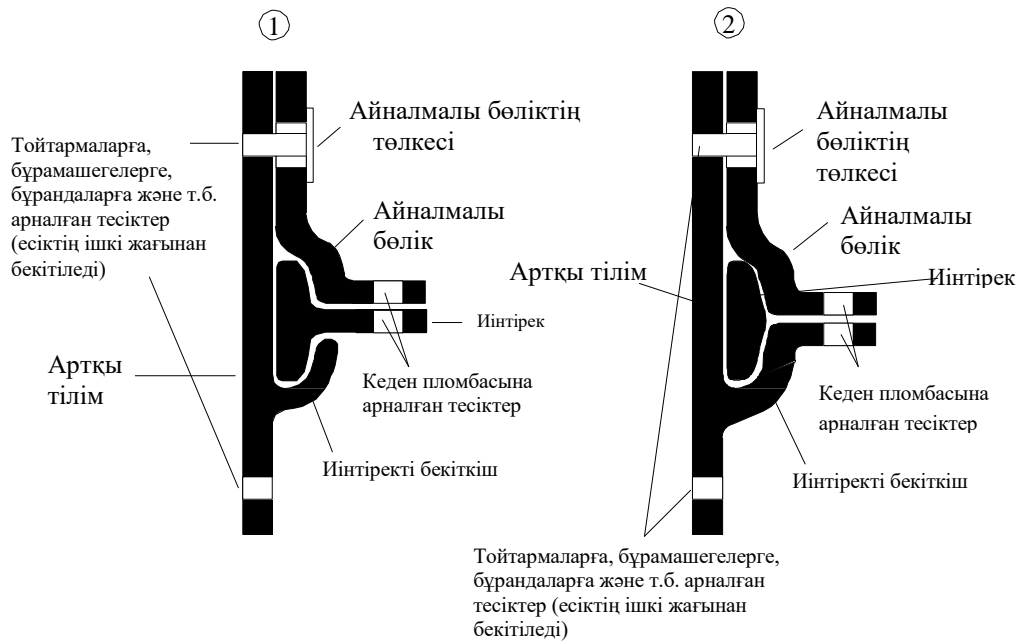
Бекітілген жалғағыш құрылғылар   Бекіткіш өзек   Мөр басу құрылғысы

Есіктің бекітпе жүйесі

2-сурет

Кедендік мөр басу құрылғысының мысалы

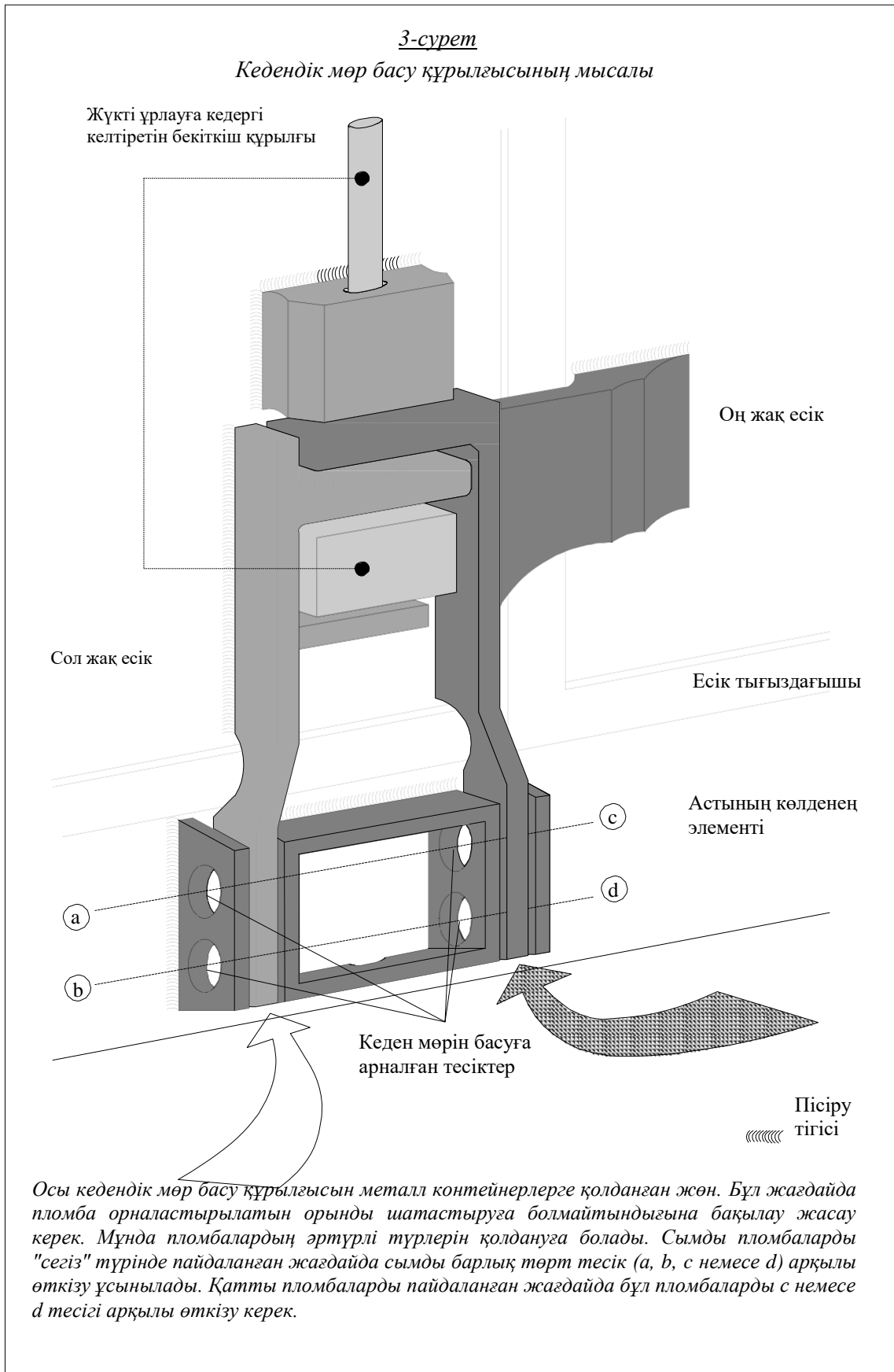

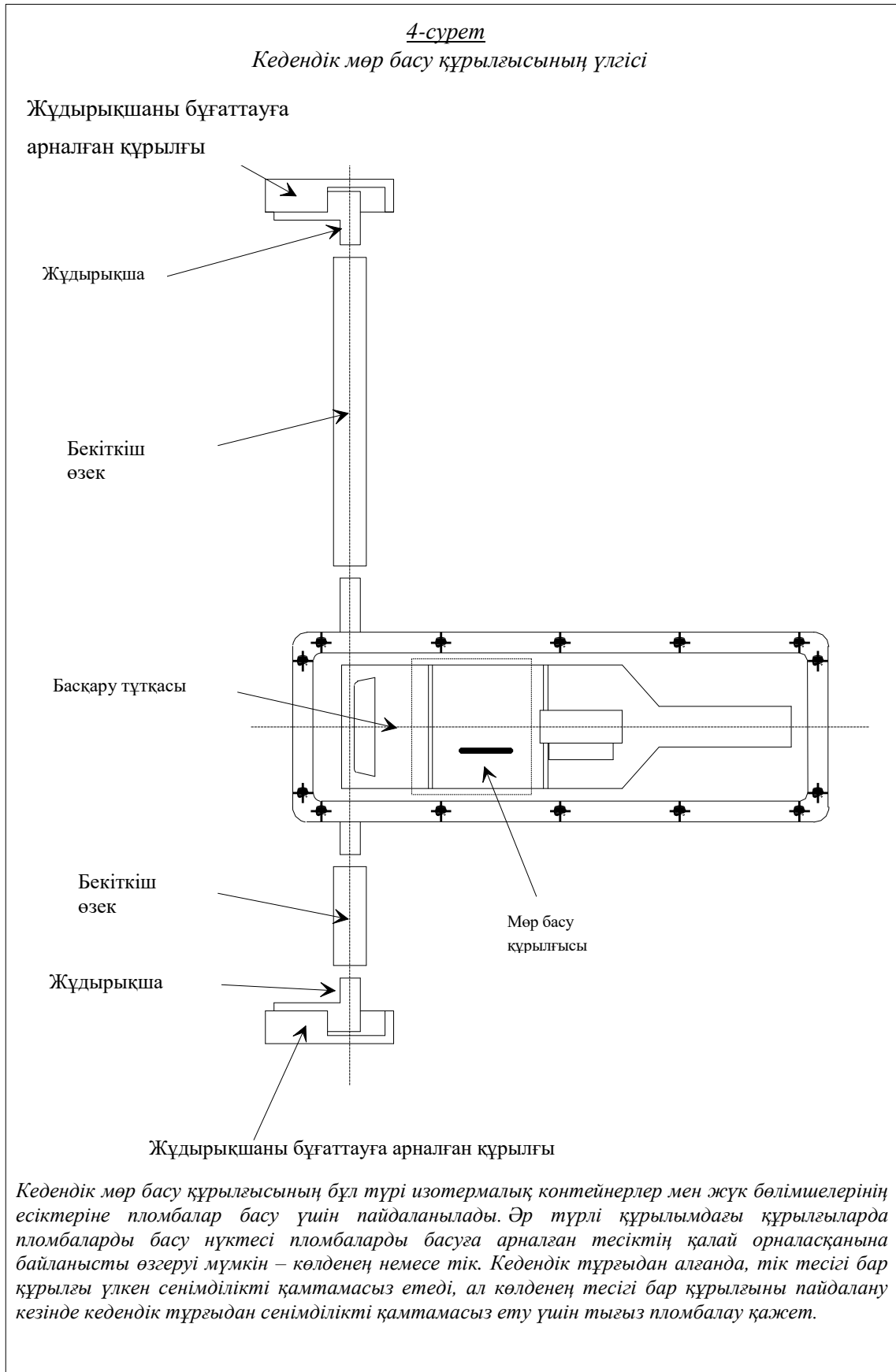
Атап айтқанда, № 1 мөр басу құрылғысы жоғарыда аталған талаптар орындалмаған жағдайда рұқсатсыз ашуға жатқызылады. Осыған байланысты, төменде көрсетілген құрылғыларды қолданған дұрыс, өйткені олар кеден мөрін басуға дейін рұқсатсыз ашудан жақсы қорғауды қамтамасыз етеді.

№ 3 және 4 кедендік мөр басу құрылғылары тоңазытқыш және изотермалық контейнерлер мен жүк бөлімшелерінің есіктеріне мөр басу үшін де пайдаланылуы мүмкін. Бұл жағдайда мөр басу құрылғылары есік жабынының сыртқы қабатының артында орналасқан ішкі бұрандасы бар металл тілімге бұралатын кемінде екі бекіткіш бұранданың немесе бұрамашегелердің көмегімен бекітілуі тиіс. Мұндай жағдайларда бекіткіш бұрандалардың немесе бекіткіш бұрамашегелердің бастары толық деформацияланғанға дейін пісіріп бітелуі тиіс (6-қосымшаның 1-суретін қараңыз).

{TRANS/GE.30/6, 35-тармақ}

- с) **желдету және құрғатқыш тесіктер жүк бөлімшесінің ішіне кіруге кедергі жасайтын құрылғымен жабдықталуы тиіс. Бұл құрылғының құрылымы, оны сыртынан алып тастауға және көрінетін із қалдырмай орнына қоюға болмайтындай болуы керек.**

2-баптың 1 (с)-тармағына түсіндірме жазба

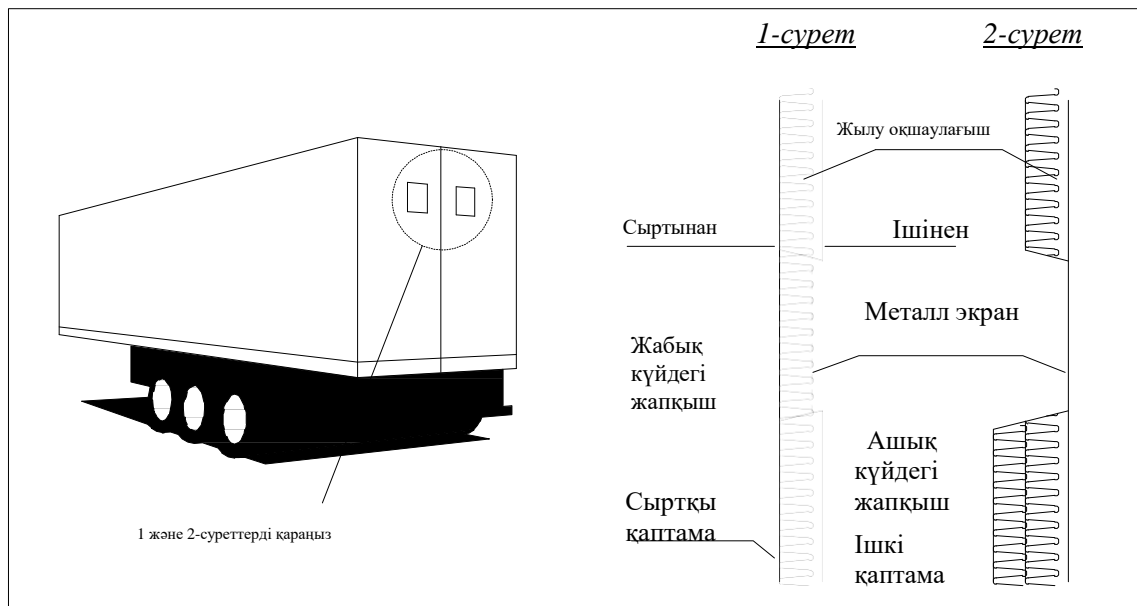
2.2.1 с)-1 Желдету тесіктері

- а) Олардың максималды мөлшері, негізінен, 400 мм-ден аспауы керек.
- б) жүк бөлімшесіне тікелей қол жеткізуге мүмкіндік беретін тесіктер:
- i) сым тормен немесе ойылған металл экранмен (екі жағдайда да тесіктердің ең үлкен мөлшері 3 мм) жабылуы және пісірілген металл тормен (тесіктердің ең үлкен мөлшері 10 мм) қорғалуы тиіс; немесе
  - ii) бір ойылған жеткілікті берік металл экранмен (тесіктердің ең үлкен көлемі 3 мм және қалыңдығы 1 мм кем емес) жабылуы тиіс.
- (ECE/TRANS/17/Amend.12, 1990 жылғы 1 тамызда күшіне енді)

2.2.1 (с)-1-түсіндірме жазбаға түсініктеме

Изотермалық жүк бөлімшелеріндегі желдету тесіктері

Изотермалық жүк бөлімшелерінің ішкі және сыртқы беттерінің арасында орнатылатын экран үлгісі. (TRANS/WP.30/127, 43-тармақ; TRANS/WP.30/AC.2/25, 3-қосымша)

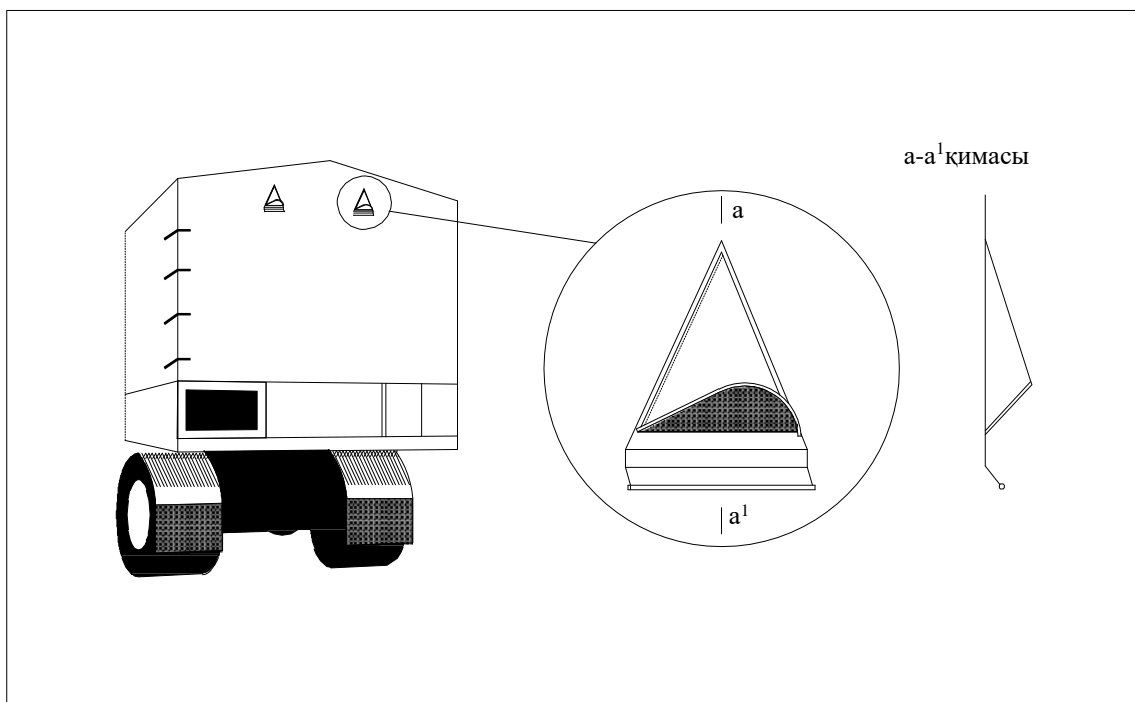
- (с) Жүк бөлімшесіне тікелей қол жеткізуге мүмкіндік бермейтін тесіктер (мысалы, иін жүйесінің немесе дефлекторлардың болуына байланысты) б)-тармақшасында айтылатын, бірақ тесіктердің өлшемдері 10 мм (сым тор немесе металл экран үшін) және 20 мм (металл тор үшін) дейінгі рұқсат етілетін құрылғылармен жабдықталуы тиіс.
(ECE/TRANS/17/Amend.12, 1990 жылғы 1 тамызда күшіне енді)
- d) Тесіктер брезентте орналастырылған жағдайларда, осы жазбаның б)-тармағында аталған құрылғылардың болуы көзделуі тиіс. Алайда, жабылатын құрылғыларды сыртынан орналастырылған ойылған металл экран және ішкі жағынан орналастырылатын сым немесе өзге де тор түрінде орнатуға жол беріледі.

- e) Бірдей металл емес құрылғыларға рұқсат етілуі мүмкін, егер тесіктердің өлшемдері сақталса және пайдаланылатын материал көрінетін зақым келтірместен осы тесіктерді едәуір арттыруға болмайтындай берік болса. Сонымен қатар, желдету құрылғысы брезенттің тек бір жағында жұмыс істей отырып, оны ауыстыруға болмайтындай етіп құрастырылуы тиіс.
- f) Желдету тесігі қорғаныс құрылғысымен жабдықталуы мүмкін. Бұл құрылғы брезентке кеден қызметі қызметкерлерінің желдету тесіктерін тексеруін қиындатпайтындай етіп бекітілуі тиіс. Брезентке қорғаныс құрылғысының бекіту орны желдету тесігінің экранынан кемінде 5 см қашықтықта болуы тиіс. (ECE/TRANS/17, Amend.5, 1984 жылғы 1 тамызда күшіне енді)

2.2.1 (с)-1-түсіндірме жазбаға түсініктеме

Қорғаныс құрылғысының үлгісі

Жүк бөлімшелеріндегі желдету тесіктері

Желдету тесіктерінің мөлшері, әдетте, 400 мм-ден аспауы керек болса да, кеден органы оған 400 мм-ден асатын желдету тесіктері бар көлік құралын ұсынған кезде, барлық басқа талаптар сақталған жағдайда, мұндай көлік құралын тасымалдауға жібере алады. (TRANS/GE.30/14, 102-тармақ; TRANS/WP.30/143, 36 және 37-тармақтар; TRANS/WP.30/AC.2/31, 3-қосымша)

2-баптың 1 (с)-тармағына түсіндірме жазба

2.2.1 (с)-2 Құрғатқыш тесіктер

- a) Олардың максималды мөлшері, негізінен, 35 мм-ден аспауы керек;
- b) Жүк бөлімшесіне тікелей қол жеткізуге мүмкіндік беретін тесіктер желдету тесіктері үшін 2.2.1(с)-1-түсіндірме жазбасының b)-тармақшасында ұйғарылған құрылғылармен жабдықталуы тиіс;
- c) Құрғатқыш тесіктер жүк бөлімшесіне тікелей қол жеткізуге мүмкіндік бермейтін жағдайларда, осы жазбаның b)-тармақшасында көрсетілген құрылғылар, тесіктер жүк бөлімшесінің ішкі жағынан жеңіл қолжетімді дефлекторлардың сенімді жүйесімен жабдықталған жағдайда талап етілмейді.

2. Осы Ережелердің 1-бабы с)-тармақшасының ережелеріне қарамастан, практикалық пайымдаулар бойынша қуыс кеңістіктерді (мысалы, қос қабырғаның құрамдас бөліктері арасында) қамтуы тиіс жүк бөлімшесінің құрамдас элементтерінің болуына рұқсат етіледі. Бұл кеңістікті жүктерді жасыру мақсатында пайдалану мүмкін болмауы үшін:

- i) ішкі қаптама жүк бөлімшесін еденнен төбеге дейінгі барлық биіктікке дейін жабатын жағдайларда немесе қаптама мен сыртқы қабырға арасындағы кеңістік толығымен жабылған жағдайларда ішкі қаптама көрінетін із қалдырмай алып тастауға және орнына қайтаруға болмайтындай етіп бекітілуін қамтамасыз ету қажет; және

- ii) қаптама жүк бөлімшесін оның барлық биіктігі бойынша жаппаған және қаптама мен сыртқы қабырға арасындағы кеңістік толық жабылмаған жағдайларда және жүк бөлімшесінің құрылымында қуыс кеңістіктер болған барлық басқа жағдайларда көрсетілген кеңістіктер санының минимумға дейін шектелуін және бұл кеңістіктердің кедендік бақылау үшін оңай қол жетімді болуын қамтамасыз ету қажет.

2-баптың 2-тармағына түсініктеме

Қуыс құрылымдық компоненттерді жою

Жүк бөлімшелерінің қуыс құрылымдық компоненттерінің саны, мысалы, қуыс арқалықтар, жаңа жүк бөлімшелерінің құрылысында минимумға дейін шектелуі және олар мүмкіндігінше ашық профильді арқалықтарды қолдану арқылы біртіндеп жойылуы керек. Егер құрылымдық себептер бойынша жүк бөлімшелерінде қуыс құрылымдық компоненттер болса, онда кеден органдарының осындай қуыс компоненттерді тексеруін жеңілдетуге арналған тесіктерді пайдалануға жол беріледі. Мұндай тексеріп-қарау тесіктерінің болуы туралы белгі автокөлік құралдарына рұқсат беру туралы куәліктің 12-тармағында (Конвенцияға 4-қосымша) көрсетіледі.

(TRANS/WP.30/135, 63-65-тармақтар; TRANS/WP.30/137, 65-67-тармақтар;

TRANS/WP.30/AC.2/27, 3-қосымша; TRANS/WP.30/151, 33-36-тармақтар)

- 3. Терезелерді орнатуға олар жеткілікті берік материалдардан жасалған және сырттан алынбайтын және көрінетін із қалдырмай қайта орнатылмайтын жағдайда рұқсат етіледі. Әйнектерді орнатуға рұқсат етілуі мүмкін, алайда, егер қауіпсіз әйнектің орнына басқа шыны пайдаланылса, терезелер сыртынан шешіп алуға болмайтын берік бекітілген металл тормен жабдықталады; тордағы ұяшықтардың мөлшері 10 мм-ден аспауы тиіс. (ECE/TRANS/17/Amend.7, 1986 жылғы 1 тамызда күшіне енді)**

2-баптың 3-тармағына түсіндірме жазба

2.2.3 Қауіпсіз әйнек

Егер көлік құралын қалыпты пайдалану жағдайында әдетте орын алатын кез келген фактордың әрекеті нәтижесінде оны бұзу қаупі болмаса, әйнек қауіпсіз деп саналады. Мұндай әйнекке бұл әйнектің қауіпсіз екенін көрсететін таңба қойылуы тиіс.

(ECE/TRANS/17/Amend.7, 1986 жылғы 1 тамызда күшіне енді)

4. Майлау, техникалық қызмет көрсету, құмсалғышты толтыру сияқты техникалық мақсаттар үшін еденде жасалған тесіктерге олар сыртқы жағынан жүк бөлімшесіне кіру мүмкін болмайтындай етіп орнатылуы керек қақпақпен жабдықталған жағдайда ғана рұқсат етіледі.

2-баптың 4-тармағына түсініктеме

Техникалық мақсаттарға арналған тесіктерді қорғау

Автокөлік құралдарының жүк бөлімшелерінің еденіндегі тесіктердің қақпақтары, егер жүк бөлімшесіне сырттан кіруге кедергі келтіретін қорғау құрылғылары жүк бөлімшесінің ішінде болса, жеткілікті қорғалған болып саналады.

(TRANS/GE.30/AC.2/14, 35-39-тармақтар)

3-бап**Брезентпен жабылған көлік құралдары**

1. Осы Ережелердің 1 және 2-баптарының ережелері брезентпен жабылған көлік құралдарына оларға қолданылуы мүмкін шамада қолданылады. Бұдан басқа, бұл көлік құралдары осы баптың ережелеріне сәйкес келуі тиіс.

2. Брезент берік кенептен немесе созылмайтын, жеткілікті берік, пластмассадан немесе резеңке қосылған матадан жасалуы керек. Брезент жарамды күйде болуы және жабуға арналған құрылғыны бекіту арқылы жүк бөлімшесіне көрінетін із қалдырмай қол жеткізу мүмкін болмайтындай етіп жасалуы тиіс.

3. Егер брезент бірнеше бөліктен жасалған болса, бұл бөліктердің шеттері бір-біріне бүгіліп, бір-бірінен кемінде 15 мм қашықтықта орналасқан екі тігіспен тігілуі тиіс. Бұл тігістер осы Ережелерге қоса тіркелген 1-суретте көрсетілгендей орындалуы тиіс; алайда, егер брезенттің кейбір бөліктерінде (мысалы, қайырмалы едендерде және күшейтілген бұрыштарда) жолақтарды көрсетілген тәсілмен қосу мүмкін болмаса, брезенттің жоғарғы бөлігінің шетін бүгіп, жолақтарды осы Ережелерге қоса тіркелген 2 немесе 2 а)-суретінде көрсетілгендей тігу жеткілікті. Тігістердің бірі тек ішінен көрінуі керек, ал осы тігіс үшін қолданылатын жіптің түсі брезенттің түсінен, сондай-ақ басқа тігіс үшін қолданылатын жіптің түсінен өзгеше болуы керек. Барлық тігістер машинада тігілуі керек.

3-баптың 3-тармағына түсіндірме жазба

2.3.3 Бірнеше бөліктен тұратын брезент

- a) Бір брезентті құрайтын жекелеген бөліктер 2-қосымшаның 3-бабы 2-тармағының ережелерін қанағаттандыратын әртүрлі материалдардан жасалуы мүмкін.
- b) Брезентті дайындау кезінде бөліктер 2-қосымшаның 3-бабының талаптарына сәйкес қосылған жағдайда, қауіпсіздікті жеткілікті дәрежеде қамтамасыз ететін бөліктердің кез келген орналасуына жол беріледі.

4. Егер брезент пластмассамен жабылған матаның бірнеше бөлігінен тұрса, бұл бөліктер де осы Ережелерге қоса тіркелген 3-суретке сәйкес дәнекерлеу арқылы қосылуы мүмкін. Әр бөліктің шеті басқа бөліктің шетін кемінде 15 мм-ге жабуы керек. Бөліктердің қосылуы бүкіл ені бойынша қамтамасыз етілуі тиіс. Қосылыстың сыртқы шеті сол дәнекерлеу тәсілімен жапсырылатын ені кемінде 7 мм пластмассадан жасалған жолақпен жабылуы тиіс. Бұл жолақта, сондай-ақ оның әр жағында, ені кемінде 3 мм, біркелкі айқын рельеф мөрленуі керек. Дәнекерлеу бөліктер көзге көрінетін із қалдырмай ажыратылып, қайта қосыла алмайтындай етіп жасалады.

3-баптың 4-тармағына түсініктемелер

Пластмассадан жасалған жолақ

*Пластмассадан жасалған жолақтың міндетті болуы туралы талап өте маңызды, сондықтан оларды елемеге болмайды.
(TRANS/GE.30/17, 99-тармақ)*

Брезент шеттерін айқастырып жалғау

*Кедендік қауіпсіздік мақсаттары үшін резинт шеттерінің айқастырылған жерінің ені кемінде 15 мм жеткілікті болып табылатынына қарамастан, қажеттілігі резинт қандай материалдан жасалғанына және оны дәнекерлеу әдісіне байланысты техникалық себептер бойынша шартталуы мүмкін айқастырудың ені 20 мм және одан да көп болуына рұқсат етіледі.
(TRANS/WP.30/162, 64 және 65-тармақтар, TRANS/WP.30/AC.2/37, б-қосымша)*

Брезент бөліктерін дәнекерлеу әдістері

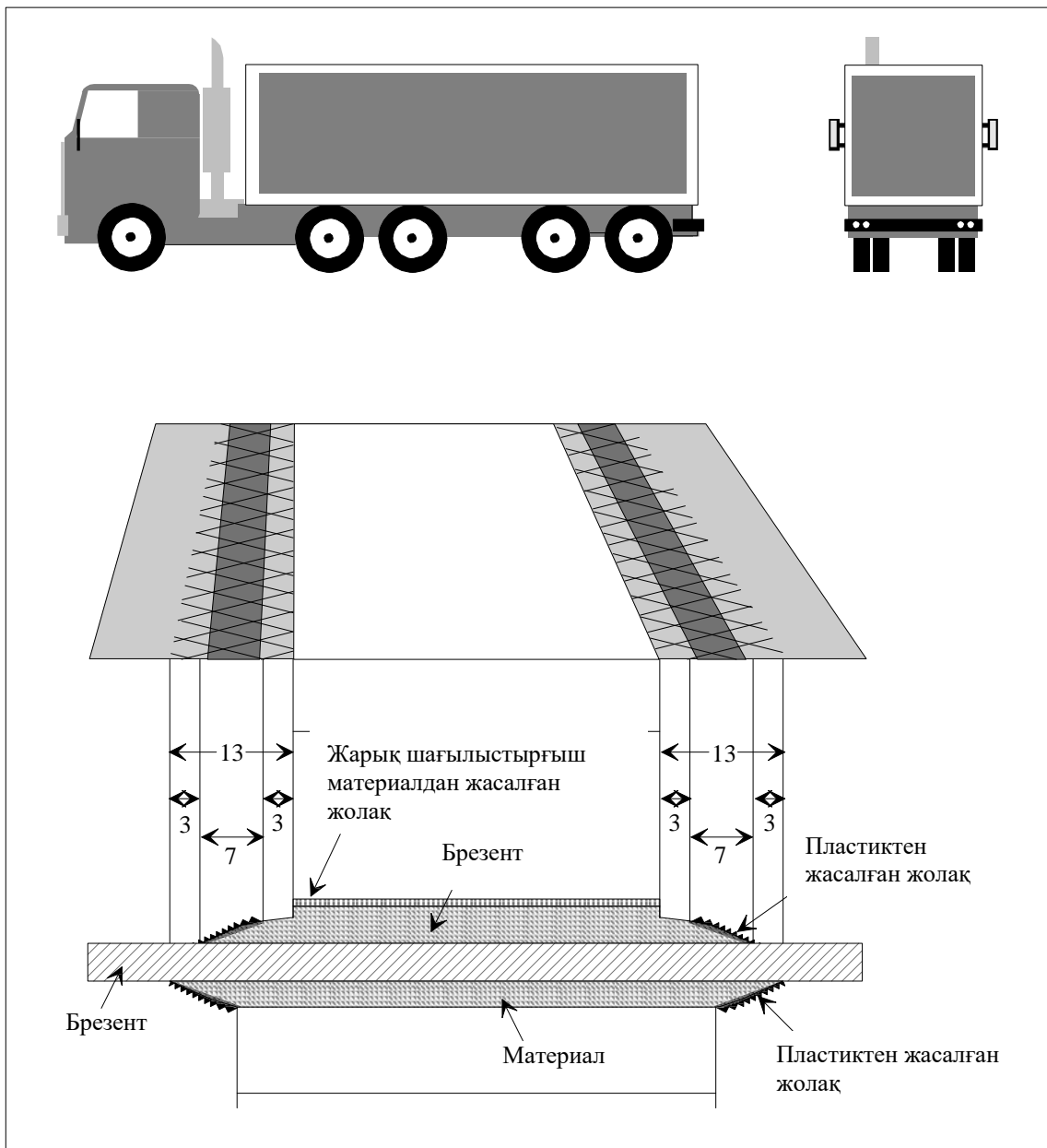
*Егер олар Конвенцияға 2-қосымшаның ережелеріне сәйкес қолданылса, кедендік тұрғыдан қауіпсіз деп танылатын резинт бөліктерін дәнекерлеу әдістеріне резинт дәнекерлеуі жоғары температура көмегімен жүргізілгенде "дәнекерлеудің жылу әдісі" және резинт дәнекерлеуі жоғары жиілік пен қысым көмегімен жүргізілгенде "жоғары жиілікті дәнекерлеу әдісі" жатады.
(TRANS/WP.30/162, 64 және 65-тармақтар, TRANS WP.30/AC.2/37, б-қосымша)*

5. Жөндеу осы Ережелерге қоса тіркелген 4-суретте көрсетілген тәсілмен жүргізіледі; тігілетін жиектер бір-біріне бүгіліп, бір-бірінен кемінде 15 мм қашықтықта орналасқан екі айқын көрінетін тігіспен жалғануы тиіс; ішінен көрінетін жіптің түсі сыртынан көрінетін жіптің түсінен және резинттің өзінің түсінен ерекшеленуі тиіс; барлық тігістер машинамен тігілуі тиіс. Шеттерінде зақымдалған резинт зақымдалған бөлікті жамаумен ауыстыру арқылы жөнделген жағдайларда, тігіс осы баптың 3-тармағының ережелеріне және осы Ережелерге қоса тіркелген 1-суретке сәйкес тігілуі мүмкін. Пластмассамен қапталған матадан жасалған резинтті жөндеу осы баптың 4-тармағында сипатталған әдіске сәйкес жүргізілуі мүмкін, бірақ бұл жағдайда жолақ резинттің екі жағына, ал жамау іштен салынады.

3-баптың 5-тармағына түсініктемелер*Жарық шағылыстырғыш материалдан жасалған жолақтар*

Брезент құрылымын жабатын және алынуы мүмкін жарық шағылыстырғыш материалдан жасалған жолақтар, егер олар пластмассамен қапталған матадан жасалған брезентке толық дәнекерленген болса және Конвенцияға 2-қосымшаның 3-бабы 5-тармағының талаптарына сәйкес бекітілген болса, рұқсат етіледі (төмендегі суретті қараңыз).

(TRANS/WP.30/151, 40-тармақ)

Пластмассамен қапталған матадан жасалған брезентті жөндеу

Мұндай брезентті жөндеу үшін келесі әдісті қолдануға рұқсат етіледі. Жамауды дәнекерлеу үшін температура мен қысымның әсерінен балқытылған винил қолданылады. Пластикалық өрнектелген материалдың жолағы брезенттің екі жағындағы жамау жиектеріне салынады.

(TRANS/GE.30/6, 40-тармақ; TRANS/GE.30/GRCC/4, 33-тармақ)

6. Брезент көлік құралына осы Ережелердің 1 а) және б)-баптарында баяндалған шарттарға дәл сәйкестікте бекітілуі тиіс. Бекіткіштердің келесідей түрлерін қолдану қарастырылады:

а) Брезентті:

i) көлік құралына бекітілген металл сақиналардың,

ii) брезенттің шетіндегі тесіктердің,

iii) брезенттің үстіндегі сақиналар арқылы өтетін және сыртқы жағынан бүкіл ұзындығы бойынша көрінетін арқан немесе сымарқан көмегімен бекітуге болады.

Брезент, көлік құралының құрылымдық жүйесінің өзі жүк бөлімшесіне қол жеткізуге кедергі келтіретін жағдайларды қоспағанда, бекіту сақиналарының ортасынан өлшенген ені кемінде 250 мм көлік құралының қатты бөлігінде болуы тиіс.

3-баптың 6 а)-тармағына түсіндірме жазбалар

2.3.6 а)-1 Жылжымалы сақиналармен жабдықталған көлік құралдары

Көлік құралдарына бекітілген металл қарнақтар бойынша жылжитын брезентті бекітуге арналған металл сақиналар осы тармақтың мақсатында рұқсат етіледі (6-қосымшаның 2-суретін қараңыз) егер:

а) қарнақтар көлік құралына максимум 60 мм аралықтан кейін бекітілсе және оларды көрінетін із қалдырмай алып тастауға және қайтадан орнына қоюға болмайтындай болса;

б) сақиналар қосарланған болса немесе орталық өзекшесі бар болса және пісіруді қолданбай тұтас дайындалса;

- с) егер брезент көлік құралына осы Конвенцияға 2-қосымшаның 1-бабының а)-тармақшасында келтірілген талапқа қатаң сәйкестікте бекітілсе.

2.3.6 а)-2 Айналмалы сақиналармен жабдықталған көлік құралдары

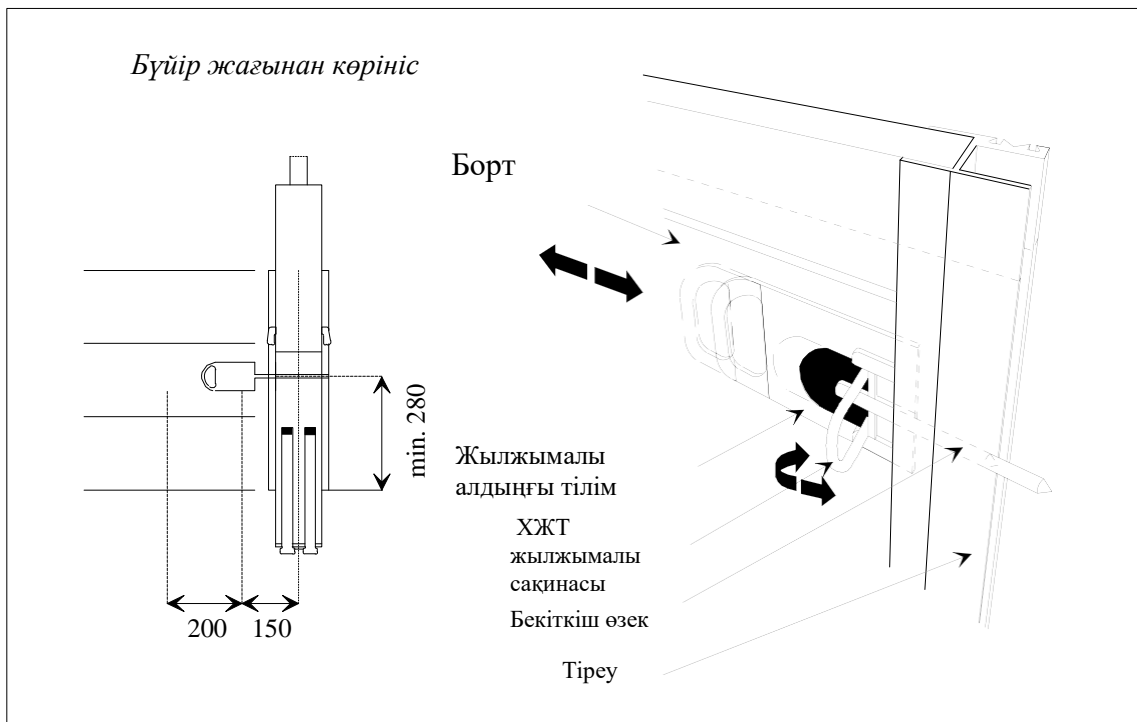
Олардың әрқайсысы көлік құралына бекітілген металл бекіту тоғынында айналатын металл бұрылмалы сақиналар осы тармақтың мақсатында рұқсат етіледі (6-қосымшадағы 2а-суретті қараңыз), егер:

- а) әрбір тоғын көлік құралына оны алып тастауға болмайтындай және айқын із қалдырмай қайтадан орнына қоюға болмайтындай етіп бекітілген жағдайда; және
- б) әрбір тоғының астында орналасқан серіппе қоңырау пішініндегі металл қаптамамен толық жабылған жағдайда.
(ECE/TRANS/17/Amend.4 , 1982 жылғы 1 қазанда күшіне енді)

3-баптың б а)-тармағына түсініктемелер

Бекіткіш өзек құрылымының мысалы

Төменде бейнеленген құрылғы 2-қосымшаның 1-бабы а)-тармағының және 2-қосымшаның 3-бабы б а) және 8-тармақтарының талаптарына сай келеді.

Жоғарыда келтірілген суреттің сипаттамасы

Құрылғы бортқа кәдімгі үлгідегі ХЖТ сақинасы сияқты жағдайда орнатылуы тиіс; бұл ретте құрылғының ХЖТ сақинасы тіреудің орташа сызығынан 150 мм аспайтын қашықтықта орналасады. Құрылғы кәдімгі ХЖТ сақиналары сияқты екі тойтарманың көмегімен бортқа бекітілетін болады. Ол үш құрамдас металл бөліктерден тұрады: негізгі тілім, ХЖТ жылжымалы сақина және жылжымалы алдыңғы тілім, оның ішінде бекіткіш өзек. Алдыңғы тілім жабық күйде болған кезде, бекіткіш өзек тіректегі тесік арқылы өтіп, шанақтың бортын оған қысады. Алайда, бекіткіш өзек тірекке 20 мм-ден кем емес кіруі керек. Сонымен қатар, ХЖТ сақинасы автоматты түрде жылжып шығады. Бекіткіш сымарқан, жылжытып шығарылған күйде брезенттің үстіндегі сақинадан өткен кезде, жылжымалы алдыңғы тіліп бекітіліп, оны қайтадан ашық күйге жылжыту мүмкін болмайтындай етіп бекітіледі.

(TRANS/WP.30/125, 40-тармақ; TRANS/WP.30/127, 46 және 47-тармақтар; TRANS/WP.30/AC.2/23, 3-қосымша)

Тесіктердің пішіні

Брезенттегі тесіктер сопақ немесе дөңгелек пішінді болуы мүмкін, ал сақиналар көлік құралының тиісті бөліктерінен қажет болғаннан артық шықпауы керек. Брезенттің тиісті түрде бекітілгеніне көз жеткізу үшін кеден органының лауазымды тұлғасы көлік құралына мөрлер мен пломбаларды салмас бұрын байланыстырушы арқанның бекітілуін тексеруі тиіс.

(TRANS/GE.30/57, 35-тармақ)

Брезентті көлік құралына бекітуге арналған металл сақинаның үлгісі

Борттарды бекіту механизмдерін қолдайтын және қамтитын пісірілген металл тіректерде ХЖТ-ның бір металл жиналмалы сақинасы орнатылады. ХЖТ сақинасын тіректің сыртқы жағындағы кішкене тесік арқылы қолмен шығаруға болады. ХЖТ сақинасы серіппенің әсерінен жабылған немесе жылжытылған күйде болады. Ол келесі түрде жүзеге асырылады.

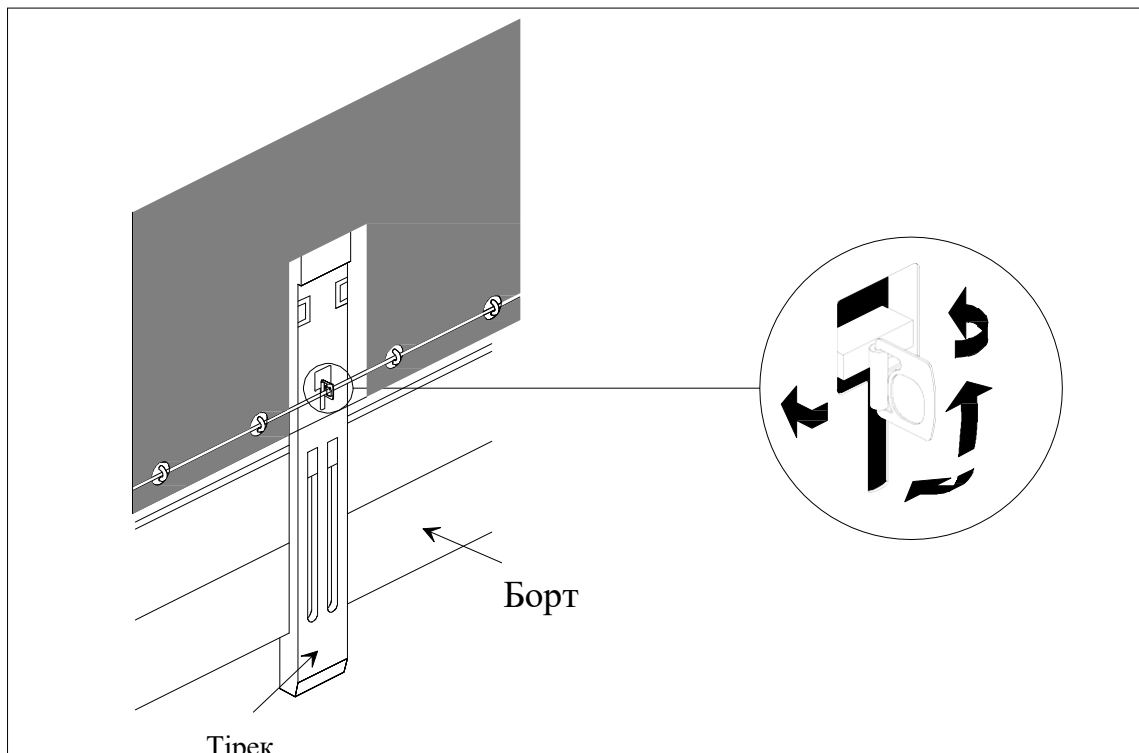
Бортты бекітуге арналған әрбір өзекке металл шектегіш пісірілген, ол бекітетін өзектердің тік қозғалысын шектейді және ХЖТ сақинасы алға шығарылған қалыпта болған кезде борттардың ашылуына мүмкіндік бермейді. Сонымен қатар, осы металл шектегіштердің конфигурациясы мен орналасуы ХЖТ сақинасын ашық бортты құлыптар кезінде ашуға мүмкіндік бермейді.

Бұл дегеніміз, ол арқылы өтетін байланыстырушы арқанмен жылжытылған қалыпта сақина борттың тіректерге бекітілуін, сондай-ақ тіректердің жүк бөлімшесінің еденіне бекітілуін қамтамасыз етеді.

Сонымен қатар, борттардың бекіткіш өзектерінің біріне пісірілген жоғарғы тіректің бекіткіш өзегі борттарды бекітумен бір мезгілде төбенің бекітілуін қамтамасыз етеді.

ХЖТ сақинасы жылжытылған күйде болған кезде, бортты немесе төбені ашу үшін тіректі толығымен алып тастау қажет..
(TRANS/GE.30/AC.2/12, 15-тармақ; TRANS/GE.30/35, 109-тармақ және 2-қосымша; TRANS/GE.30/GRCC/11, 27-29-тармақтар; төмендегі суретті қараңыз)

Металл сақиналарды жабынға бекіту үлгісі

- b) Егер брезент шеттерін көлік құралына тұйық бекітуді қамтамасыз ету қажет болса, жалғау үздіксіз болуы және берік бөлшектердің көмегімен жүзеге асырылуы тиіс.**

3-баптың 6 b)-тармағына түсіндірме жазба

- 2.3.6 b) Брезентті тұйық бекіту

Брезенттің бір немесе бірнеше шеті көлік құралының шанағына мықтап бекітілген жағдайларда, брезент осы қосымшаның 2.2.1 а)-жазбасының а)-тармақшасының талаптарын қанағаттандыратын бекіткіш бөлшектермен көлік құралының шанағына бекітілетін металдан немесе басқа да қолайлы материалдан жасалған таспаның көмегімен ұсталуы тиіс.

3-баптың 6 b)-тармағына түсініктеме

*6-қосымшаның 4-суретінде бейнеленген бекіткіш бөлшек 2-қосымша, 3-баптың, 6 а) және 6 b)-тармақшаларының талаптарына сай келеді.
(TRANS/GE.30/55, 41-тармақ)*

- c) Брезентті бекіту жүйесін пайдалану кезінде ол жабық жағдайда брезентті жүк бөлімшесінің сыртқы бөлігіне тығыз қысуы тиіс (үлгі ретінде 6-суретті қараңыз).
(ECE/TRANS/17/Amend.7, 1986 жылғы 1 тамызда күшіне енді)**

- 7. Брезент тиісті құрылымға (тіректерге, бүйір жақтарға, арқаларға, маңдайшаларға және т.б.) тірелуі тиіс.**

3-баптың 7-тармағына түсініктеме

Брезентті қолдайтын тіректер

*Брезентті қолдайтын догалар кейде қуыс болады және оларды жүкті жасыру үшін пайдалануға болады. Алайда, көлік құралының көптеген басқа бөліктері сияқты, оларды әрқашан тексеруге болады. Мұндай жағдайларда қуыс догаларды қолдануға рұқсат етіледі.
(TRANS/GE.30/14, 90-тармақ; TRANS/GE.30/12, 100 және 101-тармақтар;
TRANS/GE.30/6, 41-тармақ)*

8. Сақиналар мен тесіктер арасындағы қашықтық 200 мм-ден аспауы керек. Алайда, сақиналар мен тесіктер арасындағы бұл қашықтық үлкен болуы мүмкін, бірақ егер көлік құралы мен брезенттің құрылымы жүк бөлімшесіне кіруді толығымен болдырмайтындай болса, тіректің кез келген жағынан 300 мм-ден аспауы керек. Тесіктер қатты болуы тиіс. (ECE/TRANS/17/Amend.1 , 1979 жылы 1 тамызда күшіне енді)

3-баптың 8-тармағына түсіндірме жазба

2.3.8 Сақиналар мен тесіктер арасындағы қашықтық

Тіректердің үстінде 200 мм-ден астам, бірақ 300 мм-ден аспайтын қашықтық рұқсат етіледі, егер сақиналар борттарда "батырылған" болса және тесіктер сопақша пішінді және кішкентай болса, оларды сақиналарға саңылаусыз кигізуге болады. (ECE/TRANS/17/Amend.1, 1979 жылғы 1 тамызда күшіне енді)

9. Бекітудің келесідей түрлері қолданылуы тиіс:

a) диаметрі кемінде 3 мм болатын; немесе

b) мөлдір созылмайтын пластмасса қабыққа салынған диаметрі кемінде 8 мм кемдір немесе сизальдан жасалған жіп; немесе

c) мөлдір созылмайтын пластмасса қабыққа салынған, спиральмен бұралған болат қаптаманың ішінде талшықты-оптикалық жіптердің байламдарынан тұратын сымарқан; немесе

d) сымарқанның диаметрі (егер бар болса, мөлдір қабықты есепке алмағанда) кемінде 3 мм болған жағдайда, өзегін толық жабатын болат сымнан жасалған кемінде төрт стренгпен оралған тоқыма корды бар сымарқан.

Осы баптың 9 a) немесе d)-тармағына сәйкес келетін сымарқандар пластмассадан жасалған мөлдір созылмайтын қабыққа салынуы мүмкін.

Брезент рамаға осы баптың 6 a)-тармағының талаптарына жауап беретін қандай да бір құрылымда бекітілуі тиіс жағдайларда бекіту ретінде белдік пайдаланылуы мүмкін (мұндай құрылымның мысалы осы қосымшаның 7-суретінде келтірілген). Белдіктің өзі материалға, өлшемдерге және пішінге қатысты 11 a) iii)-тармақтың нұсқамаларына жауап беруі тиіс. (ECE/TRANS/17/Amend.11, 1989 жылғы 1 тамызда күшіне енді; ECE/TRANS/17/Amend.17, 1994 жылғы 1 қазанда күшіне енді; ECE/TRANS/17/Amend.25, 2005 жылғы 1 қазанда күшіне енді)

3-баптың 9-тармағына түсіндірме жазба

2.3.9 Алынып тасталынды
(ECE/TRANS/17/Amend.25, 2005 жылғы 1 қазанда күшіне енді)

2.3.9-түсіндірме жазбаға түсініктемелер*Нейлон сымарқандары*

Нейлон сымарқандарын пластикалық қабықта пайдалануға тыйым салынады, өйткені олар 2-қосымшаның 3-бабының 9-тармағының талаптарына сәйкес келмейді.

(TRANS/GE.30/AC.2/12, 16-тармақ; TRANS/GE.30/GRCC/11, 30-33-тармақтар; ECE/TRANS/WP.30/232, 34-тармақ және қосымша;

ECE/TRANS/WP.30/AC.2/91, 24-тармақ)

Бекіту арқан

Көлік құралының рамасына брезентті бекіту қажет болған жағдайда, белдіктердің орнына екі бөліктен тұратын арқан қолданылуы мүмкін.

(TRANS/WP.30/125, 33-тармақ)

10. Әрбір сымарқан немесе арқан бір бөліктен тұруы тиіс және екі ұшында да металл ұштықтары болуы керек. Кеден мөрлері мен пломбаларына арналған жіп арқанының немесе таспаның әрбір металл ұштығы арқылы өткізу мүмкіндігі қамтамасыз етілуге тиіс. Осы баптың 9 а), b) және d)-тармағының ережелеріне сәйкес сымарқандардың әрбір ұштығын бекітуге арналған құрылғы сымарқан немесе арқан арқылы өтетін және ол арқылы кеден мөрлері мен пломбаларына арналған жіп арқан немесе таспамен өткізілуі мүмкін қуыс тойтарманы қамтуы тиіс. Сымарқан немесе арқан олардың шынымен бір бөліктен тұратындығына көз жеткізу үшін қуыс тойтарманың екі жағынан да көрінуі керек (осы Ережелерге қоса тіркелген 5-суретті қараңыз).

(ECE/TRANS/17/Amend.25, 2005 жылғы 1 қазанда күшіне енді)

11. Брезентте жүктерді тиеу және түсіру үшін пайдаланылатын терезелер бар жерлерде брезенттің екі едені бір-біріне жалғанады. Ол үшін келесі жүйені пайдалануға болады:

а) брезенттің екі шеті де тиісінше жабылуы тиіс. Олар сондай-ақ келесілердің көмегімен бекітілуі тиіс:

- i) осы баптың 3 және 4-тармақтарына сәйкес тігілген немесе пісірілген қайырмалы едендер;**

- ii) осы баптың 8-тармағының шарттарына сай келетін сақиналар мен тесіктер; сақиналар металдан жасалуы тиіс; және
- iii) тиісті созылмайтын материалдың тұтас бөлігінен жасалған, ені кемінде 20 мм және қалыңдығы кемінде 3 мм, сақиналар арқылы өтетін және брезенттің екі шеті мен қайырмалы еденді жалғайтын белдік; белдік брезенттің ішкі жағына бекітіледі және оның:

осы баптың 9-тармағында айтылған сымарқанды немесе арқанды өткізуге арналған тесігі болуы тиіс, немесе

осы баптың 6-тармағында айтылған металл сақинаға бекітілуі мүмкін және осы баптың 9-тармағында айтылған сымарқан немесе арқан көмегімен бекітілуі мүмкін тесігі болуы тиіс.

Егер арнайы құрылғы болса, мысалы, көрінетін із қалдырмай жүк бөлімшесіне кіруге кедергі келтіретін қорғаныс арақабырғасы болса, жиналмалы етек талап етілмейді. Жиналмалы етек жылжымалы етектері бар көлік құралдары үшін де талап етілмейді.
(ECE/TRANS/17/Amend.14, 1992 жылғы 1 тамызда күшіне енді;
ECE/TRANS/17/Amend.20 және Add.1, 2001 жылғы 12 маусымда күшіне енді)

3-баптың 11 а)-тармағына түсіндірме жазбалар

2.3.11 а)-1 Брезенттің қайырмалы керме етектері

Көптеген көлік құралдарында брезент көлік құралының бүйір жағынан өтетін, тесігі бар көлденең жиналмалы қуыспен сыртқы жағынан жабдықталған. Мұндай жиналмалы етектер, керме етектер деп аталатындар, брезентті сымарқандармен немесе ұқсас құрылғылармен керу үшін қолданылады. Бұл етектер брезентте орналастырылған көлденең қималарды жабу үшін пайдаланылды, бұл көлік құралымен тасымалданатын жүктерге қол жеткізуге мүмкіндік берді. Сондықтан, осы типтегі жиналмалы етектерді қолдануға жол бермеу ұсынылады. Олардың орнына келесі құрылғыларды пайдалануға болады:

- a) жабынның ішкі жағына бекітілетін ұқсас құрылымдағы керме қайырмалы етектер; немесе
- b) әрқайсысы бір тесіктен тұратын, брезенттің сыртына бекітілетін және брезенттің тиісті керілуі қамтамасыз етілетін

бір-бірінен осындай қашықтықта орналасқан шағын жеке қайырмалы етектер.

Балама ретінде кейбір жағдайларда брезентте керме етекті пайдаланудан бас тартуға болады.

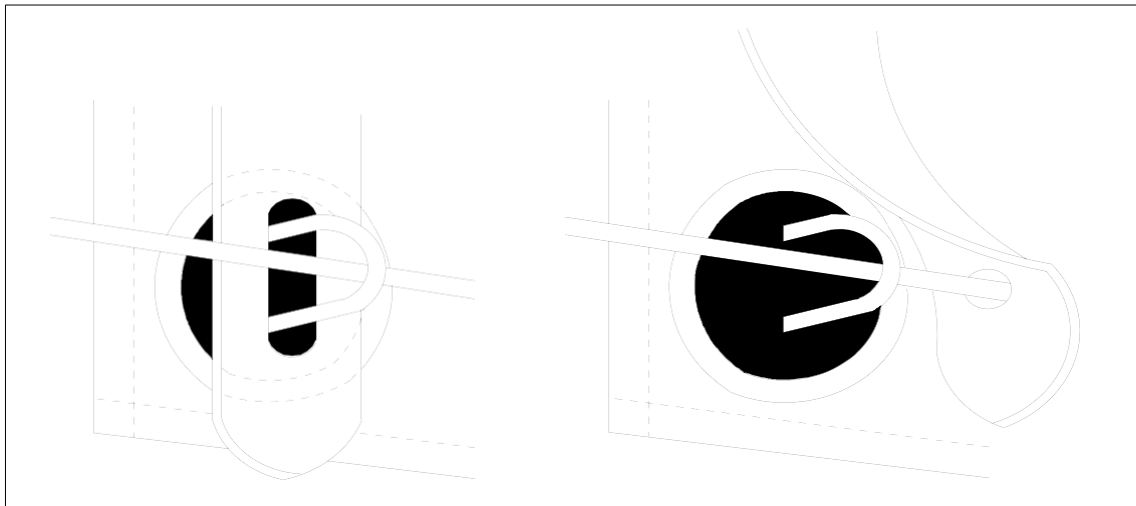
2.3.11 а)-2 Белдіктер

Белдіктерді дайындау үшін келесі материалдарды қолдануға болады:

- а) былғары;
- б) пластикпен қапталған немесе резеңке қосылған маталарды қоса алғанда, созылмайтын тоқыма материалдары, мұндай материалдарды зақымданғаннан кейін көрінетін із қалдырмай пісіруге немесе қалпына келтіруге болмайды. Сонымен қатар, белдіктерді жабу үшін қолданылатын пластмасса мөлдір және тегіс бетке ие болуы тиіс.

2.3.11 а)-2-түсіндірме жазбаға түсініктемелер

Қаптаманы бекітуге арналған белдіктердің үлгісі

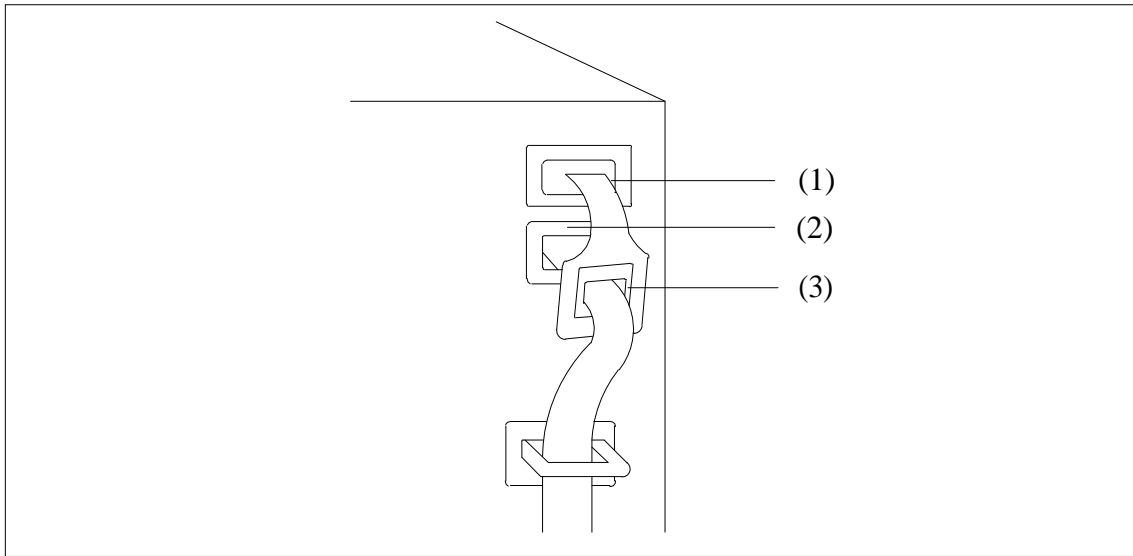
Әкімшілік комитет белдіктердегі тесіктерді нығайту керек деп санайды.

(TRANS/GE.30/AC.2/21, 16-тармақ)

Белдіктерді бекіту

Төменде бейнеленген құрылғы 2-қосымша, 3-баптың, 11 а) iii)-тармақтың талаптарына сай келеді

Сипаттамасы

Белдік брезентте тиеу және түсіру үшін пайдаланылатын терезе бар жерде жоғарғы тесік (1) арқылы өтуі, жүк бөлімшесінен төменгі тесік (2) арқылы шығуы, содан кейін белдік ұшындағы беріктігі жоғары тесік (3) арқылы өтуі тиіс.

*(TRANS/WP.30/123, 45-47-тармақтар және 3-қосымша;
TRANS/WP.30/AC.2/23, 3-қосымша)*

2.3.11 а)-3 Осы қосымшаның 3-суретінде көрсетілген құрылғы 2-қосымшаның 3-бабы 11 а)-тармағының соңғы абзацының талаптарына сай келеді. Ол сондай-ақ 2-қосымшаның 3-бабы 6 а) және 6 б)-тармақтарының талаптарына сәйкес келеді.

(ECE/TRANS/17/Amend.15, 1993 жылғы 1 тамызда күшіне енді;
ECE/TRANS/17/Amend.17, 1994 жылғы 1 қазанда күшіне енді)

b) Брезенттегі жабылатын терезелердің арнайы жүйесі жүк бөлімшесі жабылғаннан және мөрленгеннен кейін брезент жиектерінің тығыз жабылуын қамтамасыз етеді. Жүйеде осы баптың 6-тармағында аталған металл сақина өтетін тесік болады және осы баптың 9-тармағында аталған сымарқаның немесе арқанның көмегімен бекітіледі. Мұндай жүйе осы қосымшадағы 8-суретте келтірілген. (ECE/TRANS/17/Amend.14, 1992 жылғы 1 тамызда күшіне енді)

4-бап

Жылжымалы еден жабыны бар көлік құралдары

1. Осы Ережелердің 1, 2 және 3-баптарының ережелері жылжымалы еден жабыны бар көлік құралдарына оларға қолданылуы мүмкін шамада таратылады. Бұдан басқа, бұл көлік құралдары осы баптың ережелеріне сәйкес келуге тиіс.

2. Жылжымалы еден жабындары, еден, есіктер және жүк бөлімшесінің барлық басқа да құрамдас бөліктері не осы Ережелердің 3-бабының 6, 8, 9 және 11-тармақтарында қамтылған талаптарға не төмендегі i)-vi) тармақшаларда баяндалған талаптарға сай келуі тиіс.

- i) Жылжымалы еден жабыны, еден, есіктер және жүк бөлімшесінің барлық басқа да құрамдас бөліктері сырттан алынбайтын және көрінетін із қалдырмай қайтадан орнына қоюға болмайтын құрылғылардың көмегімен не көрінетін із қалдырмай өзгертуге болмайтын құрылымды қамтамасыз ететін әдістердің көмегімен жалғануы тиіс.
- ii) Еден жабынды көлік құралының қатты бөліктерін жоғарыдан керме белдіктер арасындағы нақты қашықтықтың кемінде 1/4 жабуы тиіс. Еден төменнен көлік құралының қатты бөліктерін кемінде 50 мм жабуы тиіс. Жүк бөлімшесі кедендік мақсаттар үшін жабылған және мөрленген кезде жүк бөлімшесінің қуыс және қатты бөліктері арасындағы көлденең саңылау кез келген жерде көлік құралының бойлық осіне перпендикуляр бойынша 10 мм-ден аспауы тиіс.

- iii) Жылжымалы еден жабынының бағыттаушы элементі, жылжымалы еден жабынды тарту құрылғысы және басқа да жылжымалы бөліктер кеден пломбаларымен жабылған және мөрленген есіктер және басқа да жылжымалы бөліктер көрінетін із қалдырмай сыртынан ашылмайтындай немесе жабылмайтындай етіп жалғануы тиіс. Жылжымалы еден жабынының бағыттаушы элементі, жылжымалы еден жабынды тарту құрылғысы және басқа да жылжымалы бөліктер бекіткіш құрылғыларды жапқаннан кейін көрінетін із қалдырмай жүк бөлімшесіне кіруге болмайтындай етіп жалғануы тиіс. Осындай құрылымдық жүйенің мысалы осы Ережелерге қоса тіркелген 9-суретте көрсетілген.
- iv) Көлік құралының қатты бөліктеріндегі кеден мақсаттары үшін пайдаланылатын сақиналардың арасындағы көлденең қашықтық 200 мм-ден аспауы тиіс. Сонымен бірге, бұл қашықтық үлкен болуы мүмкін, бірақ егер көлік құралының құрылымы мен едені жүк бөлімшесіне кіруді толығымен алып тастайтындай болса, тіректің кез келген жағындағы сақиналар арасында 300 мм-ден аспауы керек. Кез келген жағдайда жоғарыдағы ii)-тармақшада жазылған шарттар сақталуға тиіс.
- v) Керме белдіктер арасындағы қашықтық 600 мм-ден аспауы тиіс.
- vi) Еден жабынды көлік құралының қатты бөліктеріне бекіту үшін пайдаланылатын бекітпелердің түрлері осы Ережелердің 3-бабының 9-тармағында көзделген талаптарға сай келуі тиіс. (ECE/TRANS/17/Amend.33, 2017 жылғы 1 қаңтарда күшіне енді)

5-бап

Жабық брезентпен жылжымалы төбесі бар көлік құралдары

1. Осы Ережелердің 1, 2, 3 және 4-баптарының ережелері жылжымалы төбесі бар брезентпен жабылған көлік құралдарына оларға қандай дәрежеде қолданылуы мүмкін болса, сондай шамада қолданылады. Бұдан басқа, бұл көлік құралдары осы баптың ережелеріне сәйкес келуге тиіс.

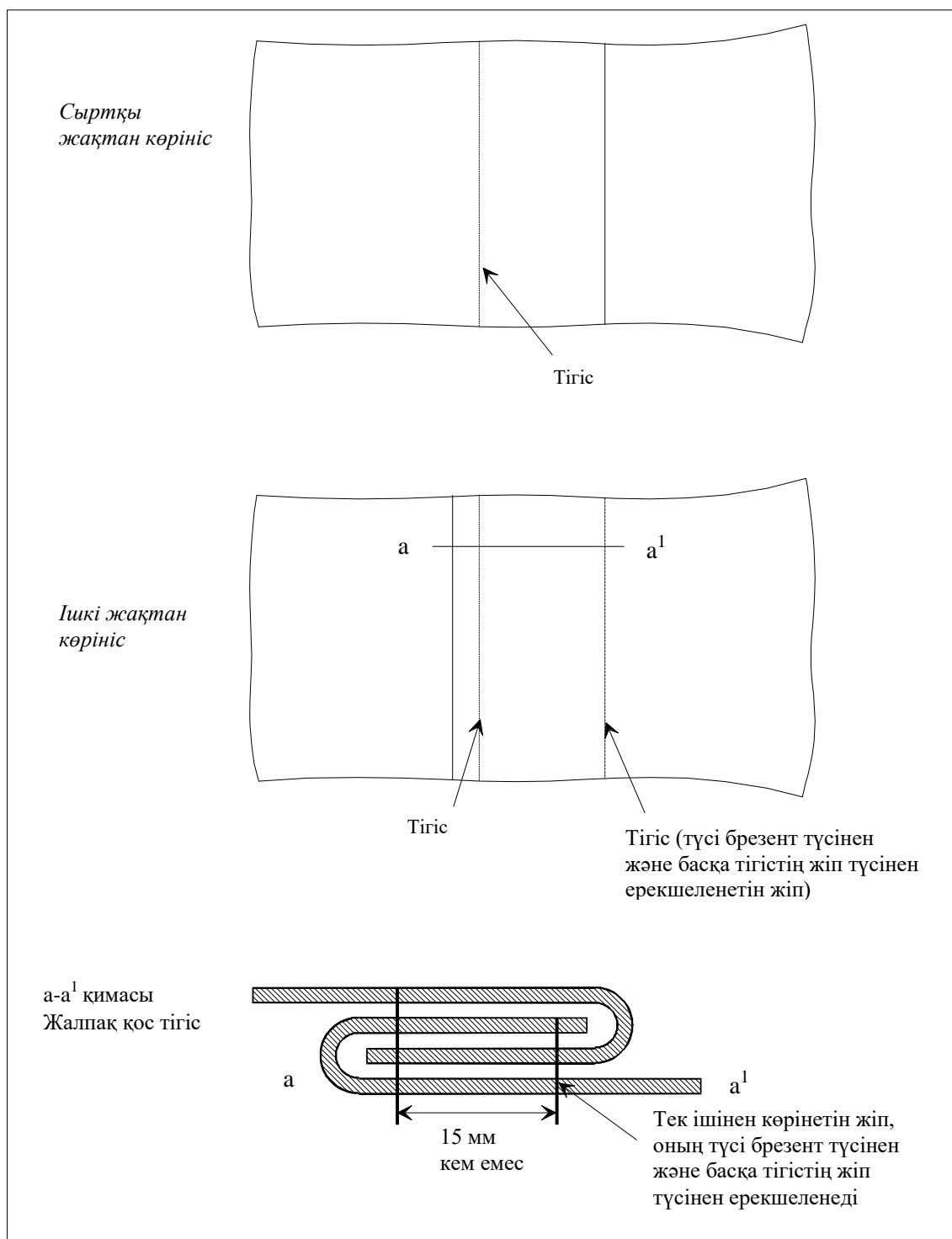
2. Брезентпен жабылған жылжымалы төбе төмендегі i)–iii)-тармақшаларда баяндалған талаптарға сәйкес болуы тиіс.

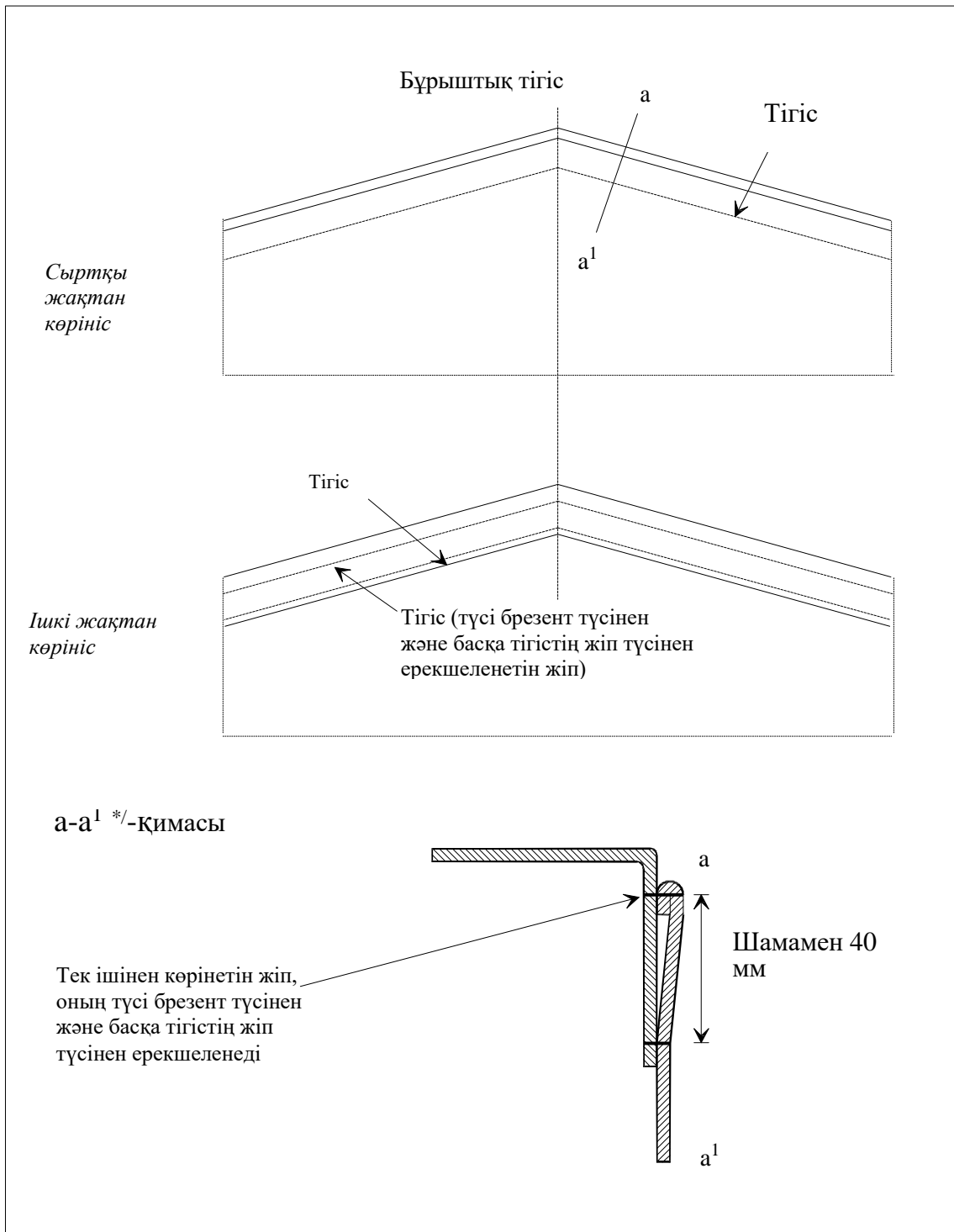
i) Брезентпен жабылған жылжымалы төбе сырттан алынбайтын және көрінетін із қалдырмай қайтадан орнына қоюға болмайтын құрылғылардың көмегімен не көрінетін із қалдырмай өзгертуге болмайтын құрылымды қамтамасыз ететін әдістердің көмегімен жалғануы тиіс.

ii) Төбенің жабыны жүк бөлігінің алдыңғы жағындағы төбенің қатты бөлігін жабады, сондықтан төбенің жабы жоғарғы белдіктің жоғарғы жиегінен тартылмауы керек. Жүк бөлімшесінің бүкіл ұзындығы бойынша екі жағынан төбенің жабының шетіне алдын ала қатайтылған болатырған көзге көрінетін із қалдырмай оны тартып шығаруға және қайта салуға болмайтындай етіп бітеледі. Төбегің жабыны жылжымалы бөлшектерге сенімді түрде бекітілуі керек, сондықтан оны алып тастауға және көрінетін із қалдырмай қайтадан бекітуге болмайды.

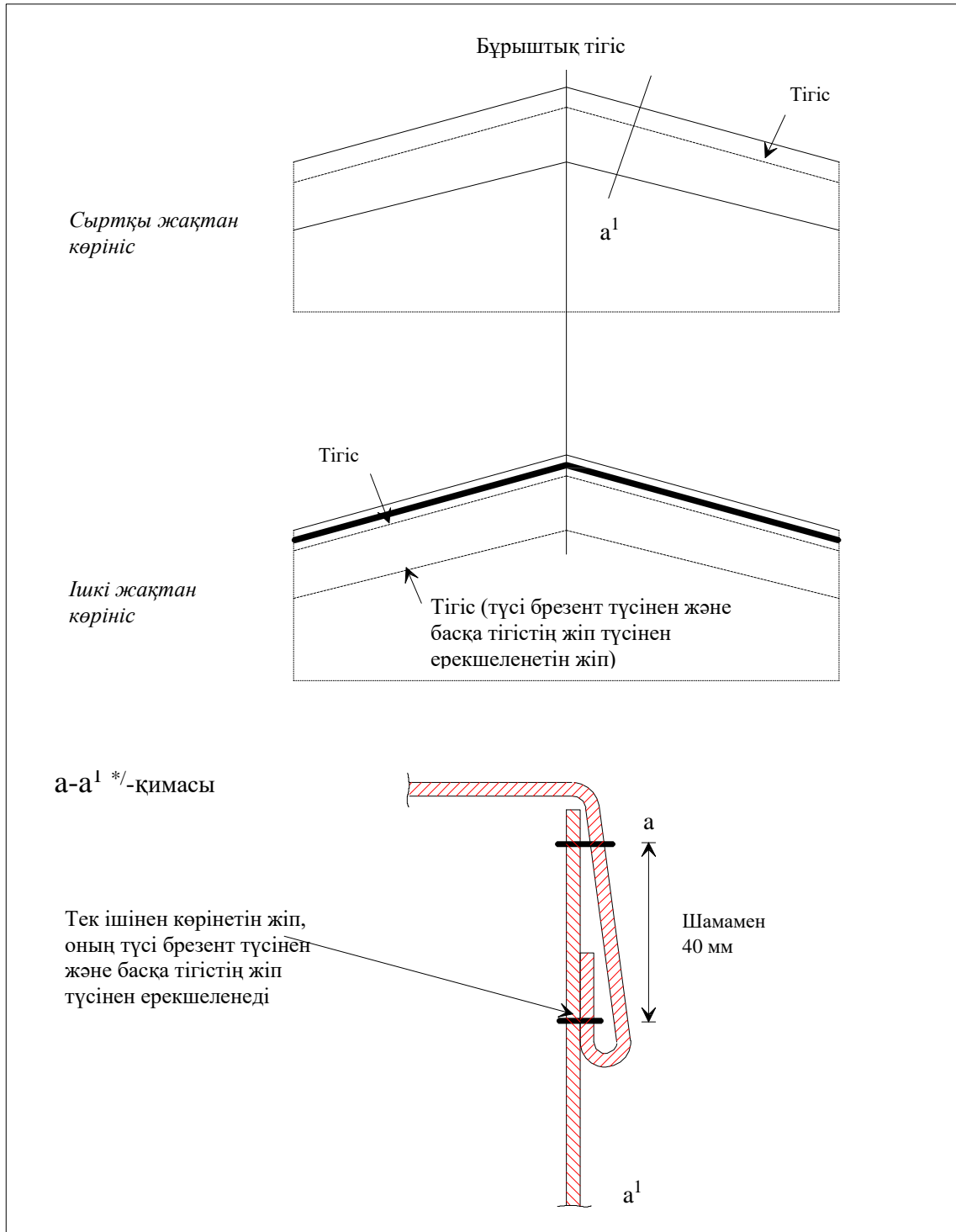
iii) Жылжымалы төбенің бағыттаушы элементі, жылжымалы төбенің керу құрылғысы және басқа да жылжымалы бөліктер кеден пломбаларымен жабылған және мөрленген есіктер, төбе және басқа да жылжымалы бөліктер көрінетін із қалдырмай сыртынан ашылмайтындай немесе жабылмайтындай етіп жалғануы тиіс. Жылжымалы төбенің бағыттаушы элементі, жылжымалы төбенің керу құрылғысы және басқа да жылжымалы бөліктер бекіткіш құрылғыларды жапқаннан кейін көрінетін із қалдырмай жүк бөлімшесіне кіру мүмкіндігін болдырмайтындай етіп жалғануы тиіс.

Осындай құрылымдық жүйенің мысалы осы Ережелерге қоса тіркелген 10-суретте көрсетілген
(ECE/TRANS/17/Amend.33, 2017 жылғы 1 қаңтарда күшіне енді)

1-сурет**ТІГІСТЕРДІҢ КӨМЕГІМЕН ҚОСЫЛҒАН МАТАНЫҢ БІРНЕШЕ
ҚИЫҚТАРЫНАН ЖАСАЛҒАН БРЕЗЕНТ**

2-сурет**ТІГІСТЕРДІҢ КӨМЕГІМЕН ҚОСЫЛҒАН МАТАНЫҢ БІРНЕШЕ ҚИЫҚТАРЫНАН ЖАСАЛҒАН БРЕЗЕНТ**

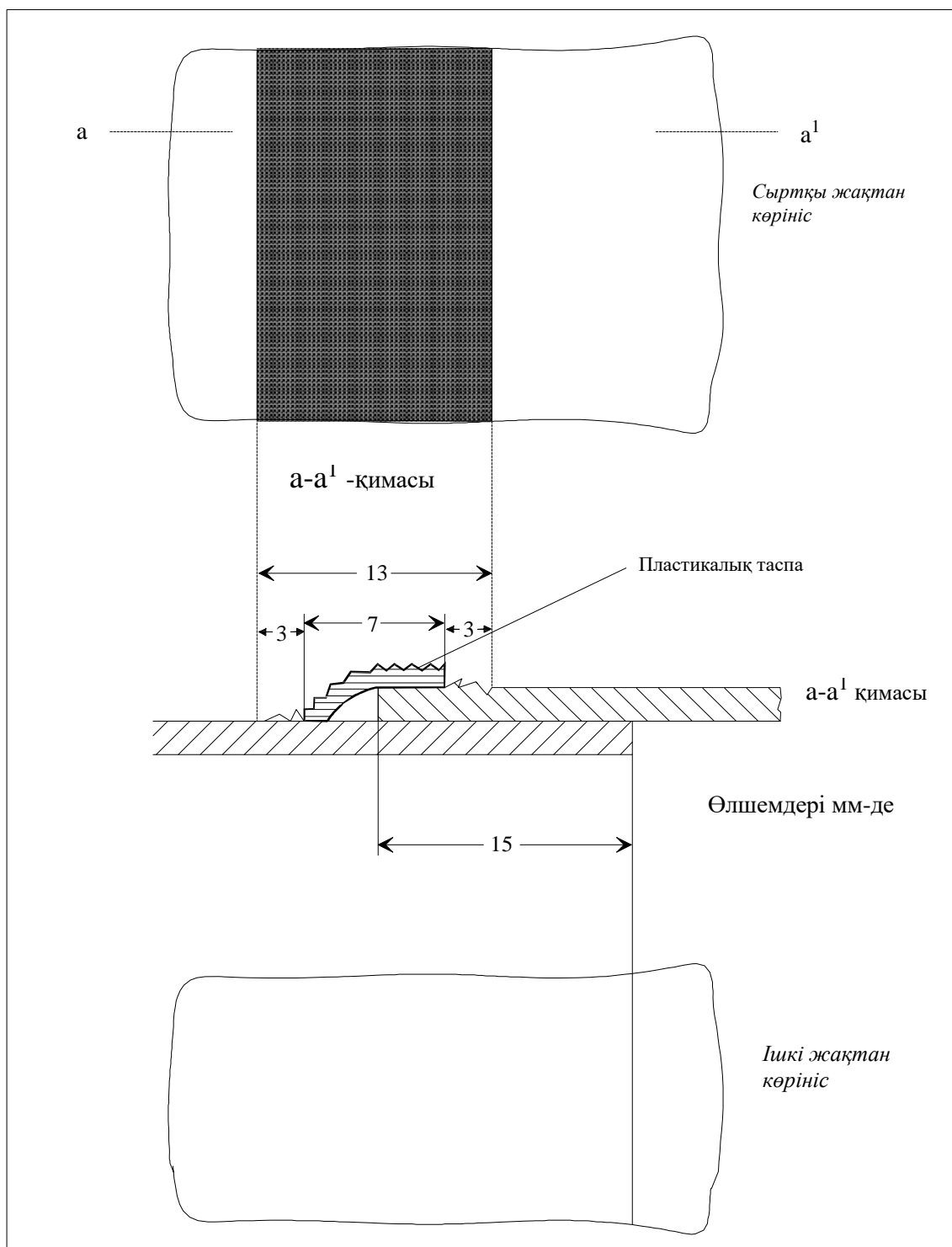
*/ Бұл сурет 2-қосымшаның 3-бабының 3-тармағына сәйкес қайырылған брезенттің жоғарғы бөлігін көрсетеді

2 а)-суреті**ТІГІСТЕРДІҢ КӨМЕГІМЕН ҚОСЫЛҒАН МАТАНЫҢ БІРНЕШЕ
ҚИЫҚТАРЫНАН ЖАСАЛҒАН БРЕЗЕНТ**

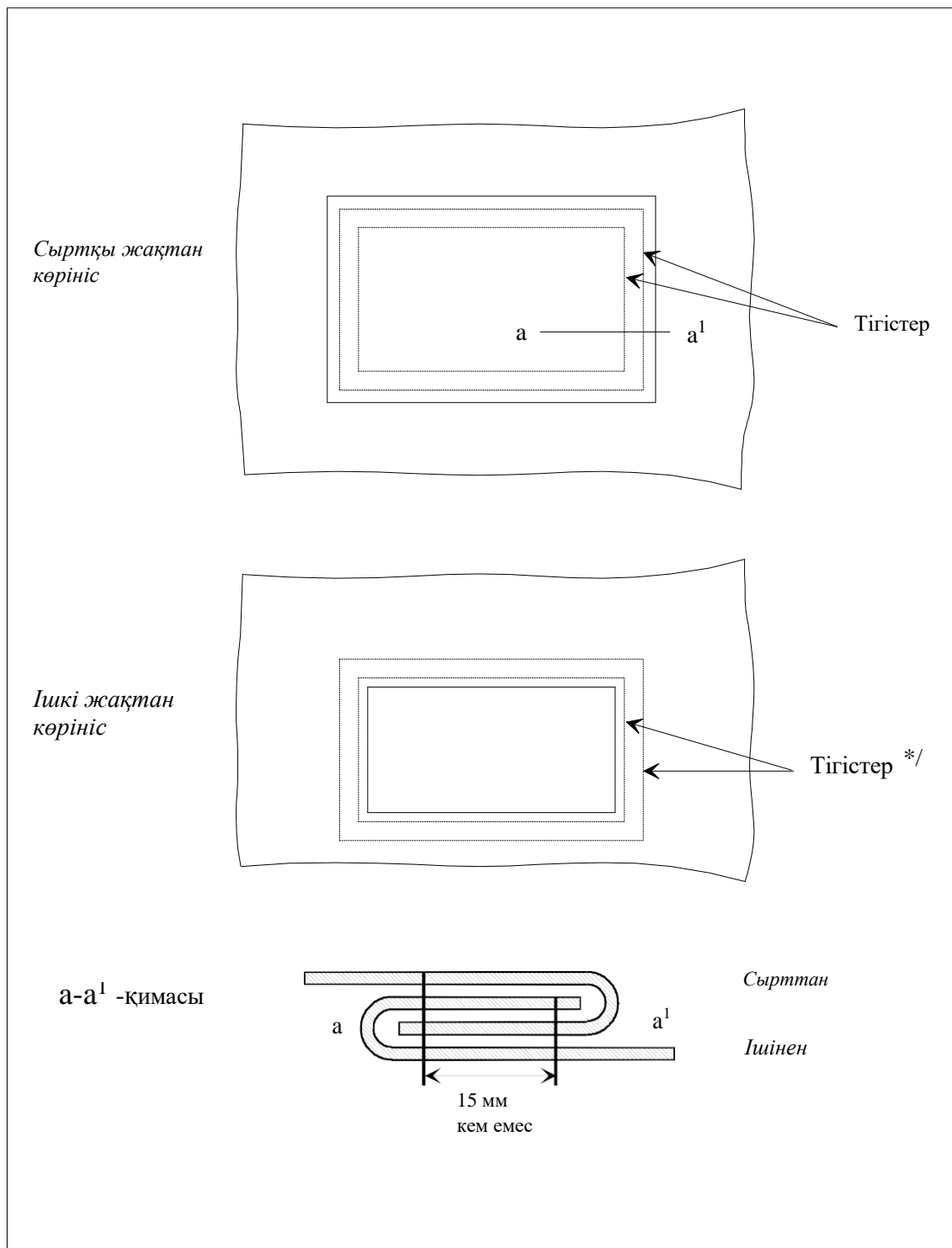
*/ Бұл сурет 2-қосымшаның 3-бабының 3-тармағына сәйкес қайырылған брезенттің жоғарғы бөлігін көрсетеді

3-сурет

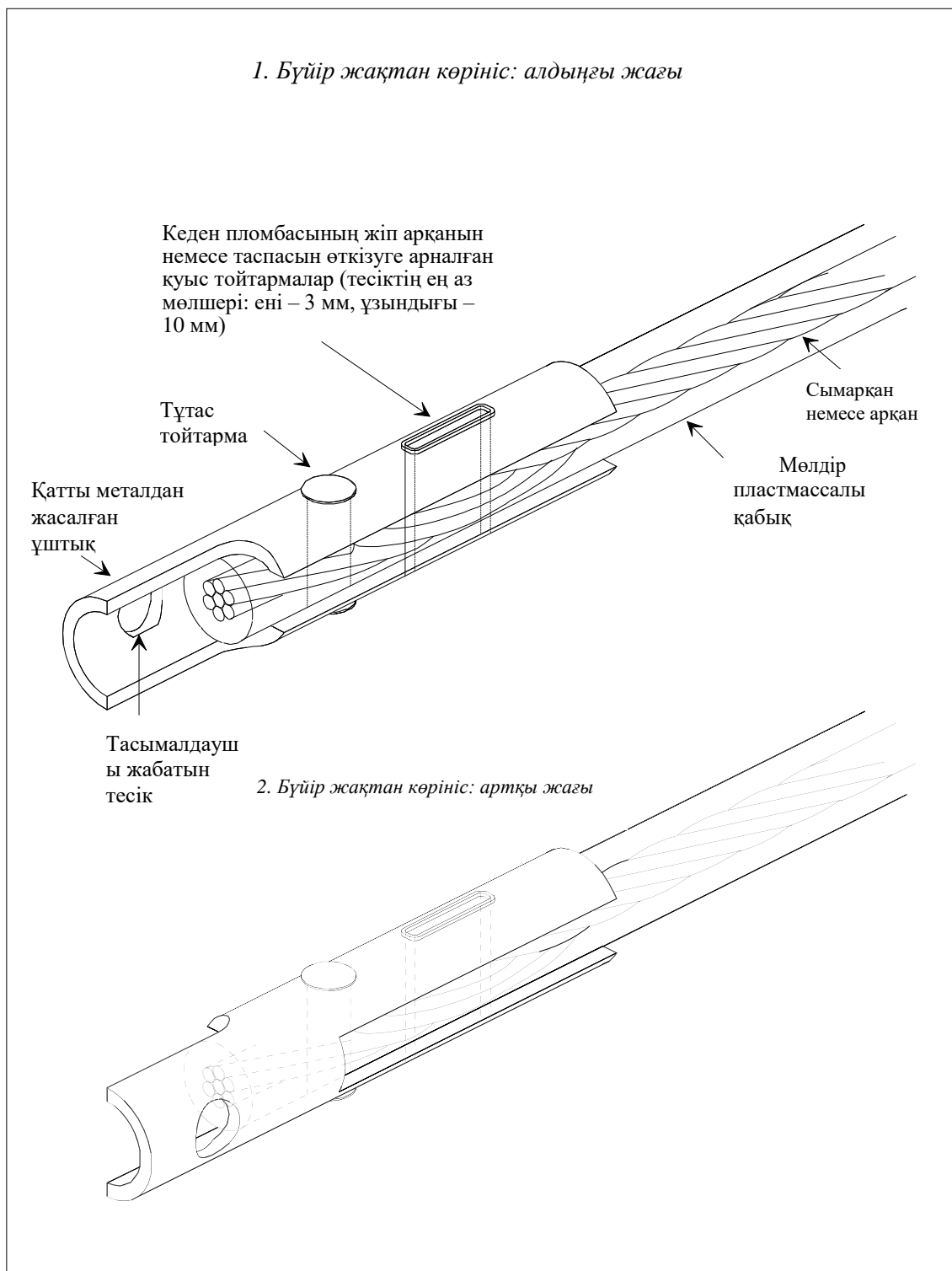
ДӘНЕКЕРЛЕУ АРҚЫЛЫ ҚОСЫЛҒАН МАТАНЫҢ БІРНЕШЕ ҚИЫҚТАРЫНАН ЖАСАЛҒАН БРЕЗЕНТ

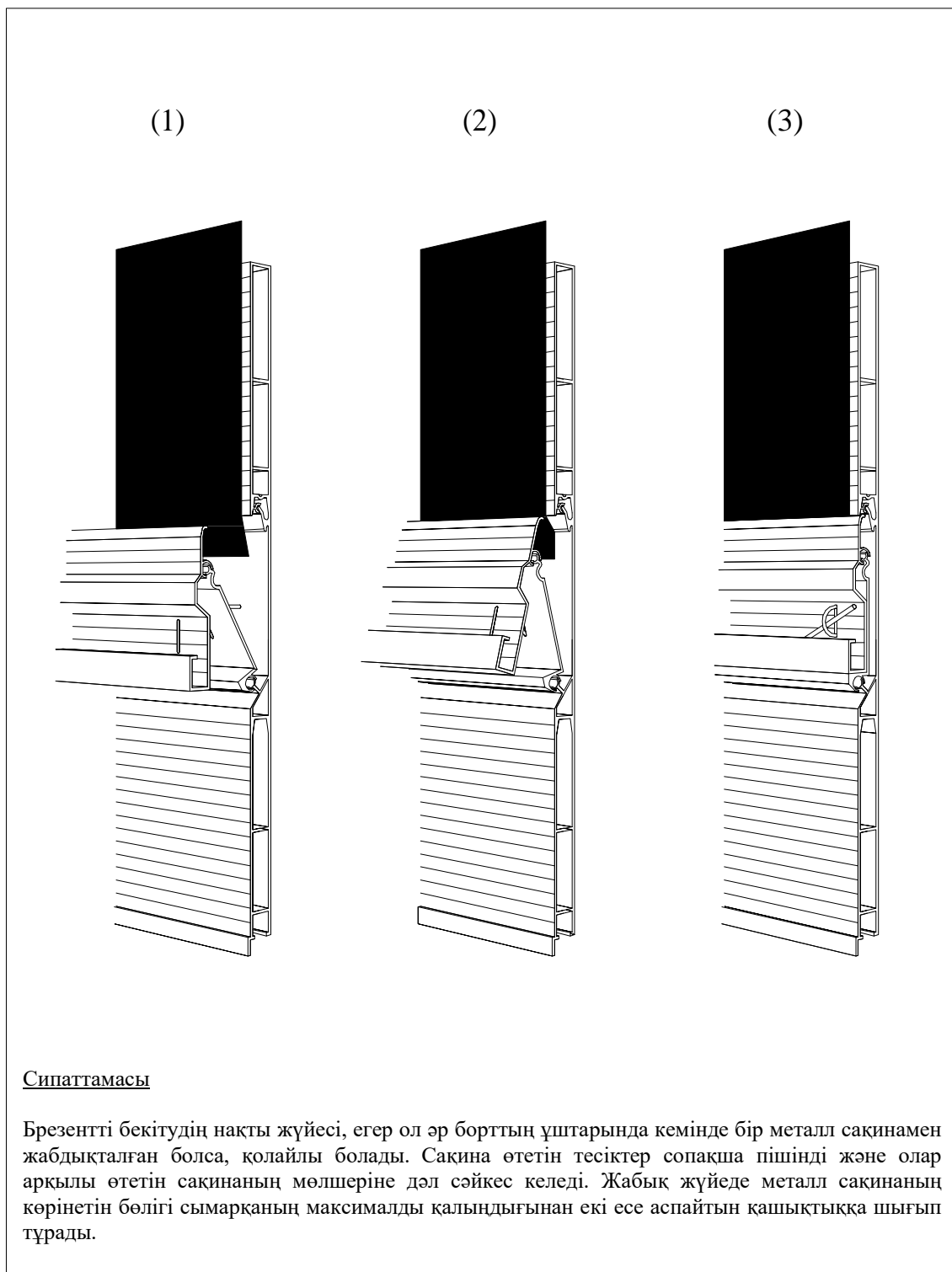

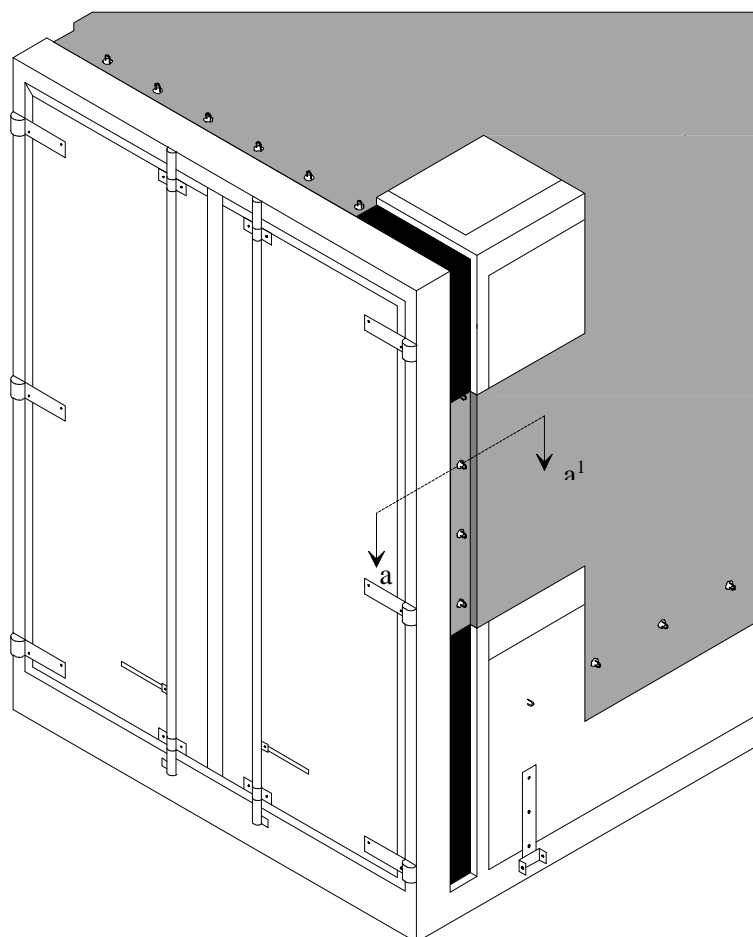

4-сурет**БРЕЗЕНТТІ ЖӨНДЕУ**

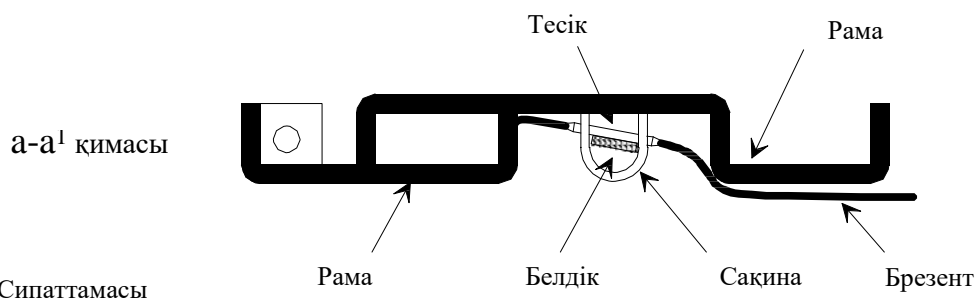
*/ Ішінен көрінетін жіптер сыртынан көрінетін жіптерден және брезент түсінен ерекшеленеді

5-сурет**ҮШТЫҚТЫҢ ҮЛГІСІ**

6-сурет**БРЕЗЕНТТІ БЕКІТУ ЖҮЙЕСІНІҢ ҮЛГІСІ**

7-сурет**АРНАЙЫ ПІШІНДІ РАМАЛАРҒА БРЕЗЕНТТІ БЕКІТУ МЫСАЛЫ**

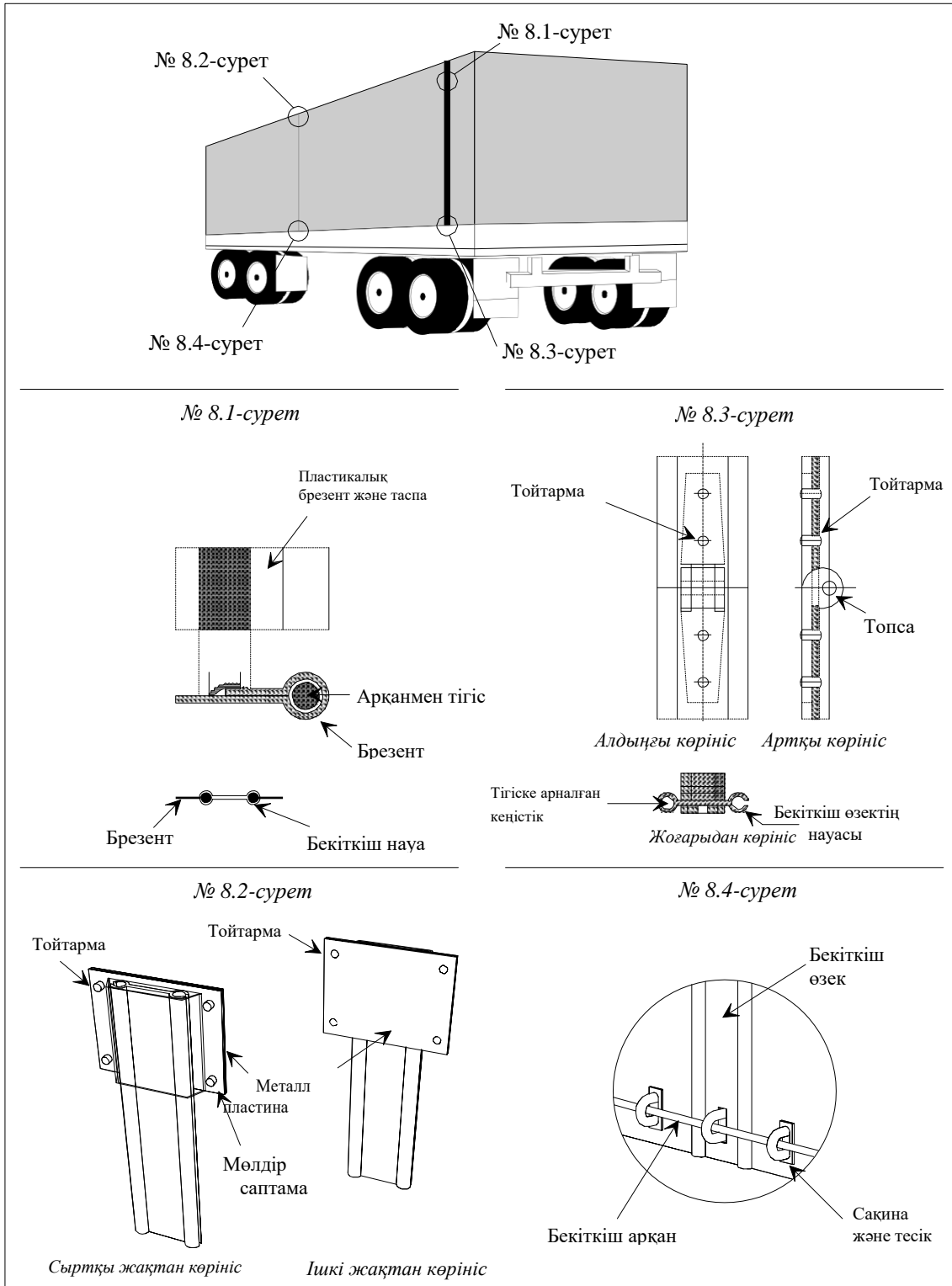
Бүйір жақтан көрініс

Брезентті көлік құралына мұндай бекітуге, егер сақиналар раманың профілінің тереңдігіне батырылса және оның максималды тереңдігінен шықпаса рұқсат етіледі. Рама профілінің ені мүмкіндігінше аз болуы керек.

8-сурет

ТИЕУ-ТҮСІРУ ЖҰМЫСТАРЫНА АРНАЛҒАН ТЕСІКТЕРДІ ЖАБУ ЖҮЙЕСІ

Сипаттамасы

Брезенттегі жабылатын терезелердің осы жүйесінде тиеу және түсіру үшін пайдаланылатын брезенттегі терезелердің екі шеті де алюминий бекіткіш өзек арқылы жалғанады. Брезенттегі терезелерде тігіс бар, оған арқан бүкіл ұзындығы бойымен тігілген (№ 8.1-суретті қараңыз). Бұл брезентті бекіткіш өзектің науасынан шығаруға мүмкіндік бермейді. Тігіс сыртқы жағында болуы керек және Конвенцияға 2-қосымшаның 3-бабы 4-тармағының ережелеріне сәйкес дәнекерлеу арқылы қосылуы тиіс.

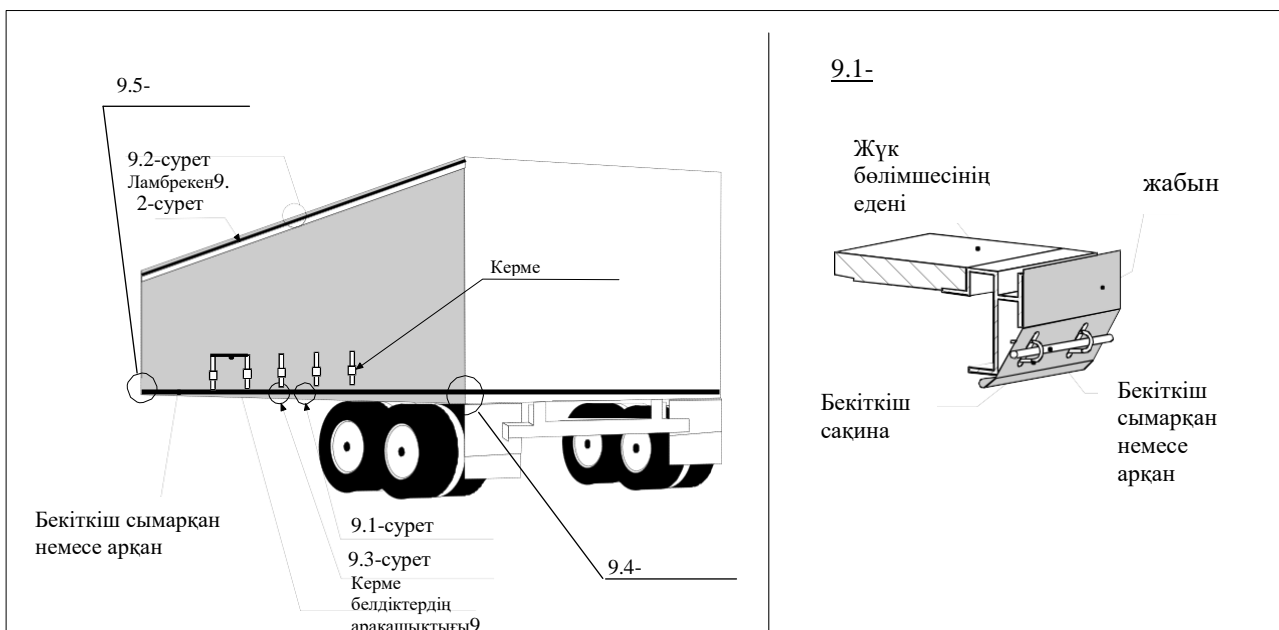
Брезенттің шеттері алюминий бекіткіш өзектегі ашық науалар арқылы өткізілуі және олардың төменгі бөлігінде жабық екі параллель бойлық арналар бойынша өтуі тиіс. Бекіткіш өзек жоғарғы қалыпта болған кезде, брезенттің шеттері қосылады.

Терезенің жоғарғы жағында бекіткіш өзек брезентке тойтармалар көмегімен бекітіледі (№ 8.2-суретті қараңыз). Бекіткіш өзек екі бөліктен тұрады, олар тойтармалардағы ілмектермен жалғанған, бұл оны орнатуды және алып тастауды жеңілдету үшін бүгуге мүмкіндік береді. Бұл ілмек жүйені бекіткеннен кейін айналмалы өзектемірді алып тастауға болмайтындай етіп орналастырылуы тиіс (№ 8.3-суретті қараңыз).

Бекіткіш өзектің төменгі бөлігінде сақина өтетін тесік орналасқан. Бұл тесік сопақша пішінді және сақина одан өтуі үшін жеткілікті мөлшерде болады (№ 8.4-суретті қараңыз). Бекіткіш өзекті бекіту үшін осы сақина арқылы ХЖТ талаптарына сәйкес келетін бекіткіш арқаны өткізіледі.

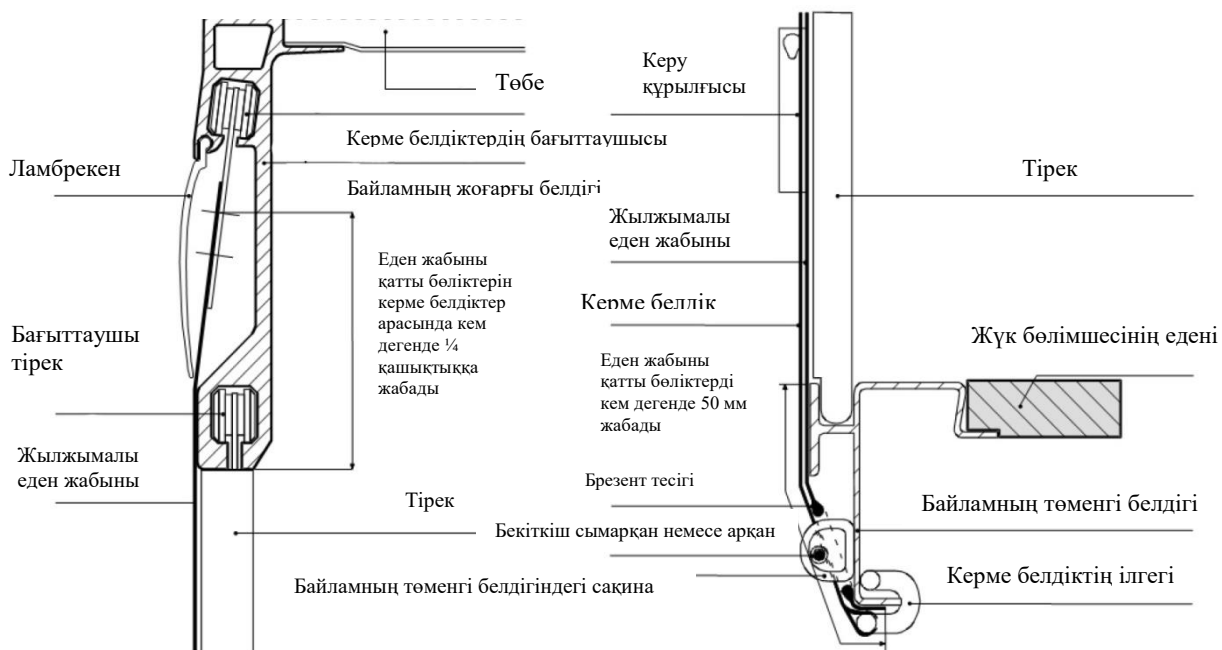
9-сурет

ЖЫЛЖЫМАЛЫ ЕДЕН ЖАБЫНДАРЫ БАР КӨЛІК ҚҰРАЛЫ ҚҰРЫЛЫМЫНЫҢ ҮЛГІСІ

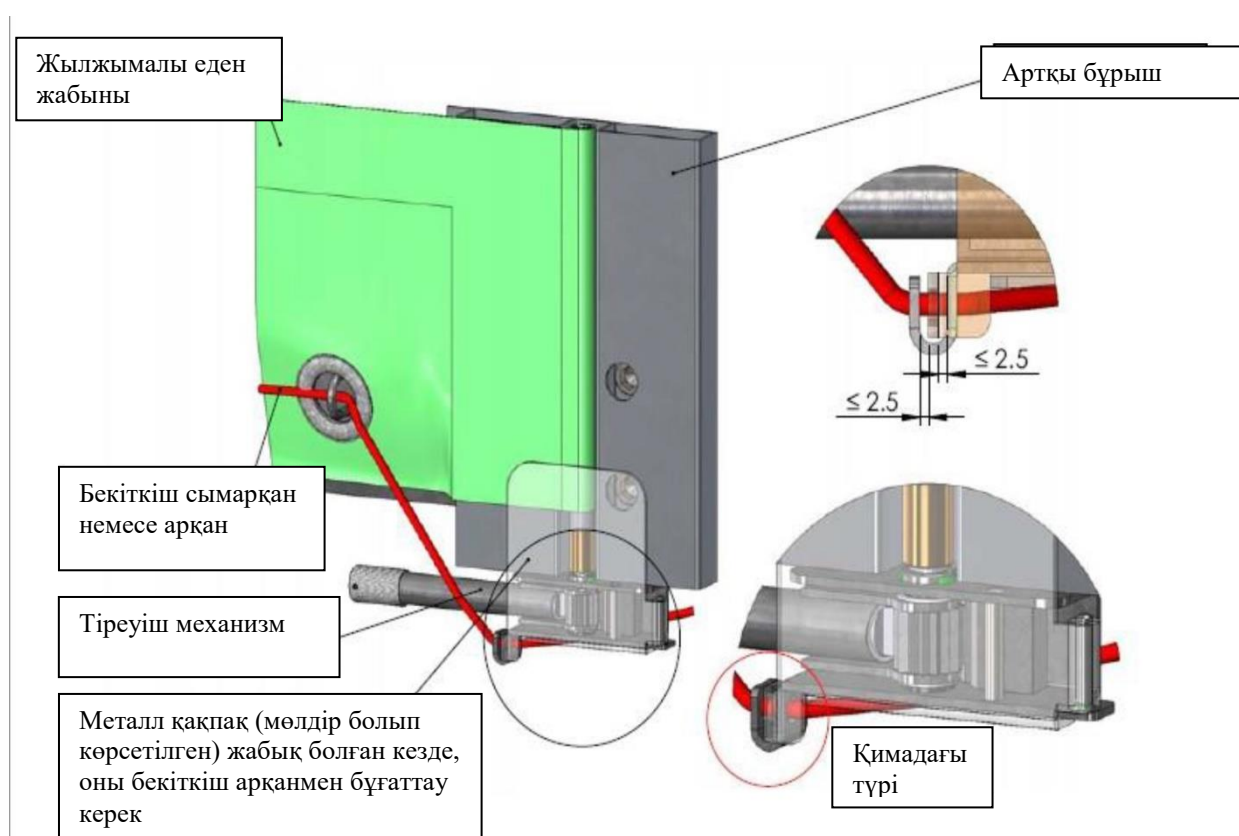
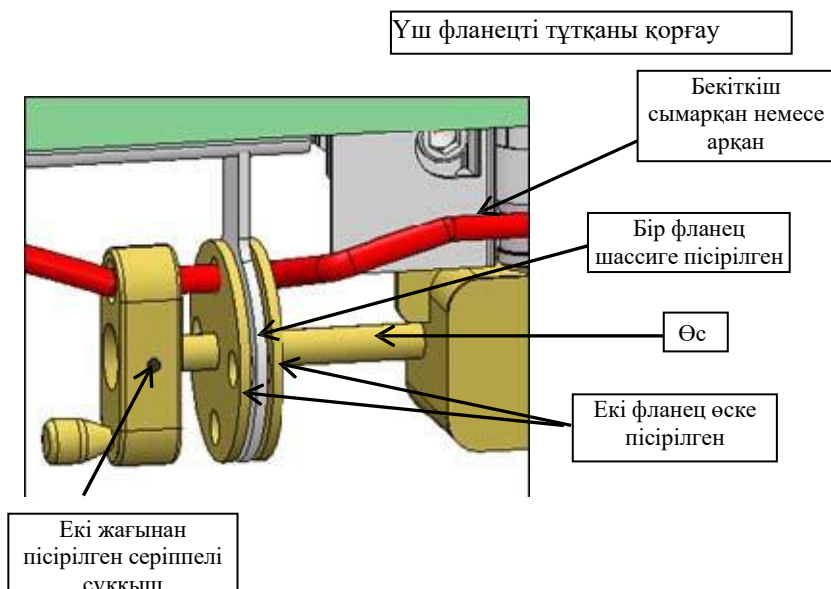
9.2-сурет
БАҒЫТТАУШЫ ЭЛЕМЕНТ ЖӘНЕ
ЖЫЛЖЫМАЛЫ ЕДЕН ЖАБЫНЫҢ ЖАБУ
- ҮСТІ

9.3-сурет
ЖЫЛЖЫМАЛЫ ЕДЕН ЖАБЫНЫҢ
ЖАБУ-АСТЫ

9-сурет (жалғасы)**9.4-сурет**

Жылжымалы еден жабынды көлденең бағытта керу үшін тіреуіш механизм қолданылады (әдетте контейнердің артқы жағында). Суретте екі мысал көрсетілген – а) және б) – храповикті немесе тіреуіш механизмді бұғаттаудың мүмкін тәсілдері.

а) Храповикті бұғаттау**б) Тіреуіш механизмді бұғаттау**

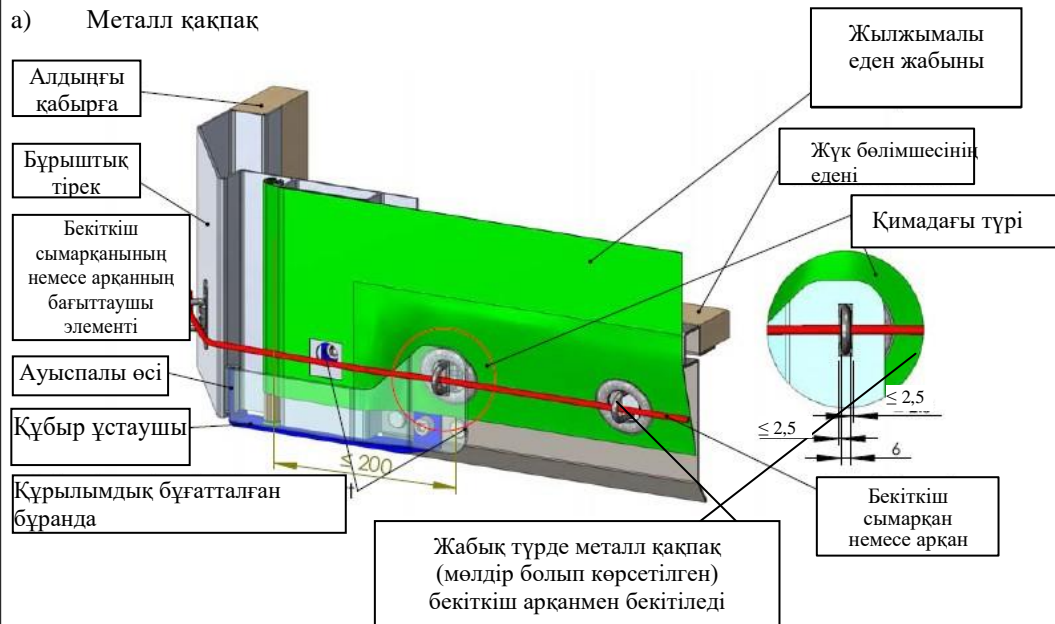

9-сурет (жалғасы)

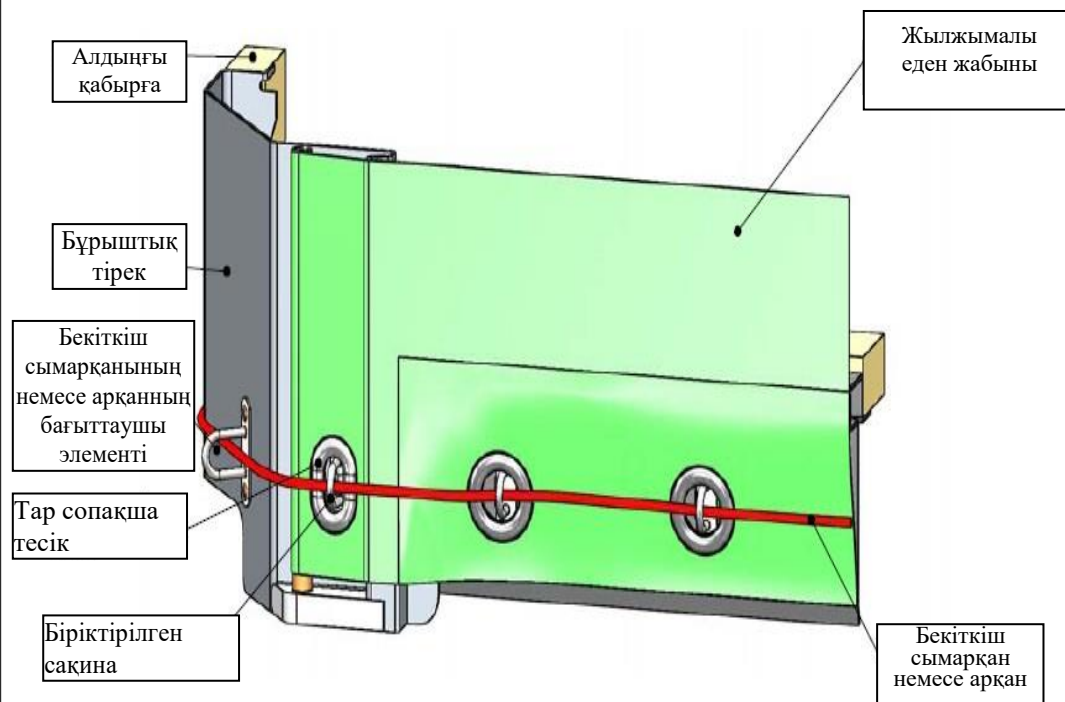
9.5-сурет

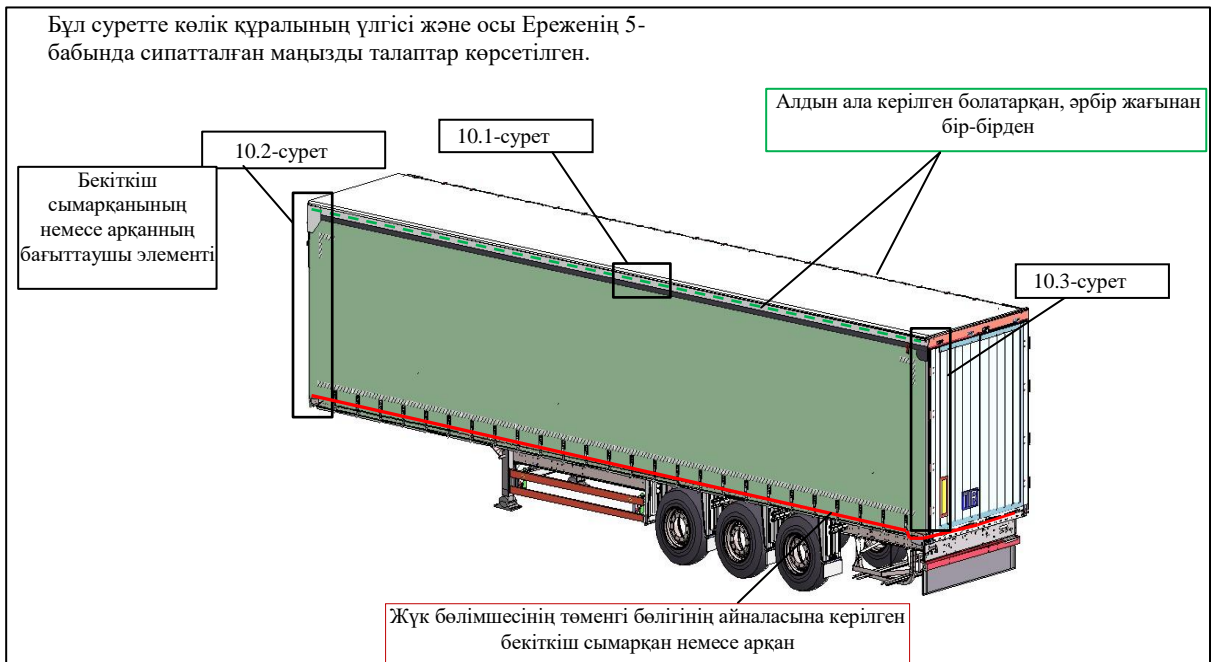
Жылжымалы еден жабынды екінші жағынан бекіту үшін (әдетте көлік құралының алдыңғы жағында) келесі а) немесе б)-жүйелерін қолдануға болады.

а) Металл қақпақ

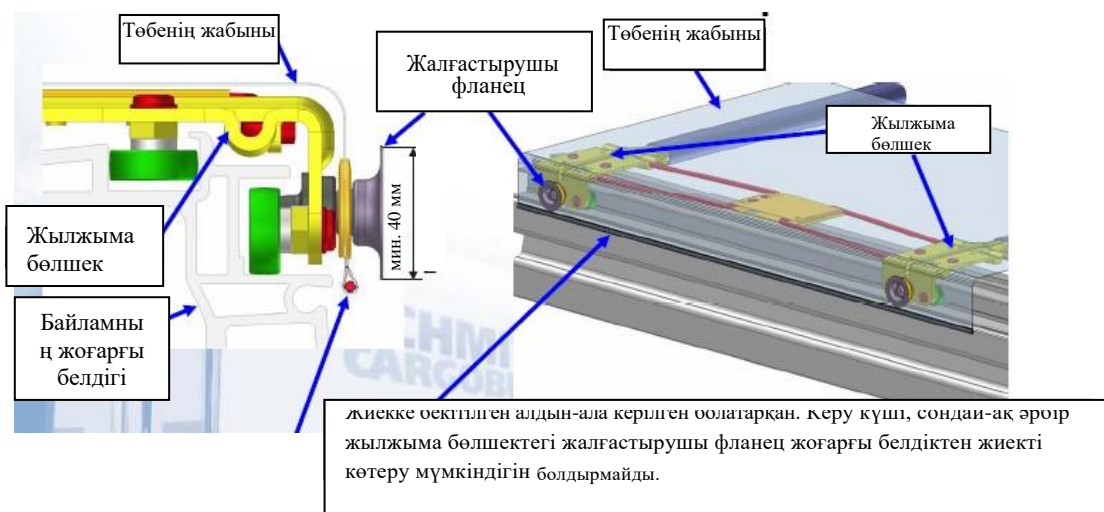

б) Тар сопақша тесік: керу құбырының көтерілуіне жол бермейтін жүйе

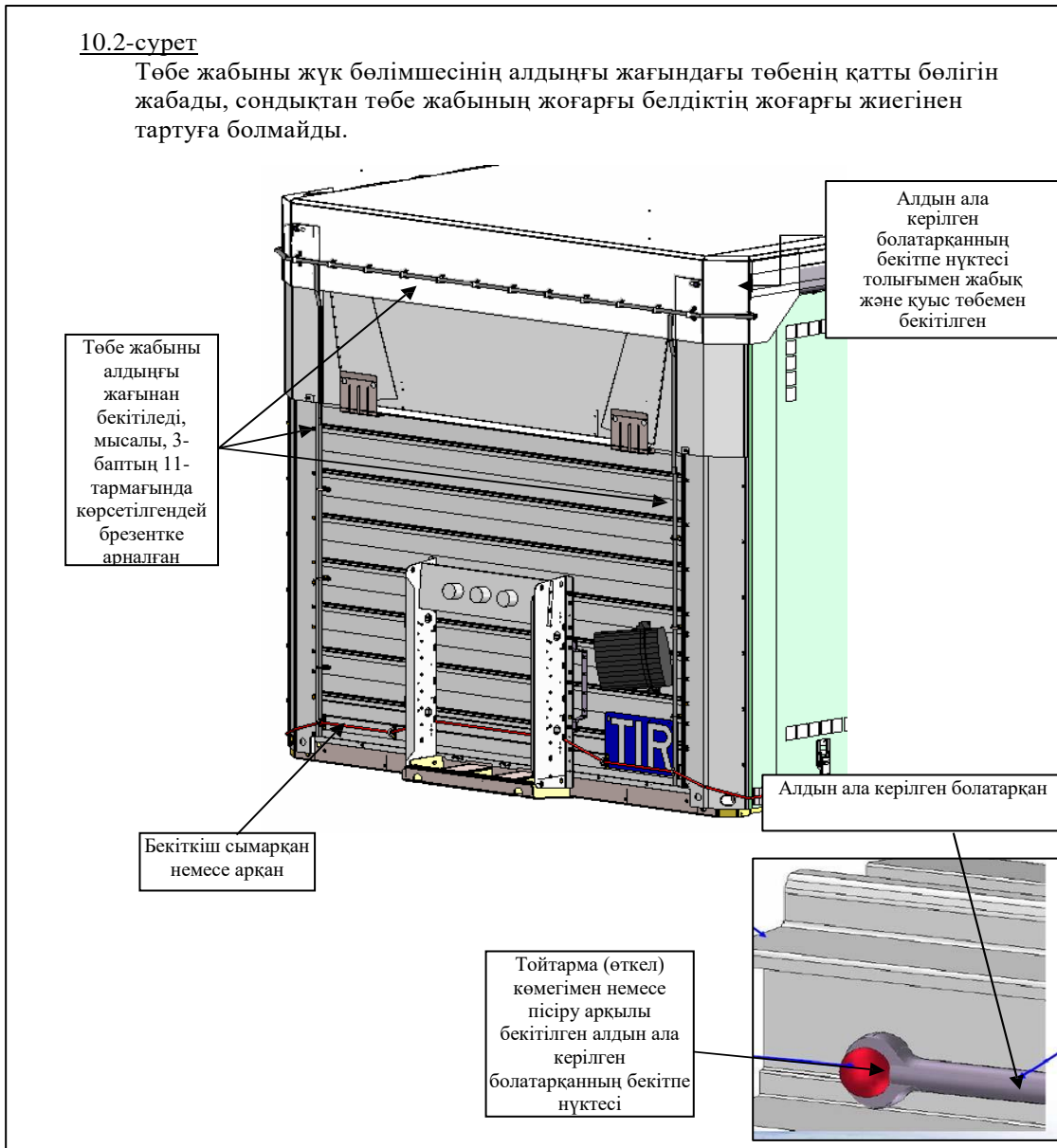
10-сурет**БРЕЗЕНТПЕН ЖАБЫЛҒАН ЖЫЛЖЫМАЛЫ ТӨБЕСІ БАР КӨЛІК ҚҰРАЛЫ
ҚҰРЫЛЫМЫНЫҢ ҮЛГІСІ****10.1-сурет**

Жиекке бекітілген алдын ала керілген екі болатарқан жүк бөлімшесінің екі жағына бекітіледі. Бұл алдын-ала керілген болатарқан шанақтың алдыңғы (10.2-суретті қараңыз) және артқы (10.3-суретті қараңыз) жағына бекітіледі. Керу күші, сондай-ақ әрбір жылжыма бөлшектегі жалғастырушы фланец жоғарғы белдіктен бекітілген алдын ала керілген болатарқаны бар жиекті көтеру мүмкіндігін болдырмайды.

10-сурет (жалғасы)**10.2-сурет**

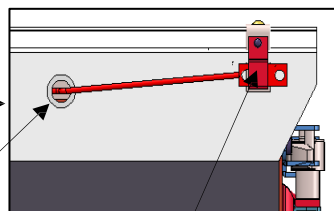
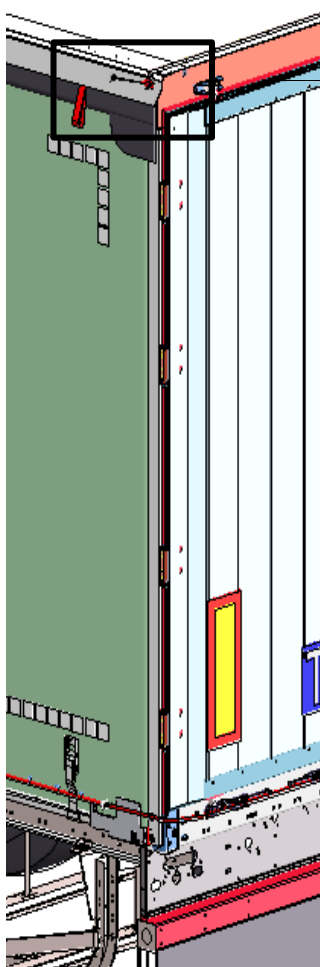
Төбе жабыны жүк бөлімшесінің алдыңғы жағындағы төбенің қатты бөлігін жабады, сондықтан төбе жабының жоғарғы белдіктің жоғарғы жиегінен тартуға болмайды.

10-сурет (жалғасы)

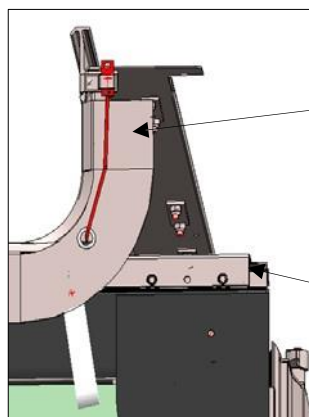
10.3-сурет

Төбе артқы жағынан есіктер жабық және мөрленген кезде көрінетін із қалдырмай жүк бөлімшесіне кіруді болдырмайтын дефлектор сияқты арнайы құрылғымен жабдықталады.

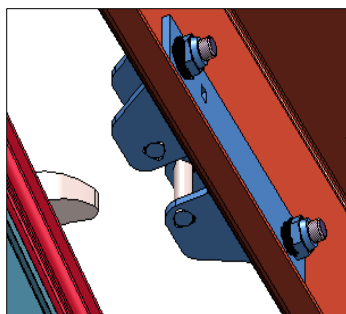
Жиекке бекітілген алдын-ала керілген болатарқан

Алдын ала керілген болатарқанның бекітпе нүктесі толығымен жабық, ал металл қақпақ пісіру немесе тойтару (өткел тойтармалар) арқылы бекітілген

Тетікті механизмдегі керу құрылғысы. Керу құрылғысы орнатылған шатырдың бөлігін бүктеу кезінде алдын ала керілген болатарқанның керілуі камтамасыз етіледі

Бұғаттау жүйесі (ішінде) бар шатырлы еденнің (жабық күйде) жылжыма бөлшектері

Есіктер жабылғаннан және мөрленгеннен кейін жүйелер кедендік қауіпсіздік тұрғысынан сенімді

3-қосымша**2-ҚОСЫМШАДА КЕЛТІРІЛГЕН ЕРЕЖЕЛЕРДЕ КӨЗДЕЛГЕН
ТЕХНИКАЛЫҚ ТАЛАПТАРҒА ЖАУАП БЕРЕТІН ЖОЛ КӨЛІК
ҚҰРАЛДАРЫНА РҰҚСАТ БЕРУ ПРОЦЕДУРАСЫ**

1. Жол көлік құралдары келесі процедуралардың біріне сәйкес тасымалдауға жіберілуі мүмкін:
  - a) немесе жеке тәртіпте,
  - b) немесе конструкция түрі бойынша (жол көлік құралдарының сериясы).
2. Тасымалдауға жіберілген әрбір көлік құралына 4-қосымшада келтірілген үлгіге сәйкес келетін рұқсат ету туралы куәлік беріледі. Бұл куәлік шығарылған елдің тілінде және француз немесе ағылшын тілдерінде басылуы керек. Куәлікті берген құзыретті орган оны қажет деп тапса, куәлікке осы орган куәландырған фотосуреттер немесе суреттер қоса беріледі. Мұндай жағдайда бұл құжаттардың санын осы орган куәліктің б-айдарында көрсетеді.

2-тармаққа түсініктеме

Куәлік иесінің атауы

Иесі өзгерген жағдайда, "Иесі" 8-тарауында көрсетілген атау жаңа иесінің атауынан өзгеше болуы мүмкін. Бұл ешқандай дау тудырмауы керек.

(TRANS/GE.30/12, 37-тармақ)

Көлік құралының атауы

Куәлікке қоса берілген көлік құралының фотосуреттері ұсынылған көлік құралын дәл көрсетпеуі мүмкін. Бұл жағдайда көлік құралының мемлекет аумағына кіруіне тыйым салынбауы керек, өйткені фотосуреттердің жалғыз мақсаты - көлік құралының сыртқы түрін көрсету.

(TRANS/GE.30/12, 38 және 39-тармақтар)

Куәліктің 5айдарында орын болмаған жағдайда

Егер "Өзге де деректер" деген 5-бағанда орын жетіспеген жағдайда, ақпарат куәліктің сыртқы бетіндегі сілтемеде көрсетілуі мүмкін.

(TRANS/GE.30/12, 40 және 41-тармақтар)

3. Куәлік жол көлік құралымен бірге жүруі тиіс.*3-тармаққа түсініктеме*

Бұл оның көшірмесі емес, куәліктің түпнұсқасы болуы керек.

(TRANS/GE.30/33, 52-тармақ)

- 4. Жол көлік құралдары тексеру үшін және қажет болған жағдайда куәлікті қайта жаңарту үшін оларды тіркеген елдің құзыретті органдарына немесе, егер сөз тіркелмеген көлік құралы туралы болса, оның иесі немесе пайдаланушысы тұратын елдің құзыретті органдарына әрбір екі жыл сайын ұсынылады.**
- 5. Егер жол көлік құралы рұқсат беру процедурасында ұйғарылған техникалық талаптарға бұдан былай жауап бермесе, онда оны ХЖТ кітапшасын қолдана отырып, жүктерді тасымалдау үшін пайдалануға болар алдында, ол осы техникалық талаптарға қайтадан жауап беретіндей етіп, оны жіберу үшін негіз болған жағдайға келтірілуге тиіс.**
- 6. Егер жол көлік құралының негізгі сипаттамалары өзгертілсе, осы көлік құралына берілген рұқсат күшін жояды және ол ХЖТ кітапшасын қолдана отырып, жүктерді тасымалдамас бұрын құзыретті органның жаңа рұқсат беру процедурасынан өтуі тиіс.**

7. Көлік құралын тіркеу елінің құзыретті органдары немесе, егер тіркеу талап етілмейтін көлік құралдары туралы сөз болса, көлік құралының иесі немесе пайдаланушысы тұратын елдің құзыретті органдары тиісті жағдайда осы Конвенцияның 14-бабында және осы қосымшаның 4, 5 және 6-тармақтарында баяндалған мән-жайлар кезінде рұқсат беру туралы куәлікті алып қоюы немесе қайта жаңғыртуы немесе рұқсат беру туралы жаңа куәлік беруі мүмкін.

ЖЕКЕ РҰҚСАТ БЕРУ ПРОЦЕДУРАСЫ

8. Көлік құралына жеке рұқсат беруге өтінімді көлік құралын пайдаланушы иеленуші, тұлға немесе сол немесе басқа өкілі құзыретті органға ұсынады. Құзыретті орган ұсынылған жол көлік құралын бақылауды жоғарыда 1-7-тармақтарда көзделген жалпы қағидаларға сәйкес жүзеге асырады, оның 2-қосымшада ұйғарылған техникалық шарттарды қанағаттандыратындығына көз жеткізеді және жол рұқсат берілгеннен кейін 4-қосымшада келтірілген үлгіге сәйкес келетін куәлік береді.

КОНСТРУКЦИЯ ТИПІ (ЖОЛ КӨЛІК ҚҰРАЛДАРЫНЫҢ СЕРИЯСЫ)

БОЙЫНША РҰҚСАТ БЕРУ ПРОЦЕДУРАСЫ

9. Конструкцияның бір үлгідегі жол көлік құралдары сериялық түрде дайындалған кезде дайындаушы зауыт оларды конструкция типі бойынша жіберу туралы өтінішпен олар жүргізілетін елдің құзыретті органына жүгіне алады..

10. Дайындаушы зауыт өзінің өтінімінде оның өтінімінің мәні болып табылатын жол құралының түріне беретін тану цифрларын немесе әріптерін көрсетуге тиіс.

11. Мұндай өтінімге рұқсат беруге жататын жол көлік құралы конструкциясының типінің сызбалары мен егжей-тегжейлі сипаттамасы қоса берілуге тиіс.

12. Дайындаушы зауыт жазбаша түрде міндеттелуі тиіс:

- a) құзыретті органға осы орган қарап шыққысы келетін осы типтегі көлік құралдарын ұсыну;
- b) құзыретті органға осы үлгідегі сериялық өндіріс барысында кез келген сәтте басқа даналарды қарауға рұқсат етілсін;

- c) конструкцияның сызбаларындағы немесе сипаттамаларындағы кез келген ұсақ өзгерістер туралы осы өзгерістер жүргізілгенге дейін құзыретті органды хабардар ету;
- d) көрінетін жерде жол көлік құралдарына конструкция үлгісіндегі тану сандары немесе әріптері, сондай-ақ осы үлгідегі әрбір сериялы шығарылатын көлік құралының реттік нөмірі (зауыт нөмірі) жазылады);
- e) рұқсат етілген типке сәйкес дайындалған көлік құралдарының есебін жүргізу.

13. Құзыретті орган қажет болған жағдайда тасымалдауға жіберу үшін конструкцияның көзделген түріне енгізілуі тиіс өзгерістерді көрсетеді.

14. Егер құзыретті орган осы үлгі бойынша дайындалған бір немесе бірнеше көлік құралдарын қарап тексеру негізінде осы үлгідегі көлік құралдары 2-қосымшада көзделген техникалық шарттарға жауап береді деген қорытындыға келмесе, конструкцияның түрі бойынша рұқсат беру процедурасына сәйкес бірде-бір көлік құралына рұқсат берілмейді.

15. Құзыретті орган конструкцияның типі бойынша рұқсат беру туралы өзінің шешімі туралы дайындаушы зауытты жазбаша нысанда хабардар етеді. Бұл шешімнің күні, нөмірі болуы керек және оны қабылдаған органның нақты атауы болуы керек.

16. Құзыретті орган конструкцияның рұқсат етілген түріне сәйкес дайындалған әрбір көлік құралын жіберу туралы өзі тиісті түрде куәландырған куәлікті беру үшін қажетті шараларды қабылдайды.

17. ХЖТ кітапшасын қолдана отырып, жүктерді тасымалдау үшін көлік құралын пайдаланбас бұрын, рұқсат беру туралы куәліктің иесі, егер қажет болса, рұқсат беру туралы куәлікке жазады:

- көлік құралына берілген тіркеу нөмірі (1-айдар), немесе
- тіркеуге жатпайтын көлік құралы туралы сөз болғанда, өзінің тегі мен қызметтік мекенжайы (8-айдар) көрсетіледі.

17-тармаққа түсіндірме жазба

3.1.17 Жіберуге рұқсат беру процедурасы

1. 3-қосымша Уағдаласушы тараптың құзыретті органдары оның аумағында дайындалған көлік құралына рұқсат беру туралы куәлік бере алатындығын және ол тіркелген елде немесе тиісті жағдайда оның иесінің өзінің тұрақты тұрғылықты жері бар мұндай көлік құралына қатысты ешқандай қосымша рұқсат беру процедурасы талап етілмейтіндігін көздейді.
2. Бұл ережелер аумағында көлік құралы тіркелген немесе аумағында оның иесі өзінің тұрақты тұратын жері бар Уағдаласушы тараптың құзыретті органдарының көлік құралын тіркеу немесе тексеруге немесе басқа да осыған ұқсас формальдылықтарға байланысты мақсаттарда не әкелу кезінде, не кейіннен жіберу туралы куәлікті көрсетуді талап ету құқығын шектеуге бағытталмаған.

18. Конструкция түрі бойынша тасымалдауға рұқсат етілген көлік құралы осы Конвенцияның Уағдаласушы Тарабы болып табылатын басқа елге экспортталса, онда бұл елде әкелуге байланысты ешқандай қосымша рұқсат беру процедурасы талап етілмейді.

РҰҚСАТ БЕРУ ТУРАЛЫ КУӘЛІККЕ**БЕЛГІЛЕР ЕНГІЗУ ПРОЦЕДУРАСЫ**

19. Егер ХЖТ кітапшасын қолдана отырып жүк тасымалдайтын көлік құралында елеулі ақаулар анықталса, Уағдаласушы тараптардың құзыретті органдары не ХЖТ кітапшасын қолдана отырып, көлік құралының одан әрі жүруіне тыйым салуы не бақылау жөніндегі қажетті шараларды қабылдай отырып, өз аумағы бойынша ХЖТ кітапшасын қолдана отырып, көлік құралының одан әрі жүруіне рұқсат беруі мүмкін. Рұқсат етілген көлік құралы мүмкіндігінше қысқа мерзімде және кез келген жағдайда ХЖТ кітапшасын қолдана отырып, жүктерді тасымалдау үшін оны жаңа пайдалануға дейін қанағаттанарлық жай-күйге келтірілуі тиіс.

20. Осы жағдайлардың әрқайсысында кеден органдары көлік құралын жіберу туралы куәліктің 10-айдарында тиісті белгі жасайды. Көлік құралын жөндеу нәтижесінде жол беру шарттарын қанағаттандыратын жағдайға келтіргеннен кейін ол Уағдаласушы Тараптың құзыретті органдарына табыс етілуге тиіс, олар алдыңғы белгілердің күшін жоятын 11-айдарға белгілер енгізу арқылы куәліктің жарамдылығын жаңартады. Куәліктің 10-айдарына аталған ережелерге сәйкес белгі енгізілген ешқандай көлік құралы тиісті жөндеу жүргізілгенге дейін және 10-айдардағы белгілер жоғарыда көрсетілгендей жойылғанға дейін ХЖТ кітапшасын қолдана отырып, жүктерді тасымалдау үшін қайта пайдаланыла алмайды.

20-тармаққа түсіндірме жазба

- 3.0.20 Рұқсат беру туралы куәлікке белгілер енгізу процедурасы

Ақаулар туралы белгі көлік құралын қанағаттанарлық жағдайға келтіргеннен кейін жойылуға тиіс болған кезде осы мақсат үшін көзделген 11 "Жойылған ақаулар" айдарында тиісті құзыретті органның атауын, оның қолын және мөртаңбасын қою жеткілікті.

20-тармаққа түсініктеме

Тасымалдау қауіпсіздігін қамтамасыз ететін көлік құралының жабынында немесе бөлшектерінде анықталған кез келген ақаулар рұқсат ету туралы куәліктің 10-айдарында көрсетілуі мүмкін.

(TRANS/GE.30/33, 46-49- тармақтар)

21. Куәлікке енгізілген әрбір белгіні кеден органдары куәландыруы тиіс және оны енгізу күні қойылуы тиіс.
22. Егер көлік құралының кеден органдарының пікірі бойынша елеулі сипаты жоқ және контрабанда мүмкіндігін тудырмайтын ақаулары болса, онда осы көлік құралын ХЖТ кітапшасын қолдана отырып, жүктерді тасымалдау үшін одан әрі пайдалануға рұқсат етілуі мүмкін. Рұқсат беру туралы куәліктің иесі осы ақаулықтар туралы хабардар етіледі және тиісті түрде өз көлік құралын ақылға қонымды мерзімде жөндеуге тиіс.

4-Қосымша**ЖОЛ КӨЛІК ҚҰРАЛЫНДАРЫНА РҰҚСАТ ЕТУ ТУРАЛЫ**
КУӘЛІКТІҢ ҮЛГІСІ*Түсініктемелер**Рұқсат беру туралы куәлік*

Рұқсат беру туралы куәлік екі есе бүктелген А3 форматындағы қағаздың бір парағына немесе А4 форматындағы бірнеше параққа басылуы тиіс. Соңғы жағдайда, барлық беттерде құзыретті органдардың мөрлері болуы керек немесе барлық беттер парақтардың ешқайсысын көрінетін із қалдырмай алып тастауға болмайтындай етіп біріктірілуі керек.

(ECE/TRANS/WP.30/AC.2/125, para. 11)

Фотосуреттер немесе сызбалар

Егер осы Конвенцияның 4-қосымшасына сәйкес рұқсат беру туралы куәлікке фотосуреттер немесе сызбалар қоса берілген жағдайда, олар куәлік беру сәтіндегі көлік құралының жағдайына дәл сәйкес келуге тиіс. (TRANS/WP.30/157, 31-тармақ)

Алмалы-салмалы шанақтарға рұқсатт беру

Конвенцияның 1 j)-бабына сәйкес алмалы-салмалы шанақтар контейнерлер ретінде қаралады. Осыған байланысты анықтамасы 6-қосымшада келтірілген алмалы-салмалы шанақтар үшін 0.1 j) түсіндірме жазба 4-қосымшада көзделген рұқсат беру туралы куәлікті алу талап етілмейді. Дегенмен, 7-қосымшаның ережелеріне сәйкес алынбалы шанақтардың рұқсат етілгені туралы тақтайшалары болуы тиіс.

(TRANS/WP.30/157, 59-тармақ)

Кедендік пломбалардың қойылған орны және саны

Кедендік қауіпсіздікті қамтамасыз ету үшін біреуден артық кедендік пломба салу талап етілетін жағдайларда, мұндай пломбалардың саны көлік құралын жіберу туралы куәліктің 5-бағанында (1975 жылғы ХЖТ Конвенциясына 4-қосымша) көрсетілуге тиіс. Жол беру туралы куәлікке кедендік пломбалардың нақты орналасу схемасы бар жол көлік құралының суреті немесе фотосуреттері қоса берілуге тиіс.

2003 жылғы 7 тамызда күшіне енетін осы ереже 2.2.1b)f) - түсіндірме жазба күшіне енгеннен кейін алғаш рет не екі жылда бір рет өткізілетін тексеріп қарауға және жол беруді жаңартуға байланысты жол көлік құралдарына қатысты қолданылуы тиіс. Демек, 2005 жылғы 7 тамыздан бастап кедендік қауіпсіздікті қамтамасыз ету үшін біреуден артық кедендік пломба салу талап етілетін барлық жол көлік құралдарында 2.2.1 b) f) түсіндірме жазбаға сәйкес келетін жол берілгені туралы куәлік болуға тиіс. (TRANS/WP.30/206, 62-тармақ; TRANS/WP.30/AC.2/69, 2-қосымша; TRANS/WP.30/AC.2/69/Corr.1)

Жаңа үлгідегі куәліктерді енгізу үшін өтпелі кезең

Бірінші рет жол беруге жататын жол көлік құралдары үшін немесе тиісінше екі жылда бір рет жүргізілетін басқа көлік құралдарын тексеру және олардың куәлігін жаңарту кезінде 1995 жылғы 1 тамызда күшіне енген жаңа үлгідегі жол көлік құралына рұқсат беру туралы куәлік талап етіледі, (TRANS/WP.30/AC.2/35, 4-қосымша). Демек, 1997 жылдың 1 тамызынан бастап барлық жол көлік құралдарының бортында жаңа үлгідегі куәлік болуы тиіс (TRANS/WP.30/164, 46-48-тармақтар; TRANS/WP.30/R.158; TRANS/WP.30/AC.2/37, 42-тармақ және 6-қосымша)

Жол көлік құралына рұқсат беру туралы куәліктің үлгісі^{*/}

**Жол көлік құралын кедендік мөрлермен және пломбалармен жүктерді тасымалдауға
РҰҚСАТ БЕРУ КУӘЛІГІ**

Куәлік No .....

1975 жылғы 14 қарашадағы ХЖТ Конвенциясы

Кіммен берілді: .....

(құзыретті органның атауы)

[1-бет]

^{*/} (ECE/TRANS/17/Amend.18, 1995 жылғы 1 тамызда күшіне енді)

Жол көлік құралына рұқсат беру туралы куәліктің үлгісі
(жалғасы)

<p>СӘЙКЕСТЕНДІРУ</p> <p>1. Тіркеу нөмірі.....</p> <p>2. Көлік құралының түрі.....</p> <p>3. Шасси нөмірі.....</p> <p>4. Сауда белгісі (немесе дайындаушы зауыттың атауы).....</p> <p>5. Басқа деректер.....</p> <p>6. Қосымшалар саны</p>	<div style="border: 1px solid black; padding: 2px; width: fit-content; margin: 0 auto;">Куәлік No</div>															
<p>7. РҰҚСАТ БЕРУ</p> <p>☐ Жеке рұқсат беру^{*/} -</p> <p>☐ конструкция типі бойынша рұқсат беру^{*/}</p> <p>Рұқсат № (тиісті жағдайларда).....</p> <p>Орны .....</p> <p>Күні .....</p> <p>Қолы .....</p>	<div style="border: 1px solid black; padding: 2px; width: fit-content; margin: 0 auto;">Дейін жарамды</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 2px; width: fit-content; margin: 0 auto; margin-top: 10px;">Мөр</div>															
<p>8. Иесі, (дайындаушы зауыт, меншік иесі немесе оператор) (тек тіркелмеген көлік құралдары үшін)</p> <p>Атауы және мекен-жайы.....</p> <p>.....</p>																
<p>ҰЗАРТУ</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 33%; padding: 2px;">Дейін жарамды</td> <td style="width: 33%;"></td> <td style="width: 33%;"></td> </tr> <tr> <td style="padding: 2px;">Орны</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td style="padding: 2px;">Күні</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td style="padding: 2px;">Қолы</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td style="padding: 2px;">Мөр</td> <td></td> <td></td> </tr> </table>		Дейін жарамды			Орны			Күні			Қолы			Мөр		
Дейін жарамды																
Орны																
Күні																
Қолы																
Мөр																
<p>^{*/} Тиісті торға "х" белгісін қойыңыз.</p>																
<p>4-беттегі "Нұсқауды" қараңыз. [2-бет]</p>																

Жол көлік құралына рұқсат беру туралы куәліктің үлгісі
(жалғасы)

ЕСКЕРТПЕЛЕР (құзыретті органдар толтырады)		Куәлік No	
10. Байқалған ақаулар		11. Ақаулықтарды жою	
Құзыретті орган	Мөр	Құзыретті орган	Мөр
Қолы		Қолы	
10. Байқалған ақаулар		11. Ақаулықтарды жою	
Құзыретті орган	Мөр	Құзыретті орган	Мөр
Қолы		Қолы	
10. Байқалған ақаулар		11. Ақаулықтарды жою	
Құзыретті орган	Мөр	Құзыретті орган	Мөр
Қолы		Қолы	
12. Басқа ескертулер			

4-беттегі "Нұсқауды" қараңыз.
[3-бет]

Жол көлік құралына рұқсат беру туралы куәліктің үлгісі
(жалғасы)

НҰСҚАУ

1. Егер рұқсат беру туралы куәлікті берген құзыретті орган мұны қажет деп есептесе, куәлікке осы орган куәландырған фотосуреттер немесе суреттер қоса беріледі. Мұндай жағдайда бұл құжаттардың санын осы орган куәліктің № 6 позициясында көрсетеді.
2. Куәлік көлік құралының бортында болуы тиіс. Ол фотокошірме емес, түпнұсқа болуы керек.
3. Жол көлік құралдары тексеру үшін және қажет болған жағдайда куәліктің қолданылу мерзімін ұзарту үшін осы көлік құралы тіркелген елдің құзыретті органдарына немесе тіркелмеген көлік құралдары жағдайында иесі немесе пайдаланушы тұратын елдің құзыретті органдарына әрбір екі жыл сайын ұсынылады.
4. Егер жол көлік құралы рұқсат беру процедурасында ұйғарылған техникалық талаптарға бұдан былай жауап бермесе, онда оны ХЖТ кітапшасын қолдана отырып, жүктерді тасымалдау үшін пайдалануға болмас бұрын, ол осы техникалық талаптарға қайтадан жауап беруі үшін оны жіберу үшін негіз болған жағдайға келтірілуі тиіс.
5. Егер жол көлік құралының негізгі сипаттамалары өзгертілсе, онда бұл көлік құралына рұқсат берілуі күшін жояды және ол ХЖТ кітапшасын қолдана отырып, жүктерді тасымалдау үшін пайдалануға мүмкіндік бермес бұрын құзыретті органның жаңа рұқсат беру процедурасынан өтуі тиіс.

5-Қосымша**TIR ТАҚТАЙША**

1. Тақтайшалардың өлшемі: 250 мм на 400 мм болуы керек.
2. TIR литерлері латын бас әріптерімен биіктігі 200 мм және сызықтың ені кемінде 20 мм болуы тиіс. Литерлер көк фонда ақ түсті болуы керек.

Түсініктемелер

5-қосымшаға сәйкес келетін ХЖТ тақтайшасының үлгісі төменде келтірілген. Көк фонда ақ түсті бас әріптер (RAL 5017) (Әріптер: биіктігі - 200 мм; әріп штрихының қалыңдығы - 20 мм кем емес).

Жоғарыда көрсетілгендей 5-қосымшаға сәйкес келетін ХЖТ тақтайшасы бар электрондық файл ("инкапсулированный постскрипт" (EPS) форматында) ХЖТ вебсайтында (<http://tir.unesco.org>) бар немесе ХЖТ Хатшысынан алынуы мүмкін.

(TRANS/WP.30/204, 62-тармақ; TRANS/WP.30/AC.2/69, 3-қосымша)

6-ҚОСЫМША**ТҮСІНДІРМЕ ЖАЗБАЛАР****Түсіндірме жазбаларға кіріспе**

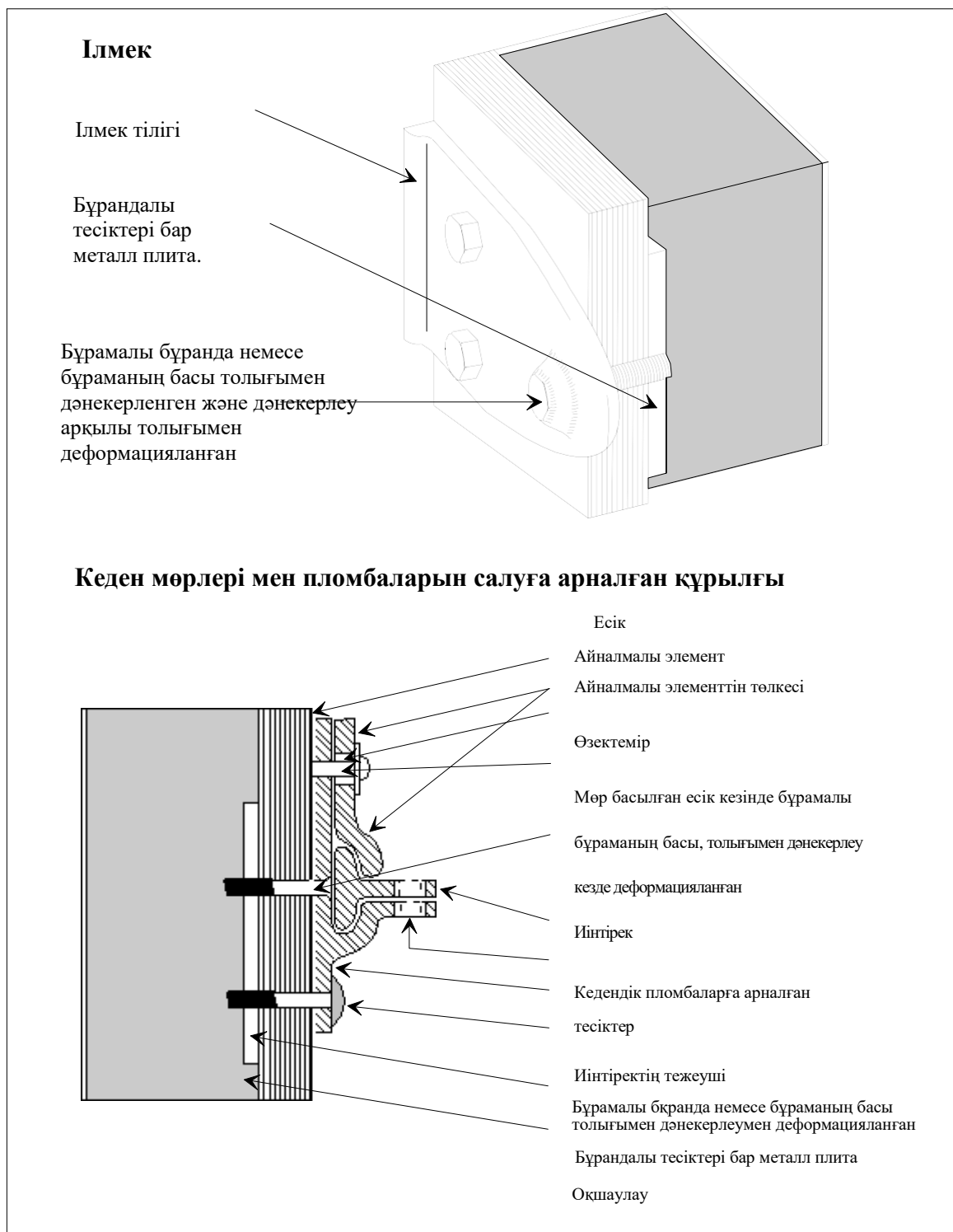
- i) Осы Конвенцияның 43-бабының ережелеріне сәйкес түсіндірме жазбалар осы Конвенцияның кейбір ережелерін және оған қосымшаларды түсіндіруді қамтиды. Олар сонымен қатар ұсынылған практиканың кейбір түрлерін сипаттайды.
- ii) Түсіндірме жазбалар осы Конвенцияның немесе оған қосымшалардың ережелерін өзгертпейді, тек олардың мазмұнын, мағынасын және қолданылу саласын нақтылайды.
- iii) Атап айтқанда, осы Конвенцияның 12-бабының және оған 2-қосымшаның ережелеріне қатысты жол көлік құралдарын кедендік мөрлермен және пломбалармен тасымалдауға жіберудің техникалық шарттарына қатысты түсіндірме жазбаларда тиісті жағдайларда Уағдаласушы Тараптар осы ережелерге жауап береді деп қарауға тиіс конструктивтік ерекшеліктер туралы нұсқаулар қамтылады. Түсіндірме жазбаларда тиісті жағдайларда қандай конструктивтік ерекшеліктер осы ережелерге жауап бермейтіндігі де көрсетілуі мүмкін.
- iv) Түсіндірме жазбалар техникалық прогресті және экономикалық тәртіптің талаптарын ескере отырып, осы Конвенцияның ережелерін және оған қосымшаларды қолдану мүмкіндігін қамтамасыз етеді.

Ескертпе:

(6-қосымшадағы түсіндірме жазбалар олар қатысты Конвенцияның ережелерімен бірге орналастырылған. Түсіндірме жазбаларға қатысты суреттер осы Қосымшаға енгізілген).

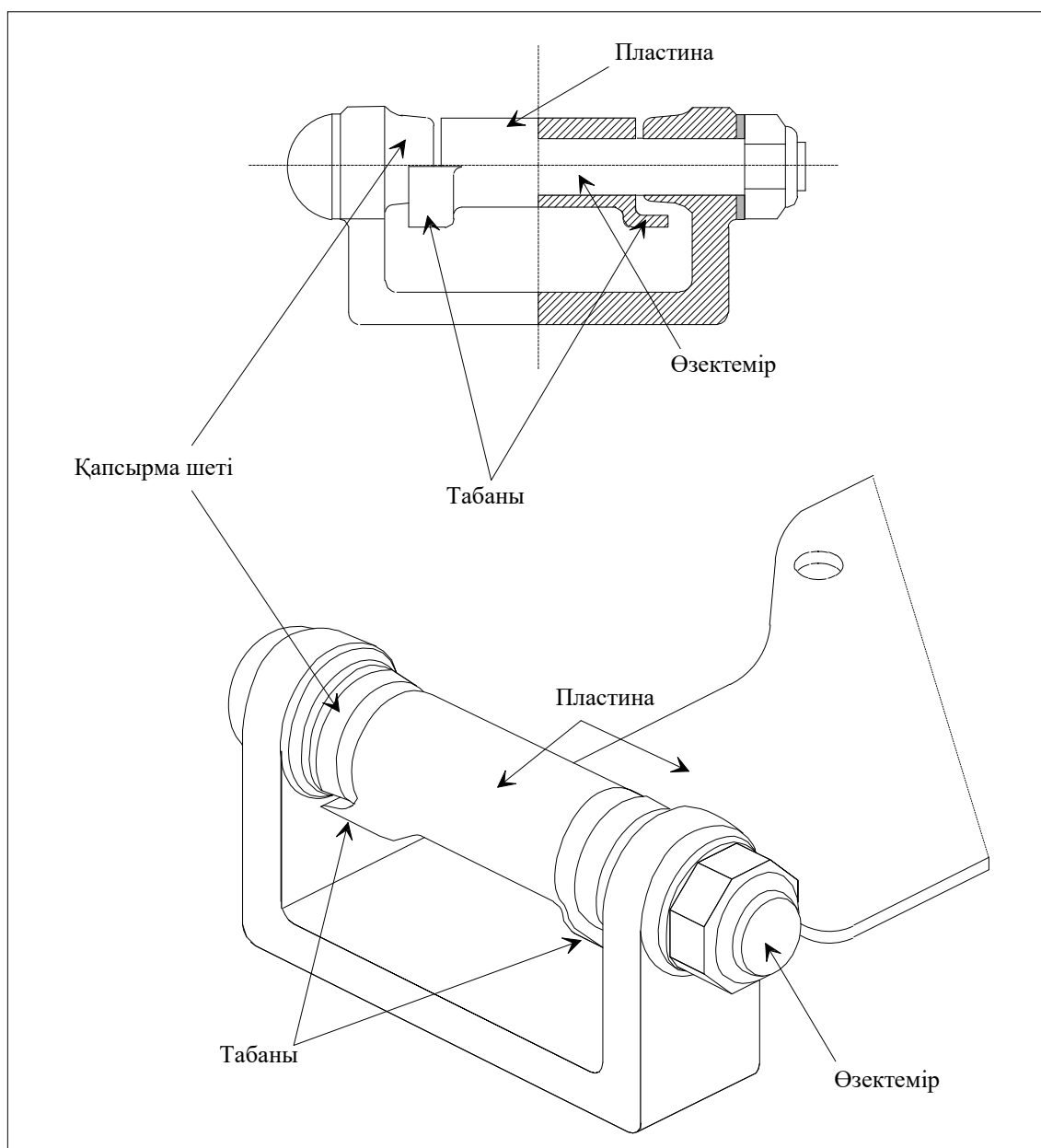
1-СУРЕТ

**ИЗОТЕРМИЯЛЫҚ ЖҮК БӨЛІМШЕЛЕРІ БАР КӨЛІК
ҚҰРАЛДАРЫНЫҢ ЕСІКТЕРІНЕ КЕДЕН МӨРЛЕРІ МЕН
ПЛОМБАЛАРЫН САЛУҒА АРНАЛҒАН ІЛМЕКТЕР МЕН
ҚҰРЫЛҒЫЛАРДЫҢ ҮЛГІСІ**

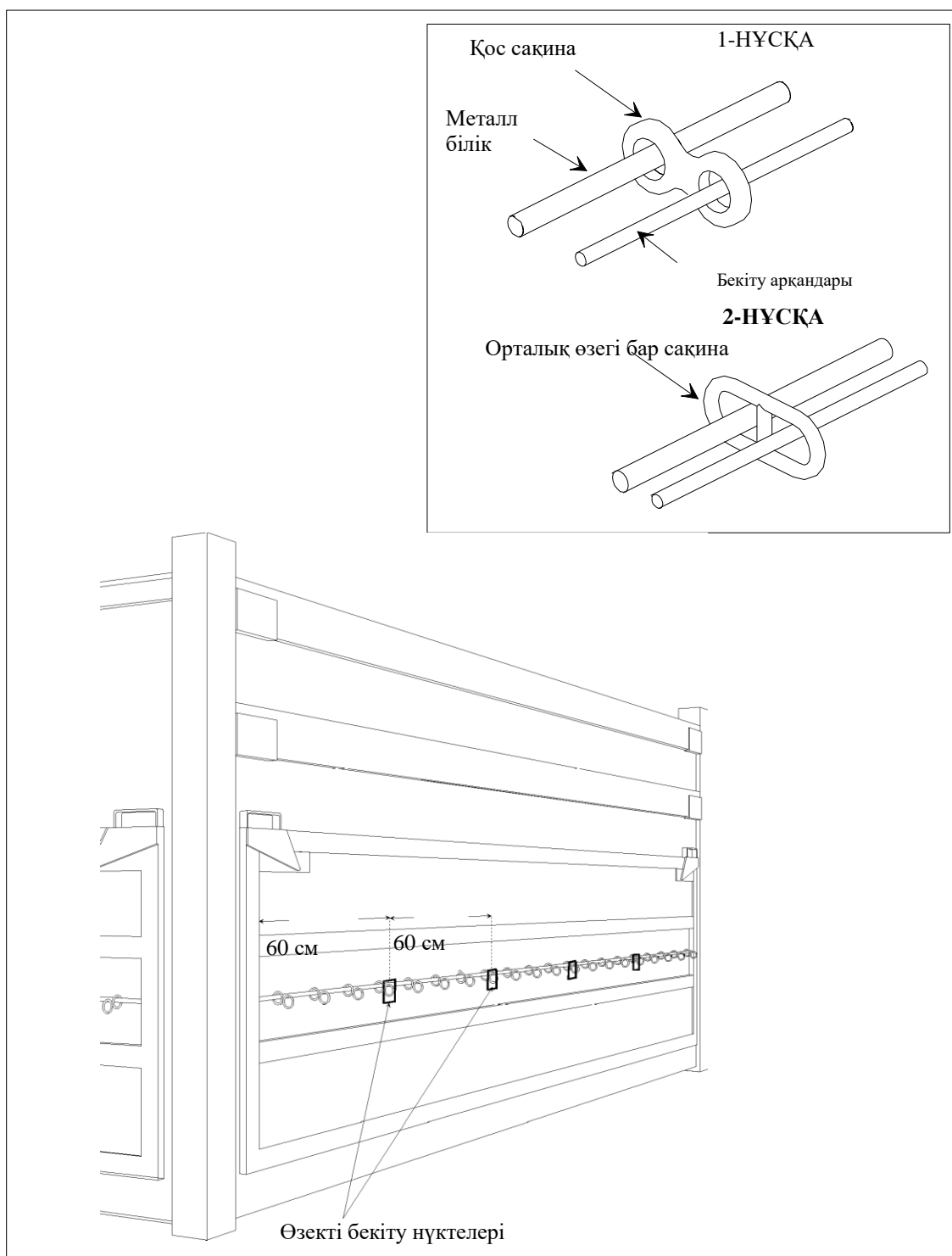
1а-суреті**АРНАЙЫ БЕКІТҮДІ ҚАЗЖЕТ ЕТПЕЙТІН ІЛМЕКТІҢ, ӨЗЕКТЕМІРДІҢ
ҮЛГІСІ**

Төменде көрсетілген цикл 2.2.1 б)-түсіндірме жазбаның б)-тармақшасының екінші сөйлемінің ережелеріне жауап береді. Пластина мен қапсырманың дизайны қапсырманы арнайы бекіту қажеттілігін жояды, өйткені пластинаның табаны өзектемірдің (қапсырманың) шеттерінен асып түседі. Осылайша, табан көзге көрінетін іздер қалдырмастан бекітілмеген өзектемірді алған соң кеденмен мөр басылған есікті ашуға оның ілінген жерінде кедергі келтіреді.

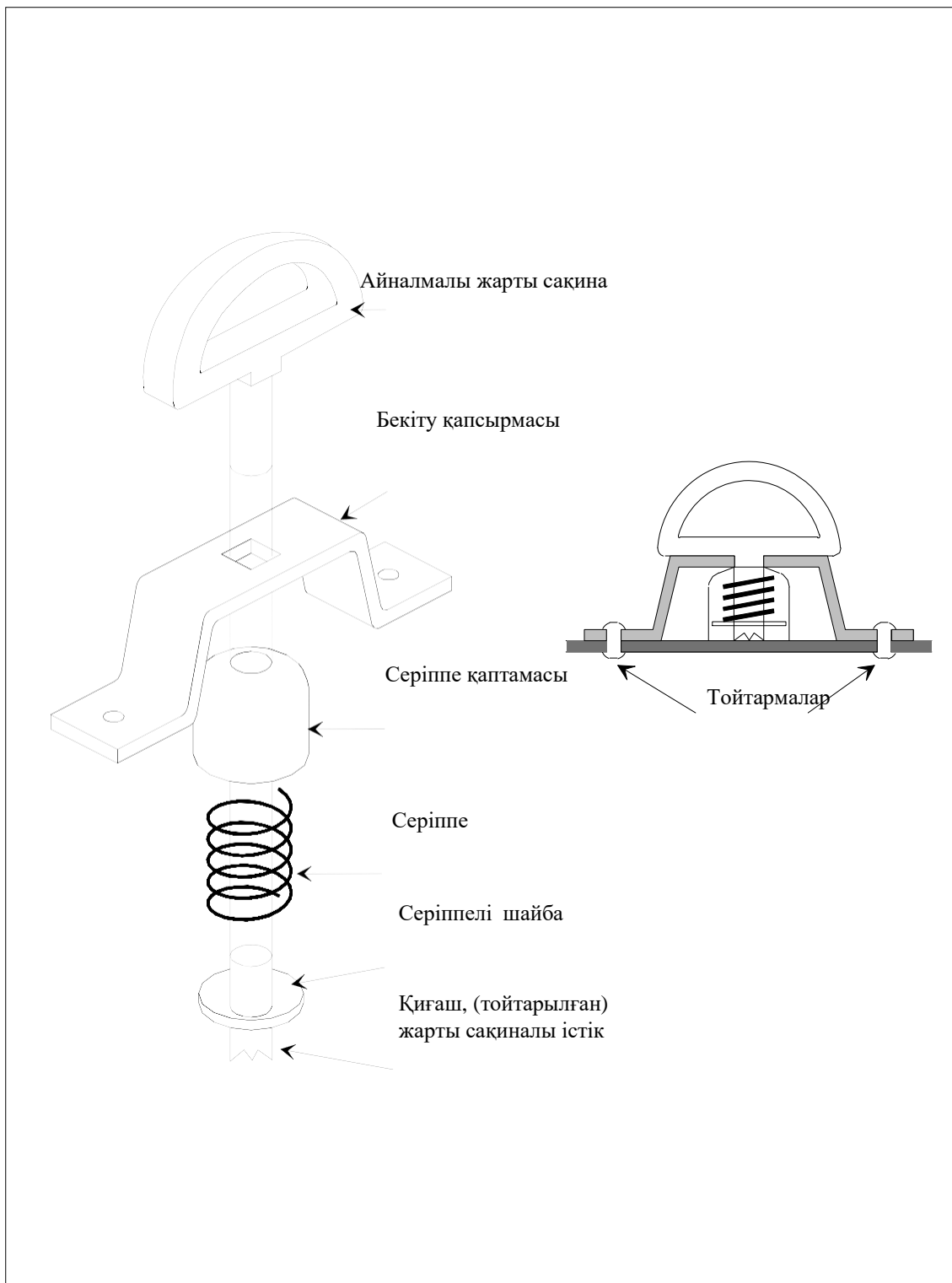
2-СУРЕТ

СЫРҒЫМАЛЫ САҚИНАЛАРЫ БАР БРЕЗЕНТПЕН ЖАБЫЛҒАН КӨЛІК ҚҰРАЛДАРЫ

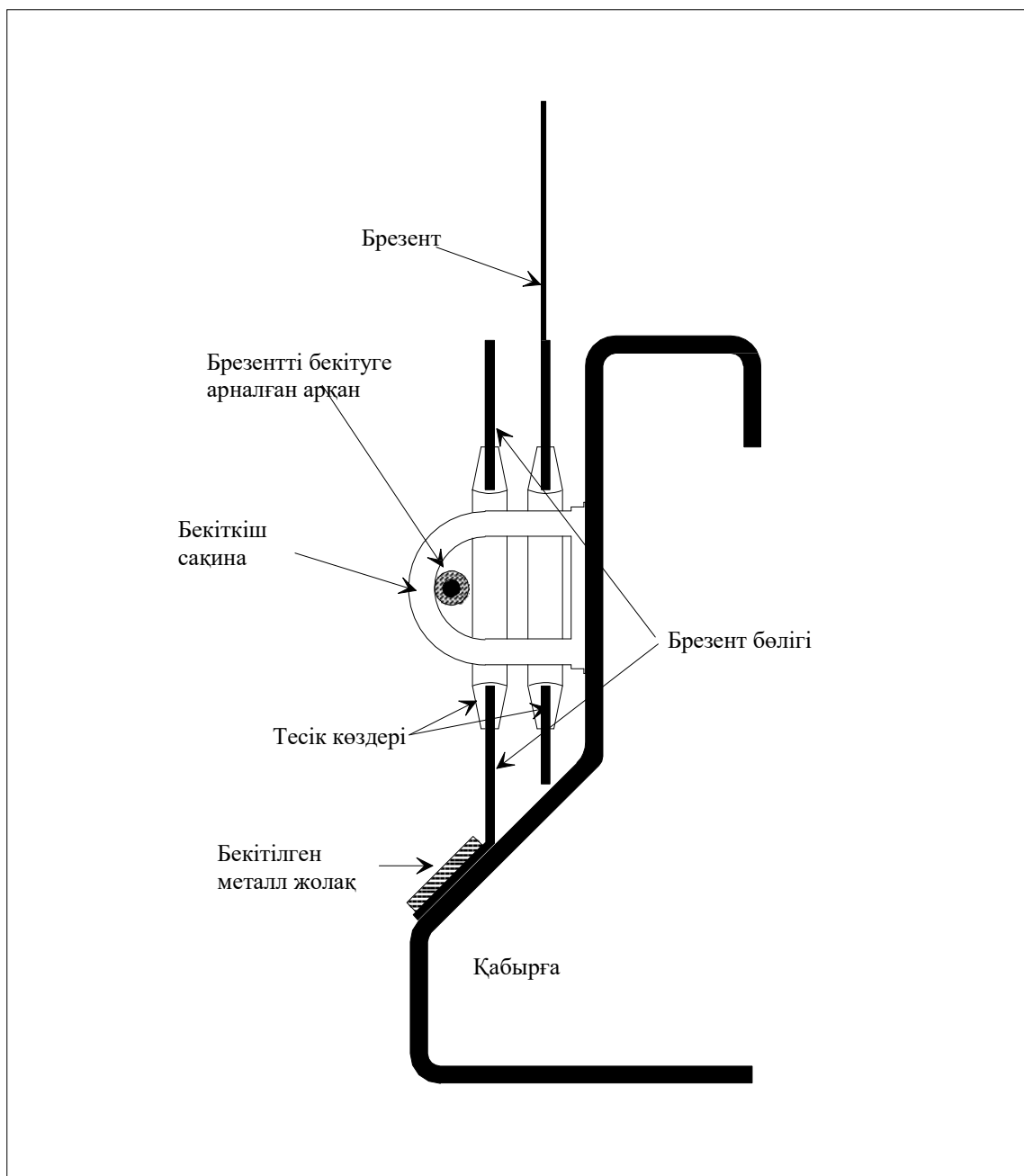
2а-суреті

АЙНАЛМАЛЫ САҚИНАНЫҢ ҮЛГІСІ (ЖАРТЫ САҚИНА)

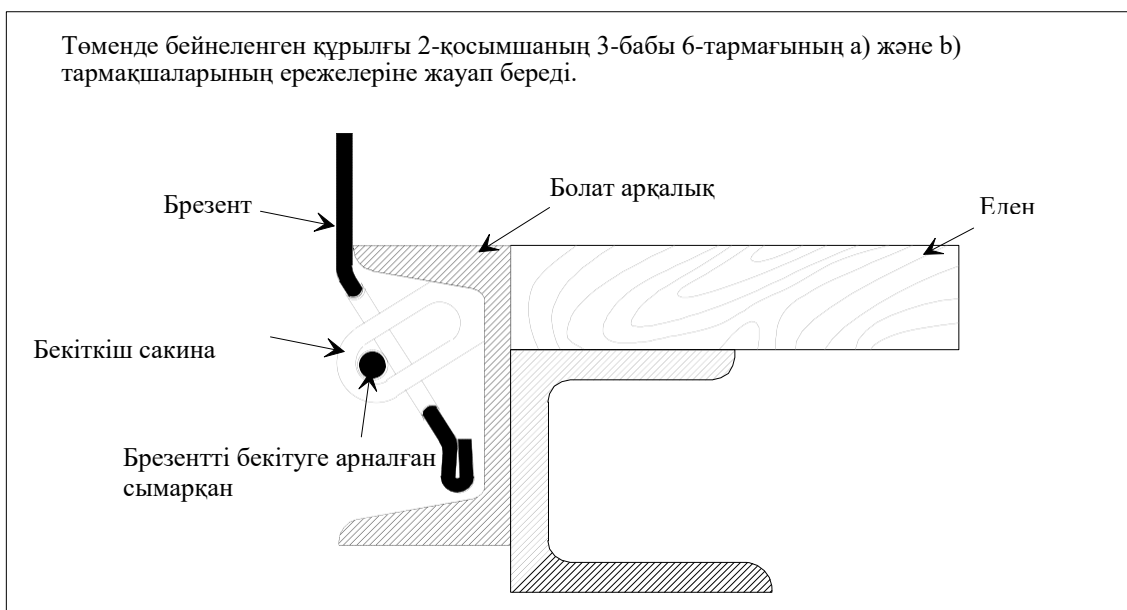

3-СУРЕТ**БРЕЗЕНТТІ КӨЛІК ҚҰРАЛЫНА БЕКІТУГЕ АРНАЛҒАН ҚҰРЫЛҒЫНЫҢ
ҮЛГІСІ**

Төменде бейнеленген құрылғы 2-қосымшаның 3-бабы 11 а)-тармағының соңғы абзацының ережелеріне сәйкес келеді. Ол сондай-ақ 2-қосымшаның 3-бабы 6-тармағының а) және б)-тармақшаларының ережелеріне сай келеді.
(ECE/TRANS/17/Amend.17; 1994 жылғы 1 қазанда күшіне енді)

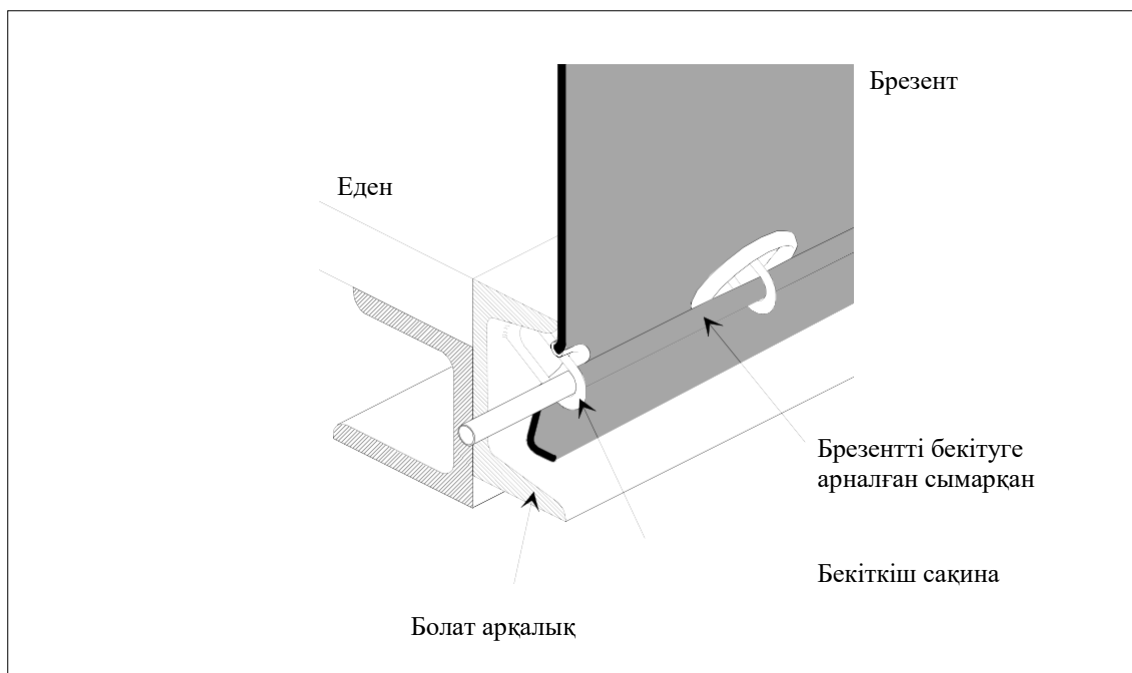

4-сурет**ЖАБЫНДЫ БЕКІТУГЕ АРНАЛҒАН ҚҰРЫЛҒЫ***Түсініктемелер*

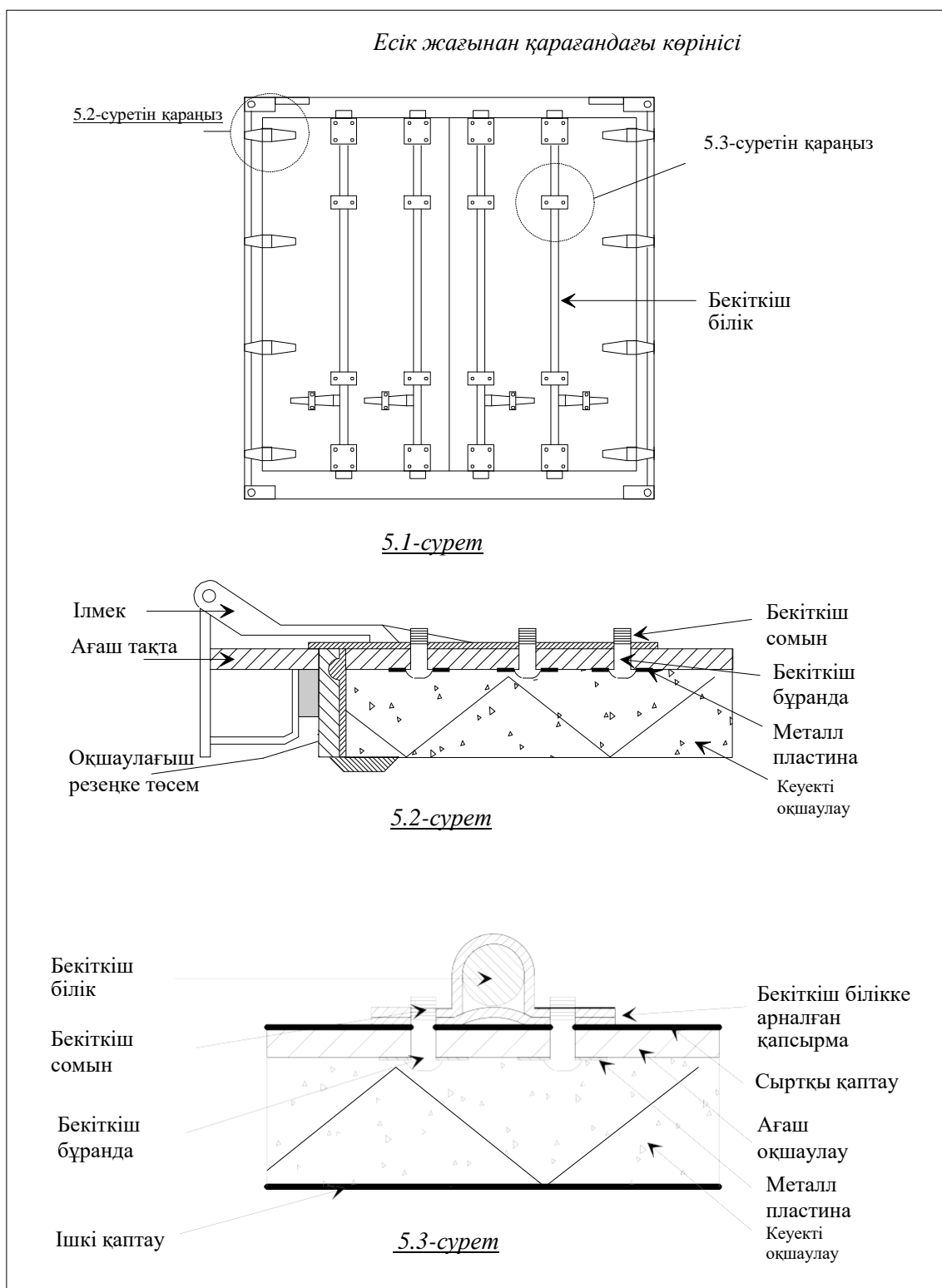
Төмендегі суретте 2-қосымшаның 3-бабы 6-тармағының а) және б) тармақшаларына сәйкес жабынды бекітуге арналған құрылғы бейнеленген.

(TRANS/WP.30/147, 32-тармақ)

5-сурет

**ИЗОТЕРМИЯЛЫҚ ҚҰРЫЛЫМНЫҢ ЕСІКТІҢ ІШКІ ЖАҒЫНА
БЕКІТІЛГЕН БЕКІТКІШТІҢ ҮЛГІСІ**

7-қосымша**КОНТЕЙНЕРЛЕРГЕ РҰҚСАТ ЕТУГЕ ҚАТЫСТЫ ҚОСЫМША****1-бөлім****КЕДЕНДІК МӨРЛЕРМЕН ЖӘНЕ ПЛОМБАЛАРМЕН ХАЛЫҚАРАЛЫҚ
ТАСЫМАЛДАРҒА РҰҚСАТ ЕТІЛУІ МҮМКІН КОНТЕЙНЕРЛЕРГЕ
ҚОЛДАНЫЛАТЫН ТЕХНИКАЛЫҚ ШАРТТАРҒА ҚАТЫСТЫ ЕРЕЖЕЛЕР****Түсіндірме жазбалар**

Осы Конвенцияға 6-қосымшада келтірілген 2-қосымшаға түсіндірме жазбалар осы Конвенцияның ережелерін орындау үшін кедендік мөрлермен және пломбалармен тасымалдауға рұқсат етілген контейнерлерге тиісті өзгерістермен қолданылады.

1-бап**Негізгі принциптері**

Кедендік мөрлермен және пломбалармен жүктерді халықаралық тасымалдауға осындай жолмен құрастырылған және жабдықталған контейнерлер ғана рұқсат етіледі:

- a) жүктер контейнердің мөрленген бөлігінен алынбауы немесе онда кедендік мөрлер мен пломбалардың бұзылуының немесе бүлінуінің көрінетін іздерін қалдырмай тиелмеуі үшін;
- b) кедендік мөрлер мен пломбалар қарапайым және сенімді түрде салынуы үшін;
- c) олардың жүктерді жасыратын жасырын орындары болмауы үшін;
- d) жүктерді орналастыруға болатын барлық орындар кедендік тексеру үшін оңай қол жетімді болуы үшін.

1-бапқа түсініктеме***Контейнерлердегі таңбалау***

Контейнерлердің қабырғаларынан немесе брезентінен алынуы мүмкін емес жазулар, трафареттер, жарық шағылыстырғыш материалдан жасалған жолақтар және оларға ұқсас басқа да белгілер, егер олар анық ажыратылатын болып қалуы тиіс қабырға немесе брезент құрылымын жаппаса, рұқсат етіледі.

*Контейнердегі тесіктерді жасыруы мүмкін жапсырмалар мен оларға ұқсас басқа да белгілерді пайдалануға жол берілмейді.
(TRANS/GE.30/57, 45-тармақ; TRANS/WP.30/141, 35-тармақ;
TRANS/WP.30/AC.2/31, 3-қосымша)*

2-бап

Контейнерлердің конструкциясы

1. Осы Ережелердің 1-бабының талаптарын қанағаттандыру үшін:

- a) контейнердің құрамдас элементтері (қабырғалар, еден, есіктер, төбе, тіреулер, жақтаулар, көлденең элементтер және т.б.) сырттан алынбайтын және көрінетін із қалдырмай қайтадан орнына қоюға болмайтын құрылғылардың көмегімен немесе көрінетін із қалдырмай өзгертуге болмайтын конструкцияны қамтамасыз ететін әдістердің көмегімен қосылуы тиіс. Қабырғалар, едендер, есіктер мен төбелер әртүрлі материалдардан жасалған кезде, олар бірдей талаптарға сай және жеткілікті берік болуы керек.
- b) есіктер мен жабудың өзге де жүйелері (бекітпе крандарын, лаздардың төбелерінен өтетін тесік, ернекектерді және т.б. қоса алғанда) кедендік мөрлер мен пломбалар салынуы мүмкін құрылғысы болуы тиіс. Бұл құрал оны сыртынан алып тастауға және көрінетін із қалдырмай қайтадан орнына қоюға болмайтындай және есіктер мен бекіткіш құрылғылар кедендік мөрлер мен пломбаларды бұзбай ашылмайтындай болуы тиіс. Соңғылары тиісті түрде қорғалуы керек. Ашылатын төбелерді жасау рұқсат етіледі;

2-баптың 1 b)-тармағына түсініктеме

Контейнерлердегі кедендік мөрлер мен пломбаларды қорғау

Осы Конвенция кедендік мөрлер мен пломбаларды қорғау үшін қандай да бір арнайы талаптарды көздемейтіндіктен, не мұндай пломбаларды арнайы қорғау құрылғысымен қорғауға болады, не есіктің конструкциясы жүктерді тасымалдау кезінде кедендік мөрлер мен пломбалардың кездейсоқ бүліну мүмкіндігін болдырмауы тиіс.

(TRANS/GE.30/17, 93-тармақ)

- с) желдету және дренаж саңылаулары контейнердің ішіне кіруге кедергі келтіретін құрылғымен жабдықталуы тиіс. Бұл құрылғы оны сыртынан алып тастауға және көрінетін із қалдырмай, орнына қоюға болмайтын құрылым болуы керек.**

2-баптың 1 с)-тармағына түсініктеме

Контейнерлердегі желдеткіш саңылаулар

Желдеткіш саңылауларының мөлшері 400 мм-ден аспауы тиіс, кеден органы оған желдеткіш саңылаулары 400 мм-ден асатын контейнерді ұсынған кезде, барлық қалған талаптар сақталған жағдайда, мұндай контейнерді тасымалдауға рұқсат ете алады. (TRANS/GE.30/14, 102-тармақ; TRANS/WP.30/143, 36 және 37-тармақтар)

2. Осы Ережелердің 1-бабы с) тармақшасының ережелеріне қарамастан, практикалық пайымдаулар бойынша қуыс кеңістіктерді (мысалы, қос қабырғаның құрамдас бөліктері арасында) қамтуы тиіс контейнердің құрамдас элементтерінің болуына рұқсат етіледі). Бұл кеңістікті жүктерді жасыру үшін пайдалануға болмайды:

- і) ішкі қаптама контейнерді еденнен төбеге дейін оның барлық биіктігіне дейін жауып тұрған жағдайда немесе қаптама мен сыртқы қабырға арасындағы кеңістік толығымен жабылған жағдайда - ішкі қаптама оны алып тастауға және көрінетін із қалдырмай орнына қоюға болмайтындай етіп бекітілуін қамтамасыз ету қажет; және**

- ii) қаптама контейнерді оның барлық биіктігіне дейін жаппаған жағдайда және қаптама мен сыртқы қабырға арасындағы кеңістік толығымен жабылмаған жағдайда, және контейнер конструкциясында қуыс кеңістіктер болған барлық басқа жағдайларда - көрсетілген кеңістіктер санының минимумға дейін шектелуін және бұл кеңістіктердің кедендік бақылау үшін оңай қол жетімді болуын қамтамасыз ету қажет.
(ECE/TRANS/17/Amend.8, 1987 жылғы 1 тамызда күшіне енді)

2-баптың 2-тармағына түсініктеме

Қуыс құрылымдық компоненттерді жою

Жаңа контейнерлер конструкциясындағы қуыс арқалықтар сияқты контейнерлердің қуыс құрылымдық компоненттерінің саны минимумға дейін шектелуі тиіс және олар мүмкіндігінше ашық бейіндегі арқалықтарды пайдалану арқылы біртіндеп жойылуы тиіс. Егер құрылымдық себептер бойынша контейнерлерде қуыс құрылымдық компоненттер болса, онда кеден органдарының осындай қуыс компоненттерді қарап шығуын жеңілдетуге арналған тесіктерді пайдалануға жол беріледі. Мұндай қарау саңылауларының болуы туралы белгі контейнерлерге рұқсат беру туралы куәлікте II үлгінің 9-тармағында немесе III үлгінің 7-тармағында (Конвенцияға 7-қосымшаның II бөлігі) жасалады. (TRANS/WP.30/151, 33-37-тармақтар; TRANS/WP.30/AC.2/33, 7-қосымша)

3. Конвенцияға 6-қосымшаның 0.1 j)-түсіндірме жазбасында айқындалғандай, олар жеткілікті берік материалдардан дайындалған және көрінетін іздерді қалдырмай, оларды сыртқа шығару немесе ауыстыру мүмкін болмаған жағдайда, алмалы-салмалы шанақтарда терезелердің болуына жол беріледі. Дегенмен, шыныны пайдалануға жол берілуі мүмкін, алайда сынықсыз, ал өзге шыныны пайдаланған жағдайда терезелер сыртынан бөлшектеуге болмайтын берік бекітілген металл тормен жабдықталуы тиіс; тордағы ұяшықтардың мөлшері 10 мм-ден аспауы тиіс. Конвенцияның 1 j) - бабында айқындалған, конвенцияға 6-қосымшаның 0.1 j)-түсіндірме жазбасында айқындалғандай алмалы-салмалы шанақтарға жатпайтын контейнерлерде терезелердің болуына жол берілмейді.
(ECE/TRANS/17/Amend.17 , 1994 жылғы 1 қазанда күшіне енді)

3-бап

Жиналмалы және бөлшектелетін контейнерлер

Жиналмалы немесе бөлшектенетін контейнерлер Осы Ереженің 1 және 2-баптарының ережелеріне жауап беруі тиіс; бұдан басқа, олардың контейнерді жинағаннан кейін әртүрлі бөліктерді бекітетін құрылғылары болуы тиіс. Бұл бекіткіш құрылғылар, егер олар жиналған контейнердің сыртқы жағында орналасқан болса, оларға кедендік мөрлер мен пломбаларды қоюға болатындай конструкцияда болуы тиіс.

4-бап

Брезентпен жабылған контейнерлер

1. Осы Ережелердің 1, 2 және 3-баптарының ережелері брезентпен жабылған контейнерлерге оларға қандай дәрежеде қолданылуы мүмкін болса, сондай шамада қолданылады. Бұдан басқа, бұл контейнерлер осы баптың ережелеріне жауап беруге тиіс.

2. Брезент берік кенептен немесе созылмайтын, жеткілікті берік, пластиктен немесе резеңкеленген матамен қапталып жасалуы керек. Брезент жарамды күйде болуы және жабуға арналған құралды бекіту бойынша көзге көрінетін із қалдырмай жүкке қол жеткізу мүмкін болмайтындай етіп жасалуы тиіс.

3. Егер брезент бірнеше кесектен жасалған болса, бұл кесектердің шеттері бір-біріне бүгіліп, бір-бірінен кемінде 15 мм қашықтықта орналасқан екі тігіспен тігілуі тиіс. Бұл тігістер осы Ережелерге қоса берілген 1-суретте көрсетілгендей жасалуы тиіс; алайда, егер брезенттің кейбір бөліктерінде (мысалы, қайырмалы шеттерінде және күшейтілген бұрыштарда) жолақтарды көрсетілген тәсілмен қосу мүмкін болмаса, брезенттің жоғарғы бөлігінің шетін майыстыру және жолақтарды осы Ережелерге қоса берілген 2-суретте көрсетілгендей тігу жеткілікті. Тігістердің бірі тек ішінен көрінуі керек, ал осы тігіс үшін қолданылатын жіптің түсі брезенттің түсінен, сондай-ақ басқа тігіс үшін қолданылатын жіптің түсінен өзгеше болуы керек. Барлық тігістер машинада тігілуі керек.

4. Егер брезент пластмассамен жабылған матаның бірнеше кесегінен тұрса, бұл кесектер осы Ережелерге қоса берілген 3-суретке сәйкес дәнекерлеу арқылы да жалғануы мүмкін. Әр бөліктің шеті басқа бөліктің шетін кемінде 15 мм жабуы керек. Кесектердің қосылуы осы енге сәйкес келуі керек. Қосылыстың сыртқы шеті сол дәнекерлеу тәсілімен жапсырылатын ені кемінде 7 мм пластмассадан жасалған жолақпен жабылуы тиіс. Бұл жолақта, сондай-ақ оның әр жағында, ені кемінде 3 мм, біркелкі айқын рельеф мөртаңбалауы керек. Дәнекерлеу кесектерді ажыратпайтын және көрінетін із қалдырмай қайтадан қосыла алмайтындай етіп жасалады.

4-баптың 4-тармағына түсініктемелер

Пластмассадан жасалған жолақ

Пластикалық жолақтың міндетті болуы туралы талап өте маңызды, сондықтан оларды елемеуге болмайды.

(TRANS/GE.30/17, 99-тармақ; TRANS/WP.30/141, 35-тармақ; TRANS/WP.30/AC.2/31, 3-қосымша)

Брезент шеттерінің қабаттасуы

Кедендік қауіпсіздік мақсаттары үшін брезент жиектерінің қабаттасуға қосылу ені кемінде 15 мм жеткілікті болып табылатындығына қарамастан, қабаттасу ені 20 мм және одан да көп болуы мүмкін, оның қажеттілігі брезент қандай материалдан жасалғанына және оны дәнекерлеу әдісіне байланысты техникалық себептерге байланысты болуы мүмкін.

(TRANS/WP.30/162, 64 және 65-тармақтар; TRANS/WP.30/AC.2/37, 6-қосымша)

Брезент кесектерін дәнекерлеу әдістері

Егер олар Конвенцияға 2-қосымшаның ережелеріне сәйкес қолданылса, кедендік тұрғыдан қауіпсіз деп танылатын брезент кесектерін дәнекерлеу әдістеріне брезент дәнекерлеуі жоғары температура көмегімен жүргізілгенде "дәнекерлеудің жылу әдісі" және брезент дәнекерлеуі жоғары жиілік пен қысым көмегімен жүргізілгенде "жоғары жиілікті дәнекерлеу әдісі" жатады.

(TRANS/WP.30/162, 64 және 65-тармақтар; TRANS/WP.30/AC.2/37, 6-қосымша)

5. Жөндеу осы Ережелерге қоса берілген 4-суретте көрсетілген тәсілмен жүргізіледі; тігілетін жиектер бір-біріне бүгіліп, бір-бірінен кемінде 15 мм қашықтықта тұрған айқын көрінетін екі тігіспен жалғануы тиіс; ішінен көрінетін жіптің түсі сыртынан көрінетін жіптің түсінен және брезенттің өзінің түсінен ерекшеленуі тиіс; барлық тігістер машинамен тігілуі тиіс. Шеттерінде зақымдалған брезент зақымдалған бөлікті жамаумен ауыстыру арқылы жөнделген жағдайларда, тігіс осы баптың 3-тармағының ережелеріне және осы Ережелерге қоса берілген 1-суретке сәйкес тігілуі мүмкін. Пластмассамен жабылған матадан жасалған брезентті жөндеу осы баптың 4-тармағында сипатталған әдіске сәйкес жүргізілуі мүмкін, бірақ бұл жағдайда пластмасса лента брезенттің екі жағына, ал жамылғы брезенттің ішкі жағына салынуы тиіс.
(ECE/TRANS/17/Amend.8, 1987 жылғы 1 тамызда күшіне енді.)

4-баптың 5-тармағына түсініктемелер

Пластмассамен жабылған матадан жасалған брезентті жөндеу

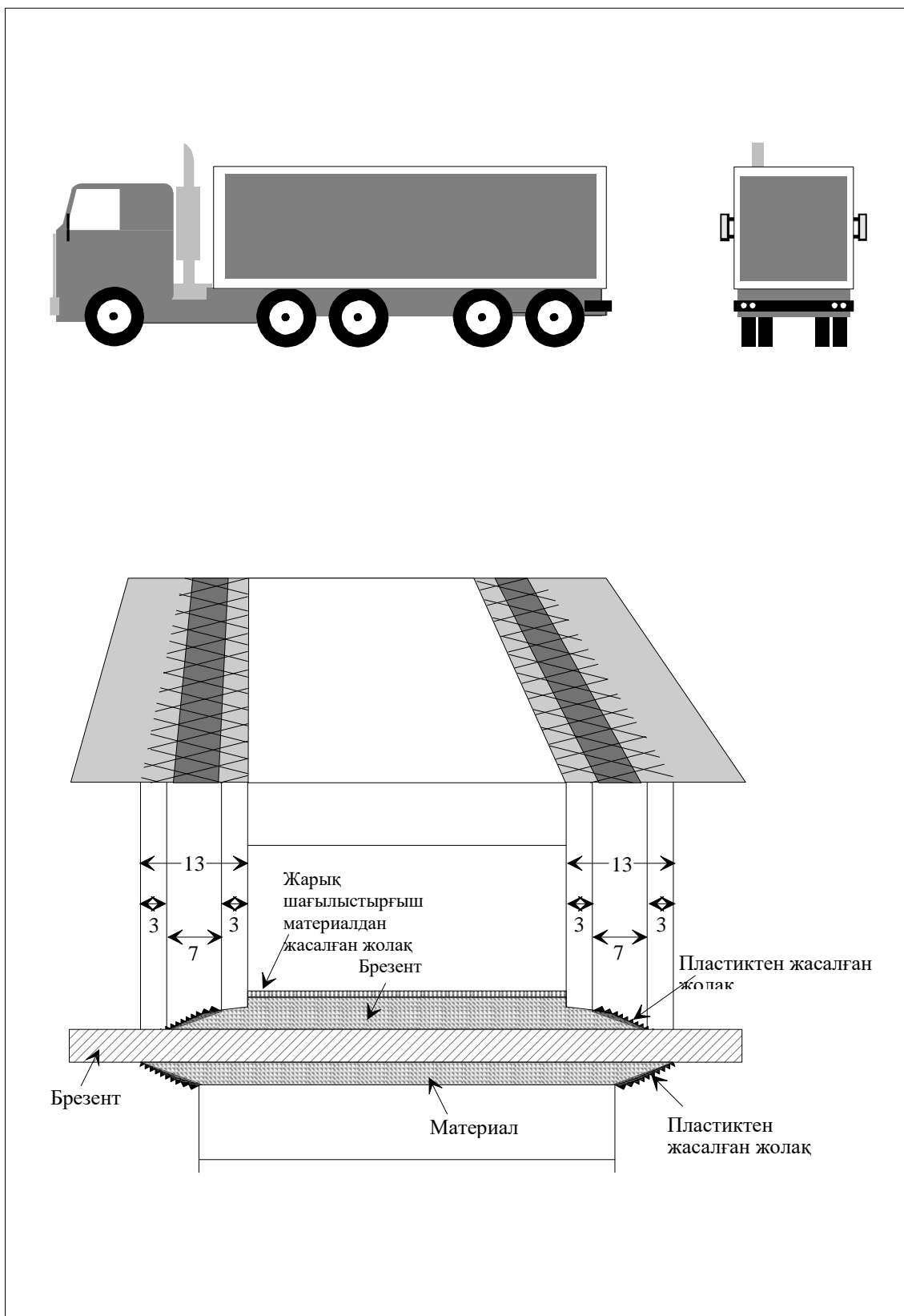
Мұндай брезентті жөндеу үшін келесі әдісті қолдануға рұқсат етіледі. Жамауды дәнекерлеу үшін температура мен қысымның әсерінен балқытылған винил қолданылады. Пластикалық өрнектелген материалдың жолағы брезенттің екі жағындағы жамылғы жиектеріне қолданылады.

(TRANS/GE.30/6, 40-тармақ; TRANS/GE.30/GRCC/4, 33-тармақ; TRANS/WP.30/141, 35-тармақ; TRANS/WP.30/AC.2/31, 3-қосымша)

Жарық шағылыстырғыш материалдан жасалған жолақтар

Брезент құрылымын жабатын және алынуы мүмкін жарық шағылыстырғыш материалдан жасалған жолақтар, егер олар пластмассамен жабылған матадан жасалған брезентке толық дәнекерленген болса және Конвенцияға 2-қосымшаның 3-бабы 5-тармағының талаптарына сәйкес бекітілген болса, рұқсат етіледі (төмендегі суретті қараңыз).

(TRANS/WP.30/151, 40-тармақ)

6. Брезент контейнерге осы Ережелердің 1 а) және б)-баптарында баяндалған шарттарға дәл сәйкестікте бекітілуі тиіс. Ол үшін келесі жүйелерді пайдалануға болады:

а) брезент келесілердің көмегімен бекітілуі мүмкін:

i) контейнерге бекітілген металл сақиналар,

ii) брезенттің шетіндегі тесік көзі және,

iii) көрінбейтін жабынның үстіндегі сақиналар арқылы өтетін сымарқан немесе кабель сыртқы жағынан бүкіл ұзындығы бойынша.

Брезент контейнердің қатты бөлігін бекіту сақиналарының ортасынан өлшенген ені кемінде 250 мм-ге жабуы тиіс, егер тек жүйе контейнердің конструкциясы өзі жүктерге қол жеткізуге кедергі келтірмесе.

4-баптың 6 а)-тармағына түсіндірме жазба

Кедендік тұрғыдан қолайлы брезентті контейнердің бұрыштық фитингтеріне бекіту жүйесінің үлгісі 7-қосымшаның III бөлігіне қоса берілген суретте көрсетілген.

б) Егер брезент шеттерінің бірінің контейнерге бітеу бекітілуін қамтамасыз ету қажет болса, онда екі беті де саңылаусыз жалғануы және берік бөлшектердің көмегімен ұсталуы тиіс.

**с) Егер брезентті бекіту жүйесі пайдаланылса, онда жабық күйде ол брезенттің контейнердің сыртқы бетіне тұйық жанасуын қамтамасыз етуі тиіс (мысал ретінде 6-суретті қараңыз).
(ECE/TRANS/17/Amend.8, 1987 жылғы 1 тамызда күшіне енді)**

**7. Брезент тиісті конструкциямен (тіреулермен, бүйір жақтарымен, аркалармен, көлденең тіректермен және т.б.) ұсталуы тиіс.
(ECE/TRANS/17/Amend.8, 1987 жылғы 1 тамызда күшіне енді)**

4-баптың 7-тармағына түсініктеме

Брезентті ұстап тұратын тіректер

Брезентті қолдайтын доғалар кейде қуыс болады және оларды жүкті жасыру үшін пайдалануға болады. Алайда, контейнердің көптеген басқа бөліктері сияқты, оларды әрқашан тексеруге болады. Мұндай жағдайларда қуыс доғаларды қолдануға рұқсат етіледі. (TRANS/GE.30/14, 90-тармақ; TRANS/GE.30/12, 100 және 101 - тармақтар; TRANS/GE.30/6, 41-тармақ; TRANS/WP.30/141, 35-тармақ; TRANS/WP.30/AC.2/31, 3-қосымша)

8. Сақиналар мен көзшелер арасындағы қашықтық 200 мм-ден аспауы керек. Алайда, сақиналар мен көзшелер арасындағы бұл қашықтық үлкен болуы мүмкін, бірақ егер контейнер мен брезенттің дизайны контейнерге рұқсат етілуі толығымен болдырмаса, тіректің екі жағынан 300 мм-ден аспауы керек. Көзшелер қатты болуы керек. (ECE/TRANS/17/Amend.8, 1987 жылғы 1 тамызда күшіне енді).
9. Бекіткіштердің мынадай түрлері қолданылуы тиіс:
- a) диаметрі кемінде 3 мм болат сымарқан; немесе,
  - b) мөлдір созылмайтын пластмасса қабыққа салынған диаметрі кемінде 8 мм кендір немесе сизальдан жасалған арқан; немесе
  - c) ішінде талшықты-оптикалық жіптерден тұратын сымарқан, болат корпусың спиральымен бұралған, мөлдір, созылмайтын пластикалық қабыққа салынған; немесе
  - d) арқанның диаметрі (егер бар болса, мөлдір қабықты есепке алмағанда) кемінде 3 мм болған жағдайда, өзегін толық жабатын болат сымнан жасалған кемінде төрт стренгпен оралған тоқыма сымы бар сымарқан.

Осы баптың 9 а) немесе d)-тармағына сәйкес келетін сымарқандар пластмассадан жасалған мөлдір, созылмайтын қабықтан тұруы мүмкін.

Брезент рамаға осы баптың 6 а) тармағының талаптарына жауап беретін қандай да бір конструкцияда бекітілуі тиіс жағдайларда бекіту ретінде белбеу пайдаланылуы мүмкін (мұндай конструкцияның мысалы осы қосымшаға 7-суретте келтірілген). Белдіктің өзі материалға, өлшемдерге және пішінге қатысты 11 а) iii) тармақтың нұсқамаларына жауап беруі тиіс. (ECE/TRANS/17/Amend.11, 1989 жылғы 1 тамызда күшіне енді; ECE/TRANS/17/Amend.17, 1994 жылғы 1 қазанда күшіне енді; ECE/TRANS/17/Amend.25, 2005 жылғы 1 қазанда күшіне енді)

4-баптың 9-тармағына түсініктеме

Бекітпелік арқан

Брезентті контейнердің жақтауына бекіту қажет болған жағдайда, белдіктердің орнына екі бөліктен тұратын арқан қолдануға болады.

(TRANS/WP.30/125, 33-тармақ; ECE/TRANS/WP.30/232, 34 - тармақ және қосымша; ECE/TRANS/WP.30/AC.2/91, 24-тармақ)

10. Әрбір сымарқан немесе арқан бір бөліктен тұруы керек және екі ұшында металл ұштары болуы керек. Кеден мөрлері мен пломбаларына арналған жіптің немесе лентаның әрбір металл ұшы арқылы бұрау мүмкіндігі қамтамасыз етілуі тиіс. Осы баптың 9 а), b) және d)-тармақтарының ережелеріне сәйкес сымарқандардың әрбір ұшын бекітуге арналған құрал сымарқан немесе арқан арқылы өтетін және ол арқылы кедендік мөрлер мен пломбаларға арналған жіп немесе лента тартылуы мүмкін қуыс тойтарманы қамтуы тиіс. Осы баптың 9 а), b) және d)-тармақтарының ережелеріне сәйкес сымарқандардың әрбір ұшын бекітуге арналған құрал сымарқан немесе арқан арқылы өтетін және ол арқылы кедендік мөрлер мен пломбаларға арналған жіп немесе лента тартылуы мүмкін қуыс тойтарманы қамтуы тиіс. Сымарқан немесе арқан қалуға тиіс көрінетін екі жақтың қуыс тойтармалар үшін көз жеткізу сол, олар шын мәнінде тұрады бір кесек (осы Ережеге қоса тіркелген 5-суретті қараңыз). Сымарқан немесе арқан көрініп тұруы тиіс, екі жағынан қуыс тойтармалар үшін көз жеткізу сол, олар шын мәнінде тұрады бір кесек (осы Ережеге қоса тіркелген 5-суретті қараңыз). (ECE/TRANS/17/Amend.25, 2005 жылғы 1 қазанда күшіне енді)

11. Брезентте тиеу және түсіру үшін пайдаланылатын терезелер бар жерлерде брезенттің екі шеті бір-біріне жалғанады. Ол үшін келесі жүйені пайдалануға болады:

a) брезенттің екі шеті де тиісінше жабылуы тиіс.

Олар сондай-ақ келесілердің көмегімен бекітілуі керек:

i) осы баптың 3 және 4-тармақтарының ережелеріне сәйкес тігілген немесе дәнекерленген қайырмалы етектері;

ii) осы баптың 8-тармағының шарттарына сай келетін шығыршықтар мен көзшелер; шығыршықтар металдан жасалуы тиіс; және

- iii) ені 20 мм-ден кем емес және қалыңдығы 3 мм-ден кем емес, шығыршық (сақина) арқылы өтетін және брезенттің екі шеті мен қайырмалы жабынын жалғайтын, тиісті созылмайтын материалдың тұтас кесегінен жасалған белбеу; белбеу брезенттің ішкі жағына бекітіледі және оның, немесе:

осы баптың 9-тармағында аталған сымарқанды немесе арқанды өткізуге арналған көзше, немесе

осы баптың 6-тармағында аталған металл шығыршыққа (сақинаға) бекітілуі және осы баптың 9-тармағында аталған сымарқанды немесе арқанның көмегімен бекітілуі мүмкін көзше.

Егер арнайы құрылғы болса, мысалы, көзге көрінетін із қалдырмай контейнерге кіруге кедергі келтіретін қорғаныс бөлімі болса, қайырмалы етегі қажет емес. Жылжымалы еден жабыны бар контейнерлер үшін қайырмалы етегі қажет емес.
(ECE/TRANS/17/Amend.14, 1992 жылғы 1 тамызда күшіне енді;
ECE/TRANS/17/Amend.20, 2001 жылғы 12 маусымда күшіне енді)

- b) Брезенттегі жабылатын терезелердің арнайы жүйесі контейнер жабылғаннан және мөрленгеннен кейін брезент жиектерінің тығыз жабылуын қамтамасыз етеді. Жүйеде осы баптың 6-тармағында аталған металл шығыршық өтетін тесік болады және осы баптың 9-тармағында аталған сымарқанның немесе арқанның көмегімен бекітіледі. Мұндай жүйе осы қосымшадағы 8-суретте келтірілген.
(ECE/TRANS./17/Amend.14, 1992 жылғы 1 тамызда күшіне енді)

12. Контейнерге қойылатын тану белгілері және осы қосымшаның екінші бөлігінде көзделген рұқсат етілгені туралы тақтайша ешбір жағдайда брезентпен жабылмауы тиіс.

5-бап

Жылжымалы еден жабындары бар контейнерлер

1. Осы Ережелердің 1, 2, 3 және 4-баптарының ережелері жылжымалы еден жабындары бар контейнерлерге оларға қолданылуы мүмкін шамада қолданылады. Бұдан басқа, бұл контейнерлер осы баптың ережелеріне сәйкес келуге тиіс.

2. Жылжымалы еден жабындары, еден, есіктер және контейнердің барлық басқа да құрамдас бөліктері не осы Ережелердің 4-бабының 6, 8, 9 және 11-тармақтарында қамтылған талаптарға не төмендегі і) - vi)-тармақшаларда жазылған талаптарға жауап беруі тиіс.

- i) Жылжымалы еден жабындары, еден, есіктер және контейнердің барлық басқа құрамдас бөліктері сыртқы жағынан алынбайтын және көрінетін із қалдырмай қайтадан орнына қоюға болмайтын құрылғылардың көмегімен не көрінетін із қалдырмай өзгертуге болмайтын конструкцияны қамтамасыз ететін әдістердің көмегімен жалғануы тиіс.
- ii) Еденнің үстіңгі жағынан контейнердің қатты бөліктерін керме баулар арасындағы нақты қашықтықтың кемінде 1/4 жабуы тиіс. Еден жабыны төменнен контейнердің қатты бөліктерін кемінде 50 мм жабуы тиіс. Контейнер кедендік мақсаттар үшін жабылған және мөрленген кезде контейнердің қуыс және қатты бөліктері арасындағы көлденең саңылау кез келген жерде контейнердің бойлық осіне перпендикуляр бойынша 10 мм-ден аспауы тиіс.
- iii) Жылжымалы еден жабынының бағыттаушы элементі, жылжымалы еден жабынды тарту құрылғысы және басқа да жылжымалы бөліктер кедендік пломбалармен жабылған және мөрленген есіктер және басқа да жылжымалы бөліктер көрінетін із қалдырмай сыртынан ашылмайтындай немесе жабылмайтындай етіп жалғануы тиіс. Жылжымалы еден жабынының бағыттаушы элементі, жылжымалы еден жабынды тарту құрылғысы және басқа да жылжымалы бөліктер бекіткіш құрылғыларды жапқаннан кейін көрінетін із қалдырмай контейнерге кіру мүмкіндігін болдырмайтындай етіп жалғануы тиіс. Осындай конструкция жүйесінің үлгісі осы Ережелерге қоса берілген 9-суретте көрсетілген.
- iv) Көлік құралының қатты бөліктеріндегі кеден мақсаттары үшін пайдаланылатын сақиналардың арасындағы көлденең қашықтық 200 мм-ден аспауы тиіс. Сонымен бірге, бұл қашықтық үлкен болуы мүмкін, бірақ егер көлік құралының құрылымы мен едені жүк бөліміне кіруді толығымен алып тастайтындай болса, тіректің кез келген жағындағы сақиналар арасында 300 мм-ден аспауы керек. Кез келген жағдайда жоғарыдағы ii) тармақшада жазылған шарттар сақталуға тиіс.
- v) Керме белдіктер арасындағы қашықтық 600 мм-ден аспауы тиіс.

- vi) Еден көлік құралының қатты бөліктеріне бекіту үшін пайдаланылатын бекітпелердің түрлері осы Ережелердің 3-бабының 9-тармағында көзделген талаптарға жауап беруі тиіс. (ECE/TRANS/17/Amend.33, 2017 жылғы 1 қаңтарда күшіне енді)

6-бап

Жабық брезентпен жылжымалы төбесі бар контейнерлер.

1. Осы Ережелердің 1, 2, 3, 4 және 5-баптарының ережелері оларға қолданылуы мүмкін шамада брезентпен жабылған жылжымалы төбесі бар контейнерлерге қолданылады. Бұдан басқа, бұл контейнерлер осы баптың ережелеріне сәйкес келуге тиіс.

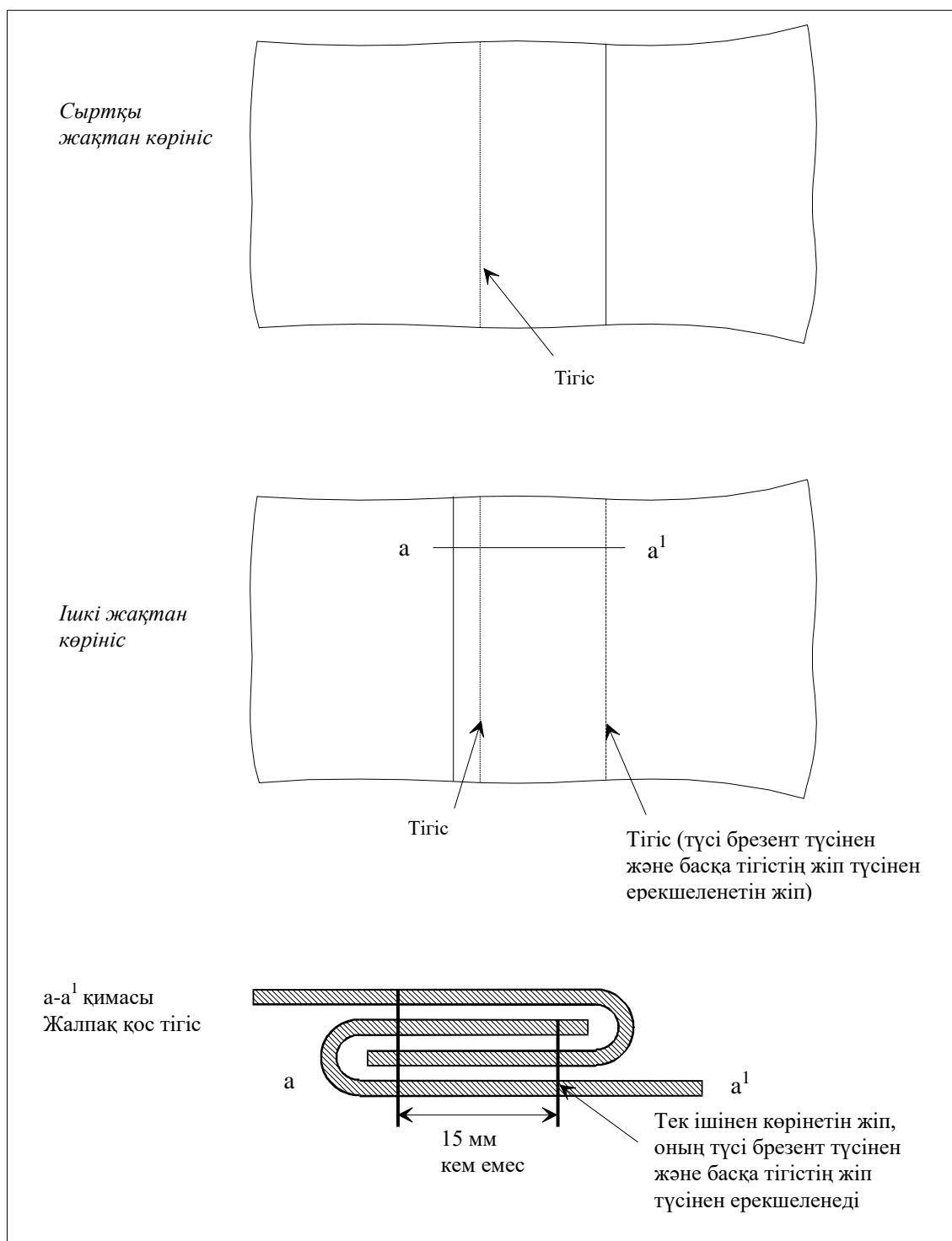
2. Брезентпен жабылған жылжымалы төбе төмендегі I)–iii) тармақшаларда баяндалған талаптарға жауап беруі тиіс.

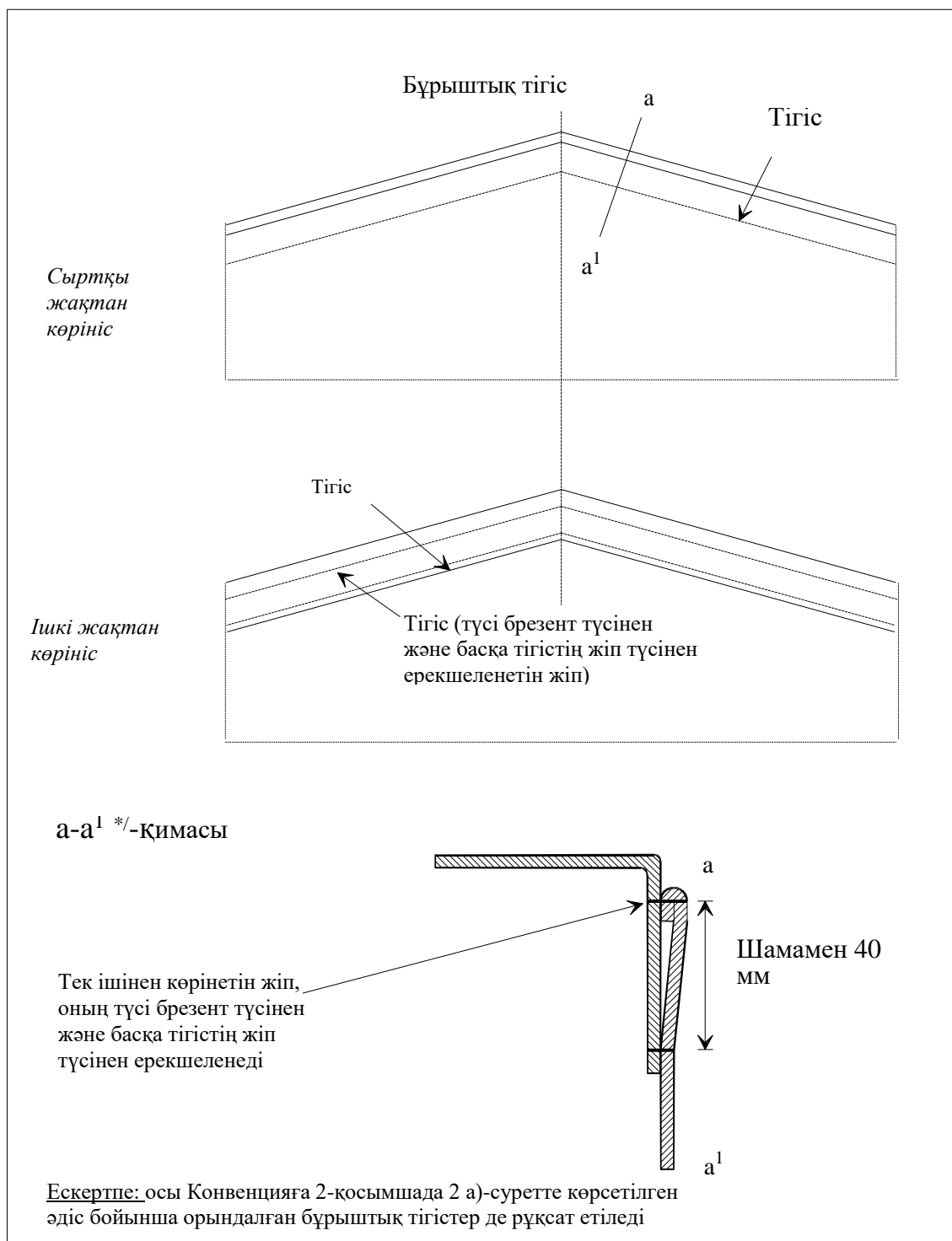
- i) Брезентпен жабылған жылжымалы төбе сырттан алынбайтын және көрінетін із қалдырмай қайтадан орнына қоюға болмайтын құрылғылардың көмегімен не көрінетін із қалдырмай өзгертуге болмайтын конструкцияны қамтамасыз ететін әдістердің көмегімен жалғануы тиіс.
- ii) Төбесі жүк бөлігінің алдыңғы жағындағы төбенің қатты бөлігін жабады, сондықтан төбенің жабыныңжабыны жоғарғы белдіктің жоғарғы жиегінен тартуға болмайды. Төбесінің жабыны жүк бөлігінің алдыңғы жағындағы төбенің қатты бөлігін жабады, сондықтан төбенің жабы жоғарғы белдіктің жоғарғы жиегінен тартылмауы керек. Контейнердің бүкіл ұзындығы бойынша екі жағынан төбенің жабының жиегіне алдын ала кернеулі болат сымарқан көзге көрінетін із қалдырмай оны тартып шығаруға және қайта салуға болмайтындай етіп бітеледі. Төбесінің шанақтарға сенімді түрде бекітілуі керек, оны көрінетін із қалдырмай, оны алып тастауға және қайта бекітуге болмайды.
- iii) Жылжымалы төбенің бағыттаушы элементі, жылжымалы төбенің керу құрылғысы және басқа да жылжымалы бөліктер кедендік пломбалармен жабылған және мөрленген есіктер, төбе және басқа да жылжымалы бөліктер көрінетін із қалдырмай сыртынан ашылмайтындай немесе жабылмайтындай етіп жалғануы тиіс. Жылжымалы төбенің бағыттаушы элементі, жылжымалы төбенің керілу құрылғысы және басқа да жылжымалы бөліктер бекіту құрылғыларын жапқаннан кейін көрінетін із қалдырмай контейнерге кіру мүмкіндігін болдырмайтындай етіп жалғануы тиіс.

Осындай конструкция жүйесінің мысалы осы Ережелерге қоса берілген 10-суретте көрсетілген.

(ECE/TRANS/17/Amend.33, 2017 жылғы 1 қаңтарда күшіне енді)

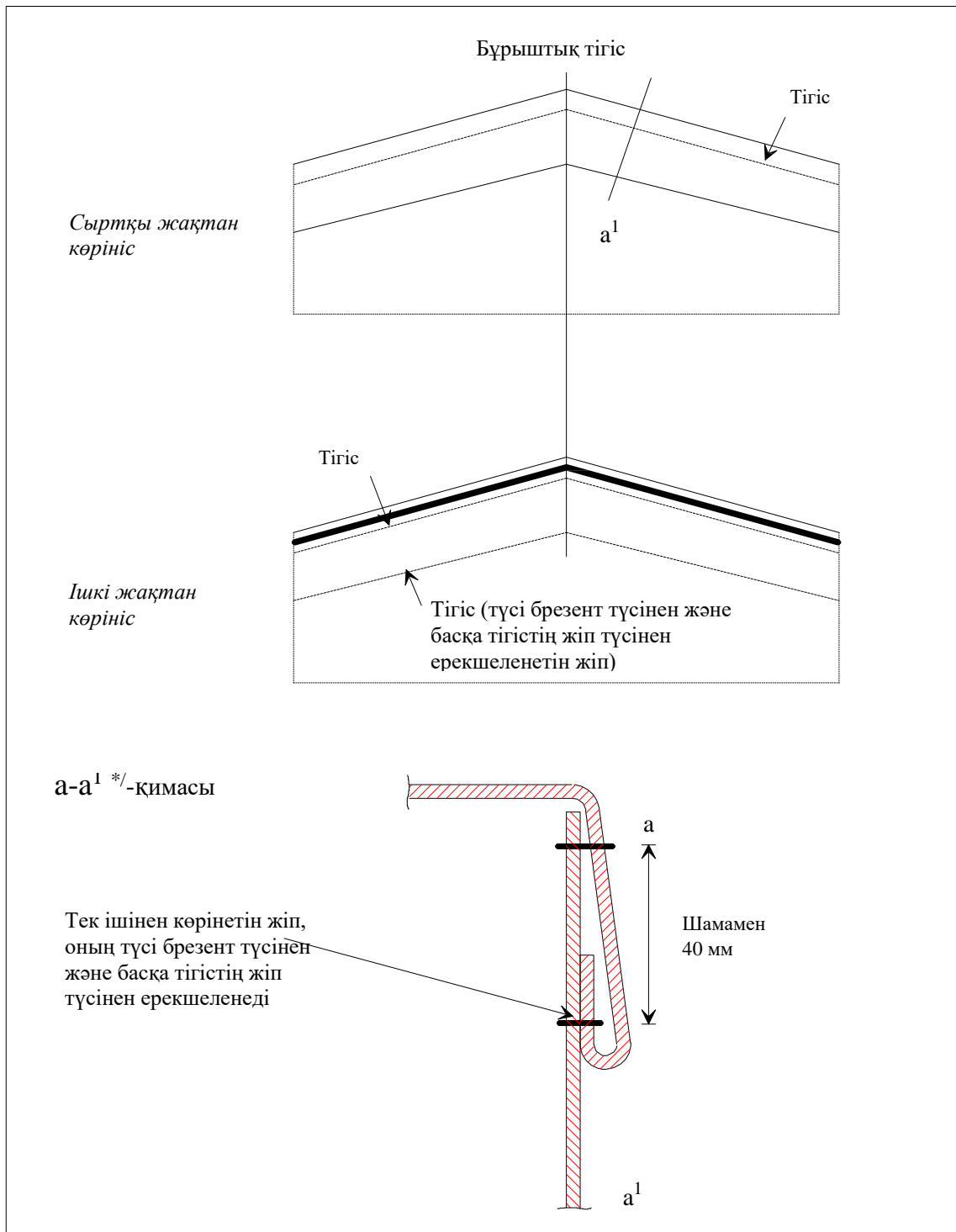
1-сурет**ТІГІСТЕРДІҢ КӨМЕГІМЕН ТІГІЛГЕН МАТАНЫҢ БІРНЕШЕ ҚИЫҚТАРЫНАН ЖАСАЛҒАН БРЕЗЕНТ**

2-сурет**БІРНЕШЕ МАТА ҚИЫҚТАРЫНАН ЖАСАЛҒАН БРЕЗЕНТ**

*/ Бұл сурет 2-қосымшаның 3-бабының 3-тармағына сәйкес қайырылған брезенттің жоғарғы бөлігін көрсетеді

Түсініктеме

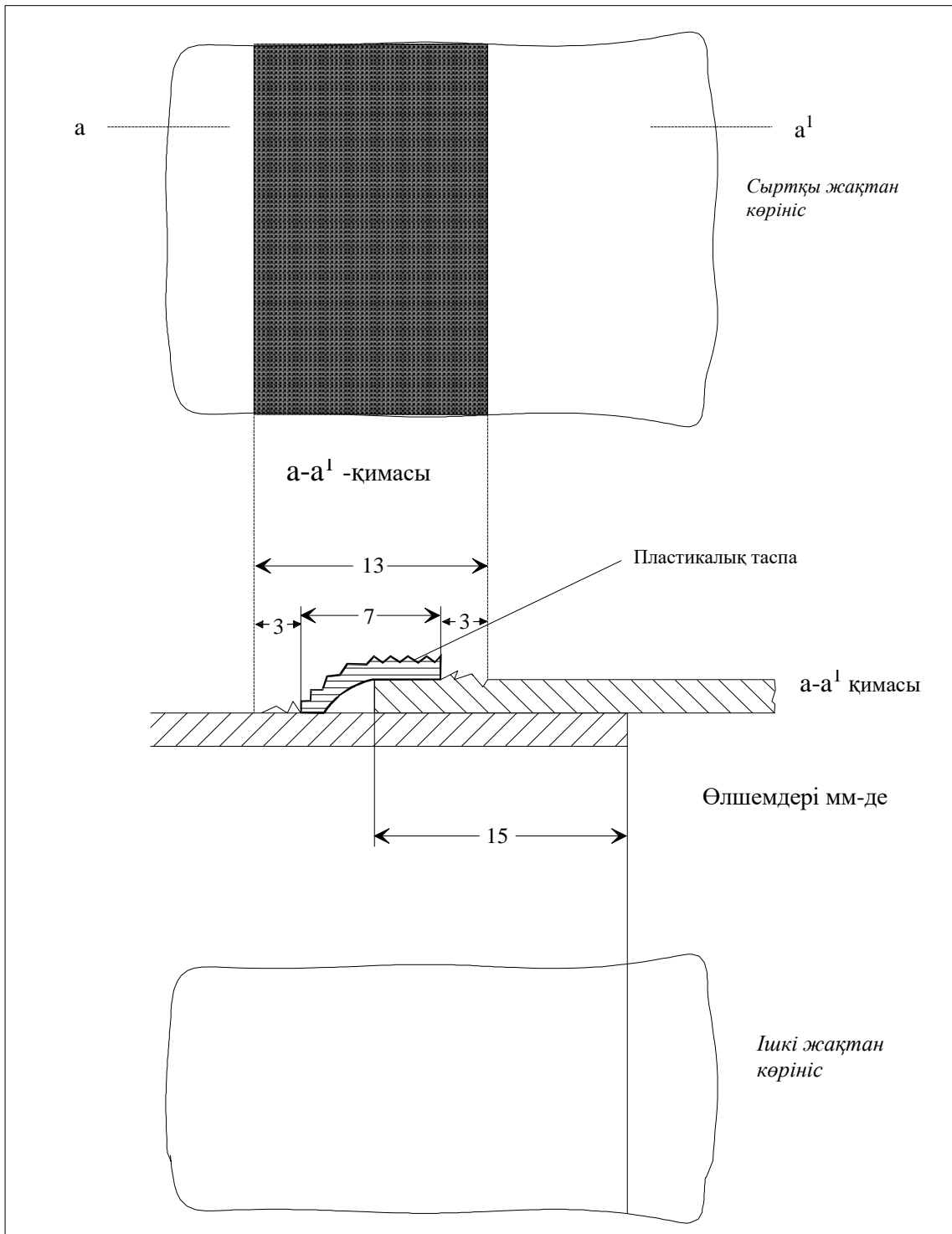
2-қосымшаның 2 а)-суреті "БІРГЕ ТІГІЛГЕН БІРНеше БӨЛІКТЕН ТҰРАТЫН ЖАБЫН" 7-қосымшада жоғарыда келтірілген ескертпеге сәйкес бұрыштық тігістерді тігу үлгісі ретінде көрсетіледі. (TRANS/WP.30/147, 32-тармақ)

^{*/} Бұл сурет 2-қосымшаның 3-бабының 3-тармағына сәйкес қайырылған брезенттің жоғарғы бөлігін көрсетеді

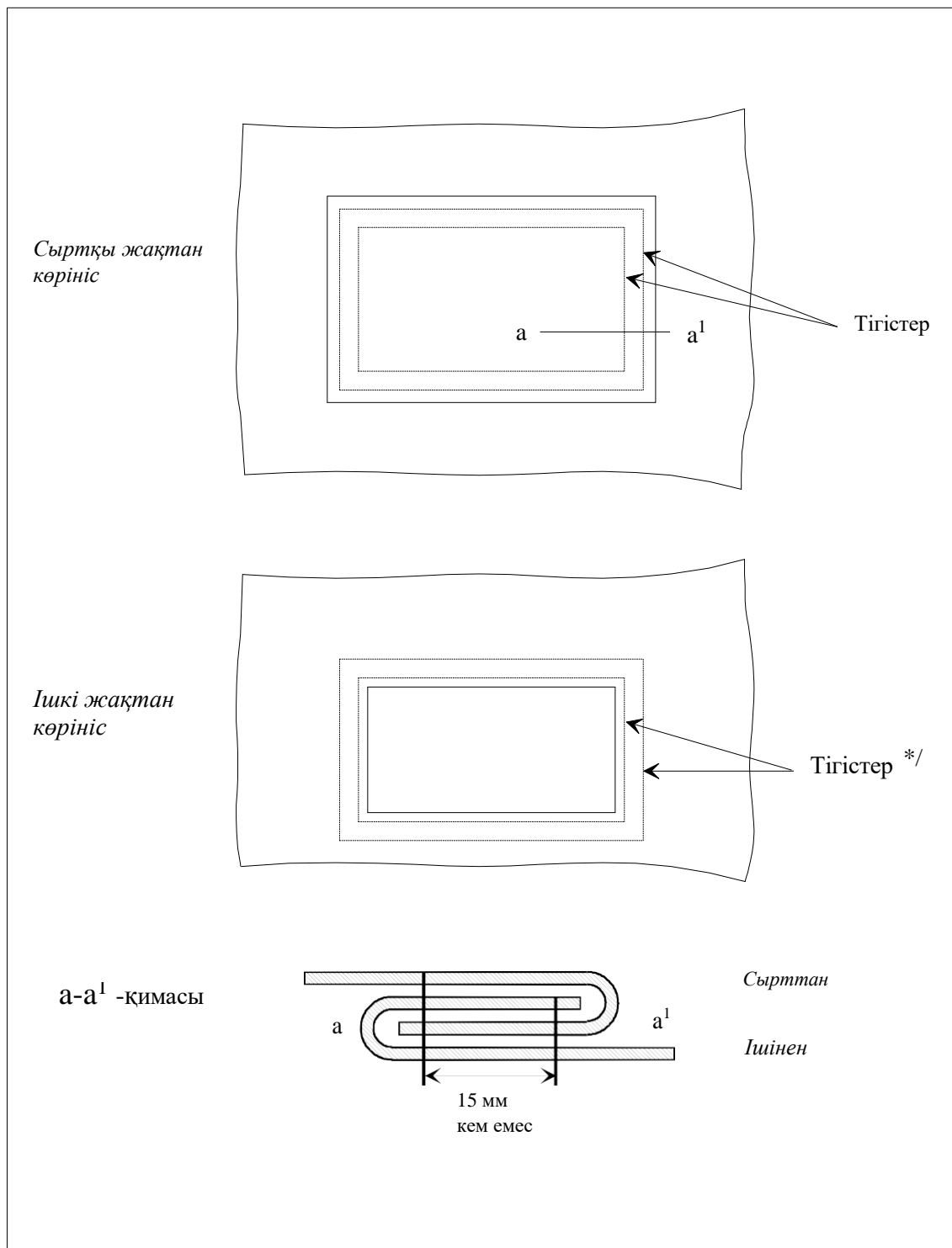
3-сурет

ДӘНЕКЕРЛЕУ АРҚЫЛЫ ҚОСЫЛҒАН МАТАНЫҢ БІРНЕШЕ
ҚИЫҚТАРЫНАН ЖАСАЛҒАН БРЕЗЕНТ

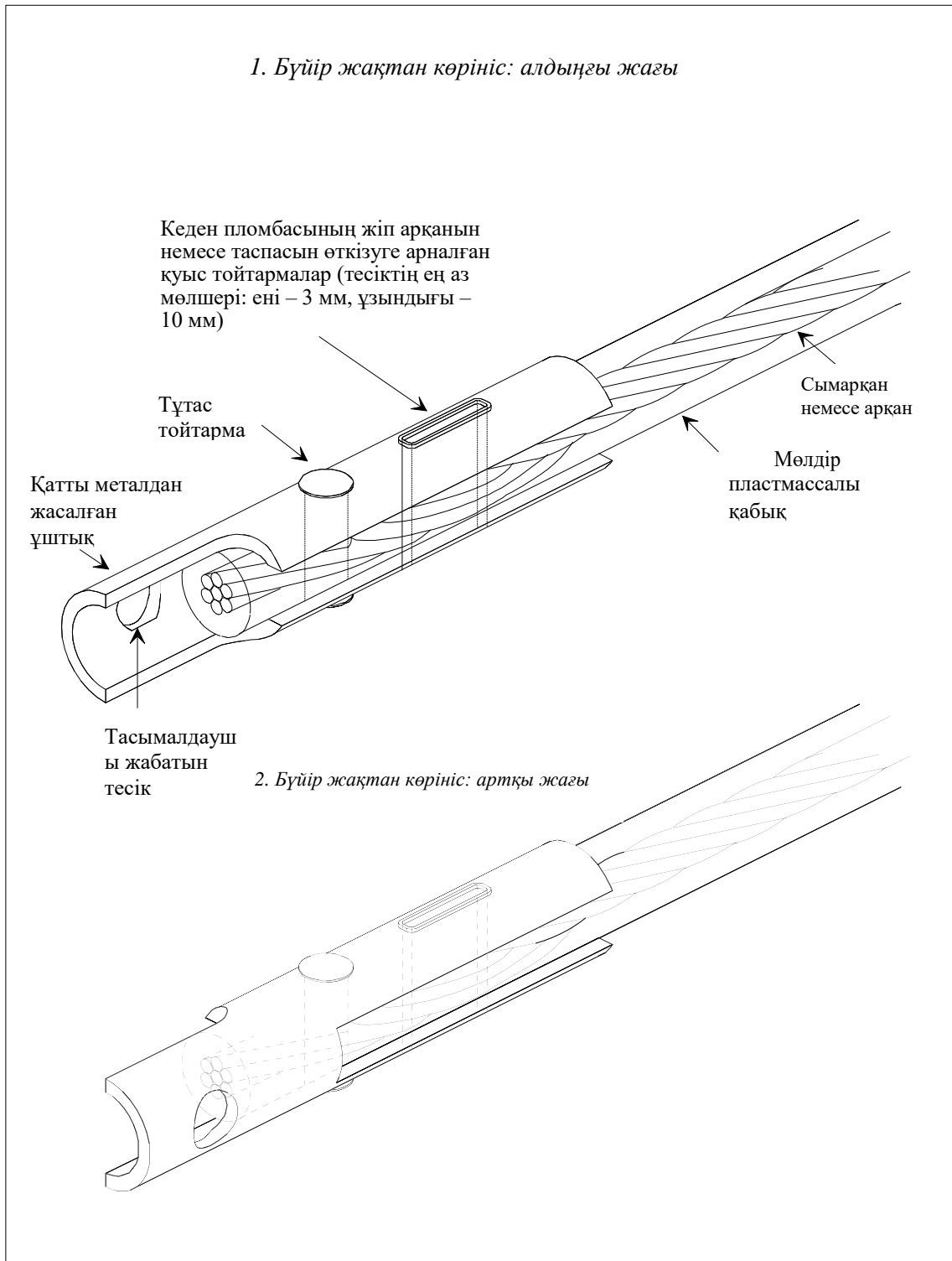

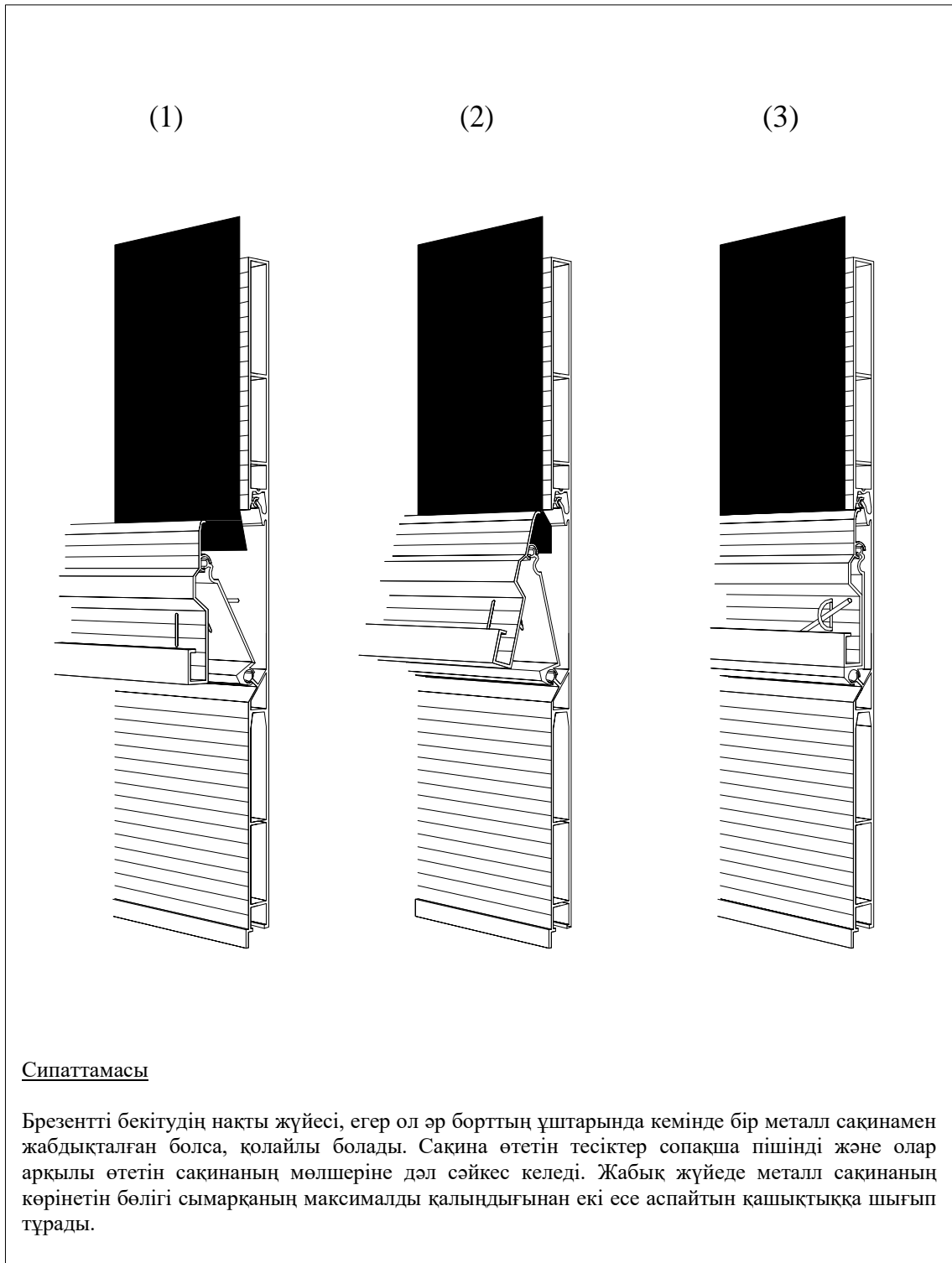
4-сурет

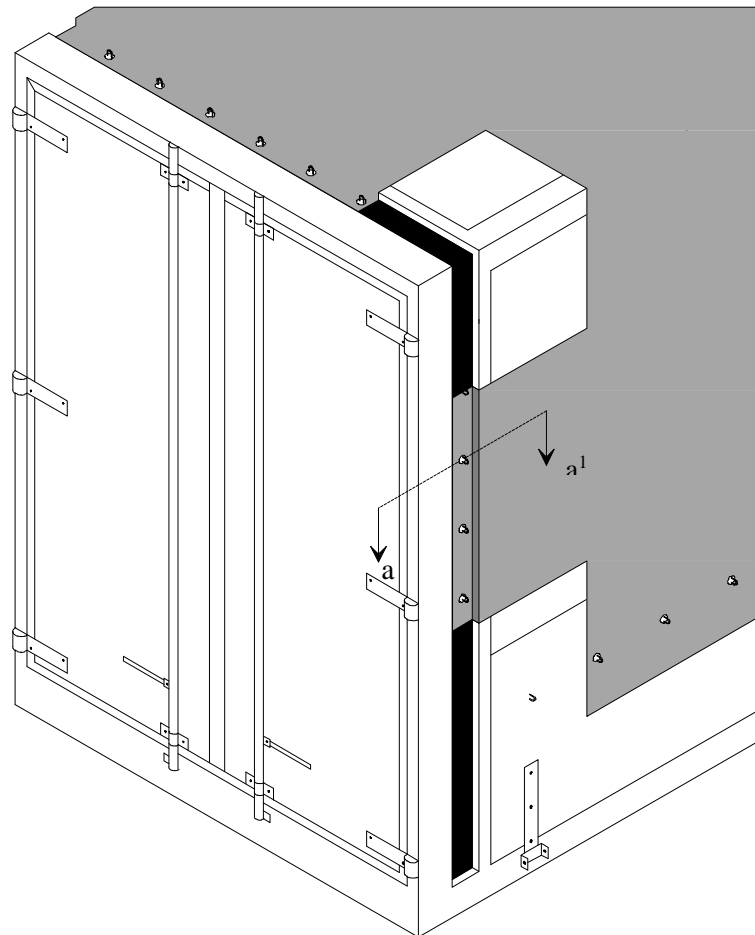
БРЕЗЕНТТІ ЖӨНДЕУ

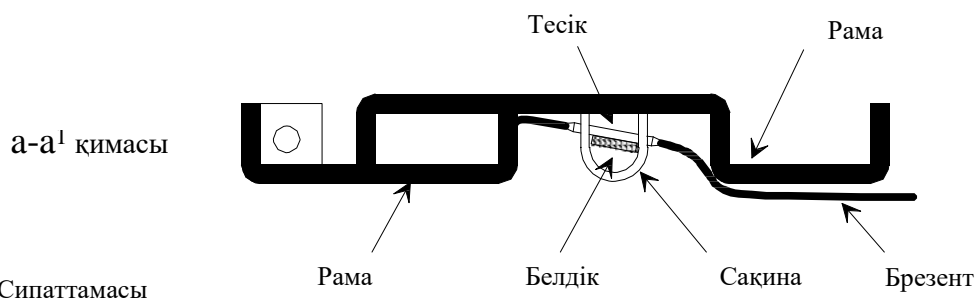
*/ Ішінен көрінетін жіптер сыртынан көрінетін жіптерден және брезент түсінен ерекшеленеді

5-сурет**ҮШТЫҚТЫҢ ҮЛГІСІ**

6-сурет**БРЕЗЕНТТІ БЕКІТУ ЖҮЙЕСІНІҢ ҮЛГІСІ**

7-сурет**АРНАЙЫ ПІШІНДІ РАМАЛАРҒА БРЕЗЕНТТІ БЕКІТУ МЫСАЛЫ**

Бүйір жақтан көрініс

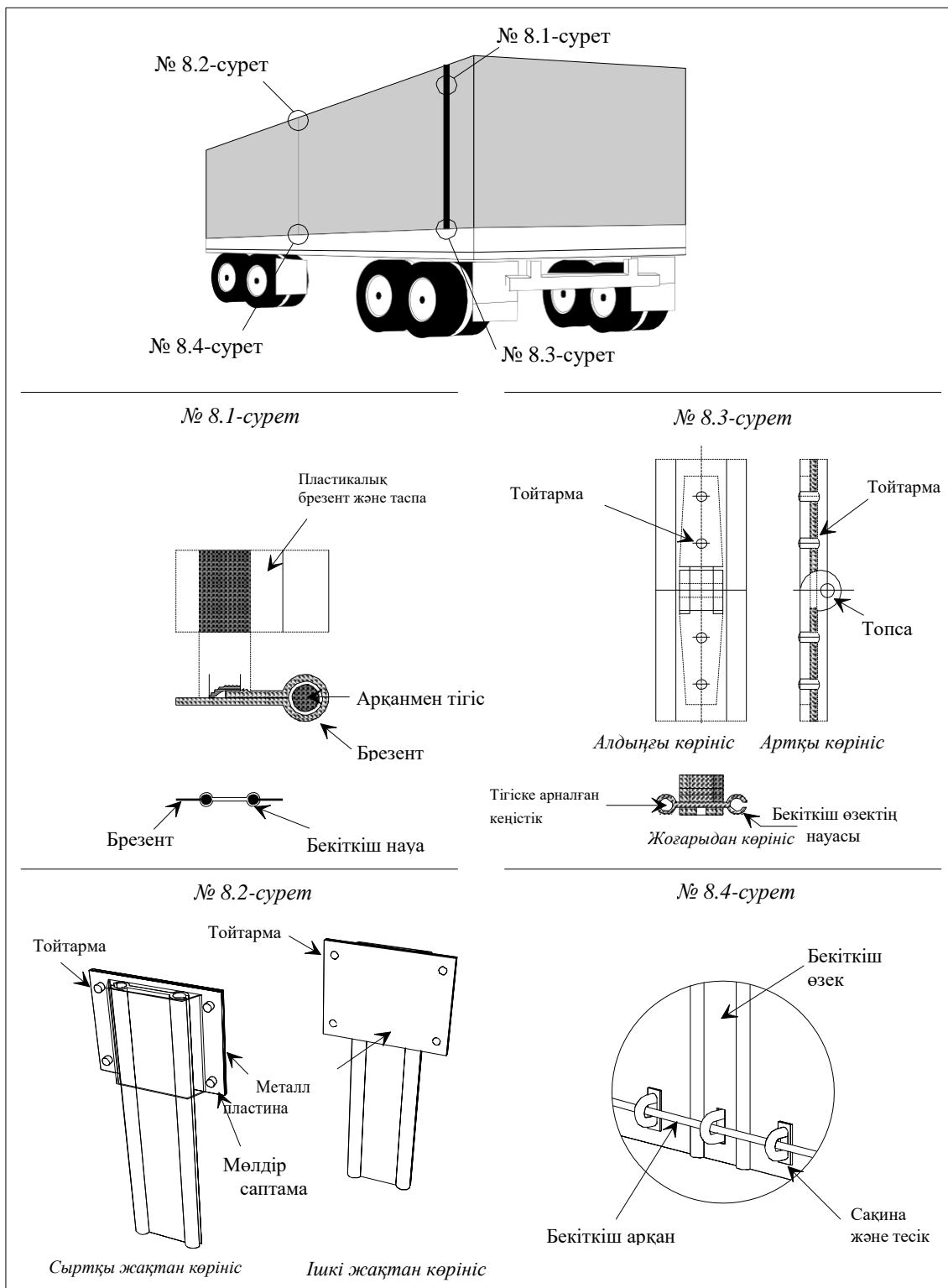
Сипаттамасы

Брезентті көлік құралына мұндай бекітуге, егер сақиналар раманың профилінің тереңдігіне батырылса және оның максималды тереңдігінен шықпаса рұқсат етіледі. Рама профилінің ені мүмкіндігінше аз болуы керек.

8-сурет

ТИЕУ-ТҮСІРУ ЖҰМЫСТАРЫНА АРНАЛҒАН ТЕСІКТЕРДІ ЖАБУ ЖҮЙЕСІ

Сипаттамасы

Брезенттегі жабылатын терезелердің осы жүйесінде тиеу және түсіру үшін пайдаланылатын брезенттегі терезелердің екі шеті де алюминий бекіткіш өзек арқылы жалғанады. Брезенттегі терезелерде тігіс бар, оған арқан бүкіл ұзындығы бойымен тігілген (№ 8.1-суретті қараңыз). Бұл брезентті бекіткіш өзектің науасынан шығаруға мүмкіндік бермейді. Тігіс сыртқы жағында болуы керек және Конвенцияға 2-қосымшаның 3-бабы 4-тармағының ережелеріне сәйкес дәнекерлеу арқылы қосылуы тиіс.

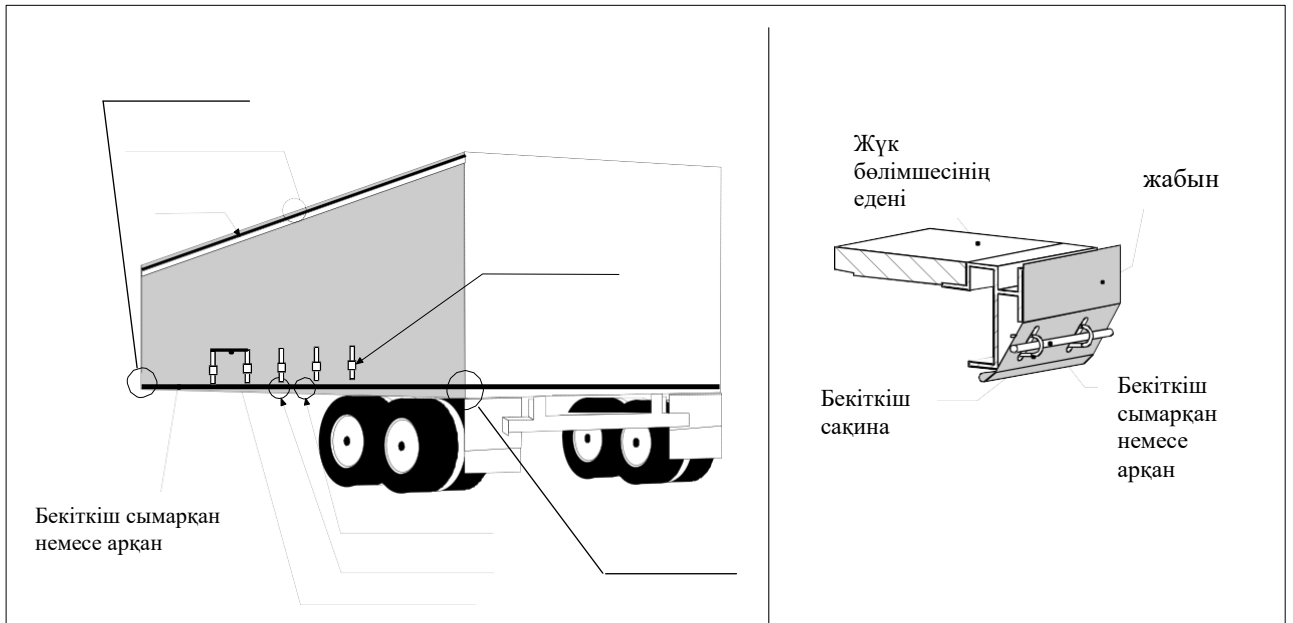
Брезенттің шеттері алюминий бекіткіш өзектегі ашық науалар арқылы өткізілуі және олардың төменгі бөлігінде жабық екі параллель бойлық арналар бойынша өтуі тиіс. Бекіткіш өзек жоғарғы қалыпта болған кезде, брезенттің шеттері қосылады.

Терезенің жоғарғы жағында бекіткіш өзек брезентке тойтармалар көмегімен бекітіледі (№ 8.2-суретті қараңыз). Бекіткіш өзек екі бөліктен тұрады, олар тойтармалардағы ілмектермен жалғанған, бұл оны орнатуды және алып тастауды жеңілдету үшін бүгуге мүмкіндік береді. Бұл ілмек жүйені бекіткеннен кейін айналмалы өзектемірді алып тастауға болмайтындай етіп орналастырылуы тиіс (№ 8.3-суретті қараңыз).

Бекіткіш өзектің төменгі бөлігінде сақина өтетін тесік орналасқан. Бұл тесік сопақша пішінді және сақина одан өтуі үшін жеткілікті мөлшерде болады (№ 8.4-суретті қараңыз). Бекіткіш өзекті бекіту үшін осы сақина арқылы ХЖТ талаптарына сәйкес келетін бекіткіш арқаны өткізіледі.

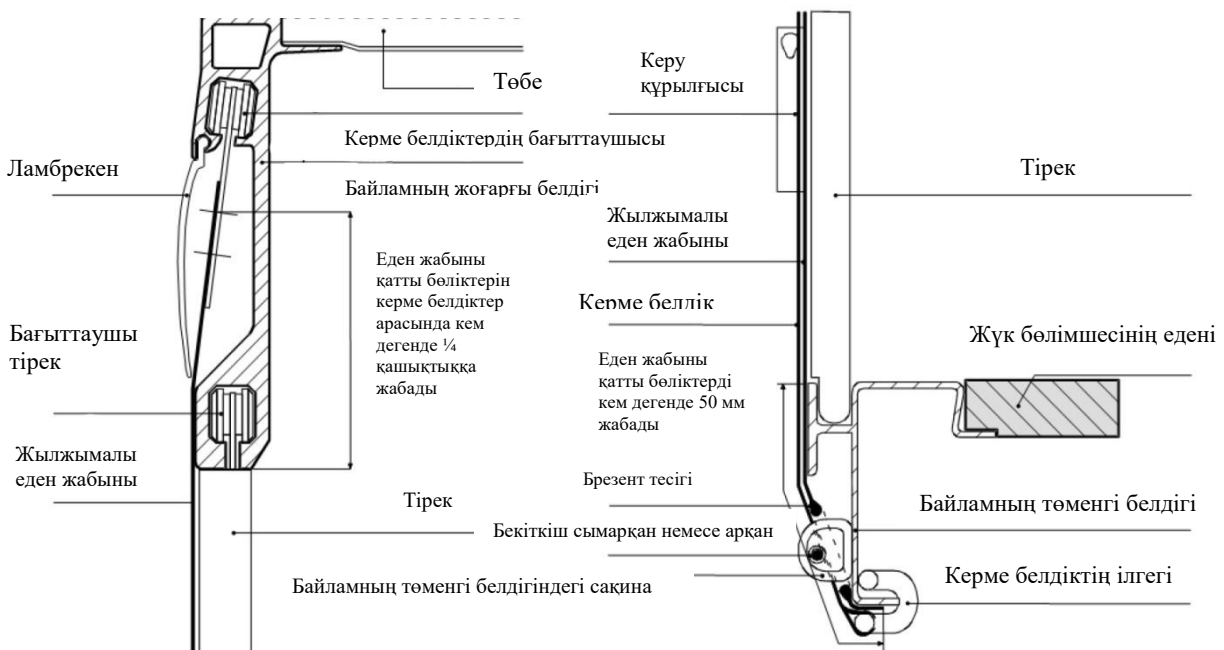
9-сурет

ЖЫЛЖЫМАЛЫ ЕДЕН ЖАБЫНДАРЫ БАР КОНТЕЙНЕР ҚҰРЫЛЫМЫНЫҢ ҮЛГІСІ

9.2-сурет
БАҒЫТТАУШЫ ЭЛЕМЕНТ ЖӘНЕ
ЖЫЛЖЫМАЛЫ ЕДЕН ЖАБЫНЫҢ ЖАБУ
- ҮСТІ

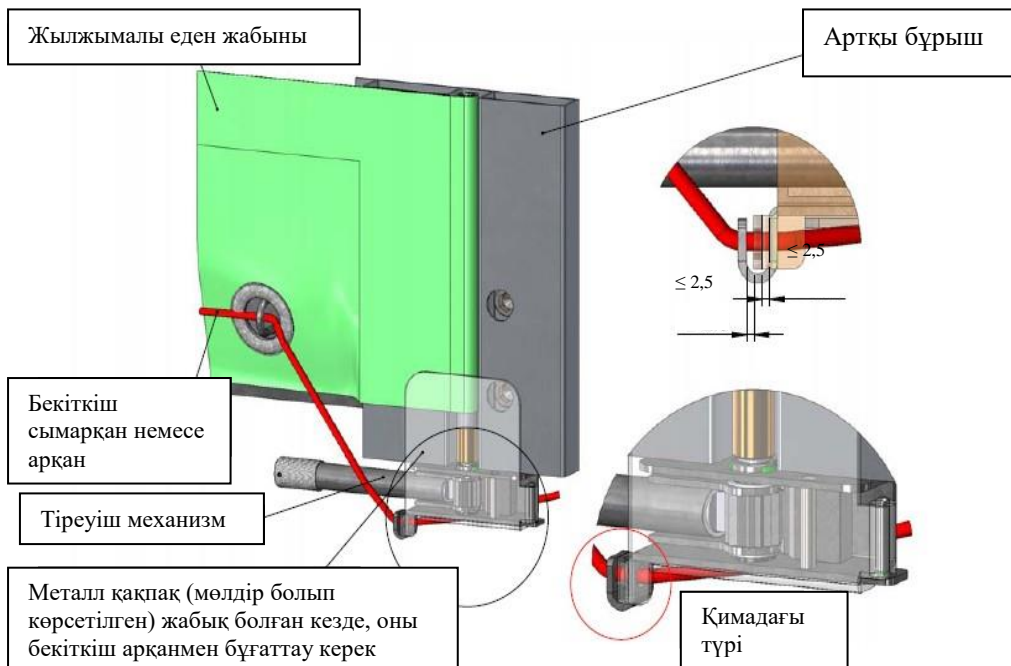
9.3-сурет
ЖЫЛЖЫМАЛЫ ЕДЕН ЖАБЫНЫҢ
ЖАБУ-АСТЫ

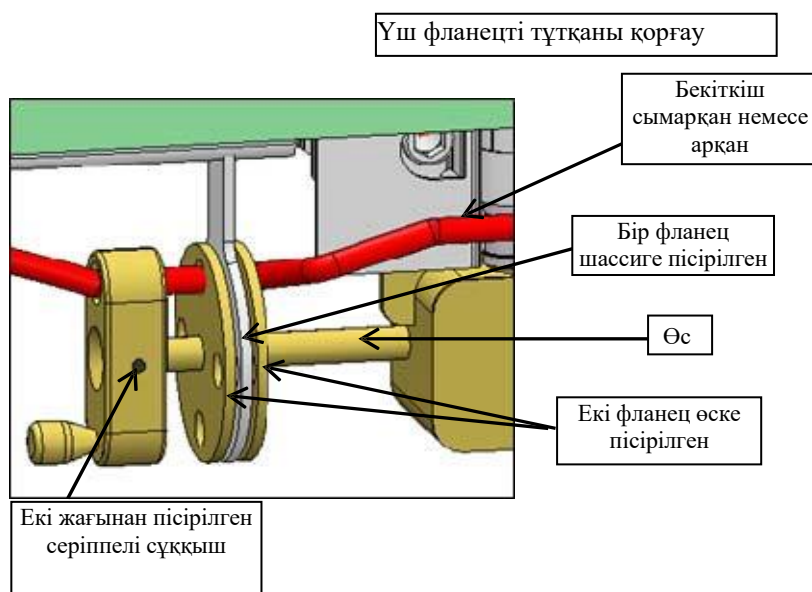
9-сурет (жалғасы)**9.4-сурет**

Жылжымалы еден жабының көлденең бағытта керу үшін тіреуіш механизм қолданылады (әдетте контейнердің артқы жағында). Суретте екі мысал көрсетілген – а) және б) – храповикті немесе тіреуіш механизмді бұғаттаудың мүмкін тәсілдері.

а) Храповикті бұғаттау

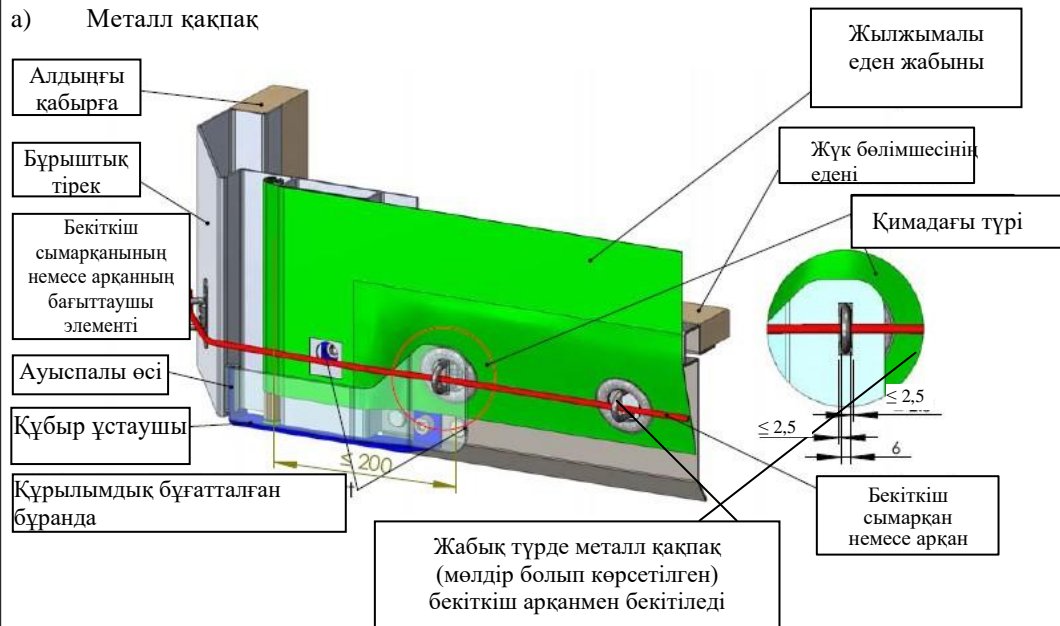
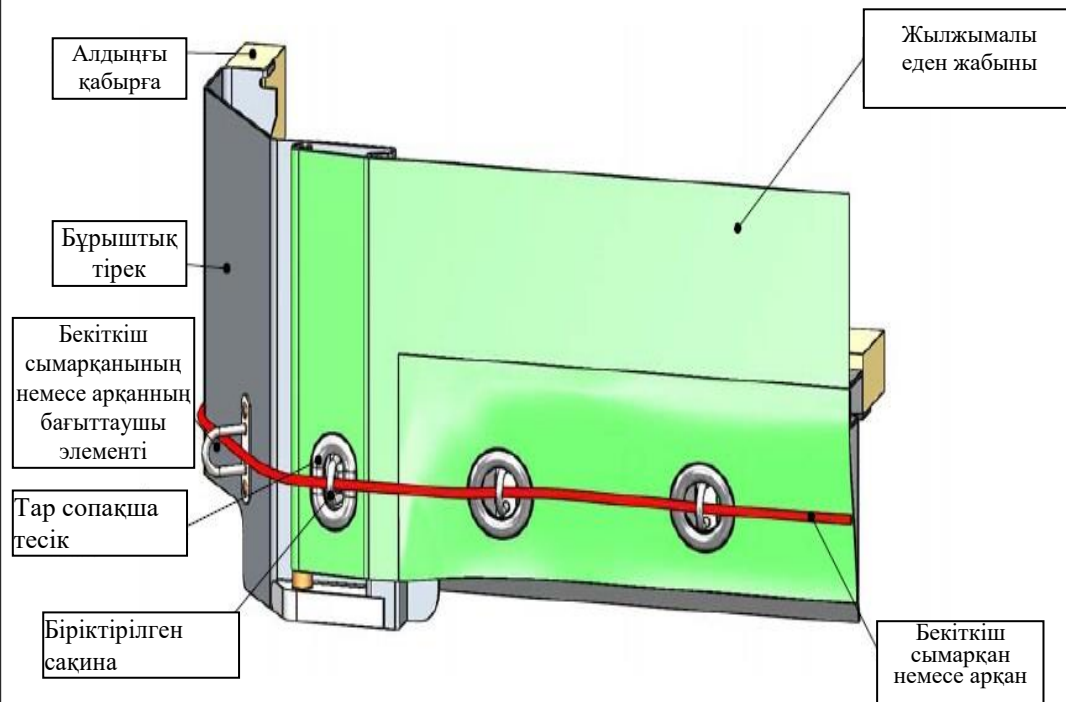

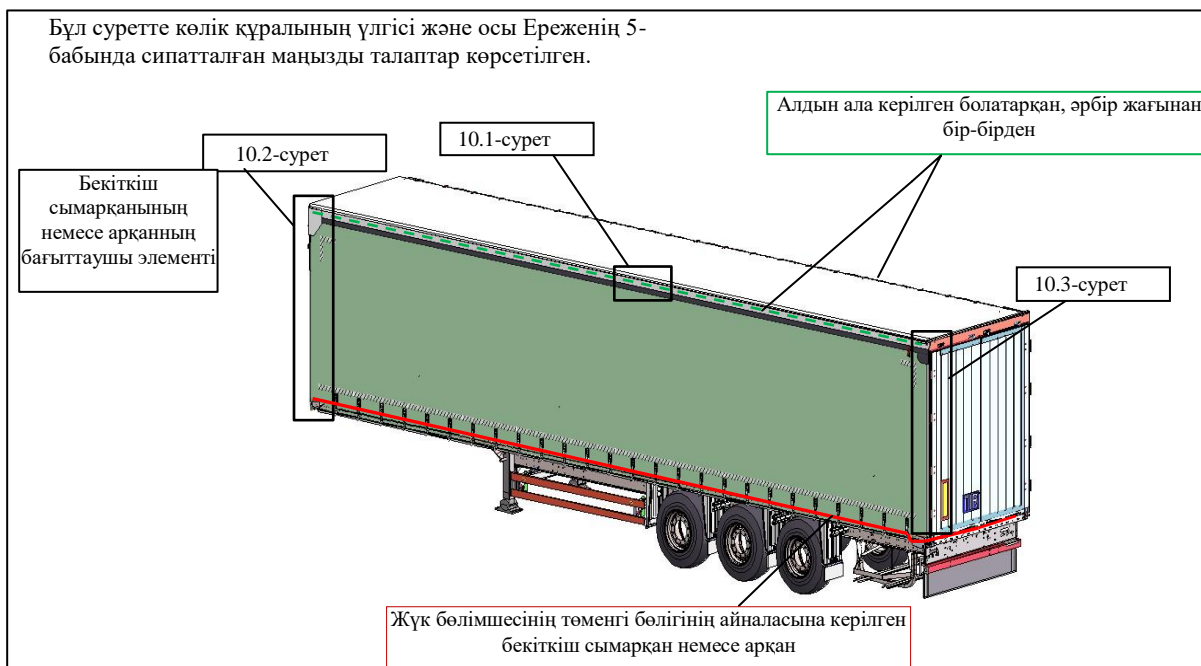
б) Тіреуіш механизмді бұғаттау

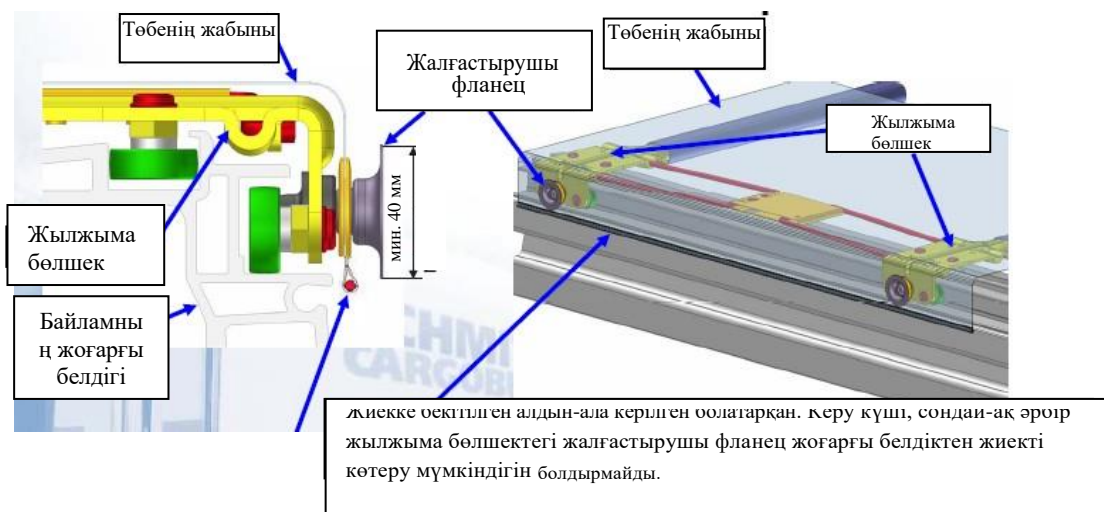
9-сурет (жалғасы)**9.5-сурет**

Жылжымалы еден жабынды екінші жағынан бекіту үшін (әдетте көлік құралының алдыңғы жағында) келесі а) немесе б)-жүйелерін қолдануға болады.

а) Металл қақпақ**б) Тар сопақша тесік: керу құбырының көтерілуіне жол бермейтін жүйе**

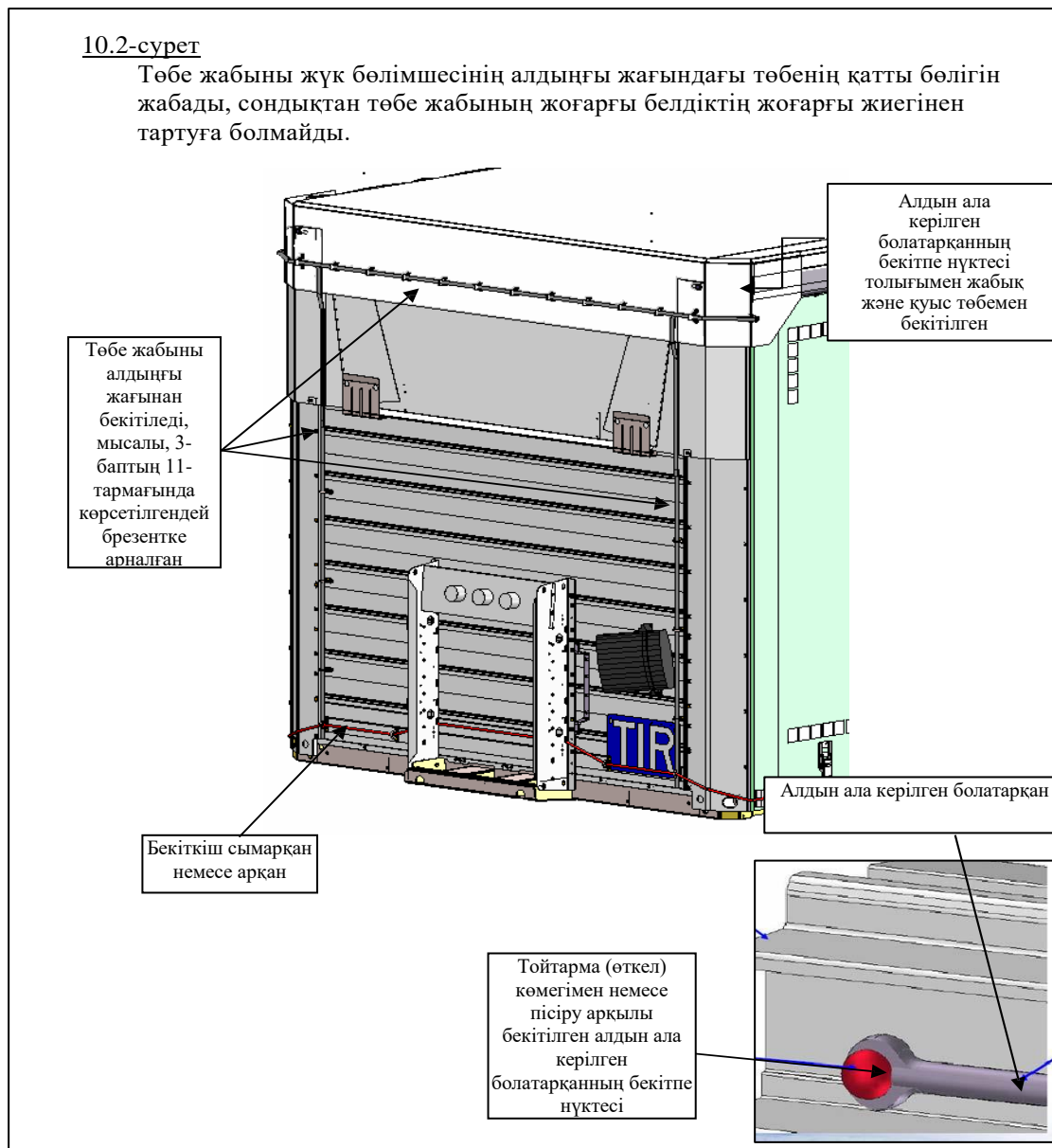
10-сурет**БРЕЗЕНТПЕН ЖАБЫЛҒАН ЖЫЛЖЫМАЛЫ ТӨБЕСІ БАР КӨЛІК ҚҰРАЛЫ
ҚҰРЫЛЫМЫНЫҢ****10.1-сурет**

Жиекке бекітілген алдын ала керілген екі болатарқан жүк бөлімшесінің екі жағына бекітіледі. Бұл алдын-ала керілген болатарқан шанақтың алдыңғы (10.2-суретті қараңыз) және артқы (10.3-суретті қараңыз) жағына бекітіледі. Керу күші, сондай-ақ әрбір жылжыма бөлшектегі жалғастырушы фланец жоғарғы белдіктен бекітілген алдын ала керілген болатарқаны бар жиекті көтеру мүмкіндігін болдырмайды.

10-сурет (жалғасы)**10.2-сурет**

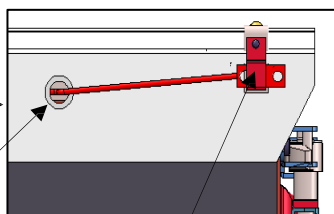
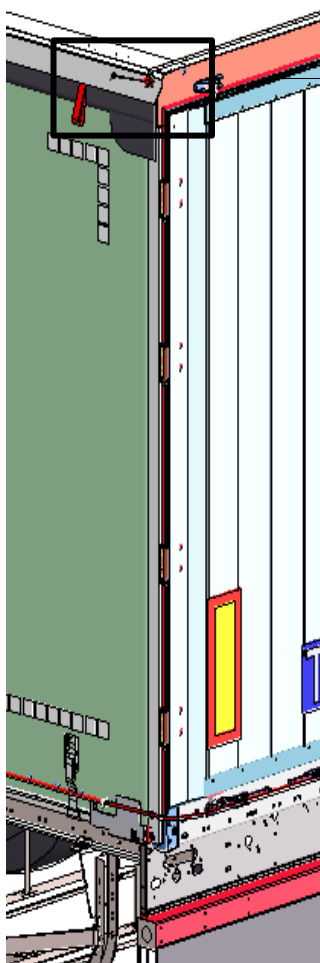
Төбе жабыны жүк бөлімшесінің алдыңғы жағындағы төбенің қатты бөлігін жабады, сондықтан төбе жабының жоғарғы белдіктің жоғарғы жиегінен тартуға болмайды.

10-сурет (жалғасы)

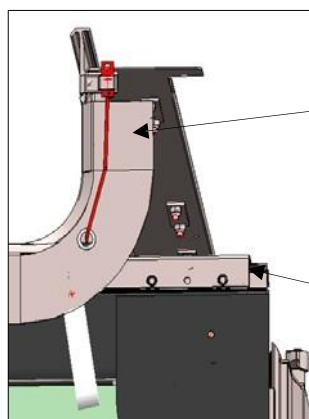
10.3-сурет

Төбе артқы жағынан есіктер жабық және мөрленген кезде көрінетін із қалдырмай жүк бөлімшесіне кіруді болдырмайтын дефлектор сияқты арнайы құрылғымен жабдықталады.

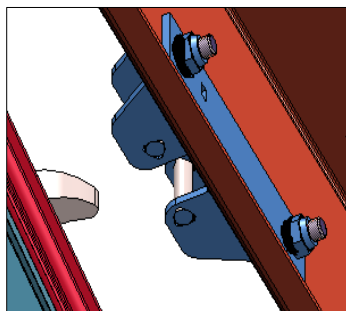
Жиекке бекітілген
алдын-ала керілген
болатарқан

Алдын ала керілген
болатарқанның бекітпе нүктесі
толығымен жабық, ал металл
қақпақ пісіру немесе тойтару
(өткел тойтармалар) арқылы
бекітілген

Тетікті механизмдегі
керу құрылғысы. Керу
құрылғысы орнатылған
шатырдың бөлігін
бүктеу кезінде алдын
ала керілген
болатарқанның керілуі
камтамасыз етіледі

Бұғаттау жүйесі (ішінде)
бар шатырлы еденнің
(жабық күйде) жылжыма
бөлшектері

Есіктер жабылғаннан
және мөрленгеннен
кейін жүйелер
кедендік қауіпсіздік
тұрғысынан сенімді

II-бөлім

I-БӨЛІМДЕ КЕЛТІРІЛГЕН ЕРЕЖЕЛЕРДЕ КӨЗДЕЛГЕН ТЕХНИКАЛЫҚ ТАЛАПТАРҒА ЖАУАП БЕРЕТІН КОНТЕЙНЕРЛЕРГЕ РҰҚСАТ БЕРУ ПРОЦЕДУРАСЫ

Жалпы ережелер

1. Контейнерлерге кедендік мөрлер мен пломбалар қойылған жағдайда жүктерді тасымалдау үшін рұқсат етілуі мүмкін:
  - a) немесе өндіріс сатысында - конструкция түрі бойынша (өндіріс сатысында рұқсат ету процедурасы);
  - b) не қандай да бір келесі кезеңде - жеке тәртіппен немесе бір үлгідегі контейнерлердің белгілі бір партияларымен (дайындалғаннан кейін қандай да бір кезеңде рұқсат ету процедурасы).

Рұқсат берудің екі процедурасына арналған жалпы ережелер

2. Рұқсат беру процедурасын жүзеге асыратын құзыретті орган өтінім жасаған кәсіпорынға рұқсат етілгеннен кейін мән-жайларға қарай не рұқсат етілген үлгідегі контейнерлердің шектеусіз саны үшін не контейнерлердің белгілі бір саны үшін жарамды рұқсат беру туралы куәлік береді.
3. Кедендік мөрлермен және пломбалармен жүктерді тасымалдауға кіріспес бұрын, рұқсат беру туралы куәліктің иесі рұқсат етілген контейнерге (рұқсат етілген контейнерлерге) рұқсат беру туралы тақтайшаны бекітуі тиіс.
4. Рұқсат етілгені туралы тақтайша ресми мақсаттармен берілетін кез келген басқа тақтайшаның жанында жақсы көрінетін жерге мықтап бекітілуі тиіс.

4-тармаққа түсініктемелер

Рұқсат ету туралы тақтайшаны бекіту

Пластмасса контейнерлерге тақтайшаларды бекіту үшін күшті желімді пайдалануға жол беру туралы тақтайшалар жеңіл алып тастауды болдырмайтындай етіп бекітілуі және Конвенцияның 7-қосымшасының II бөлігінің талаптары сақталуы шартымен рұқсат етіледі. (TRANS/GE.30/10, 35-36-тармақтар)

Рұқсат ету туралы тақтайшаларды топтастыру

Конвенцияның 7-қосымшасының II бөлігінің талаптары сақталған жағдайда жол берілгені туралы барлық талап етілетін тақтайшалар орналастырылатын салмақ түсетін пластинаны пайдалануға жол беріледі. Тақтайшалар жеңіл алып тастау мүмкіндігін болдырмайтындай етіп бекітіледі.

Рұқсат етілгені туралы тақтайшаларды сәйкестендіруді жеңілдету үшін тасымалдаушыларға контейнерлердегі тақтайшалардың жанындағы және оларға қосымша жапсырмаларды пайдалануға жол беріледі. Алайда жапсырмалар Конвенцияға 7-қосымшаның II бөлігінде көзделген рұқсат етілгені туралы тақтайшаларды ешбір жағдайда алмастыра алмайды. (TRANS/WP.30/133, 18-24-тармақтар; TRANS/WP.30/135, 15-19 - тармақтар; TRANS/WP.30/AC.2/27, 3-қосымша)

5. Осы бөлікке 1-қосымшада келтірілген I үлгіге сәйкес келетін жорамал туралы тақтайша мөлшері кемінде 20 см x 10 см металл пластинаны білдіреді. Оның бетінде кескішпен ойылып, бедермен таңба салу немесе кез келген басқа тәсілмен, ең болмағанда француз немесе ағылшын тілінде, төменде келтірілген жазулармен анық және берік жазылуы тиіс:

- a) "кеден мөрлерімен және пломбаларымен тасымалдауға рұқсат етілген" деген жазу;**
- b) контейнерге не толық, не халықаралық автомобиль қозғалысында автокөлік құралдарын тіркеу елін көрсету үшін пайдаланылатын айырым белгісі түріндегі жол берілген елдің атауы және жол берілгені туралы куәліктің нөмірі (сандар, әріптер және т.б.), сондай-ақ рұқсат берілген жыл (мысалы, " NL/26/73" "Нидерланд, 1973 жылы берілген № 26 рұқсат беру туралы куәлік" дегенді білдіреді);**
- c) дайындаушы зауыт берген контейнердің реттік нөмірі (зауыт нөмірі);**

- d) егер контейнерге конструкция типі бойынша рұқсат етілсе, тақтайшаға сондай-ақ контейнердің осы түрінің тану сандары немесе әріптері жазылуы тиіс.

5 d)-тармағына түсіндірме жазба

Егер кедендік мөрлермен және пломбалармен тасымалдауға рұқсат етілген брезентпен жабылған екі контейнер бір брезентпен жабылған және кедендік мөрлермен және пломбалармен тасымалдау кезінде қойылатын талаптарды қанағаттандыратын бір контейнер құрайтындай етіп жұптасып біріктірілсе, онда контейнерлердің мұндай комбинациясы үшін рұқсат ету туралы жеке куәлік немесе рұқсат ету туралы жеке тақтайша талап етілмейді.

6. Егер контейнер рұқсат ету процедурасында ұйғарылған техникалық талаптарға көбірек жауап бермесе, онда кедендік мөрлермен және пломбалармен тасымалдау үшін пайдаланбас бұрын, ол осы техникалық талаптарға қайта жауап беретіндей етіп, оны жіберу үшін негіз болған жағдайға келтірілуі тиіс.

7. Егер контейнердің негізгі сипаттамалары өзгертілсе, онда бұл контейнерге рұқсат күшін жояды және ол кедендік мөрлер мен пломбалармен жүктерді тасымалдау үшін пайдаланбас бұрын құзыретті органның жаңа рұқсат беру нысаны болуы тиіс.

Өндіріс сатысында конструкция типі бойынша рұқсат етуге қатысты ерекше ережелер

8. Конструкцияның бір үлгідегі контейнерлері сериялық түрде салынған кезде дайындаушы зауыт олар өндірілетін елдің құзыретті органына конструкцияның түрі бойынша оларды рұқсат ету туралы өтінішпен жүгіне алады.

8-тармаққа түсініктеме

Өндіріс мемлекетінен басқа мемлекетте рұқсат етілуі

*7-қосымша, II бөлім, 8-тармақ қандай да бір өзге түсіндіруге жол бермейтіндіктен, өндіріс мемлекетінен басқа мемлекетте контейнерлерге рұқсат беру процедурасына қатысты мәселелер оларды дайындағаннан кейінгі кезеңде контейнерлерге жол беруге рұқсат етілген 7-қосымшаның, II бөліктің, 15-17-тармақтардың ережелерін практикада қолдану арқылы шешілуге тиіс.
(TRANS/GE.30/43, 27-тармақ)*

9. Дайындаушы зауыт өзінің өтінімінде оның өтінімінің мәні болып табылатын контейнерлердің типіне өзі беретін тану сандары мен әріптерін көрсетуге тиіс.
10. Бұл өтінімге сызбалар және рұқсат етілген контейнер конструкциясы түрінің егжей-тегжейлі сипаттамасы қоса берілуі тиіс.
11. Дайындаушы зауыт жазбаша түрде міндеттелуі тиіс:
- a) құзыретті органға осы орган тексергісі келетін контейнерлердің осы түрін ұсыну;
  - b) құзыретті органға осы үлгідегі сериялық өндіріс барысында кез келген сәтте басқа даналарды қарап шығуға рұқсат ету;
  - c) конструкцияның сызбалары мен сипаттамаларындағы кез келген өзгерістер, олар қаншалықты маңызды болса да, осы өзгерістер жүргізілгенге дейін құзыретті органды хабардар ету;
  - d) контейнерлерге көрінетін жерде, рұқсат ету туралы тақтайшаларға арналған белгілерден басқа, конструкция үлгісіндегі тану сандары мен әріптерін, сондай-ақ осы үлгідегі әрбір сериялық шығарылатын контейнердің реттік нөмірін (зауыт нөмірі) салу қажет;
  - e) жіберілген типке сәйкес салынған контейнерлердің есебін жүргізу.
12. Құзыретті орган қажет болған жағдайда тасымалдауға рұқсат беру үшін конструкцияның көзделген түріне енгізілуі тиіс өзгерістерді көрсетеді.
13. Егер құзыретті орган осы тип бойынша салынған бір немесе бірнеше контейнерлерді қарап-тексеру негізінде осы үлгідегі контейнерлер I бөлімде көзделген техникалық шарттарға жауап береді деген қорытындыға келмесе, конструкция типі бойынша рұқсат ету процедурасына сәйкес бірде-бір контейнерге рұқсат берілмейді.
14. Контейнердің қандай да бір түріне рұқсат берілгеннен кейін өтінім жасаған кәсіпорынға бір данада осы бөлікке 2-қосымшада келтірілген II үлгіге сәйкес келетін және рұқсат етілген типтің ерекшеліктеріне сәйкес құрылатын барлық контейнерлер үшін жарамды рұқсат беру туралы куәлік беріледі. Бұл куәлік дайындаушы зауытқа осы бөліктің 5-тармағында көзделген рұқсат етілгені туралы тақтайшаны осы үлгідегі әрбір сериялық контейнерге бекітуге құқық береді.

Дайындаудан кейінгі кезеңде рұқсат етілуіне қатысты ерекше ережелер

15. Егер өндіріс сатысында контейнерлерге рұқсат беру туралы өтінім жасалмаса, контейнерлердің иесі, оларды пайдалану жөніндегі кәсіпорын немесе олардың өкілі рұқсат беру сұралып отырған контейнерді немесе контейнерлерді ұсына алатын құзыретті органға өтініш жасай алады.

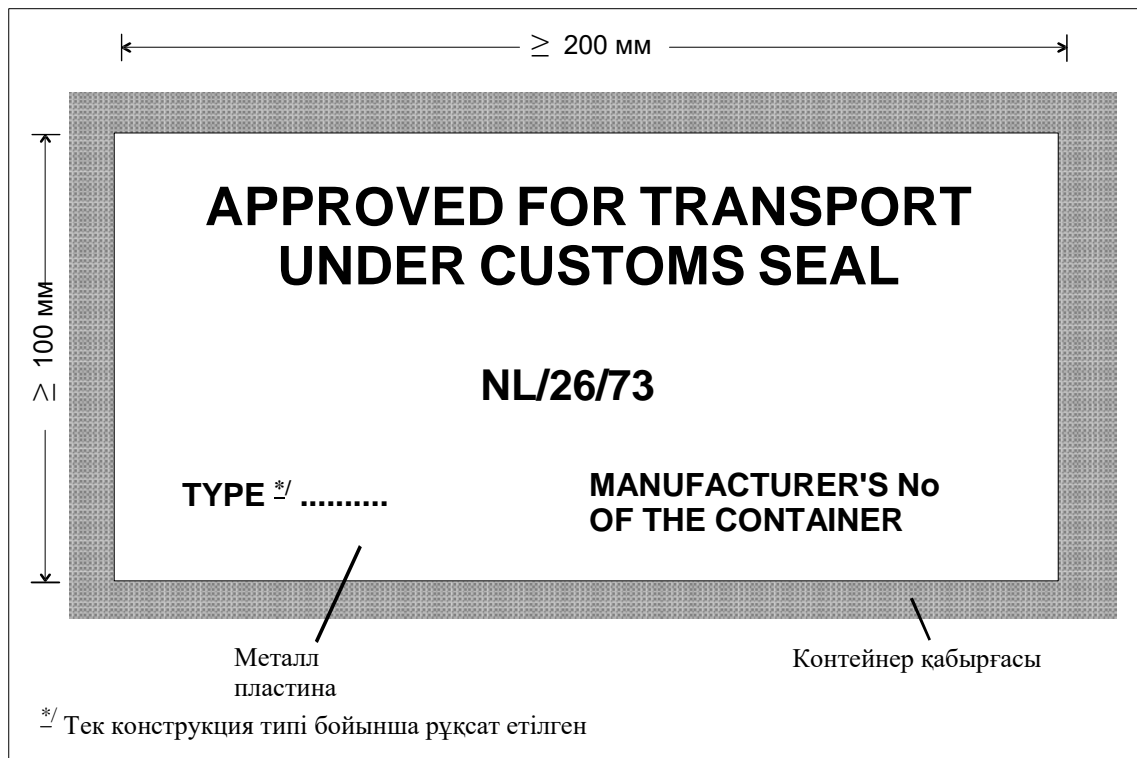
16. Осы бөліктің 15-тармағында көзделген жағдайда рұқсат беру туралы кез келген өтінімде дайындаушы зауыт әрбір контейнерге енгізетін реттік нөмір (зауыт нөмірі) болуға тиіс.

17. Құзыретті орган өзі қажет деп есептейтін контейнерлердің осындай санын тексеру арқылы осы контейнердің немесе осы контейнерлердің I бөлімде көзделген техникалық шарттарға жауап беретініне көз жеткізгенде, ол осы бөлікке 3-қосымшада келтірілген III үлгіге сәйкес келетін және рұқсат етілген контейнерлердің саны үшін ғана жарамды рұқсат ету туралы куәлік береді. Дайындаушы зауыт өзі жататын контейнерге немесе контейнерлерге берген реттік нөмірі немесе реттік нөмірлері көрсетілген бұл куәлік өтінім жасаған кәсіпорынға әрбір рұқсат етілген контейнерге осы бөліктің 5-тармағында көзделген рұқсат берілгені туралы тақтайшаны бекітуге құқық береді.

1-қосымша

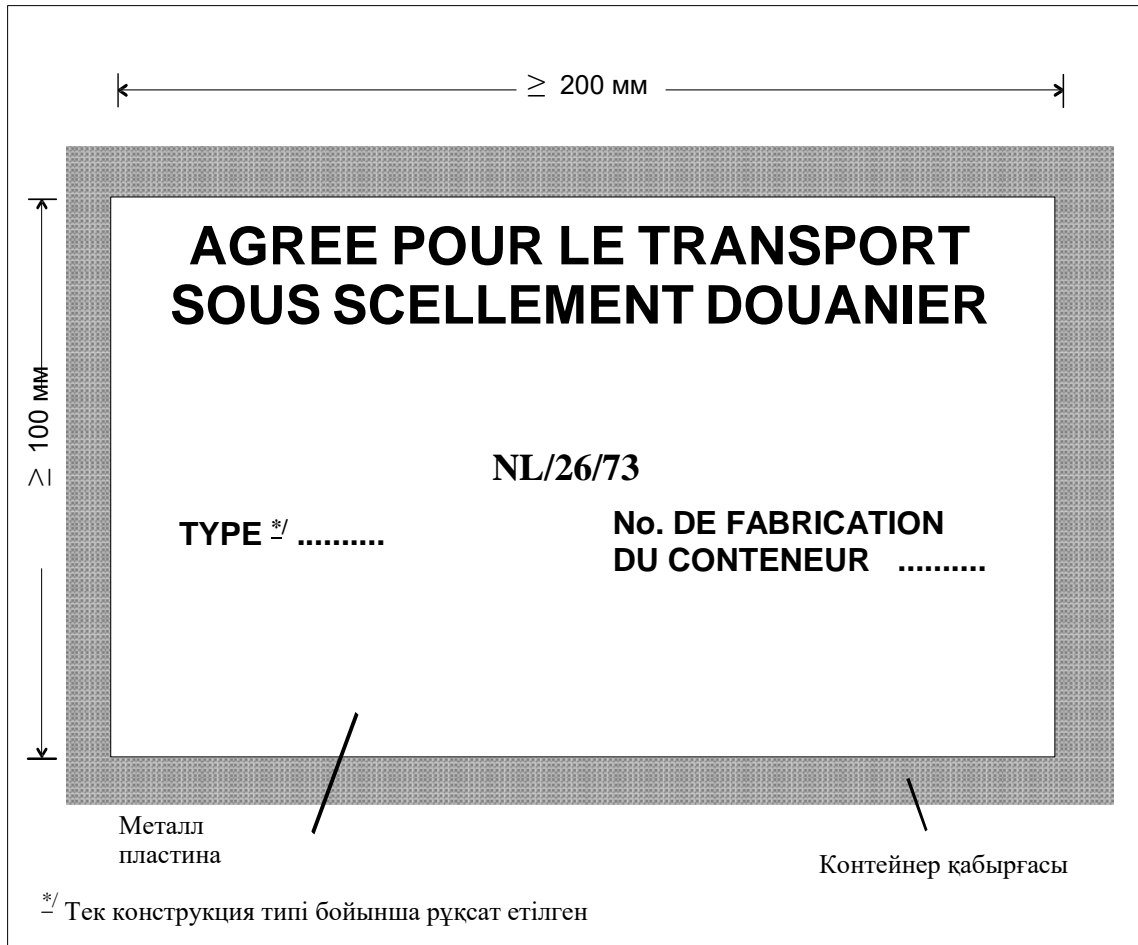
I-үлгі

**РҰҚСАТ ЕТІЛУІ ТУРАЛЫ ТАҚТАЙША
(ағылшын нұсқасы)**

1-қосымша

**I-үлгі
РҰҚСАТ ЕТІЛУІ ТУРАЛЫ ТАҚТАЙША
(француз нұсқасы)**

2-қосымша**II үлгі**

ХЖТ кітапшасын қолдана отырып жүктерді халықаралық тасымалдау туралы кеден конвенциясы, 1975 ж.

Конструкция типі бойынша рұқсат ету туралы куәлік

1. Куәлік нөмірі ^{*/} .....
  2. Төменде сипатталған контейнер түрінің тасымалдауға жіберілгені және осы түрге сәйкес дайындалған контейнерлердің кедендік мөрлермен және пломбалармен жүктерді тасымалдауға жіберілгені куәландырылады.
  3. Контейнер түрі.....
  4. Конструкция типіндегі тану сандары немесе әріптері.....
  5. Сызбалардың тану нөмірі .....
  6. Конструкция сипаттамаларының тану нөмірі.....
  7. Ыдыстың салмағы.....
  8. Сыртқы өлшемдері см .....
- Конструкцияның негізгі сипаттамалары (материалдардың түрі, конструкция типі және т.б.).....
9. Осы куәлік жоғарыда көрсетілген сызбалар мен конструкция сипаттамаларына сәйкес дайындалған барлық контейнерлер үшін жарамды.
  11. .... берілді,
(дайындаушы зауыттың атауы және мекенжайы)
- оған рұқсат етілген типтегі әрбір контейнерге рұқсат етілгені туралы белгі қоюға рұқсат етілді
- .....
(орны) (күні)
- .....
(куәлік беретін мекеменің немесе ұйымның қолы мен мөрі)

^{*/} Рұқсат етілуі туралы тақтайшаға қойылатын әріптер мен сандарды көрсету (1975 жылғы ХЖТ кітапшасын қолдана отырып, жүктерді халықаралық тасымалдау туралы кеден Конвенциясының 7-қосымшасының II бөлігінің 5 b) тармақшасын қараңыз)

НАЗАР АУДАРЫҢЫЗ

(ХЖТ кітапшасын қолдана отырып жүктерді халықаралық тасымалдау туралы кеден конвенциясына 7-қосымшаның II бөлігінің 6 және 7-тармақтары, 1975 ж.)

6. Егер контейнер рұқсат беру процедурасында ұйғарылған ережелерге сәйкес келмесе, онда кедендік мөрлермен және пломбалармен тасымалдау үшін пайдаланбас бұрын, ол осы техникалық талаптарға қайта жауап беретіндей етіп, оны жіберу үшін негіз болған жағдайға келтірілуі тиіс.

7. Егер контейнердің негізгі сипаттамалары өзгертілсе, онда бұл контейнерге рұқсат беру күшін жояды және ол кедендік мөрлер мен пломбалармен жүктерді тасымалдау үшін пайдаланбас бұрын құзыретті органның жаңа рұқсат беру нысаны болуы тиіс.

3-қосымша**III үлгі**

ХЖТ кітапшасын қолдана отырып жүктерді халықаралық тасымалдау туралы кеден конвенциясы, 1975 ж.

Дайындалғаннан кейін қандай да бір кезеңде берілген рұқсат ету туралы куәлік

1. Куәлік нөмірі ^{*/} .....
2. Төменде көрсетілген контейнер(лер)дің кедендік мөрлермен және пломбалармен жүктерді тасымалдауға рұқсат берілгенін куәландырылады.
3. Контейнер(лер) түрі .....
4. Контейнер(лер)ге дайындаушы-зауытпен берілген реттік нөмір(лер)
.....
5. Ыдыстың салмағы
.....
6. Сыртқы өлшемдеру см .....
7. Негізгі конструкциялық сипаттамалары (материалдар түрі, конструкция түрі және т. б.)
.....
.....
8. .... берілді,
(дайындаушы зауыттың атауы және мекенжайы)
жоғарыда көрсетілген контейнерге рұқсат етілгені туралы тақтайшаны бекітуге болады.
.....
(орны) (күні)
.....
(куәлік беретін мекеменің немесе ұйымның қолы мен мөрі)

^{*/} ХЖТ кітапшасын қолдана отырып, жүктерді халықаралық тасымалдау туралы кеден конвенциясына 7-қосымшаның II бөлігінің 5 b) тармақшасын қараңыз, 1975 ж.)

(артқы жағындағы ескертуді қараңыз)

НАЗАР АУДАРЫҢЫЗ

(ХЖТ кітапшасын қолдана отырып жүктерді халықаралық тасымалдау туралы кеден конвенциясына 7-қосымшаның II бөлігінің 6 және 7-тармақтары, 1975 ж.)

6. Егер контейнер ұйғарылған рұқсат беру процедурасымен, техникалық талаптарға сәйкес келмесе, онда кедендік мөрлермен және пломбалармен тасымалдау үшін пайдаланбас бұрын, ол осы техникалық талаптарға қайта сәйкес келетіндей етіп, оны рұқсат беру үшін негіз болған жағдайға келтірілуі тиіс.

7. Егер контейнердің негізгі сипаттамалары өзгертілсе, онда бұл контейнерге рұқсат беру күшін жоғалтады және ол кедендік мөрлермен пломбалармен жүктерді тасымалдау үшін пайдаланылмас бұрын құзыретті органның жаңа рұқсат беру нысаны болуы тиіс.

III-бөлім**Түсіндірме жазбалар****Түсіндірме жазбалар**

Осы Конвенцияға 6-қосымшада орналастырылған 2-қосымшаға түсіндірме жазбалар осы Конвенцияның ережелерін орындау үшін кедендік пломбалармен тасымалдауға рұқсат етілген контейнерлерге тиісті өзгерістермен қолданылады.

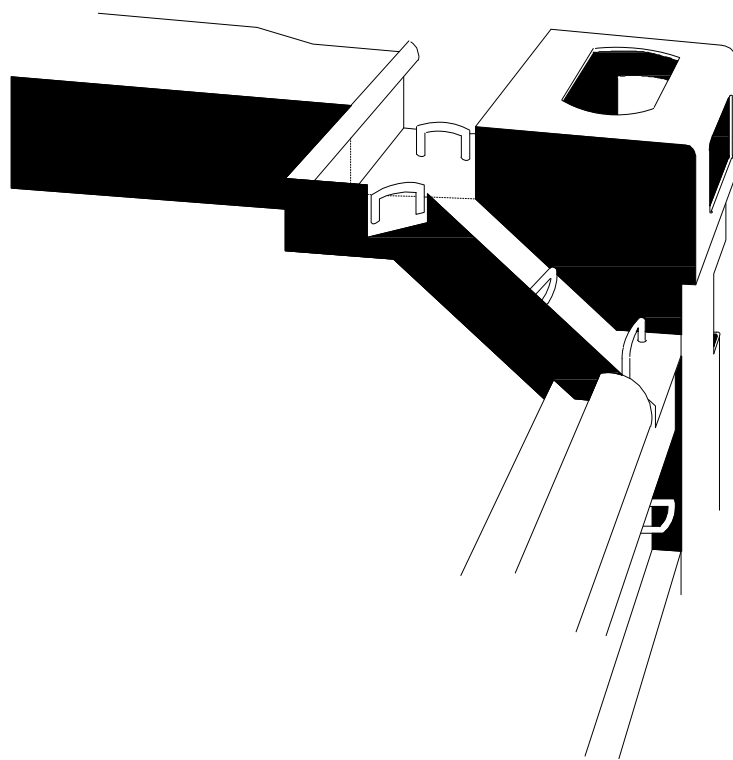
Ескертпе:

(III бөлімнің түсіндірме жазбалары олар қатысты ережелермен бірге орналастырылған. Түсіндірме жазбаларға қатысты суреттер III бөлімге енгізілген)

**БРЕЗЕНТТІ КОНТЕЙНЕРДІҢ БҰРЫШТЫҚ ЭЛЕМЕНТТЕРІНЕ
БЕКІТУГЕ АРНАЛҒАН ҚҰРЫЛҒЫ**

Төменде бейнеленген құрылғы I бөліктің 4-бабы 6-тармағы а) тармақшасының ережелеріне сәйкес келеді

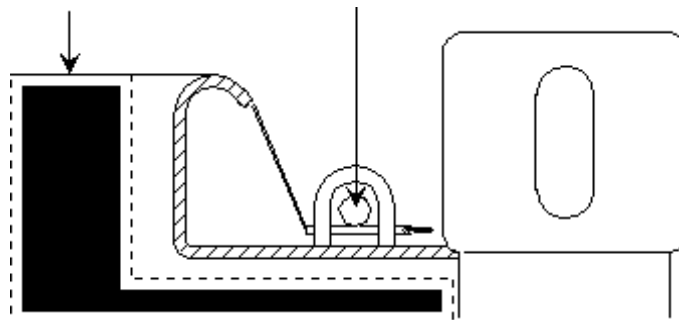
Бұрыштық тіректерге бекіту

Төбелік брезент

Брезентті бекітуге арналған сымарқан

Қимадағы түрі

8-қосымша**ХЖТ ӘКІМШІЛІК КОМИТЕТІ МЕН АТҚАРУШЫ КЕҢЕСІНІҢ ҚҰРАМЫ,
ФУНКЦИЯЛАРЫ ЖӘНЕ ПРОЦЕДУРА ЕРЕЖЕЛЕРІ ^{*/}****1-бап**

- i) Уағдаласушы Тараптар Әкімшілік комитеттің мүшелері болып табылады.
- ii) Комитет осы Конвенцияның 52-бабында, 1-тармағында айтылған Уағдаласушы Тараптар болып табылмайтын мемлекеттердің құзыретті әкімшіліктеріне немесе халықаралық ұйымдардың өкілдеріне оларды қызықтыратын мәселелерді талқылау кезінде байқаушылар ретінде Комитеттің сессияларына қатысуға рұқсат бере алады.

1-бис-бабы ^{*/}

1. Комитет Конвенцияға ұсынылған кез келген түзетуді 59-баптың 1 және 2-тармақтарына сәйкес қарайды.
2. Комитет Конвенцияның қолданылуын қадағалайды және Конвенция шеңберінде Уағдаласушы Тараптар, бірлестіктер және халықаралық ұйымдар қабылдайтын кез келген шараларды зерделейді және олардың оның ережелеріне сәйкестігін тексереді.
3. Комитет ХЖТ Атқарушы кеңесі арқылы Конвенцияның ұлттық және халықаралық деңгейлерде қолданылуын бақылайды және оның жүзеге асырылуына жәрдемдеседі.
4. Комитет 9-қосымшаның III бөлігі бойынша міндеттемелерді орындау үшін халықаралық ұйым ұсынатын жылдық тексерілген қаржылық есептерді және аудиторлық қорытындыны(қорытындыларды) алады және талдайды. Комитет өзінің талдауы барысында және оның шеңберінде халықаралық ұйымнан немесе тәуелсіз сыртқы аудитордан қосымша ақпарат, түсіндірмелер немесе құжаттар сұрата алады.
5. 4-тармақта аталған тексеру үшін залалсыз Комитеттің тәуекелдерді бағалау негізінде қосымша тексерулер жүргізуді сұратуға құқығы бар.

---

^{*/} (ECE/TRANS/17/Amend.19, 1999 жылғы 17 ақпанда күшіне енді)
(ECE/TRANS/17/Amend.34, 2018 жылғы 1 шілдеде күшіне енді)

Комитет осы Конвенцияның 52-бабында, 1-тармағында айтылған Уағдаласушы тараптар болып табылмайтын мемлекеттердің құзыретті әкімшіліктеріне немесе халықаралық ұйымдардың өкілдеріне оларды қызықтыратын мәселелерді талқылау кезінде байқаушылар ретінде Комитеттің сессияларына қатысуға рұқсат бере алады.

6. Қосымша тексерулер жүргізу процедурасын Комитет бекітеді.

6-тармаққа түсіндірме жазба

8. 1-бис 6 Комитет Біріккен Ұлттар Ұйымының Құзыретті қызметтерінен қосымша тексеру жүргізуді сұрай алады. Балама нұсқа ретінде Комитет тәуелсіз сыртқы аудиторды жалдауға шешім қабылдай алады және ХЖТ Атқарушы кеңесіне Комитет белгілеген аудиттің мәні мен мақсаты негізінде а аудитін жүргізу шеңберін дайындауды тапсыра алады. Жетекшілік шеңберін Комитет бекітеді. Сыртқы тәуелсіз аудитор жүргізетін қосымша тексерудің нәтижелері бойынша Есеп және қызметтік хат жасалады, олар Комитетке ұсынылуы тиіс. Мұндай жағдайда тиісті сатып алу процедурасын қоса алғанда, тәуелсіз сыртқы аудиторды жалдау жөніндегі қаржылық шығыстар ХЖТ Атқарушы кеңесінің бюджеті есебінен жабылады.

2-бап

Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас хатшысы Комитетке хатшылық қызметін ұсынады.

3-бап

Жыл сайын өзінің бірінші сессиясында Комитет төрағаны және төрағаның орынбасарын сайлайды.

4-бап

Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас хатшысы жыл сайын Еуропалық экономикалық комиссияның қолдауымен, сондай-ақ Уағдаласушы Тараптар болып табылатын кемінде бес мемлекеттің құзыретті әкімшіліктерінің өтініші бойынша комитетті шақырады.

5-бап

Ұсыныстар дауысқа салынады. Сессияда ұсынылған Уағдаласушы Тарап болып табылатын әрбір мемлекет бір дауысқа ие болады. Осы Конвенцияға түзетулер енгізу туралы ұсыныстар болып табылмайтын ұсыныстар қатысушылар мен дауыс берушілердің көпшілік дауысымен қабылданады. Осы Конвенцияға түзетулер мен осы Конвенцияның 59 және 60-баптарында айтылған шешімдер қатысушылар мен дауыс берушілердің үштен екісінің көпшілігімен қабылданады.

6-бап

Шешім қабылдау үшін Уағдаласушы Тараптар болып табылатын мемлекеттердің кемінде үштен бірін құрайтын кворум қажет. (ECE/TRANS/17/Amend.16, 1994 жылғы 25 маусымда күшіне енді).

7-бап

Сессия жабылар алдында Комитет өз баяндамасын бекітеді.

8-бап

Осы қосымшада тиісті ережелер болмаған кезде, Егер Комитет басқаша шешпесе, Еуропалық экономикалық комиссия процедурасының ережесі қолданылады.

**ХЖТ АТҚАРУШЫ КЕҢЕСІНІҢ ҚҰРАМЫ,
ФУНКЦИЯЛАРЫ ЖӘНЕ ПРОЦЕДУРАЛАРЫНЫҢ ЕРЕЖЕЛЕРІ */**

9-бап ^{*/} -

1. Әкімшілік комитет 58-тер бабына сәйкес құрған ХЖТ Атқарушы кеңесі Конвенцияның әртүрлі Уағдаласушы тараптарынан өкілдік ететін тоғыз мүшеден тұрады. Кеңес сессияларының жұмысына ХЖТ хатшысы қатысады.

9-баптың 1-тармағына түсіндірме жазба

8.9.1 ХЖТ Атқарушы кеңесінің мүшелері құзыретті болуы және кедендік процедураларды, атап айтқанда, ХЖТ транзиті процедурасын ұлттық және халықаралық деңгейлерде қолдану саласында тәжірибесі болуы тиіс.

Кеңестің мүшелерін Конвенцияның Уағдаласушы тараптары болып табылатын өздерінің тиісті үкіметтері немесе ұйымдары ұсынады. Олар кез келген жеке Үкіметтің немесе ұйымның нақты мүдделерін емес, Конвенцияның Уағдаласушы тараптарының мүдделерін білдіреді. (ECE/TRANS/17/Amend.32, 2015 жылғы 1 қаңтарда күшіне енді)

2. ХЖТ Атқарушы кеңесінің мүшелерін әкімшілік комитет дауыс беруге қатысқан және қатысқан мүшелердің көпшілік даусымен сайлайды. ХЖТ Атқарушы кеңесінің әрбір мүшесінің өкілеттік мерзімі екі жылды құрайды. ХЖТ Атқарушы кеңесінің мүшелері қайта сайлануы мүмкін. ХЖТ атқарушы кеңесін жүргізу шеңберін ХЖТ Әкімшілік комитеті белгілейді.

9-баптың 2-тармағына түсіндірме жазба

8.9.2 Егер ХЖТ Атқарушы кеңесі мүшелерінің бірі олардың белгіленген қолданылу мерзімі аяқталғанға дейін өкілеттігін доғарса, ХЖТ Әкімшілік комитеті алмастыратын мүшені сайлай алады. **Бұл жағдайда сайланған мүше өзінің өкілеттігін оның алдындағы адамның өкілеттік мерзімінің қалған бөлігіне ғана сақтайды.** Егер ХЖТ Атқарушы кеңесінің мүшесі орнынан түсу себептері бойынша өзінің өкілеттік мерзімін аяқтай алмаған жағдайда, тиісті мүшенің Ұлттық әкімшілігі бұл туралы ақпаратты ХЖТ Атқарушы кеңесіне және ХЖТ хатшылығына жазбаша түрде береді. Бұл жағдайда Әкімшілік комитет өкілеттік мерзімінің қалған бөлігіне алмастырушы мүшені сайлай алады. (ECE/TRANS/17/Amend.32, 2015 жылғы 1 қаңтарда күшіне енді)

---

^{*/} (ECE/TRANS/17/Amend.19, 1999 жылғы 17 ақпанда күшіне енді)

10-бап ^{*/} -**ХЖТ Атқарушы кеңесі:**

- a) кепілдіктер жүйесінің жұмыс істеуін қоса алғанда, Конвенцияның қолданылуын бақылайды және Конвенция мен Әкімшілік комитет жүктеген функцияларды орындайды;
- b) 6-бапта аталған уәкілетті халықаралық ұйымдардың бірі орындауы мүмкін бірлестіктер арасында ХЖТ кітапшаларын орталықтандырылған тәртіппен басу және тарату жөніндегі жұмысты бақылайды;

10-баптың b)-тармағына түсіндірме жазба

- 8.10 (b) 6.2-бис-бабына түсіндірме жазбада аталған келісім, егер ХЖТ кітапшаларын орталықтандырып басып шығаруды және таратуды жоғарыда аталған халықаралық ұйым жүзеге асырған жағдайда, осы баптың b) тармақшасында аталған халықаралық ұйымның жауапкершілігіне қатысты да қолданылады.
(ECE/TRANS/17/Amend.27, 2006 жылғы 12 тамызда күшіне енді)
- a) Уағдаласушы тараптардың құзыретті органдары арасында жедел және басқа да ақпарат алмасуды үйлестіреді және оның дамуына ықпал етеді;
  - b) Уағдаласушы тараптардың құзыретті органдары, бірлестіктер мен халықаралық ұйымдар арасында ақпарат алмасуды үйлестіреді және оның дамуына жәрдемдеседі;
  - c) дауларды реттеу туралы 57-бапқа нұқсан келтірмей, Уағдаласушы тараптар, бірлестіктер, сақтандыру компаниялары және халықаралық ұйымдар арасындағы дауларды реттеуге жәрдемдеседі;
  - d) кеден органдарының және ХЖТ процедурасына қатысы бар басқа да мүдделі тараптардың қызметкерлерін даярлауға қолдау көрсетеді;
  - e) Уағдаласушы тараптар арасында тарату мақсатында 6-бапта аталған халықаралық ұйымдар ұсынатын, бірлестіктер ХЖТ кітапшаларын беруді регламенттейтін барлық ұйғарылған ережелер мен процедуралар туралы ақпаратты, олар 9-қосымшада жазылған ең төменгі шарттар мен талаптарға қатысты шамада орталықтандырылған тіркеуді жүргізеді;
  - f) ХЖТ кітапшасының бағасын бақылауды жүзеге асырады.

- g) Уағдаласушы тараптар арасында тарату мақсатында 6-бапта аталған халықаралық ұйымдар ұсынатын, бірлестіктер ХЖТ кітапшаларын беруді регламенттейтін барлық ұйғарылған ережелер мен процедуралар туралы ақпаратты, олар 9-қосымшада жазылған ең төменгі шарттар мен талаптарға қатысты шамада орталықтандырылған тіркеуді жүргізеді;
- h) ХЖТ кітапшасының бағасын бақылауды жүзеге асырады.

11-бап ^{*/} -

1. Кеңес сессиясы ХЖТ хатшысы Әкімшілік комитеттің өтініші бойынша немесе Кеңестің кемінде үш мүшесінің өтініші бойынша шақырылады.
2. Кеңес консенсус негізінде шешім қабылдауға ұмтылады. Егер консенсусқа қол жеткізу мүмкін болмаса, олар дауысқа салынады және қатысып отырған және дауыс беруге қатысып отырған мүшелердің көпшілік даусымен қабылданады. Шешім қабылдау үшін бес мүшеден тұратын кворум қажет. ХЖТ хатшысының дауыс беру құқығы жоқ.
3. Кеңес Төрағаны сайлайды және өзінің процедура ережелерін қабылдайды.
4. Кеңес тексерілген қаржылық есептерді ұсынуды қоса алғанда, өз қызметі туралы Әкімшілік Комитеттің алдында жылына кемінде бір рет немесе әкімшілік комитеттің өтініші бойынша есеп береді. Кеңесті Әкімшілік комитетте өзінің Төрағасы ұсынады.
5. Кеңес оған Конвенцияның 6-бабында айтылған әкімшілік комитет, Уағдаласушы Тараптар, ХЖТ хатшысы, ұлттық бірлестіктер мен халықаралық ұйымдар жіберетін кез келген ақпарат пен сұрау салуларды қарайды. Осы халықаралық ұйымдар, егер оның төрағасы өзге шешім қабылдамаса, ХЖТ Атқарушы кеңесінің сессияларына байқаушы ретінде қатысуға құқылы. Қажет болған жағдайда, төрағаның шақыруы бойынша Кеңес сессияларына кез келген басқа ұйым байқаушы құқығына қатыса алады.

---

^{*/} (ECE/TRANS/17/Amend.19, 1999 жылғы 17 ақпанда күшіне енді)

12-бап ^{*/} -

Еуропалық экономикалық комиссия хатшылығы қызметкерлерінің бірі ХЖТ хатшысы болып табылады, ол кеңес жүргізу шеңбері шеңберінде ХЖТ Атқарушы кеңесінің шешімдерін орындайды. ХЖТ хатшысына санын ХЖТ Әкімшілік комитеті айқындайтын ХЖТ хатшылығы көмек көрсететін болады.

13-бап ^{*/} -

1. ХЖТ Атқарушы кеңесі мүшелерінің және ХЖТ хатшылығының қызметі 6-бапта аталған халықаралық ұйым беретін ХЖТ-ның әрбір кітапшасынан сома арқылы баламалы қаржыландыру көздері іздестірілгенге дейін қаржыландырылады. Бұл соманы ХЖТ Әкімшілік комитеті бекітеді. (ECE/TRANS/17/Amend.28, 2009 жылғы 1 қаңтарда күшіне енді)

13-баптың 1-тармағына түсіндірме жазба ^{*/} -

8.13.1-1 Қаржыландыру шарттары

Бастапқы екі жылдық кезең аяқталғаннан кейін Конвенцияның Уағдаласушы Тараптары ХЖТ Атқарушы кеңесінің және ХЖТ хатшылығының қызметі Біріккен Ұлттар Ұйымының тұрақты бюджеті желісі бойынша қаржыландырылатынын көздейді. Егер Біріккен Ұлттар Ұйымының есебінен немесе басқа көздерден қаржыландыру қамтамасыз етілмесе, бұл қаржыландырудың бастапқы шарттарын қолдануды ұзарту мүмкіндігін жоққа шығармайды.

8.13.1-2 ХЖТ Атқарушы кеңесі мүшелерінің қызметі

ХЖТ Атқарушы кеңесі мүшелерінің қызметін олардың тиісті елдерінің үкіметтері қаржыландыратын болады.

8.13.1-3 Сома

1-тармақта аталған сома а) ХЖТ-ның Әкімшілік комитеті бекітетін ХЖТ-ның Атқарушы кеңесі мен ХЖТ хатшылығының бюджеті мен шығыстар сметасына және б) берілетін ХЖТ кітапшаларының саны туралы халықаралық ұйымның болжамына негізделеді.
(ECE/TRANS/17/Amend.28, 2009 жылғы 1 қаңтарда күшіне енді)

**2. ХЖТ^{*/} Атқарушы кеңесі мен ХЖТ хатшылығының қызметін қаржыландыруды жүзеге асыру ХЖТ процедурасының Әкімшілік комитеті бекітеді.
(ECE/TRANS/17/Amend.28, 2009 жылғы 1 қаңтарда күшіне енді)**

^{*/}(ECE/TRANS/17/Amend.19, 1999 жылғы 17 ақпанда күшіне енді)

^{*/} Процедура ECE/TRANS/WP.30/AC.2/89 құжатында 38-тармақта және II қосымшада толығырақ сипатталған.

13-баптың 2-тармағына түсіндірме жазба

- 8.13.2 6-бапта аталған халықаралық ұйыммен консультациялардан кейін 2-тармақта аталған процедура ескертілетін Тараптар уәкілеттік берген және олардың атынан әрекет ететін БҰҰ ЕЭК және 6-бапта аталған халықаралық ұйым арасындағы келісімде көрсетілуге тиіс. Келісімді ХЖТ Әкімшілік комитеті бекітеді.
(ECE/TRANS/17/Amend.28, 2009 жылғы 1 қаңтарда күшіне енді)

9-қосымша***ХЖТ ПРОЦЕДУРАСЫНА РҰҚСАТ БЕРУ****I-бөлім****БІРЛЕСТІКТЕРГЕ ХЖТ КІТАПШАСЫН БЕРУГЕ ЖӘНЕ КЕПІЛГЕР
РЕТІНДЕ ӘРЕКЕТ ЕТУГЕ РҰҚСАТ****Ең төменгі шарттар мен талаптар**

1. Уағдаласушы Тараптардың ХЖТ кітапшаларын беруге рұқсат алуы және Конвенцияның 6-бабына сәйкес кепілгер ретінде әрекет етуі үшін бірлестіктер сақтауға тиіс ең төменгі шарттар мен талаптар:

a) Кемінде бір жыл ішінде рұқсат берілген Уағдаласушы тарапта тіркелген бірлестік ретінде болу фактісін растайтын дәлелдемелерді.

1 a)- тармаққа түсіндірме жазба ^{*/} –

9.I.1.a) Алынып тасталынды
(ECE/TRANS/17/Amend.29, 2012 жылғы 1 қаңтарда күшіне енді)

b) Бірлестіктің Конвенция бойынша міндеттемелерін орындау үшін тұрақты қаржылық жағдайын және ұйымдастырушылық мүмкіндіктерінің болуын растайтын дәлелдемелерді.

c) Кеден ережелерін немесе салық заңнамасын елеулі немесе бірнеше рет бұзудың болмауын.

---

^{*/}(ECE/TRANS/17/Amend.19, 1999 жылғы 17 ақпанда күшіне енді, ECE/TRANS/17/Amend.29, 2012 жылғы 1 қаңтарда күшіне енді)
(ECE/TRANS/17/Amend.34, 2018 жылғы 1 шілдеде күшіне енді)

- d) Бірлестіктің 3-тармақта баяндалған өз міндеттерін қабылдауын қоса алғанда, бірлестік пен ол құрылған Уағдаласушы тараптың құзыретті органдары арасында жазбаша келісім немесе кез келген басқа құқықтық құжат жасасуды қамтиды.

2. Жазбаша келісімнің немесе қажет болған жағдайда оның ағылшын, орыс немесе француз тілдеріндегі аудармасының куәландырылған мәтінін қоса алғанда, 1 d)-тармақта аталған кез келген басқа құқықтық құжаттың куәландырылған көшірмесі ХЖТ-ның Атқарушы кеңесіне сақтауға тапсырылады. Осы Жазбаша келісімнің немесе кез келген басқа құқықтық құжаттың кез келген өзгерістері ХЖТ Атқарушы кеңесінің назарына дереу жеткізіледі.

3. Бірлестіктің міндеттері:

- i) Конвенцияның 8-бабында көзделген міндеттемелерді сақтау;
- ii) Конвенцияның 8-бабының 3-тармағына сәйкес ХЖТ-ның бір кітапшасы бойынша бірлестіктен талап етілуі мүмкін, Уағдаласушы тараптар айқындайтын соманың ең жоғары мөлшерін тану;
- iii) тұрақты, атап айтқанда ХЖТ процедурасына тұлғалардың қол жеткізуіне рұқсат сұрағанға дейін, осындай тұлғалардың осы Қосымшаның II бөлігінде жазылған ең төменгі шарттар мен талаптарды сақтауын тексеру;
- iv) өзі және құрамына өзі кіретін халықаралық ұйымға кіретін шетелдік бірлестіктер берген ХЖТ кітапшаларын қолдану операцияларына байланысты өзі құрылған елде өзіне алған жауапкершіліктің толық көлемінде өз кепілдіктерін қамтамасыз ету;
- v) сақтандыру компаниясында, сақтандырушылар пулында немесе қаржы мекемесінде өзі құрылған Уағдаласушы тараптың құзыретті органдарын қанағаттандыруға өз жауапкершілігін өтеуді қамтамасыз ету. Сақтандыру немесе қаржылық кепілдік шарты(-тары) оның өзі және құрамына өзі кіретін халықаралық ұйымға кіретін шетелдік бірлестіктер берген ХЖТ кітапшаларын қолдана отырып жасалатын операцияларға байланысты оның жауапкершілігін толық өтейді.

Сақтандыру шартының(-тарының) немесе қаржылық кепілдіктің қолданысын тоқтату туралы хабарламаның мерзімі жазбаша келісімнің немесе 1 d)-тармақта аталған кез келген

басқа құқықтық құжаттың қолданысын тоқтату туралы хабарламаның мерзімінен кем болмауға тиіс. Сақтандыру немесе қаржылық кепілдік шартының (-тарының) расталған көшірмесі, сондай-ақ оған (оларға) кейінгі барлық өзгерістер қажет болған кезде ағылшын, орыс немесе француз тілдеріндегі аударманың расталған мәтінін қоса алғанда, ХЖТ Атқарушы кеңесіне сақтауға тапсырылады.

1 f) v)-тармаққа түсініктеме

*Алынып тасталынды
(ECE/TRANS/W.30/2010/3/Rev.1;
ECE/TRANS/WP.30/AC.2/2010/4/Rev.1 және
ECE/TRANS/WP.30/AC.2/105, 32-тармақ)*

- vi) жыл сайын, 1 наурыздан кешіктірмей, ХЖТ Атқарушы кеңесіне берілетін ХЖТ кітапшасының әрбір түрінің бағасы туралы хабарлап отыру.

(ECE/TRANS/17/Amend.32, 2015 жылғы 1 қаңтарда күшіне енді)
- vii) құзыретті органдарға ХЖТ процедурасын қолдануға байланысты барлық есептік құжаттама мен шоттарды тексеру мүмкіндігін беру;
- viii) ХЖТ кітапшаларын заңға қайшы немесе алаяқтық жолмен, мүмкіндігінше соттарға жүгінбей пайдаланған жағдайда туындайтын дауларды тиімді реттеу процедурасын тану;
- ix) Конвенцияның 6-бабына және осы Қосымшаның II бөлігіне сәйкес рұқсатты алып қоюға немесе қайтарып алуға не Конвенцияның 38-бабына сәйкес тұлғалардың құқығынан айыруға қатысты өзі құрылған Уағдаласушы тараптың құзыретті органдарының қаулыларын қатаң сақтау;
- x) ХЖТ Әкімшілік комитеті және ХЖТ Атқарушы кеңесі қабылдайтын барлық қаулыларды осы бірлестік құрылған Уағдаласушы тараптың құзыретті органдары олар таныған шамада адал жүзеге асыруға өз келісімін білдіру.

4. 11-бапта көзделген процедураға сәйкес кепілдік бірлестікке 8-баптың 1 және 2-тармақтарында аталған сомаларды төлеу ұсынылса, ол 6-баптың 2-бис-тармағына 0.6.2-бис-1-түсіндірме жазбасында айтылған жазбаша келісімге сәйкес халықаралық ұйымға талапты алғаны туралы хабарлауға тиіс.

5. Осы бірлестік құрылған Уағдаласушы тарап одан ХЖТ кітапшасын беруге және осы шарттар мен талаптар сақталмаған жағдайда кепілгер ретінде әрекет етуге рұқсатты кері қайтарып алады. Егер Уағдаласушы тарап рұқсатты кері қайтарып алуды шешетін болса, онда осы шешім кері қайтарып алынған күннен бастап үш (3) ай өткеннен кейін күшіне енеді.

6. Жоғарыда баяндалған шарттарға сәйкес қандай да бір бірлестікке берілген рұқсат Конвенция негізінде осы бірлестіктің жауапкершілігі мен міндеттемелерін қозғамайды.

7. Жоғарыда баяндалған шарттар мен талаптар әрбір Уағдаласушы тарап белгілегісі келетін қосымша шарттар мен талаптарды қозғамайды.

II-бөлім**ЖЕКЕ ЖӘНЕ ЗАҢДЫ ТҰЛҒАЛАРҒА ХЖТ КІТАПШАЛАРЫН
ПАЙДАЛАНУҒА РҰҚСАТ БЕРУ ТУРАЛЫ****Ең төменгі шарттар мен талаптар**

1. ХЖТ процедурасына қол жеткізгісі келетін тұлғалар сақтауға тиіс ең төменгі шарттар мен талаптар

- a) Тәжірибенің немесе ең болмағанда тұрақты халықаралық тасымалдармен айналысу мүмкіндіктерінің болуын растайтын дәлелдемелерді (халықаралық тасымалдарды жүзеге асыруға арналған лицензияның иесі және т.б.).
- b) Тұрақты қаржы жағдайын.
- c) ХЖТ конвенциясын қолдану саласында білімінің болуын растайтын дәлелдемелерді.
- d) Кеден ережелерін немесе салық заңнамасын елеулі немесе бірнеше рет бұзудың болмауын.
- e) бірлестік алдындағы міндеттемелер туралы жазбаша декларациядағы осы тұлғаның,
  - i) Конвенцияға сәйкес талап етілетін барлық кедендік шарттылықтарды жөнелту орны кедендерінде, аралық кедендерде және межелі орын кедендерінде сақтайтындығын көздейтін;
  - ii) егер Конвенцияның 11-бабының 2-тармағына сәйкес құзыретті органдар талап етсе, осы тұлға Конвенцияның 8-бабының 1 және 2-тармақтарында аталған тиесілі соманы төлеуді көздейтін; (ECE/TRANS/17/Amend.30, 2012 жылғы 13 қыркүйекте күшіне енді)
  - iii) бірлестіктерге - ұлттық заңнамада рұқсат етілетін шегінде - жоғарыда аталған ең төменгі шарттар мен талаптар туралы ақпаратты тексеруге рұқсат беруін көздейтін ережені қамтиды.

2. ХЖТ процедурасына қол жеткізу үшін қосымша және одан да көп шектеу шарттары мен талаптарын, егер құзыретті органдар өзге шешім қабылдаса, Уағдаласушы тараптардың құзыретті органдары мен бірлестіктердің өздері енгізуі мүмкін.

Процедура

3. Уағдаласушы тараптар ұлттық заңнамаға сәйкес 1 және 2-тармақтарда жазылған ең төменгі шарттар мен талаптардың негізінде ХЖТ процедурасына қол жеткізу үшін сақталуға тиіс тәртіпті айқындайды.

3-тармаққа түсіндірме жазба

9.П.3 Рұқсат беру жөніндегі комитет

Құзыретті органдардың, ұлттық бірлестіктердің және басқа да мүдделі ұйымдардың өкілдері құрамында рұқсат беру жөніндегі ұлттық комитеттерді құру ұсынылады. (ECE/TRANS/17/Amend.19, 1999 жылғы 17 ақпанда күшіне енді)

4. Құзыретті органдар ХЖТ кітапшаларын пайдалануға рұқсат берілген немесе рұқсаттың күші жойылған күннен бастап бір апта ішінде әрбір тұлға туралы толық мәліметтерді қоса тіркелген рұқсаттың (РҮБ) үлгісіне сәйкес ХЖТ Атқарушы кеңесіне жібереді.

4-тармаққа түсіндірме жазба

9.П.4 4-тармақта баяндалған деректерді ұсыну үшін құқықтық ережелер ХЖТ Атқарушы Кеңесінің бақылауымен ХЖТ хатшылығы осы мақсатта әзірлеген электрондық қосымшаларды дұрыс пайдаланған жағдайда орындалды деп есептеледі. (ECE/TRANS/17/Amend.32, 2015 жылғы 1 қаңтарда күшіне енді)

5. Бірлестік жыл сайын 31 желтоқсандағы жағдай бойынша жаңартылған рұқсатты алған барлық тұлғалардың, сондай-ақ рұқсаттары алып қойылған тұлғалардың тізбесін жібереді. Бұл тізбе құзыретті органдарға 31 желтоқсаннан кейін бір апта ішінде жіберіледі. Құзыретті органдар осы тізбенің көшірмесін ХЖТ Атқарушы кеңесіне жібереді.

5-тармаққа түсіндірме жазба

9.П.5 9.П.4-түсіндірме жазба mutatis mutandis 5-тармағына қолданылады. (ECE/TRANS/17/Amend.32, 2015 жылғы 1 қаңтарда күшіне енді)

6. ХЖТ процедурасына қол жеткізуге рұқсаттың өзі бірлестіктерден ХЖТ кітапшаларын алу құқығын білдірмейді.

7. ХЖТ кітапшаларын жоғарыда баяндалған ең төменгі шарттар мен талаптарға сәйкес қандай да бір тұлға үшін пайдалануға рұқсат осы тұлғаның Конвенция бойынша жауапкершілігі мен міндеттемелерін қозғамайды.

II-бөлімге түсініктемелер (Процедура)

Құзыретті органдар арасындағы ынтымақтастық

Тұлғаның Конвенцияға 9-қосымшаның II-бөлігіне сәйкес ХЖТ кітапшаларын пайдалануға рұқсат етуіне қатысты осы тұлғаның тұрақты тұратын немесе құрылған Уағдаласушы тараптың құзыретті органдары осы тұлға жасаған кеден заңнамасын елеулі немесе бірнеше рет бұзуға қатысты 38-баптың 2-тармағына сәйкес екінші Уағдаласушы тарап берген кез келген ақпаратты ескеруге тиіс. Осылайша, осы тұлғаның тұрақты тұратын немесе құрылған жері бар Уағдаласушы тараптың істі тиімді қарауын қамтамасыз ету үшін мұндай хабарламада барынша егжей-тегжейлі мәліметтер қамтылуға тиіс.

(TRANS/WP.30/196, 76-тармақ; TRANS/WP.30/200, 68-тармақ)

Ұлттық тасымалдаушыны ХЖТ режимінен шығару

Өзі тұрақты тұратын немесе құрылған елдің аумағында жасалған кеден ережелерін елеулі түрде бұзуға кінәлі ұлттық тасымалдаушыны ХЖТ режимінен шығару үшін кеден органдарына 38-баптың 1-тармағының ережелерін ғана емес, 9-қосымшаның II бөлігінің 6-бабы 4-тармағының және 1 d)-тармағының ережелерін де қолдану ұсынылады. (TRANS/WP.30/196, 77-тармақ; TRANS/WP.30/200, 68-тармақ)

РҰҚСАТ БЕРУДІҢ ҮЛГІ БЛАНКІСІ (РҰБ)

Ел: .....

Бірлестіктің атауы:.....

Құзыретті орган: .....

Ұлттық бірлестіктер және/немесе құзыретті органдар толтырады								
Сәйкестендіру нөмірі	Тұлғаның/ (тұлғалардың) тегі кәсіпорынның атауы	Кәсіпорынның мекенжайы	Байланыс пункті және байланыс нөмірі (тел., факс және электрондық	Кәсіпорынның немесе лицензияның тіркеу нөмірі және т.б.*/	Рұқсатты алып қоюдың бұрынғы жағдайы* */	Рұқсаттың берілген күні **/	Рұқсатты алып қою күні **/ */	Мөр / қолы
...								
...								
...								

*/ Егер бар болса.

**/ Тиісті жағдайларда.

Рұқсат алған бірлестік рұқсат сұраған әрбір тұлғаға қатысты құзыретті органдарға, ең болмағанда, келесідей ақпарат ұсынуы тиіс:

- келісілген форматқа сәйкес кепілдік бірлестігімен (құрамына кіретін халықаралық ұйыммен ынтымақтастықта) тұлғаға берілген жеке сәйкестендіру нөмірі (ЖСН). Сәйкестендіру нөмірінің форматын Әкімшілік комитет белгілейді;
(ECE/TRANS/17/Amend.26, 2006 жылғы 1 сәуірде күшіне енді)
- тұлғаның (тұлғалардың) тегі және мекенжайы (мекенжайлары) немесе кәсіпорынның атауы (атаулары) және мекенжайы (мекенжайлары) (кәсіпорындар біріктірілген жағдайда - сондай-ақ жауапты басшылардың тегі мен аты-жөні);
- байланыс пункті (кеден органдары мен бірлестіктерге телефон, факс және электрондық поштаның толық нөмірлерін көрсете отырып, ХЖТ операциясы туралы ақпаратты беруге уәкілетті жеке тұлға);
- коммерциялық тіркеу нөмірі немесе халықаралық тасымалдауға арналған лицензияның нөмірі немесе басқа ақпарат (егер олар бар болса)

- (тиісті жағдайларда) рұқсатты алып қоюдың күні, ұзақтығы мен сипаты көрсетіле отырып, рұқсатты алып қоюдың бұрынғы жағдайы (жағдайлары).

Рұқсат берудің үлгі бланкісіне (РҮБ) түсініктемелер

Жеке сәйкестендіру нөмірінің форматы (ЖСН)

Әкімшілік комитет ХЖТ Конвенциясының 9-қосымшасының II бөлігіне сәйкес ХЖТ кітапшасын пайдалануға уәкілетті тұлғалар болып табылатын ХЖТ кітапшасын ұстаушылар үшін сәйкестендіру нөмірінің келесідей форматын белгіледі:

"AAA/BBB/XX...X",

мұнда "AAA" - бұл Халықаралық стандарттау ұйымының (ИСО) жіктеу жүйесіне сәйкес тұлға ХЖТ кітапшаларын пайдалануға рұқсат алған елдің үш әріптік коды. ХЖТ Конвенциясының Уағдаласушы тараптары болып табылатын елдер кодтарының толық тізбесі күн тәртібіне және Әкімшілік комитеттің ресми баяндамаларына қосымша ретінде тұрақты түрде жарияланады,

"BBB" - бұл ХЖТ кітапшасын ұстаушысы осы бірлестік мүшесі болып табылатын тиісті халықаралық ұйым белгілеген жіктеу жүйесіне сәйкес рұқсат алған және әрбір ұлттық бірлестікті бірегейлендіруге мүмкіндік беретін ұлттық бірлестіктің үш таңбалы коды. Ұлттық бірлестіктерге берілген кодтардың толық тізбесі күн тәртібіне және Әкімшілік комитеттің ресми баяндамаларына қосымша ретінде жүйелі түрде жарияланады,

"XX...X"- бұл ХЖТ Конвенциясының 9-қосымшасының II бөлігіне сәйкес ХЖТ кітапшаларын пайдалануға уәкілетті тұлғаны сәйкестендіретін реттік нөмірлер (ең көбі он сан). Сәйкестендіру нөмірі берілгеннен кейін, егер оны иемденген тұлға ХЖТ кітапшасының ұстаушысы болуды тоқтатса да, оны қайтадан пайдалануға болмайды.

(TRANS/WP.30/218, 36-тармақ және 2-қосымша;

TRANS/WP.30/AC.2/77, 51-тармақ және 3-қосымша)

III-бөлім

6-БАПТА КӨРСЕТІЛГЕН ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҰЙЫМДАРҒА ХАЛЫҚАРАЛЫҚ КЕПІЛДІКТЕР ЖҮЙЕСІНІҢ ЖҰМЫСЫН ТИІМДІ ҰЙЫМДАСТЫРУҒА ЖАУАПТЫ БОЛУ ҮШІН СОНДАЙ-АҚ ХЖТ КІТАПШАЛАРЫН БАСЫП ШЫҒАРУҒА ЖӘНЕ ТАРАТУҒА РҰҚСАТ БЕРУ

Шарттар мен талаптар

1. Әкімшілік комитеттен Конвенцияның 6.2-бис-бабына сәйкес халықаралық кепілдіктер жүйесінің тиімді ұйымдастырылуы мен жұмыс істеуіне жауап беруге, сондай-ақ ХЖТ кітапшаларын басып шығаруға және таратуға рұқсат алу үшін халықаралық ұйым келесідей шарттар мен талаптарға сәйкес келуі тиіс:

- a) халықаралық танылған тәуелсіз аудиторлар тиісті түрде тексерген шоғырландырылған қаржылық есептерді жыл сайын ұсыну арқылы Конвенция бойынша өз міндеттемелерін орындау үшін кепілдіктер мен ұйымдастырушылық мүмкіндіктердің халықаралық жүйесін тиімді ұйымдастыру және жұмыс істеуі үшін кәсіби құзыреттілікті және тұрақты қаржылық жағдайды дәлелдеу;
- b) кеден ережелерін немесе салық заңнамасын елеулі немесе бірнеше рет бұзудың болмауы.

2. Рұқсатқа сәйкес халықаралық ұйым:

- a) ХЖТ Конвенциясының Уағдаласушы тараптарына халықаралық ұйымның құрамына кіретін ұлттық бірлестіктер арқылы жан-жақты қамтылатын сақтандыру шартының расталған көшірмелерін және сақтандыру өтелімінің дәлелдемелерін ұсынады;
- b) ХЖТ Конвенциясының құзыретті органдарына ұлттық бірлестіктердің ХЖТ кітапшаларын берудің ұйғарылған ережелері мен процедуралары туралы ақпарат ұсынады;
- c) ХЖТ Конвенциясының құзыретті органдарына жыл сайынғы негізде ұсынылған, реттелмеген, төленген немесе төлемсіз реттелген кінәрат-талаптар туралы деректерді ұсынады;
- d) ХЖТ Конвенциясының құзыретті органдарына ХЖТ жүйесінің жұмыс істеуі туралы толық көлемде барлық ақпаратты, атап айтқанда және өзгелерден басқа, ХЖТ жүйесінің тиісті жұмыс істеуіне қатысты

проблемалардың туындауына себеп болуы мүмкін немесе оның халықаралық кепілдіктер жүйесінің үздіксіз жұмыс істеуі үшін қиындықтарға әкеп соғуы мүмкін талаптардың төленбей ұсынылған, реттелмеген, төленген немесе реттелген, ХЖТ аяқталмаған операцияларының санына қатысты үрдістер туралы уақтылы және жақсы негізделген ақпаратты ұсынады;

- e) ХЖТ Конвенциясының құзыретті органдарына әрбір Уағдаласушы тарапқа берілген ХЖТ кітапшаларының саны туралы статистикалық деректерді типі бойынша бөле отырып ұсынады;
- f) ХЖТ Атқарушы кеңесіне халықаралық ұйым беретін ХЖТ кітапшаларының әрбір түрі үшін алатын бағасы туралы толық ақпарат ұсынады;
- g) ХЖТ кітапшаларын қолдан жасау қаупін азайту мақсатында барлық мүмкін шараларды қабылдайды;
- h) ХЖТ кітапшасына байланысты бұзушылықтар немесе кемшіліктер анықталған жағдайда тиісті түзету шараларын қабылдайды және бұл туралы ХЖТ Атқарушы кеңесіне хабарлайды;
- j) ХЖТ Атқарушы кеңесінің жәрдемі сұратылған жағдайларда дауларды реттеуге толық көлемде қатысады;
- k) ХЖТ Конвенциясын қолдануға қатысты алаяқтық әрекетпен немесе басқа да қиындықтармен байланысты кез келген проблеманың ХЖТ Атқарушы кеңесінің назарына дереу жеткізілуін қамтамасыз етеді;
- l) халықаралық ұйымның құрамына кіретін ұлттық кепілдік бірлестіктерімен және кеден әкімшіліктерімен бірлесіп, Конвенцияға 10-қосымшада көзделген ХЖТ кітапшаларын бақылау жүйесін басқарады және осы жүйе шеңберінде туындайтын проблемалар туралы Уағдаласушы тараптар мен Конвенцияның құзыретті органдарын хабардар етеді;
- m) ХЖТ Конвенциясының құзыретті органдарына статистикалық ақпаратты және 10-қосымшада көзделген бақылау жүйесіне байланысты Уағдаласушы тараптардың қызметі туралы деректерді ұсынады;
- n) Конвенцияның 6.2-бис-бабына сәйкес берілген рұқсат күшіне енетін немесе ұзартылатын алдын ала күнге дейін кемінде екі ай бұрын ұйым мен Біріккен Ұлттар Ұйымының Еуропалық экономикалық комиссиясы хатшылығының, Әкімшілік комитет уәкілеттік берген және халықаралық ұйымның осы тармақта жазылған өз міндеттерін мойындауын қоса алғанда, оның атынан әрекет ететін жазбаша келісім жасасады;

- o) халықаралық кепілдіктер жүйесін ұйымдастыруға және оның жұмыс істеуіне, сондай-ақ ХЖТ кітапшаларын басып шығаруға және таратуға қатысы бар ақпарат пен құжаттаманы қамтитын жеке есептілік пен шоттарды жүргізеді;
- p) Біріккен Ұлттар Ұйымының құзыретті қызметтері немесе тиісті түрде уәкілеттік берілген кез келген басқа құзыретті орган үшін жоғарыда аталған есептілік пен шоттарға қол жеткізуді қоса алғанда, бірақ олармен ғана емес, толық және уақтылы жәрдем көрсетеді және 8-қосымшаның 1-бис бабының 5 және 6-тармақтарына сәйкес олар Уағдаласушы тараптардың атынан жүргізетін қосымша инспекциялар мен аудиторлық тексерулерге әрдайым жәрдемдеседі;
- q) o)-тармақшасында аталған есептілік пен шоттарға жыл сайынғы аудиторлық тексерулер жүргізу үшін тәуелсіз сыртқы аудиторды жалдайды. Сыртқы аудит Халықаралық аудиторлық стандарттарға (ИСА) сәйкес жүргізіледі және осындай аудиторлық тексерудің нәтижесі жылдық аудиторлық есеп және Әкімшілік комитетке жіберілетін қызметтік хат болуы тиіс».

3. Халықаралық ұйымды кепілдік бірлестігі тиісті сомаларды төлеу туралы талапқа қатысты хабардар еткен жағдайда, ол үш айлық (3) кезең ішінде кепілдік бірлестігін осы талапқа қатысты өзінің жайғасымы туралы хабардар етуге тиіс.

4. Конвенция шеңберінде халықаралық ұйым тікелей немесе жанама жолмен алатын және өзінің сипаты бойынша құпия болып табылатын не құпия негізде берілетін кез келген ақпарат кәсіптік құпияны жария етпеу туралы міндеттемеге жатады және осы ақпарат берілген мақсаттарды қоспағанда, коммерциялық немесе кез келген өзге мақсаттарда пайдалануға немесе өндеуге не оны берген тұлғаның немесе органның тікелей рұқсатынсыз кез келген үшінші тараптың жария етуіне жатпайды. Дегенмен, мұндай ақпарат тиісті өкілеттіктер немесе міндеттемелер ұлттық немесе халықаралық құқықтың ережелерімен не сот ісін жүргізуге байланысты белгіленген жағдайларда осы Конвенцияның Уағдаласушы тараптарының құзыретті органдарының рұқсатынсыз жіберілуі мүмкін. Ақпаратты жария ету немесе беру ақпаратты қорғау туралы қолданыстағы ережелерге қатаң сәйкестікте жүргізіледі.

5. Әкімшілік комитет осы шарттар мен талаптар бұзылған жағдайда Конвенцияның 6.2-бис-бабына сәйкес берілген рұқсатты кері қайтарып алуға құқылы. Егер Әкімшілік комитет рұқсатты кері қайтарып алуды шешетін болса, онда бұл шешім кері қайтарып алынған күннен бастап алты (6) ай өткеннен кейін күшіне енеді.

6. Жоғарыда айтылған шарттарға сәйкес берілетін халықаралық ұйымның рұқсаты Конвенция бойынша осы ұйымның жауапкершілігі мен міндеттеріне нұқсан келтірмей беріледі. (ECE/TRANS/17/Amend.31, 2013 жылғы 10 қазанда күшіне енді; ECE/TRANS/17/Amend.34, 2018 жылғы 1 шілдеде күшіне енді)

10-қосымша ^{*/} –**УАҒДАЛАСУШЫ ТАРАПТАРДЫҢ УӘКІЛЕТТІГІНДЕГІ БІРЛЕСТІКТЕР (42-ТЕР БАБЫНА СӘЙКЕС) ЖӘНЕ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҰЙЫМДАРҒА (6.2-БИС БАБЫНА СӘЙКЕС) ҰСЫНЫЛАТЫН АҚПАРАТ**

Осы Конвенцияға 9-қосымшаның I бөлігінің 6-бабының 1-тармағына және 1 f) iii)-тармағына сәйкес уәкілетті бірлестіктер ХЖТ процедурасына рұқсат алған тұлғалардың Конвенцияға 9-қосымшаның II бөлігінде жазылған ең төменгі шарттар мен талаптарды сақтауын тұрақты түрде тексеруге міндеттеме алуға тиіс.

Халықаралық ұйым өзінің мүше бірлестіктері атынан және 6-баптың 2-бис тармағының негізінде уәкілеттік берілген халықаралық ұйым ретінде өз міндеттемелерін сақтау тәртібімен кеден органдары беретін және бірлестіктер мен кеден әкімшіліктері үшін қолжетімді деректерді сақтау үшін ХЖТ кітапшаларының пайдаланылуын межелі орынның кедендерінде ХЖТ операцияларын тоқтату туралы бақылау жүйесін құрады. Бірлестіктерге өз міндеттемелерін тиімді орындауға мүмкіндік беру үшін Уағдаласушы тараптар ақпаратты келесідей процедураға сәйкес бақылау жүйесіне береді:

- (1) кеден органдары халықаралық ұйымға немесе ұлттық кепілдік бірлестіктеріне мүмкіндігінше орталық немесе өңірлік бөлімдер арқылы қолда бар ең жылдам байланыс құралдарының (факс, электрондық пошта және т.б.) көмегімен және мүмкіндігінше күн сайынғы негізде Конвенцияның 1 (I)-бабында айқындалған межелі орын кедендерінде ұсынылатын барлық ХЖТ кітапшаларына қатысты стандартты нысан бойынша кем дегенде келесідей ақпаратты жібереді:
  - a) ХЖТ кітапшасының нөмірі,
  - b) кеденнің тіркеу журналындағы жазбаның күні мен нөмірі,
  - c) межелі орын кеденінің атауы немесе нөмірі,
  - d) межелі орын кеденіндегі (егер олар b)-тармағында келтірілген деректерден өзгеше болса) ХЖТ операциясын тоқтату туралы куәлікте (№2 үзбелі парағының 24-28-бағандары) көрсетілген күн мен нөмір,
  - e) ХЖТ операциясын ішінара немесе біржола тоқтату,

---

^{*/} (ECE/TRANS/17/Amend.27, 2006 жылғы 12 тамызда күшіне енді)

- f) Конвенцияның 8 және 11-баптарына нұқсан келтірмей-межелі орын кеденінде ХЖТ операциясының тоқтатылуы ескертпемен немесе ескертпесіз куәландырылды,
  - g) басқа ақпарат немесе құжаттама (міндетті емес),
  - h) бет нөмірі.
- (2) ұлттық бірлестіктер немесе халықаралық ұйымдар кеден органдарына қосымшада келтірілген деректерді салыстыру үшін үлгі бланкісін (ДСҮБ) жібере алады:
- a) жіберілген деректер мен пайдаланылған ХЖТ кітапшасындағы түбіртектерде көрсетілген деректер арасында алшақтық болған жағдайда, немесе
  - b) егер деректер жіберілмеген, бірақ пайдаланылған ХЖТ кітапшасы ұлттық бірлестікке қайтарылған жағдайда.
- Кеден органдары тиісті түрде толтырылған ДСҮБ-н барынша жедел қайтару арқылы деректерді салыстыру жөніндегі сұратымдарға жауап беруге тиіс;
- (3) кеден органдары мен ұлттық кепілдік бірлестіктері ұлттық заңнамаға сәйкес жоғарыда аталған деректермен алмасуды қамтитын келісім жасасады;
- (4) халықаралық ұйым кеден органдарына ХЖТ жабық кітапшалары бойынша дерекқорға және ХЖТ жарамсыз кітапшалары бойынша дерекқорға қолжеткізуді ұсынады.

Толықтыру

Деректерді салыстыру үшін үлгі бланкісі (ДСУБ)							
Деректерді салыстыру туралы сұратымның бастамашысы толтырады							
Межелі орын:							
Аймақтық кеден (міндетті емес):				Межелі орын кедені:			
Атауы:				Атауы:			
Алынды:				Алынды:			
Күні:				Күні:			
Мөр				Мөр			
Растауға жататын деректер							
Деректер көзі: ☐ ХЖТ кітапшасы ☐ Жүйе деректері							
ХЖТ кітапшасының нөмірі	Межелі орын кеденінің атауы немесе коды ^{*/}	Межелі орын кеденінде ХЖТ операциясын тоқтату туралы куәлікте көрсетілген нөмір (№2 үзбелі парағының 24-28-бағандары) ^{*/}	Межелі орын кеденінде ХЖТ операциясын тоқтату туралы куәлікте көрсетілген күн ^{*/}	Үзбелі парақ бетінің нөмірі	ХЖТ операциясын ішінара / біржола тоқтату	Межелі орын кеденіндегі ХЖТ операциясының тоқтатылуы ескертпелен немесе ескертпеленсіз куәландырылды	Жүк орындарының саны (міндетті емес)
	-	-	-				
Қосымша: ☐ ХЖТ кітапшасы түбіртектерінің көшірмесі				Басқа:			
Межелі орын кеденінің жауабы							
☐ Растау ☐ Түзету (төменде түзетулерді көрсетіңіз) ☐ ХЖТ операциясын тоқтату туралы деректер анықталған жоқ							
ХЖТ кітапшасының нөмірі	Межелі орын кеденінің атауы немесе коды ^{*/}	Межелі орын кеденінде ХЖТ операциясын тоқтату туралы куәлікте көрсетілген нөмір (№2 үзбелі парағының 24-28-бағандары) ^{*/}	Межелі орын кеденінде ХЖТ операциясын тоқтату туралы куәлікте көрсетілген күн ^{*/}	Үзбелі парақ бетінің нөмірі	ХЖТ операциясын ішінара / біржола тоқтату	Межелі орын кеденіндегі ХЖТ операциясының тоқтатылуы ескертпелен немесе ескертпеленсіз куәландырылды	Жүк орындарының саны (міндетті емес)
	-	-	-				
Ескертулер:							
Күні:				Межелі орын кеденінің мөрі мен қолы:			
Орталық кеден органы (міндетті емес)							
Ескертулер:							
Күні:				Мөр және/немесе қолы:			

*/ Көрсетілген деректер ХЖТ операциясы тоқтатылатын межелі орын кеденіне жататынын есте сақтауыңызды сұраймыз.

3 ХЖТ КОНВЕНЦИЯСЫНЫҢ УАҒДАЛАСУШЫ ТАРАПТАРЫ, 1975 ЖЫЛ

Уағдаласушы тараптар

Ауғанстан
 Аустрия
 Әзірбайжан
 Албания
 Алжир
 Армения
 Беларусь
 Бельгия
 Болгария
 Босния және Герцеговина
 Бұрынғы Югославия Македония Республикасы
 Венгрия
 Германия
 Палестина Мемлекеті
 Грекия
 Грузия
 Дания
 Израиль
 Үндістан
 Индонезия
 Иордания
 Иран (Ислам Республикасы)
 Ирландия
 Испания
 Италия
 Қазақстан
 Канада
 Катар
 Кипр
 Қырғызстан
 Қытай Халық Республикасы
 Кувейт
 Латвия
 Ливан
 Либерия
 Литва
 Люксембург
 Мальта
 Марокко
 Молдова
 Моңғолия
 Нидерланд
 Норвегия

Аумағында ХЖТ процедурасын қолдана отырып тасымалдау жүзеге асырылуы мүмкін мемлекеттер (2018 жылғы 18 сәуірге.) */

Ауғанстан
 Аустрия
 Әзірбайжан
 Албания
 -
 Армения
 Беларусь
 Бельгия
 Болгария
 Босния және Герцеговина
 Бұрынғы Югославия Македония Республикасы
 Венгрия
 Германия
 -
 Грекия
 Грузия
 Дания
 Израиль
 -
 -
 Иордания
 Иран (Ислам Республикасы)
 Ирландия
 Испания
 Италия
 Қазақстан
 -
 -
 Кипр
 Қырғызстан
 -
 Кувейт
 Латвия
 Ливан
 -
 Литва
 Люксембург
 Мальта
 Марокко
 Молдова
 Моңғолия
 Нидерланд
 Норвегия

*/ ХАКО деректері бойынша

Біріккен Араб Әмірліктері
Пәкістан
Польша
Португалия
Корея Республикасы
Ресей Федерациясы
Румыния
Сербия
Сириялық Араб Республикасы
Словакия
Словения
Біріккен Патшалық
АҚШ
Тәжікстан
Тунис
Түрікменстан
Түркия
Өзбекстан
Украина
Уругвай
Финляндия
Франция
Хорватия
Черногория
Чех Республикасы
Чили
Швейцария
Швеция
Эстония
Еуропа одағы

Біріккен Араб Әмірліктері
Пәкістан
Польша
Португалия
-
Ресей Федерациясы
Румыния
Сербия
Сириялық Араб Республикасы
Словакия
Словения
Біріккен Патшалық
-
Тәжікстан
Тунис
Түрікменстан
Түркия
Өзбекстан
Украина
-
Финляндия
Франция
Хорватия
Черногория
Чех Республикасы
-
Швейцария
Швеция
Эстония

4 ХЖТ КОНВЕНЦИЯСЫНА ҚАТЫСТЫ ҚАРАРЛАР МЕН ҰСЫНЫМДАР, 1975 ЖЫЛ

№ 49-ҚАРАР

ХЖТ ТРАНЗИТТІК РЕЖИМІНІҢ ҚАУІПСІЗ ЖӘНЕ ТИІМДІ ЖҰМЫС ІСТЕУІН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ ЖӨНІНДЕГІ ҚЫСҚА МЕРЗІМДІ ШАРАЛАР

№ 49-ҚАРАР

1995 жылғы 3 наурызда БҰҰ ЕЭК көлікпен байланысты Кеден мәселелері жөніндегі жұмыс тобымен қабылданды

Көлікпен байланысты кедендік мәселелер жөніндегі жұмыс тобы

Халықаралық тасымалдар мен сауданы жеңілдету үшін ХЖТ кітапшасын (ХЖТ Конвенциясы, 1975 ж.) қолдана отырып, жүктерді халықаралық тасымалдау туралы Кеден конвенциясын үздіксіз және тиімді жүзеге асырудың маңыздылығын атап көрсете отырып,

1975 ж. ХЖТ Конвенциясында көзделген тасымалдарды жеңілдету жөніндегі шараларға қауіп төндіруі мүмкін ХЖТ транзиттік жүйесі шеңберінде кеден режимін бұзудың және контрабанда жағдайларының бұрын-соңды болмаған санына қатысты алаңдаушылық білдіре отырып,

Сауданың, атап айтқанда жүктердің халықаралық тасымалының дамуын жеңілдететін ХЖТ транзиттік жүйесін сақтауға нық шешімге толы бола отырып,

ХЖТ транзиттік жүйесі, оларды жүзеге асыру үшін осы жүйенің барлық аспектілері бойынша ашық ақпарат алмасудың маңызды мәні бар ХЖТ транзиттік жүйесінің барлық қатысушыларының (кеден органдарының, ХЖТ кітапшаларын беретін ұлттық кепілдік бірлестіктері мен қауымдастықтарының, ХАКО және сақтандыру компанияларының) бірлескен және мақсатты әрекеттерінің көмегімен ғана сақталуы мүмкін екендігіне көз жеткізе отырып,

1975 ж. ХЖТ Конвенциясын қайта қарауды күтіп, 1975 ж. ХЖТ Конвенциясының Уағдаласушы тараптарының құзыретті органдары мүмкіндігінше тезірек жүзеге асыруы тиіс келесідей қысқа мерзімді шаралар туралы шешімді бірауыздан қабылдайды:

1. Алдау тәсілімен рәсімделген ХЖТ кітапшаларын анықтауды жеңілдету үшін және кедендік рәсімдеу процедураларын жеделдету үшін Уағдаласушы тараптар мүмкіндігіне қарай және ұлттық ұйғарымдарға сәйкес ХЖТ кітапшаларын бақылау үшін орталықтандырылған мекемелер немесе процедуралар құра алар еді;
2. Уағдаласушы тараптар ерекше назар аударуды талап ететін жүктерді тасымалдау барысында пайдалану үшін рәсімдеу мен іздестірудің жеделдетілген процедураларын жасауы керек;
3. Уағдаласушы тараптар және ХАКО әлеуетті сақтандыру алымдарын көрсететін тіркелген сомаға қатысты кепілдіктермен бірге "Темекі бұйымдары/Алкогольді ішімдіктер" ХЖТ кітапшаларын мүмкіндігінше тезірек қайта енгізу үшін барлық қажетті шараларды қабылдайтын болады;
4. Уағдаласушы тараптар ХЖТ операциясы аяқталғаннан кейін бес жұмыс күні ішінде межелі немесе әкетілім орны кедендері ХЖТ кітапшасының 2 үзбелі парақтарын орталықтандырылған мекемелерге немесе шығу немесе әкелу орны кеденіне қайтаруын тиісті ұлттық ережелердің көмегімен қамтамасыз етеді;
5. Темекі бұйымдары мен алкогольді ішімдіктер партияларының кедендік бақылауын жеңілдету үшін Уағдаласушы тараптар ұлттық әкімшілік практикаға сәйкес "Темекі бұйымдары/Алкогольді ішімдіктер" ХЖТ кітапшаларын қабылдауға уәкілетті кедендердің санын елеулі түрде шектей алар еді;
6. Уағдаласушы тараптар құзыретті органдар айқындайтын темекі бұйымдары мен алкогольді ішімдіктерді, сондай-ақ ерекше назар аударуды талап ететін басқа да жүктерді тасымалдау үшін жөнелту немесе әкелу кедендері осындай жүктерді тасымалдау туралы алдын ала ақпаратты межелі немесе әкету кеденіне кеден мөрлерімен дереу жіберуді қамтамасыз етеді;
7. 1975 ж. ХЖТ Конвенциясының 20-бабына сәйкес Уағдаласушы тараптар темекі бұйымдары мен алкогольді ішімдіктерді, сондай-ақ құзыретті органдар айқындайтын ерекше назар аударуды талап ететін басқа да жүктерді кеден мөрлерімен тасымалдаған жағдайда жол көлік құралдары мен контейнерлер жүруге тиіс тасымалдаудың белгілі бір мерзімдерін және мүмкіндігіне қарай бағыттарды белгілейтін болады. Уағдаласушы тараптарға мұндай нұсқамалар сақталмаған жағдайда ұлттық заңнамаға сәйкес санкциялар қолдану табанды түрде ұсынылады;

8. Уағдаласушы тараптар 1975 ж. ХЖТ Конвенциясының 38-бабының ережелерін қолдануды қамтамасыз етеді, бұл жүктерді халықаралық тасымалдау кезінде қолданылатын ұлттық кеден заңдарын немесе ережелерін елеулі түрде бұзуға кінәлі кез келген тұлғаны 1975 ж. ХЖТ Конвенциясына сәйкес операцияларды жүзеге асыру құқығынан уақытша немесе түпкілікті айыруға мүмкіндік береді;
9. Уағдаласушы тараптар кеден мөрлерінің ұрлануының және оларды теріс пайдаланудың алдын алу үшін барлық қажетті шараларды қабылдайды және жаңа технологияларды, мысалы, кеден мөрлерінің қолдан жасалуына кедергі келтіру мақсатында бұрмалаудан сақтайтын арнайы сияларды пайдаланады;
10. Уағдаласушы тараптар ХАКО және ұлттық кепілдік бірлестіктерінен мүмкіндігінше көлік операторларының сенімділігі мен адалдығын қамтамасыз ету мақсатында ХЖТ кітапшаларын беру кезінде әкімшілік бақылаудың келісілген критерийлері мен әдістерін қатаң қолдануды сұрайды;
11. ХЖТ транзиттік режимін қолданатын Уағдаласушы тараптар ұлттық заңнамаға сәйкес ХЖТ транзиттік жүйесі туралы әдеттегі және құпия ақпаратпен өзара алмасуды қарқындатады. Осы мақсатта олар өздерінің құзыретті органдарының шеңберінде бұзушылықтармен күресу үшін үйлестіру орталықтарын құрады. Мекенжайлар, оның ішінде осындай үйлестіру орталықтарының телефон нөмірлері мен телефакстары халықаралық анықтамалық жасау үшін БҰҰ ЕЭК хатшылығына мүмкіндігінше тезірек жіберілетін болады;

Уағдаласушы тараптарға ХЖТ кітапшаларын беруді басқару үшін деректермен электрондық алмасу жүйелерін енгізуге қатысты және оларды ықтимал қабылдау мақсатында оларға БҰҰ ЕЭК хатшылығы жіберетін ХАКО ұсыныстарын мұқият зерделеуді ұсынады;

1975 ж. ХЖТ Конвенциясының Уағдаласушы тараптарынан Біріккен Ұлттар Ұйымының Еуропалық экономикалық комиссиясының (БҰҰ ЕЭК) Атқарушы хатшысын 1995 жылғы 1 маусымға дейін олардың осы қарарды қабылдайтыны туралы хабардар етуді сұрайды;

Біріккен Ұлттар Ұйымының Еуропалық экономикалық комиссиясының (БҰҰ ЕЭК) Атқарушы хатшысынан 1975 ж. ХЖТ Конвенциясының барлық Уағдаласушы тараптарына осы қарардың қабылданғаны туралы хабарлауды сұрайды.

№ 49-қарарды қабылдаған елдер:

Австрия	Норвегия
Беларусь	Польша
Бельгия	Португалия
Болгария	Ресей Федерациясы
Венгрия	Румыния
Германия	Словакия
Грекия	Словения
Дания	Біріккен Патшалық
Иордания	Түркия
Иран (Ислам Республикасы)	Финляндия
Ирландия	Франция
Испания	Хорватия
Италия	Чех Республикасы
Латвия	Швейцария
Литва	Швеция
Люксембург	Эстония
Нидерланд	Еуропа одағы

ҰСЫНЫМ

ЖҮКТЕРДІҢ ҮЖ КОДЫН ХЖТ КІТАПШАСЫНА ЕНГІЗУ

1975 жылғы ХЖТ Конвенциясының Әкімшілік комитеті

2008 жылғы 31 қаңтарда қабылдаған ұсыным ^{*/}

Әкімшілік комитеті,

транзиттік жүктерге қатысты тәуекелдерді басқару және тәуекелдерді бағалау жөніндегі шараларды тиімді жүзеге асыру қажеттілігін атап көрсете отырып,

ХЖТ тасымалдаудың алдында көбінесе тауарларды сипаттау мен кодтаудың үйлестірілген жүйесі туралы Халықаралық конвенцияға сәйкес жүктің тауарлық коды (ҮЖ коды деп аталатын) бар экспорттық декларацияны ұсыну жүзеге асырылатындығын назарға ала отырып,

қауіпсіздікке қатер төндіруі мүмкін жүктерді анықтаудан да, басқа жүктерді тасымалдауды жеңілдетуден де тұратын қос мақсатқа қол жеткізудің маңыздылығын мойындай отырып;

ҮЖ кодына қолжетімділік болған кезде оны ХЖТ кітапшасында жүктердің кәдімгі мәтіндік сипаттамасына қосымша ретінде пайдалану осы мақсатқа қол жеткізуге ықпал ететініне сенімді бола отырып;

ҮЖ кодын ХЖТ кітапшасына енгізу, сонымен қатар, деректерді электрондық өндеуді жеңілдететінін ескере отырып;

ХЖТ қайта қарау процесінің III кезеңінде дайындалатын ХЖТ Конвенциясына тиісті түзетулердің күшіне енуі үшін біраз уақыт қажет болатынын мойындай отырып,

1. ХЖТ кітапшасын ұстаушыларға немесе ХЖТ кітапшасын олардың атынан толтыратын кез келген басқа тұлғаларға жүктердің ҮЖ кодын ХЖТ кітапшасының кедендік пайдалануға арналмаған үзбелі парақта (сары бет) жүктердің кәдімгі мәтіндік сипаттамасына қосымша ретінде жүк манифестінің 10-бағанында көрсету ұсынылсын деп қаулы етеді;

2. жөнелту орны кеденінде кеден органдарына жүк манифестінде көрсетілген ҮЖ кодының экспорттық кедендік декларацияда және/немесе өзге де сауда немесе көлік құжаттарында көрсетілген ҮЖ кодына сәйкес келетіндігін тексеруді табанды түрде ұсынады.

---

^{*/}{ECE/TRANS/WP.30/AC.2/93, 27-28-тармақтар және II-қосымша}

Егер ХЖТ кітапшасы ҮЖ кодын көрсетпей жөнелту орны кеденімен рәсімдеуге қабылданса, онда келесі аралық кеденге де, межелі орын кеденіне де ҮЖ кодын көрсетуді талап етудің қажеті жоқ.

ХЖТ кітапшасында жүктердің ҮЖ кодының болмауы ХЖТ тасымалдау барысында кідірістерге әкеп соқтырмауы тиіс және ХЖТ кітапшаларын рәсімдеуге қабылдау үшін кедергі болмауы тиіс. ҮЖ кодының болмауы Конвенцияны бұзу ретінде қарастырылмайды және ХЖТ кітапшасын ұстаушы үшін ешқандай жауапкершілікке әкеп соқпайды.

Бұл кеден органдары ҮЖ коды дұрыс емес деп күдіктенген немесе жүктердің кәдімгі мәтіндік сипаттамасы мен ҮЖ коды арасында сәйкессіздіктер болған жағдайларға да қатысты.

ХЖТ Конвенциясының 8-бабының 6-тармағына нұқсан келтірмей, жүктердің кәдімгі мәтіндік сипаттамасы және ҮЖ кодында көзделген сипаттама сәйкес келмеген кезде жүктердің кәдімгі мәтіндік сипаттамасы дұрыс деп есептеледі.

Осы ұсынымды іс жүзінде қолдану туралы сұрақ оның онда қойылған мақсаттарға сәйкестігін қамтамасыз ету мақсатында ол күшіне енген күннен кейін 12 айдан кейін қайта қаралады.

Осы ұсыным 2008 жылғы 1 мамырда күшіне енеді.

ҰСЫНЫМ

РҰҚСАТ БЕРУ ТУРАЛЫ КУӘЛІКТЕ АҚАУЛАР ТУРАЛЫ БЕЛГІЛЕР ЕНГІЗУ ҮШІН КОД ЖҮЙЕСІН ЕНГІЗУ

1975 жылғы ХЖТ Конвенциясының Әкімшілік комитеті 2015 жылғы 11 маусымда қабылдаған-ұсыным ^{*/}

Әкімшілік комитеті,

ХЖТ Конвенциясының ережелерін келісілген және біркелкі қолдану қажеттілігін *атап көрсете отырып,*

код жүйесін енгізу тасымалдаушыларды, әртүрлі Уағдаласушы тараптардағы кеден органдарын және ХЖТ жүйесіне қатысатын басқа да органдарды ХЖТ процедурасын қолдана отырып пайдалануға рұқсат етілген көлік құралдарының жүк бөлімшелеріндегі ақаулар туралы хабардар ету процесін жеңілдетуге және біріздендіруге мүмкіндік беретініне *сенімді бола отырып,*

ХЖТ процедурасын қолдана отырып пайдалануға рұқсат етілген көлік құралдарының жүк бөлімшелеріндегі ақауларды нақты және бірмағыналы сипаттауды көрсетудің маңыздылығын *мойындай отырып,*

көптеген жағдайларда ақаулық туралы белгіні рұқсат беру туралы куәліктің № 10-тарауына кеден органдары енгізген қолжазбаның, ұлттық тілді пайдаланудың немесе жазулардың ерекшеліктеріне байланысты оқу мүмкін еместігін, ол, осылайша, жөндеуден кейін ақаулықты жою фактісін растауға жауапты органдар үшін іс жүзінде пайдасыз болып шығатынын *түсіне отырып,*

1. құзыретті органдарға рұқсат беру туралы куәлікте әрбір анықталған ақаулықтың орны мен түрін көрсететін код жүйесімен ақаулықтардың қолмен жазылған сипаттамасын толықтыру ұсынылсын *деп қаулы етеді;*

2. құзыретті органдарға осы ұсынымды пайдалануға жәрдемдесуді және рұқсат беру туралы куәліктің № 10-тарауында көрсетілген кодтардың осы ұсынымның кодтарына сәйкестігін мүмкіндігінше тексеруді *табанды түрде ұсынады.*

Рұқсат беру туралы куәліктің № 10-тарауында қандай да бір кодтың болмауы 3-қосымшаның барлық ережелері сақталған жағдайда рұқсат беру туралы куәлікті рәсімдеуге қабылдау үшін кедергі болмауы тиіс.

Осы ұсынымды іс жүзінде қолдану оның белгіленген мақсаттарға сәйкестігін қамтамасыз ету үшін ұсыным күшіне енген күннен кейін [екі] жыл өткен соң қаралатын болады.

Осы ұсыным 2015 жылғы 1 қазанда күшіне енеді.

---

^{*/} {ECE/TRANS/WP.30/AC.2/125, ii-параграфтар және 3-қосымша}

Рұқсат беру туралы куәлікте ақаулықтар туралы белгілер енгізуге арналған кодтық жүйе

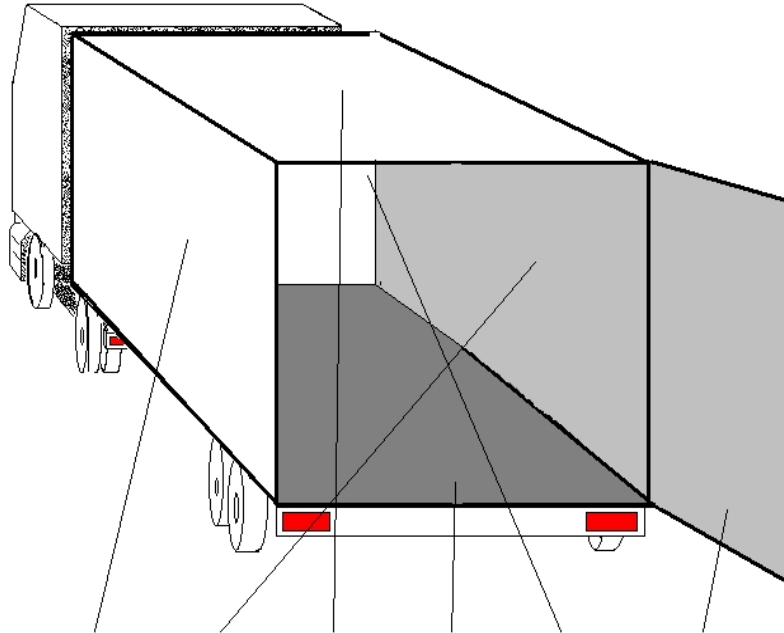
Біркелкі жүйе төрт таңбалы (4) кодтардан тұрады.

Кодтық белгілеу үшін жүк бөлімшесі алты жеке бөлікке бөлінген: сол жақ, оң жақ, еден, төбе, алдыңғы қабырға және артқы қабырға. Сонымен қатар, жүк бөлімшесі бойлық бағытта (қозғалыс бағытында) үш жеке бөлікке бөлінеді: алдыңғы бөлік, орталық бөлік, артқы бөлік. Алдыңғы және артқы қабырғаларды қосымша бөлу қарастырылмаған, өйткені тексеру алаңы өте кішкентай.

А. Бірінші сан

Бірінші сан жүк бөлімшесінің тиісті бөлігін көрсетеді:

1xxx	сол жағы (егер көлік құралына артқы жағынан қарасаңыз)
2xxx	оң жағы (егер көлік құралына артқы жағынан қарасаңыз)
3xxx	төбе
4xxx	еден
5xxx	алдыңғы қабырға
6xxx	артқы қабырға
7xxx	ақаулық жалпы жүк бөлімшесіне қатысты
8xxx	ақаулық ХЖТ сымарқанымен байланысты
9xxx	проблемалар рұқсат беру туралы куәлікпен байланысты
0xxx	өзге де көрсетілмеген проблемалар

1xxx = сол жағы   2xxx = оң жағы   3xxx = төбесі   4xxx = еден   5xxx = алдыңғы кабырға   6xxx = артқы кабырға

В. Екінші сан

Екінші сан бойлық бағыттағы тиісті бөлікті көрсетеді:

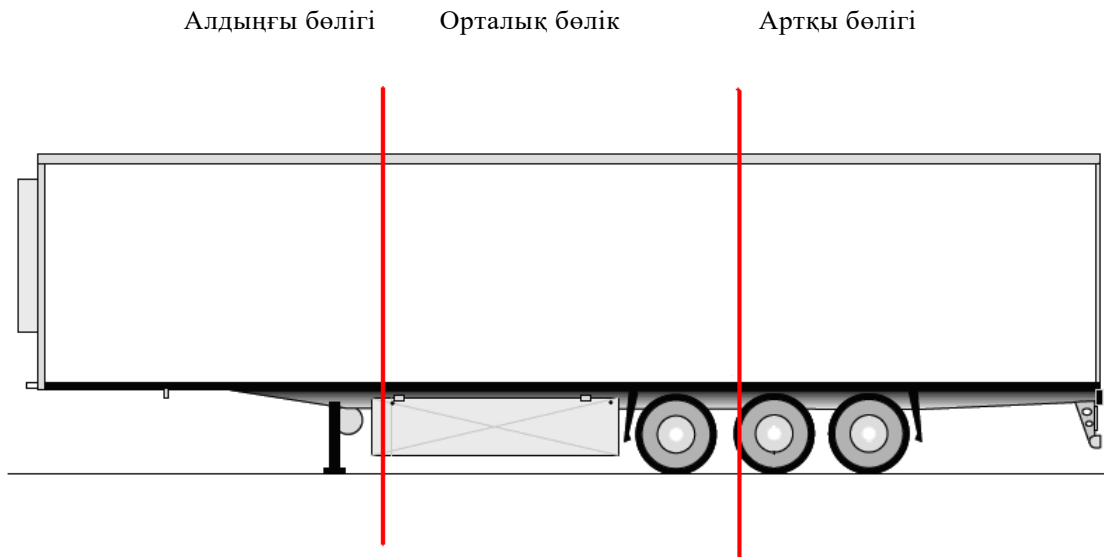
x0xx қолданылмайды (мысалы, қабылдау\рұқсат беру туралы куәлікке қатысты мәселелер)

x1xx алдыңғы бөлігі (мысалы, 11xx = сол жағы, алдыңғы жағынан)

x2xx орталық бөлік

x3xx артқы бөлігі

x4xx жалпы үстіңгі қабатпен байланысты проблемалар

С. Соңғы екі сан

Соңғы екі сан ақаулықтың өзін көрсетеді.

Төменде тәжірибеде анықталған ең көп кездесетін ақаулар келтірілген:

1.Еденге байланысты проблемалар

- 11 Еденді бекіту ішінен бекітілмеген
- 12 Еден өздігінен бұрғылайтын немесе өздігінен оятын бұрамашеге немесе тойтармалармен бекітілмеген
- 13 Еден төсенішінің бөліктері арасындағы кеуктіктер
- 19 Өзге проблема

2.Есіктермен және жабудың басқа да жүйелерімен (бекітпе крандарды, лаздардың қақпақтарын, фланецтерді және т. б. қоса алғанда) байланысты проблемалар

- 21 Топса жеткіліксіз түрде немесе сенімсіз бекітілген
- 22 Жапқыш құрылғы жеткіліксіз түрде немесе сенімсіз бекітілген
- 23 Кеден мөрлері мен пломбалары басылатын құрылғы бекітілмеген немесе оның құрылымы кеден мөрлері мен пломбаларын бұзбай есікті ашуға мүмкіндік береді
- 24 Саңылауды құрайтын иілімдер немесе майысулар
- 25 Топсалар бүлінген / сынған/ жұлынып қалған
- 26 Есіктер немесе басқа жабу жүйелері орнатылмаған
- 29 Өзге проблема

3. Қатты үсті бар көлік құралдарымен, цистерналармен...
(металл корпуспен) байланысты проблемалар

- 31 Бекіткіш бөлшектер өздігінен бұрғылау немесе өздігінен оятын бұрамашегелер немесе тойтармалар болып табылмайды және пісіру арқылы бекітілмеген
- 32 Бекіткіш бөлшектері сынған
- 33 Саңылауды құрайтын қаптамадағы иілімдер немесе майысулар
- 34 Тесік
- 39 Өзге проблема

4. Брезент жабыны бар жүк бөлімшесіне қатысты мәселелер

- 41 Металл немесе бекіткіш сақиналар/тесіктер жоқ немесе ақаулы
- 42 Тесіктің дұрыс емес түрі
- 43 Сапасыз жөндеу (тігістер тым кішкентай, жөндеу үшін жарамсыз материал қолданылады...)
- 44 Брезенттің шеттері бір-бірін жеткіліксіз жабады
- 45 Брезенттегі (алшақтық)/ тесік
- 46 Жарамсыз материалдан жасалған брезент
- 49 Өзге проблема

5. Жылжымалы етектері бар көлік құралдарына байланысты проблемалар

- 51 Саңылауды құрайтын металл тіректердің иілісі
- 52 Жылжымалы етектерді сапасыз жөндеу (тігістер тым кішкентай, жөндеу үшін жарамсыз материал қолданылады...)
- 53 Жылжымалы етектер жарамсыз материалдан жасалған
- 54 Жылжымалы етектердегі үзілу/тесік
- 55 Жылжымалы етектер мен қатты бөліктер арасындағы көлденең саңылаулар 10 мм-ден асады
- 59 Өзге проблема

6. Жылжымалы төбемен байланысты проблемалар

Кейінге сақтау

7. Керу құрылғыларымен, брезентті бекіту жүйелерімен және бекіткіш құрылғылармен байланысты проблемалар

- 71 Жарамсыз керу құрылғылары
- 72 Брезенттің жарамсыз бекіткіш құрылғылары
- 73 Брезенттің жарамсыз бекіту жүйесі

- 74 Керу құрылғылары, брезентті бекіту жүйелері және бекіткіш құрылғылар ХЖТ сымарқанымен жеткілікті бекітілмеген
- 75 Белдік жоқ, тым әлсіз тартылған, зақымдалған немесе жарамсыз материалдан жасалған
- 76 Өзге проблема

8.Бекіткіш сымарқанымен (ХЖТ сымарқанымен) байланысты проблемалар

- 81 Бекіткіш сымарқан (жалпы) ақаулы
- 82 Бекіткіш сымарқанның ұштығы ақаулы
- 83 Бекіткіш сымарқан жарамсыз материалдан жасалған (созылуы мүмкін)
- 84 Бекіткіш сымарқанның ұзындығы тым үлкен
- 85 Бекіткіш сымарқан екі (немесе одан да көп) бөліктен тұрады
- 89 Өзге проблема

9.Рұқсат беру туралы куәлікке байланысты проблемалар

- 91 Рұқсат беру туралы куәлікті пайдалану мүмкін емес (яғни куәлік қиылған, жыртылған немесе мәтінді/қаріпті оқу мүмкін емес...)
- 92 Рұқсат беру туралы куәліктің қолданылу мерзімі аяқталды
- 93 Көлік құралын рұқсат беру туралы куәліктің көмегімен сәйкестендіру мүмкін емес (яғни фотосуреттер, тіркеу белгісі немесе шасси нөмірі ұсынылған көлік құралына сәйкес келмейді)
- 99 Өзге проблема

2334 = Металл қабырғадағы тесік – оң жақтағы жартылай тіркеменің артқы жағы

5 ОҢТАЙЛЫ ПРАКТИКА МЫСАЛДАРЫ ^{*/} -

5.1. КІРІСПЕ

Көлікпен байланысты кедендік мәселелер бойынша БҰҰ ЕЭК Жұмыс тобы дайындаған (WP.30) және ХЖТ Әкімшілік комитеті мақұлдаған оңтайлы практика мысалдарын түсіндірмелерден немесе көрсетілген органдар қабылдаған ұсынылған практиканың басқа түрлерінен ажырата білу керек (TRANS/WP.30/AC.2/59, 47-тармақ). Бұл мысалдар ХЖТ Конвенциясын оған жақында қосылған елдерде және/немесе жақында ғана ХЖТ операциялары жүзеге асырыла бастаған мемлекеттерде қолдануға жәрдемдесу мақсатында ХЖТ анықтамалығына енгізілген.

5.2. ХЖТ ОПЕРАЦИЯСЫН ТОҚТАТУ ПРОЦЕДУРАСЫ

1. Тиісті ХЖТ кітапшасы бар тауарлар олардың жұмыс істеу сағаттарында межелі немесе шығу орнының (аралық кеденнің) кеденінде көрсетіледі. Дегенмен, жоғарыда аталған кедендер мүдделі тараптың өтініші бойынша және есебінен құжаттарды әдеттегі жұмыс уақытынан тыс ұсынуға рұқсат ете алады.
2. Межелі немесе шығу орнының кедені (аралық кеден):
  - құжаттарға, жүк бөлімшелеріне және олардағы жүктерге тиісті бақылау жүргізеді;
  - ХЖТ кітапшасын тіркейді;
  - ХЖТ кітапшасының № 2 үзбелі парағында 24-28 бағандарды толтыра отырып, ХЖТ операциясын тоқтату туралы куәлікті рәсімдейді;
  - № 2 үзбелі парағының түбіртегін толтырады және оны ХЖТ кітапшасынан бөледі;
  - ХЖТ кітапшасын оны ұсынған тұлғаға қайтарады;

---

^{*/} Уағдаласушы тараптар ХЖТ анықтамалығының 5-тарауында баяндалған ұсынымдарды сақтау үшін ешқандай заңды міндеттемелер алмайтынын атап өткен жөн (ECE/TRANS/WP.30/AC.2/2007/4, 9-тармақ).

- Конвенцияның 10-қосымшасына сәйкес және Конвенцияның 42-ter бабына сәйкес ХАКО басқаратын “SafeTIR” жүйесі сияқты қолданыстағы халықаралық бақылау жүйесіне ХЖТ операциясын тоқтату туралы жазба енгізеді.

3. ХЖТ кітапшасының № 2 үзбелі парағы мен № 2 түбіртегінен басқа межелі немесе шығу орнының кедені (аралық кеден) ХЖТ кітапшасын ұсынған тұлғаға қосымша құжаттарды (мысалы, мүдделі тұлғаның өтініші бойынша - ол алдын ала толтыратын түбіртек) рәсімдеп, бере алады және ХЖТ кітапшаларында қойылған жалған кеден мөрлерін анықтауды жеңілдететін қосымша сәйкестендіру құралдарын пайдалана алады. Бұзушылықтарды жедел анықтау үшін кеден органдарының лауазымды тұлғалары ХЖТ кітапшасының № 2 түбіртегінің және басқа да қосымша құжаттардың дұрыстығын көлік құралының қайтар сапары кезінде және/немесе оның елден шығуы кезінде тексере алады. Мұндай тексерулер мүмкіндігінше жедел жүргізілуі керек.

Ескертпе:

Тасымалдаушыларда кеден органдарының ХЖТ операцияларының аяқталмауына қатысты сұратымдарына жауап беру кезінде жиі проблемалар туындайды. 3-тармақта аталған қосымша құжаттар ХЖТ операциясын тоқтатудың дәлелі ретінде қабылданбайды, бірақ сұратымдарға жауап берген кезде пайдалы болуы мүмкін. ХЖТ процедурасына сәйкес тасымалдаушы № 2 үзбелі парағының түбіртегін алады, бірақ содан кейін ол оны ұлттық бірлестікке жібереді, соның салдарынан іздестіру жағдайында ұсынуға болатын құжаттама қалмайды. Конвенцияның 10-қосымшасына сәйкес және Конвенцияның 42-ter бабына сәйкес ХАКО басқаратын “SafeTIR” жүйесі сияқты қолданыстағы халықаралық бақылау жүйесінде бар ХТЖ операцияларының тоқтатылғаны туралы куәландыратын жазбалар да ХТЖ операцияларының тоқтатылуының дәлелі ретінде қаралуы мүмкін.

5.3. ХЖТ ОПЕРАЦИЯСЫН АЯҚТАУ ПРОЦЕДУРАСЫ

1. ХЖТ кітапшалары рәсімделетін кеденнің тіркеу журналдарында ХЖТ кітапшалары үшін жеке жазбалар жүргізіледі.
2. Жөнелту немесе кіру орнының кедені (аралық кеден) ХЖТ кітапшасының № 1 үзбелі парағын өзінде қалдырады. № 2 үзбелі парақты қайтаруды қамтамасыз ету үшін № 2 үзбелі парақтың "Ресми пайдалану үшін" бағанына мынадай мазмұндағы мәтінді енгізуге болады: "... қайтарылуға тиіс", одан әрі № 2 үзбелі парақ қайтарылуы тиіс кеденнің атауы мен толық мекенжайын көрсетеді (бұл қолданылатын жерде - орталық органға немесе ол арқылы). Бұл белгі мүмкіндігінше мөртабан түрінде қойылуы және түсінікті болуы тиіс.

3. Іздестіру процедурасын жеңілдету үшін жөнелту немесе кіру орны кедені (аралық кеден) № 1 үзбелі парақтағы 22-бағанда межелі немесе шығу орны кеденінің (аралық кеденнің) атауын көрсетеді.
4. ХЖТ операциясының тиісінше аяқталмауын немесе алдамшы аяқталуын болдырмау мақсатында жөнелту немесе кіру орнының кедені (аралық кеден) межелі немесе шығу орнының кеденіне (аралық кеденге) ХЖТ процедурасын пайдалана отырып тасымалданатын жүктердің жіберілгені туралы алдын ала хабарлай алады.
5. Межелі немесе шығу орнының кедені (аралық кеден) бөледі және дереу (ХЖТ операциясы тоқтатылғаннан кейін 5 жұмыс күні ішінде) 18-23-бағандары бар № 2 үзбелі парағының бөлігін "Ресми пайдалану үшін" бағанында көрсетілген кеденге (бұл қолданылатын жерде - орталық органға немесе ол арқылы) жібереді.
6. ХЖТ операциясы тоқтатылғаннан кейін межелі орын кедені ХЖТ операциясының тоқтатылуына қатысты барлық ақпаратты Конвенцияның 10-қосымшасына және Конвенцияның 42-тег бабына сәйкес ХАКО басқаратын "SafeTIR" жүйесі сияқты қолданыстағы халықаралық бақылау жүйесіне дереу жібереді.
7. ХЖТ кітапшасының (немесе қайтару талонының) № 2 үзбелі парағын (немесе қайтару талонын) межелі немесе шығу (аралық кеден) орнының кеденінен жөнелту немесе кіру (аралық кеденге) орнының кеденіне пошта арқылы жіберудің орнына ХЖТ операциясының тоқтатылғанын растау ретінде электрондық пошта немесе телетайп арқылы берілетін және ХЖТ кітапшасының № 2 үзбелі парағының деректері бар арнайы хабарлама пайдаланылуы мүмкін.
8. Жоғарыда 5-тармақта аталған № 2 үзбелі парақты немесе электрондық пошта немесе телетайп арқылы жіберілген және жоғарыдағы 7-тармақта аталған хабарламаны алғаннан кейін жөнелту немесе кіру орнының кедені (аралық кеден) алынған мәліметтерді жоғарыдағы 2-тармақта аталған ХЖТ кітапшасының кеденде бар № 1 үзбелі парағындағы деректермен дереу салыстырады.
9. Жөнелту немесе межелі орнының бірнеше кедені болған жағдайда жоғарыда көрсетілген процедура рет-ретімен қолданылады.
10. Егер межелі немесе шығу орнының нақты кедені (аралық кеден) ХЖТ кітапшасының № 2 үзбелі парағында көрсетілгеннен өзгеше болса, онда аталған кедендердің біріншісі бұл туралы екіншісін дереу хабардар етеді.
11. Қолдан жасауды анықтау және болдырмау мақсатында жөнелту немесе кіру орнының кедені (аралық кеден) (бұл қолданылатын жерде - орталық орган),

даулы жағдайларды қоспағанда, кейіннен 0,1 %, бірақ айына 6-дан кем емес, өз еркімен таңдалған қайтарылған № 2 үзбелі парақтарға тексеру жүргізеді.

12. Кеден органдарының лауазымды тұлғалары өздерінің байланыс құралдарын, тіркеу журналдарын, мұрағаттарын және т.б. рұқсат етілмеген қол жеткізуден қорғау және ХЖТ операцияларының аяқталғаны туралы жалған растауларды жіберу мүмкіндігін болдырмау үшін қажетті шараларды қабылдайды.

5.4. ТӨЛЕМДЕРДІ ІЗДЕСТІРУ ЖӘНЕ ӨНДІРІП АЛУ ПРОЦЕДУРАСЫ ^{*/}

1. Төмендегі кестелерде жөнелту немесе кіру орны (аралық кеден) кедендері, межелі немесе шығу орны кедендері (аралық кеден) немесе орталық кеден органдарымен төлемдерді іздестірудің және өндіріп алудың ұсынылатын процедуралары қысқаша түрде жазылған.
2. 1а-кестеде, егер межелі немесе шығу орнының кедені (аралық кеден) тиісті электрондық хабарламаға жауап бермеген жағдайда, Еуропалық одақта қолданылатын төлемдерді іздестіру және өндіріп алу процедурасы жалпы түрде келтірілген.
1b -кестесінде жоғарыда аталған деректерді өңдеу процедурасын қолдану мүмкін болмаған жағдайда және тасымалдау үшін тек ХЖТ қағаз кітапшасы пайдаланылған жағдайда қолданылатын қосалқы процедура көрсетілген.
3. 2-кестеде, егер жөнелту немесе кіру орны (аралық кеден) кедені межелі және шығу орны (аралық кеден) кеденінен ХЖТ операциясының тоқтатылуының электрондық растауын алмаған жағдайда, Ресей Федерациясында қолданылатын төлемдерді іздестіру және өндіріп алу процедурасы сипатталған.

---

^{*/} (ECE/TRANS/WP.30/AC.2/2012/4 және ECE/TRANS/WP.30/AC.2/111, 40-тармақ)

1а-кесте (Еуропа одағы)

Жөнелту немесе кіру орны кеденінің (аралық кеденнің) қабылдайтын шаралары	Шарттары	Мерзімі
(1) "Жағдайы туралы ақпарат алуға сұратым" (IE904 хабарлама) ақпаратын алу үшін межелі немесе шығу (аралық кеденге) кеденіне сұратым жіберу (іздістіру басталғанға дейін қабылданатын шара)	Іздеу процедурасы басталғанға дейін	Егер "жүктің келгені туралы хабарлама" (IE006 хабарлама) алынбаса немесе "жүктің келгені туралы хабарлама" алынғаннан кейін 6 күн өткен соң, егер "тексеру нәтижелері туралы хабарлама" алынбаса (IE018 хабарлама), межелі орынның кеденінде жүктерді көрсету үшін белгіленген мерзім аяқталғаннан кейін
(2) ХЖТ Конвенциясының 10-қосымшасына сәйкес халықаралық ұйым басқаратын қолданыстағы халықаралық бақылау жүйесінде көлік операциясын тоқтату туралы жазбаның болуын тексеру	Жоғарыда (1)-бағандағы көрсетілгенге ұқсас, бұған қосымша межелі немесе шығу орнының (аралық кеденге) ықтимал кеденіне жүгіну үшін қажетті ақпаратты алу	Жоғарыда (1)-бағандағы көрсетілгенге ұқсас
(3) Іздістіру процедурасын бастау: межелі немесе шығу орнының кеденіне (аралық кеденге) "іздістіру үшін ақпарат алуға сұратым" (IE142 хабарлама) жіберу	(1)-ге теріс жауап болған жағдайда	(1)-бағанда көрсетілген мерзімдер өткеннен кейін 7 күннен кешіктірмей. Межелі немесе шығу орнының кедені (аралық кеден) 28 күн ішінде жауап береді
(4) "Жүктің келмегені туралы ақпарат алуға сұратым" (IE 140 хабарлама) немесе ХЖТ кітапшасының ұстаушысына хабарлама жіберу және кепілдік бірлестікке ХЖТ операциясының тоқтатылғандығын дәлелдеуді ұсыну (алдын ала хабарлама)	Межелі немесе шығу орны кеденінен (аралық кеденнен) толық жауап (хабарлама) болмаған немесе жеткіліксіз болған жағдайда	(3)-тен кейін 28 күннен кешіктірмей
(5) Кепілдік бірлестігін және ХЖТ кітапшасының ұстаушысын ХЖТ операциясының аяқталмағаны туралы хабардар ету		(4)-бағанда аталған хабарламаға жауап беру үшін көзделген мерзім өткеннен кейін (бұл мерзім 28 күнді құрайды және ХЖТ кітапшасы ұстаушысының өтініші бойынша тағы 28 күнге ұзартылуы мүмкін)

Жөнелту немесе кіру орны кеденінің (аралық кеденнің) қабылдайтын шаралары	Шарттары	Мерзімі
(6) Кеден берешегін өндіріп алу үшін тікелей жауапты тұлғаны (тұлғаларды) және/немесе құзыретті кеден органдарын айқындау	Кеден берешегі болған кезде	(5)-тен кейін
(7) Мүмкіндігінше тікелей жауапты болатын тұлғадан (тұлғалардан) төлемдерді талап ету	Кеден берешегі болған кезде	(6)-дан кейін
(8) Кепілдік бірлестікке төлеу туралы талапты жіберу	Егер борышкер/ борышкерлер бір ай ішінде қарыз төлемеген жағдайда	(5)-тен кейін үш ай өткен соң

1b-кесте (Еуропа одағы) – Қосалқы процедура

Жөнелту немесе кіру орны кеденінің (аралық кеденнің) қабылдайтын шаралары	Шарттары	Мерзімі
(1) ХЖТ Конвенциясының 10-қосымшасына сәйкес халықаралық ұйым басқаратын қолданыстағы халықаралық бақылау жүйесінде көлік операциясын тоқтату туралы жазбаның болуын тексеру	Іздеу процедурасы басталғанға дейін	№ 2 үзбелі парақтың тиісті бөлігі оны межелі немесе шығу орнының кеденінде (аралық кеденде) көрсету үшін белгіленген мерзім өткеннен кейін 8 күн ішінде алынбаған
(2) "ХЖТ кітапшасы – сұратым" сұратымын межелі немесе шығу орнының кеденіне (аралық кеденге) жіберу	ХЖТ операциясы тоқтатылған жоқ	№ 2 үзбелі парақтың тиісті бөлігі екі айдан кейін қайтарылған жоқ (процедура (1)-ден кейін бірден басталуы мүмкін) (тиісті шешім бойынша). Межелі немесе шығу орнының кедені (аралық кеден) 28 күн ішінде жауап береді
(3) ХЖТ кітапшасының ұстаушысын және кепілдік бірлестігін ХЖТ операциясының тоқтатылмау мүмкіндігі туралы хабардар ету және оларға ХЖТ операциясының тоқтатылу дәлелдемесін (алдын ала хабарлама) беруді ұсыну	ХЖТ операциясы тоқтатылған жоқ	(2)-сұратымға жауап беру үшін көзделген мерзім өткеннен кейін
(4) Кепілдік бірлестігін және ХЖТ кітапшасының ұстаушысын ХЖТ операциясының аяқталмағаны туралы хабардар ету		(3)-хабарламаға жауап беру үшін белгіленген мерзім өткеннен кейін (бұл мерзім 28 күнді құрайды және

		ХЖТ кітапшасы ұстаушысының өтініші бойынша тағы 28 күнге ұзартылуы мүмкін)
(5) Кеден берешегін өндіріп алу үшін тікелей жауапты тұлғаны (тұлғаларды) және/немесе құзыретті кеден органдарын айқындау	Кеден берешегі болған кезде	(4)-тен кейін
(6) Мүмкіндігінше тікелей жауапты болатын тұлғадан (тұлғалардан) төлемдерді талап ету	Кеден берешегі болған кезде	(5)-тен кейін
(7) Кепілдік бірлестікке төлеу туралы талапты жіберу	Егер борышкер/ борышкерлер бір ай ішінде қарыз төлемеген жағдайда	(4)-тен кейін үш ай өткен соң

Екі кестеге қолданылатын ескертпелер:

Іздестіруге жауапты кеден органы үш ай ішінде ХЖТ кітапшасының ұстаушысын және кепілдік бірлестігін ХЖТ процедурасының аяқталуының ұсынылған баламалы дәлелдемесін қабылдағаны туралы хабардар етуге, сондай-ақ ХЖТ кітапшасының ұстаушысын осы процедураны жүзеге асыру барысында алынған аяқталудың кез келген дәлелдемесі туралы хабардар етуге міндетті.

Егер іздестіру процедурасын жүзеге асыру барысында ХЖТ операциясы дұрыс тоқтатылғаны анықталса, онда іздестіруге жауапты кеден органы бұл туралы ХЖТ кітапшасының ұстаушысын және кепілдік бірлестігін, сондай-ақ тиісті жағдайларда төлемдерді өндіріп алу процедурасын бастауы мүмкін кез келген кеден органдарын дереу хабардар етеді.

2-кесте (Ресей Федерациясы)

Кеден органдары қолданатын шаралар	Қолдану шарттары	Жауапты кеден органы
(1) Межелі немесе шығу орнының кеденіне (аралық кеденге) ХЖТ операциясын тоқтату туралы ақпарат алуға сұратым жіберу	Кеден транзитінің белгіленген мерзімі өткеннен кейін бес жұмыс күні ішінде межелі немесе шығу орны кеденінен (аралық кеденнен) ХЖТ операциясын тоқтатудың электрондық растамасын алмау	Жөнелту немесе кіру орнының кедені (аралық кеден)
(2) ХЖТ кітапшасының ұстаушысына жүктердің жеткізілгені туралы ақпараттың жоқтығы және фактілерді тексерудің басталғаны туралы хабарлау	Кеден транзитінің белгіленген мерзімі өткеннен кейін 5 жұмыс күні ішінде межелі немесе шығу орнының (аралық кеденнің) кеденінен ХЖТ операциясын тоқтатудың электрондық растамасын алмау	Жөнелту немесе кіру орнының кедені (аралық кеден)
(3) ХЖТ Конвенциясының 10-қосымшасына сәйкес ХАКО басқаратын "SafeTIR" жүйесі сияқты қолданыстағы халықаралық бақылау жүйесінде ХЖТ операциясын тоқтатуға қатысты деректердің болуын тексеру	Межелі немесе шығу орнындағы кеденнен (аралық кеденнен) жүктердің жеткізілмегені туралы хабарламаны (электрондық немесе жазбаша) алу	Жөнелту немесе кіру орнының кедені (аралық кеден) немесе орталық кеден органы
(4) Кеден ережелерін бұзу фактісі бойынша тексеру процедурасын бастау	Межелі немесе шығу орнындағы кеденнен (аралық кеденнен) жүктердің жеткізілмегені туралы хабарламаны (электрондық немесе жазбаша) алғаннан кейін дереу	Жөнелту немесе кіру орнының кедені (аралық кеден)
(5) ХЖТ операциясын тиісті түрде аяқтаудың дәлелі ретінде ұсынылуы мүмкін құжаттарға ерекше назар аудару	Мүдделі тұлғалар осындай құжаттарды ұсынды	Межелі немесе шығу орнының кеденімен (аралық кеден) бірге жөнелту немесе кіру орнының кедені (аралық кеден)
(6) Мүмкіндігінше ХЖТ кітапшасын ұстаушының өкілетті өкіліне төлеу	Кеден баждарын төлемегені анықталған күннен бастап немесе	Жөнелту немесе кіру орнының кедені

Кеден органдары қолданатын шаралар	Қолдану шарттары	Жауапты кеден органы
туралы талапты беру немесе осы талапты пошта арқылы жіберу	төлемегенге дейін 10 жұмыс күнінен кешіктірмей	(аралық кеден)
(7) Төлем талабын және басқа да тиісті құжаттарды осы елде ХЖТ процедурасының қолданылуын бақылайтын орталық органға жіберу	ХЖТ кітапшасын ұстаушы осы талапты алған күннен бастап 20 күнтізбелік күн ішінде төлеу туралы талапты төлемеген	Жөнелту немесе кіру орнының кедені (аралық кеден)
(8) Ұлттық кепілдік бірлестігін ХЖТ операциясын тоқтатпағаны немесе оны ескертпемен тоқтатқаны туралы хабардар ету, содан кейін ХЖТ Конвенциясының ережелеріне сәйкес төлеу туралы талап жіберу	ХЖТ кітапшасын ұстаушының төлемегені туралы талап	Орталық кеден органы
(9) Хабарламаны немесе талапты кері қайтарып алу, егер соңғысы жіберілген болса	Орталық орган өзінің қанағаттандыруына ХЖТ операциясының тиісінше аяқталғаны туралы куәлік алды	Орталық кеден органы

Ескертпе:

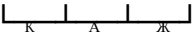
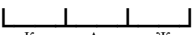
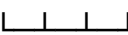

Іздестіруге жауапты кеден органы ХЖТ кітапшасының ұстаушысын немесе кепілдік бірлестігін ХЖТ операциясын тоқтатудың баламалы дәлелдемесін қабылдағаны туралы, сондай-ақ кеден органы ХЖТ операциясын бақылаудан өз бетінше алып тастаған жағдайлар туралы (тоқтату туралы куәлік табылды және т.б.) хабардар етуге міндетті.

4. Төменде кеден органдарының пайдалануы үшін ұсынылатын сұратым бланкісі мен жазбаша ескертудің ықтимал үлгілері келтірілген.

(ECE/TRANS/WP.30/AC.2/2012/4; ECE/TRANS/WP.30/AC.2/111, 40-тармақ)

Сұратым үлгісі

ХЖТ кітапшасы – сұратым

I. Жөнелту/кіру орнының кеденімен (аралық кеденмен) толтырылады		
А. ХЖТ кітапшасы № № 1 үзбелі парақтың көшірмесі қоса тіркеледі	В. Межелі/ шығу орнының кедені (аралық кеден)	
С. Жөнелту/кіру орнының кедені (аралық кеден) (атауы және толық мекенжайы)	D. Егер бұл белгілі болса, көлік құралының тіркеу нөмірі немесе кемеңің атауы	
Е. Осы кеденде бар ақпаратқа сәйкес, жүк		
☐ 1. Ұсынылды (кімге) ..... (күні)		
☐ 2. Жеткізілді (кімге) ..... (күні) (тұлғаның немесе фирманың аты мен мекенжайы)		
☐ 3. ХЖТ кітапшасын ұстаушыда жүктің орналасқан жері туралы ақпарат жоқ		
Орны мен күні:	Қолы:	Мөр:
II. Межелі /шығу орнының кеденімен (аралық кеденмен) толтырылады Қосымша деректерді ұсыну туралы сұратым		
☐ Іздестіру мақсатында жөнелту/кіру орны кеденінен (аралық кеденнен):		
☐ 1. жүктің нақты сипаттамасын		
☐ 2. СМР көлік жүкқұжатының көшірмесін		
☐ 3. келесідей құжаттарды немесе деректерді жіберуді сұраймыз:		
Орны мен күні:	Қолы:	Мөр:
III. Жөнелту/кіру орнының кеденімен (аралық кеденмен) толтырылады Қосымша деректер ұсыну туралы сұратымға жауап		
☐ 1. Сұратылған деректер, көшірмелер немесе құжаттар қоса тіркеледі		
	1 2 3	
☐ 2. .... нөмірінде деректер, көшірмелер немесе құжаттар жоқ		
		
Орны мен күні:	Қолы:	Мөр:
IV. Межелі/шығу орнының кеденімен (аралық кеденмен) толтырылады		
☐ 1. № 1 үзбелі парақ қайтарылды ; № 1 үзбелі парағының тиісті түрде расталған көшірмесі қоса тіркеледі		
☐ 2. Тиісті түрде расталған № 2 үзбелі парақ осы сұратымға қоса тіркеледі		
☐ 3. Тексеру жүргізілуде және № 2 үзбелі парақ немесе № 1 үзбелі парақтың көшірмесі мүмкіндігінше тезірек қайтарылатын болады		
☐ 4. Жүк бұл жерде тиісті құжатсыз ұсынылды		
☐ 5. Бұл жерде жүк те, ХЖТ кітапшасы да ұсынылмаған және бұл шоттағы деректерді алу мүмкін емес		
Орны мен күні:	Қолы :	Мөр :

Жазбаша ескертудің үлгісі

ХЖТ кітапшасы - жазбаша ескерту

I. Жөнелту/кіру орнының кедені (аралық кеден) (атауы және мекенжайы)	II. Адресат (атауы және мекенжайы)
III. Анықтама №	
IV. ХЖТ кітапшасы (№ және күні)	
V. Сұратым (№ және күні)	
VI. Межелі/шығу орнының кедені (аралық кеден) туралы барлық толық мәліметтер	
VII. Барлық өзге мәліметтер - Артқы жағын қараңыз -	
VIII. Мен жоғарыда аталған сұратымға әлі жауап алған жоқпын. Жауапты дайындау қандай сатыда екенін хабарлауды сұраймын.	
IX. Адресатқа жауап - Артқы жағын қараңыз -	
Орны ..... <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> Қолы Мөр </div>	

Қосымшалар: ХЖТ кітапшасының № 1 үзбелі парағының көшірмесі
Сұратым көшірмесі

5.5 ХЖТ ОПЕРАЦИЯСЫ АЯҚТАЛМАУ БОЙЫНША ТАЛАПТАРДЫ НЕГІЗДЕУ ҮШІН ҚҰЖАТТАР ТІЗІМІ

1. Төлем талабын негіздеу үшін белгілі бір растайтын құжаттар қажет. Жалпы, мұндай құжаттама екі негізгі мәселеге қатысты болуы керек:
  - a) ұлттық кепілдік беру бірлестігінің қаржылық жауапкершілігі туындауының себептері;
  - b) ұлттық кепілдік бірлестігі төлеуге тиіс импорттық немесе экспорттық баждар мен салықтардың сомасы.
2. Шағым беру себептерін негіздеу үшін келесі құжаттар:
  - кеден органдары тиісті түрде толтырған және мөрлеген № 1 үзбелі парақтың көшірмесі - Конвенцияның 8-бабының 4-тармағына сәйкес Ұлттық кепілдік бірлестігі міндеттемелерінің туындауының куәлігі ретінде;
  - кеден органдарының Конвенцияның 11-бабы 2-тармағының ережелерін орындау фактісін растайтын қандай да бір құжаттар, мысалы, ХЖТ кітапшасын ұстаушыға жіберілген және төлеу туралы талабы бар тапсырысты хаттың көшірмесі;
  - кеден органдарының мүдделі тұлғалар ұсынған жасалған бұзушылықтың негізгі белгілерін сипаттай отырып және ХЖТ операциясын тиісінше тоқтату дәлелдемелері (егер олар бар болса) қанағаттанарлықсыз деп танылған себептерді баяндай отырып, жазбаша өтініші (хаты) қолайлы болып табылады.
3. Тауарлардың кедендік құнын және қолданылатын тарифтік мөлшерлемелерді айқындауды қоса алғанда, кедендік баждар мен салықтардың толық жете есебі 1 b) тармақшада сөз болып отырған соманы негіздеу үшін жеткілікті болып ұсынылады.

5.6. ХЖТ ТАСЫМАЛЫНА БАЙЛАНЫСТЫ АРАЛЫҚ КЕДЕНДЕР ТАЛАП ЕТУІ МҮМКІН ХЖТ КІТАПШАСЫНАН БАСҚА АҚПАРАТТАР ПЕН ҚҰЖАТТАМАЛАР

Аралық кедендерге бақылау мақсаттары үшін негізінен транзиттік кедендік декларация ретінде қызмет ететін ХЖТ кітапшасын пайдалану ұсынылады. Аралық кедендер ХЖТ-ны тасымалдауға байланысты қосымша құжаттаманы талап еткен жағдайларда, бұл құжаттамада жүк пен жол көлік құралдарын сәйкестендіру үшін қажет болғаннан гөрі ақпараттың үлкен көлемі болуын талап етпеу керек. Кеден органдары өз талаптарын, мысалы, 1956 жылғы 19 мамырдағы жүктерді халықаралық тасымалдау шарты туралы Конвенцияда (ЖТШК) сияқты, тиісті халықаралық көлік келісімдерінде жазылған нұсқамаларға негіздеуі тиіс және ақпаратқа қатысты өз талаптарын тасымалдаушылардың әдеттегі құжаттамасында (ЖТШК жүкқұжаты, егер бар болса, қаптама парағы және т.б.) бар мәліметтермен шектеуі тиіс.) (TRANS/WP.30/212, 21тармақ және 2-қосымша).

5.7. ҰЛТТЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІ ОРГАНДАР МЕН ҰЛТТЫҚ КЕПІЛДІК БІРЛЕСТІКТЕРІ АРАСЫНДАҒЫ ХАТ АЛМАСУДЫ ЖАҚСARTУ ЖӨНІНДЕГІ ҰСЫНЫМДАР

1. Ұлттық заңнаманың ережелеріне және қалыптасқан практикаға сәйкес Уағдаласушы Тараптар талап-наразылық білдіру процедура процесінде ұлттық кепілдік бірлестіктеріне жіберілетін хат-хабардың мазмұнын айқындауға құқылы. Алайда, кез келген болжамды бұзушылықтың сипатына, мөлшеріне және негіздемесіне қатысты қандай да бір түсінбеушіліктерді болдырмау үшін Уағдаласушы Тараптардың құзыретті органдары мен ұлттық кепілдік бірлестіктеріне хат алмасу барысында ХЖТ Конвенциясы таныған және/немесе оңтайлы практика мысалдарында сипатталған кезеңдерге қатысты болуы және мүмкіндігіне қарай төмендегі ең төменгі ақпаратты қамтуы үшін әртүрлі құжаттарды қайта қарау және жаңарту ұсынылады (төмендегі кестелерді қараңыз).

2. ХЖТ Конвенциясында танылған кезеңдер:

а) хабарлама: рәсімдеу үшін ХЖТ кітапшасы қабылданған күннен бастап есептегенде бір жылдық мерзімнің жалғасында ХЖТ кітапшасы бойынша операция аяқталмаған Уағдаласушы Тараптардың құзыретті органдары Конвенцияның 11-бабының (1а-тармағы) кедендік рәсімдеуден бас тарту туралы кепілдік бірлестігін жазбаша хабардар етуге тиіс);

- b) төлеу туралы талап: төлеу туралы талап кепілдік бірлестікке ХЖТ операциясының аяқталмағаны туралы (немесе ХЖТ операциясының заңсыз немесе алаяқтық жолмен тоқтатылғаны туралы куәлікті алғаны туралы) осы бірлестікті хабардар еткен күннен бастап үш айдан ерте емес және екі жылдан кешіктірілмей жіберіледі (Конвенцияның 11-бабының 3-тармағы).
3. Осы заңды міндеттейтін ережелерге алдын ала кезең ретінде әртүрлі Уағдаласушы тараптар оңтайлы практика ретінде алдын ала хабарлама енгізді, ол заңды талап болып табылмаса да, № 2 үзбелі Парақ жөнелту немесе кіру орнының кеденіне (аралық кеденге) қайтарылмағандығы туралы кепілдік бірлестікті жедел хабардар ету үшін әртүрлі Уағдаласушы тараптарда кеңінен қолданылды, ХЖТ операцияларының тоқтатылғандығы туралы дәлелдемелер ұсыну талап етілді. «Алдын ала хабарлама» деп аталатын бұл хабарлама Конвенцияның 11-бабының 1-тармағына сәйкес жасалатын хабарлама үшін залалсыз жіберіледі. Алайда, Уағдаласушы тараптардың барлығы бірдей осы тұжырымдаманы бірдей түрде және/немесе бір мезгілде қолданбайтындықтан, әртүрлі елдерде ұсынылатын элементтерге сәйкестік дәрежесі айтарлықтай ерекшеленуі мүмкін. Уағдаласушы тараптар мен ұлттық бірлестіктерге 5.7-тараудың оңтайлы практикасын қолдану кезінде осыны ескеру ұсынылады.
4. Уағдаласушы тараптар 5.7-тарауда айтылған ұсынымдарды сақтау үшін ешқандай заңды міндеттемелер алмайтынын атап өткен жөн. Уағдаласушы тараптардың құзыретті органдары мен ұлттық кепілдік бірлестіктері арасында жіберілетін кез келген хат-хабардың заңдылығы туралы шешім ХЖТ Конвенциясы мен ұлттық заңнама ережелерінің негізінде ғана қабылданады.
5. Тұтастай алғанда, Уағдаласушы тараптардың кеден органдары мен ұлттық кепілдік бірлестіктеріне:
- кез келген жазбаша хабарламаны тек бір ХЖТ кітапшасымен шектеу;
  - мүмкіндігінше кез келген сатыда, бірақ әсіресе іздестіруді жүргізу алдында Конвенцияның 10-қосымшасына сәйкес МСАТ басқаратын SafeTIR жүйесі сияқты жалпыға танылған халықаралық бақылау жүйесінде бар кез келген мәліметтерді пайдалану.

I-кесте

Құзыретті органдар ұлттық кепілдік бірлестіктеріне жіберетін тиімді хат алмасу үшін ұсынылатын элементтер

	Қосуға жататын деректер, егер олар хабарлама жіберілген сәтте болса.	Кепілдік бірлестігін рәсімдеу туралы <u>алдын ала хабарлау</u> (оңтайлы практика).	Кепілдік бірлестігін рәсімдеу туралы <u>хабарлама</u> (11.1 b)- тармақ))	Кепілдік бірлестікке төлеу туралы <u>талап</u> (11.3 тармақ)
1	Күні мен сілтемесін анық және анық көрсетіңіз	√ [#]	√	√
2	ХЖТ кітапшасын ұстаушының тегі, мекенжайы және бірыңғай нөмірі (ХЖТ кітапшасында көрсетілген)	√	√	√
3	ХЖТ кітапшасының нөмірі (2 әріп және 8 сан)	√	√	√
4	Кеден ХЖТ кітапшасын қабылдаған күн	√	√	√
5	Негізгі бұзушылықтар және құқықтық сілтемелер (негіздеме)	√	√	√
6	Кері мекенжай / жауапты жолдауға арналған мекенжай және жауап беру үшін ұсынылған мерзімдер (қажет болған жағдайда)	√	√	√
7	№ 1 үзбелі парактың көшірмесі	√	√	√
8	II кестенің 5-тармағында көрсетілген ұлттық бірлестіктер ұсына алатын ықтимал/ұсынылатын құжаттардың тізбесі, мүмкіндігінше осы сома тікелей тиесілі басқа тұлғаға (басқа тұлғаларға) қатысты құжаттаманы қоса алғанда	√	√	-
9	Ұсынылған құжатқа реакция, яғни егер ол орын алса, оны қабылдау, істі жабу немесе бас тарту ^{2/}	-	√	-
10	ХЖТ кітапшасын ұстаушының хабарламасына сілтеме және / немесе осы хабарламаның көшірмесі (түсіндірме жазбалар 0.11.1 және 0.11-2)	-	√	√
11	Осы сома тікелей тиесілі тұлғаға (тұлғаларға) соманы төлеу талабына сілтеме және / немесе осы талаптың көшірмесі (8.7-бап)	-	√	√
12	Егер бар болса, кепілдік бірлестігін алдын ала хабарлар етуге және/немесе осы алдын ала хабарламаның көшірмесіне сілтеме	-	√	-
13	Кепілдік бірлестігінің хабарламасына және/немесе осы хабарламаның көшірмесіне сілтеме	-	-	√
14	Қолданыстағы кепілдіктер туралы келісімге немесе кез келген басқа түрдегі құқықтық құжатқа сілтеме	-	-	√
15	Ықтимал талаптың болжамды сомасына сілтеме	-	√	-
16	Жүктің кедендік құнын, қолданылатын тарифтер мен мерзімін өткізіп алғаны үшін өсімпұлды айқындауды қоса алғанда, кедендік баждар мен алымдарды толық жете есептеу	-	-	√
17	Төлем мерзімдері (11.3-бап)	-	-	√
18	Төлем деректемелері	-	-	√
19	Шағымданудың ықтимал процедуралары туралы ақпарат	-	-	√

^{1/} √ - Ұсынылатын элемент.

^{2/} Қабылдау - бұрын бірлестік ұсынған ақпаратты құзыретті органдардың қарауына қабылдауды растау; істі жабу - құзыретті органдар болжамды бұзушылықты тергеуді жалғастырмауға шешім қабылдағаны және істі жапқаны туралы ақпарат; бас тарту - бас тарту себептерін баяндай отырып, бірлестік бұрын ұсынған ақпаратты құзыретті органдар қабылдамағаны туралы ақпарат.

II-кесте

Ұлттық кепілдік бірлестіктері құзыретті органдарға жіберетін тиімді хат алмасу үшін ұсынылатын элементтер

	Қосуға жататын деректер, егер олар хабарлама жіберілген сәтте болса.	Реакция на предварительное уведомление гарантийного объединения о неоформлении (оптимальная практика)	Реакция на уведомление гарантийного объединения о неоформлении (Статья 11.1b)	Реакция на требование об уплате к гарантийному объединению (Статья 11.3)
1	Күні мен сілтемесін анық және дұрыс көрсету	√	√	√
2	ХЖТ кітапшасын ұстаушының тегі, мекенжайы және бірыңғай нөмірі (ХЖТ кітапшасында көрсетілген)	√	√	√
3	ХЖТ кітапшасының нөмірі (2 әріп және 8 Сан)	√	√	√
4	Кері мекенжай	√	√	√
5	ХЖТ тиісті операциясының дұрыс тоқтатылғанын көрсететін құжаттар, атап айтқанда: <ul style="list-style-type: none"> екінші Уағдаласушы Тарапта нақ сол тасымалдауды жалғастыру үшін жүзеге асырылған ХЖТ операциясының тоқтатылғанын кез келген ресми куәлік немесе растау немесе осы жүкті басқа кедендік процедураға немесе Кедендік бақылау жүйесіне ауыстыруды растау, мысалы, еркін айналыс үшін тазартуды растау; ХЖТ кітапшасындағы осы Уағдаласушы тарап тиісті түрде мөрленген № 1 немесе № 2 тиісті түбіршектер не олардың халықаралық ұйым ұсынған көшірмесі; Конвенцияның 10-қосымшасына сәйкес " SafeTIR MCAT жүйесінде" бар ХЖТ операциясын тоқтату туралы ақпарат ; 	√	√	√
	<ul style="list-style-type: none"> ХЖТ кітапшасын ұсынатын тұлғаға межелі немесе шығу (аралық) орнының кеденімен берілген кез келген қосымша құжат (мысалы, мүдделі тұлға алдын ала дайындайтын қолхат) 			
	<ul style="list-style-type: none"> төлемдер сомалары тікелей тиесілі тұлғаны (тұлғаларды) сәйкестендіруге мүмкіндік беретін кез келген құжат ^{*/}. 			
6	Кепілдік бірлестігін, егер ол орын алған болса, алдын ала хабардар етуге сілтеме	√	-	-
7	Кепілдік бірлестігі хабарламасына сілтеме	-	√	-
8	Бірлестікке төлеу туралы талапқа сілтеме	-	-	√
9	Төлем туралы талапқа реакция (қабылдау немесе бас тарту)	-	-	√
10	Қолданыстағы кепілдіктер туралы келісімнің немесе кез келген басқа түрдегі құқықтық құжаттың нақты ережелеріне сілтеме	-	-	√

^{*/} 5-тармаққа сәйкес құжаттарды ұсыну көрсетілген үш кезеңнің ешқайсысымен шектелмейді және осы құжаттар келіп түскеннен кейін бірден кез келген уақытта жүзеге асырылуы мүмкін.

III-кесте* -

Алдын ала хабарлама хатының үлгісі

*ХЖТ кепілдік бірлестігіне және ХЖТ кітапшасын ұстаушыға
жіберілетін ақпараттық хат*

.....

(Тиісті кеденнің / кеден әкімшілігінің толық атауы)

(Орны мен күні)

Мәні: ..... ХЖТ кітапшасына қатысты ақпарат

№ .....

Алушы .....

*(ХЖТ кітапшасы ұстаушысының толық атауы, Мекенжайы және
сәйкестендіру нөмірі)*

.....

(кепілдік бірлестігінің толық атауы)

Құрметті ханым/мырза,

..... кедені ..... аумағына (Уағдаласушы тараптың атауы) кірген кезде № .. ХЖТ кітапшасын қолдана отырып орындалған ХЖТ операциясын тіркеді (№1 үзбелі парағының көшірмесі қоса тіркеледі).

Біз Сіздерге біздің кеден әкімшілігіміздің ..... аумағында (Уағдаласушы тараптың атауы) № .. ХЖТ кітапшасын қолдана отырып орындалған ХЖТ операциясының тиісінше тоқтатылғаны туралы растау алмағаны туралы хабарлаймыз.

Сонымен қатар, біз осы ХЖТ кітапшасының ХЖТ кітапшаларының пайдаланылуын бақылау жүйесіндегі жай-күйін тексеру жүргіздік:

- 1) ..... аумағында (Уағдаласушы Тараптың атауы) ХЖТ осы операциясының тоқтатылуы туралы ақпарат жоқ,
- 2) осы ХЖТ операциясына қатысты жазба бар. Біз ХЖТ кітапшаларын пайдалануды бақылау жүйесіндегі ақпаратты растау үшін .....

*/ (ECE/TRANS/WP.30/AC.2/2012/15 және ECE/TRANS/WP.30/AC.2/111, 43-тармақ)

(орны, Уағдаласушы тараптың атауы) баратын жердің кеденімен байланысқа шықтық, бірақ әлі қандай да бір растау алған жоқпыз.

Осыған орай, ХЖТ конвенциясының 11-бабының 1-тармағына сәйкес жолдануға тиісті хабарламаға нұқсан келтірместен, Біз Сізден ХЖТ-ның осы операциясы ..... (Уағдаласушы тараптың атауы) аумағында осы хат күнінен бастап 28 күн ішінде тиісті түрде тоқтатылғанын куәландыратын тиісті құжаттарды бізге ұсынуыңызды сұраймыз.

Мұндай растау жүктерді көрсете отырып, мынадай құжаттардың бірі нысанында ұсынылуға тиіс:

- екінші Уағдаласушы тараптың межелі немесе шығу орны кеденінің (аралық кеденнің) кеден органдары куәландырған, жүктердің осы кеденге қойылғанын куәландыратын құжат, немесе
- жүктің тиісті кедендік өңдеу немесе пайдалану үшін оның кедендік аумағына әкелінгенін растайтын екінші Уағдаласушы тарапқа берілген кедендік құжат, немесе
- екінші Уағдаласушы тарапта берілген, осы Уағдаласушы тараптың кеден органдары мақұлдаған және жүктер осы Уағдаласушы тарапта еркін айналыс үшін шығарылған деп есептелетінін растайтын құжат, немесе
- 1975 жылғы ХЖТ Конвенциясының тиісті Уағдаласушы тараптың органдары немесе екінші Уағдаласушы тараптың органы осы құжаттардың түпнұсқаларын мақұлдаған орган куәландырған жоғарыда көрсетілген құжаттардың көшірмесі немесе фотокөшірмесі.

Жоғарыда көрсетілген құжаттардың кез келгенін (кімге)

.....

жіберілуі тиіс)

(кеденнің мөрі / жауапты тұлғаның қолы)

Қосымша: ХЖТ кітапшасының № 1 үзбелі парағының көшірмесі

5.8 38-БАПТЫ ҚОЛДАНУҒА БАЙЛАНЫСТЫ ОҢТАЙЛЫ ПРАКТИКА МЫСАЛЫ ^{*/}

А. КІРІСПЕ ЕСКЕРТУЛЕР

1. ХЖТ-ның "Конвенция ережелерін бұзу" IV тарауында Уағдаласушы Тараптардың ұлттық заңнамасына сілтемелер қамтылады. Атап айтқанда, 36-бапқа сәйкес "осы Конвенцияның ережелерін кез келген бұзу бұзушылық жасалған елде кінәліге осы елдің заңнамасында көзделген санкцияларды қолдануға әкеп соғады". 38-бап іс жүзінде қолдану үшін ұлттық заңнамаға негізделетін базалық ережені қамтиды. Мысалы, ұлттық заңдармен келесілер анықталады:
  - бұзушылықтың ауырлық дәрежесі ("жүктерді халықаралық тасымалдау кезінде қолданылатын кеден заңдарын немесе ережелерін елеулі бұзу");
  - 38-бапқа сәйкес ХЖТ процедурасын пайдалану құқығынан айыру туралы шешімнің күшіне енген күні;
  - шағымдану процедуралары және шағымдану процесінде құқықтан айыру туралы шешімнің қолданылуын тоқтата тұру мүмкіндігі.
2. Тұтастай алғанда, 38-бапты кез келген жағдайда санкцияларды енгізудің Автоматты тетігі ретінде емес, ХЖТ процедурасын қорғау және теріс пайдаланудың алдын алу құралы ретінде қарау керек. 38-бапты қолдану бұзушылықтың ауырлық дәрежесін ескере отырып негізделуге тиіс.
3. 38-бап Жеке және заңды тұлғалардың ХЖТ режиміне қол жеткізу процедурасы реттелетін 6-баптың және 9-қосымшаның II бөлігінің ережелерімен тығыз байланысты. Осы өзара байланысқа 38-бапқа екі "Құзыретті органдар арасындағы ынтымақтастық" және "Ұлттық тасымалдаушыны ХЖТ режимінен шығару" туралы түсініктеме беріледі.
4. ХЖТ процедурасын пайдалану құқығынан айырылған адамнан басқа, 38-бапта мынадай қатысушылар айтылады:
  - құқық бұзушылық орын алған және 38.1-бап қолданылатын Уағдаласушы тараптың құзыретті органдары;

---

^{*/}(ECE/TRANS/WP.30/AC.2/93, 28-30-тармақтар және III-қосымша;
ECE/TRANS/WP.30/AC.2/2012/14 және ECE/TRANS/WP.30/AC.2/111, 42-тармақ)

- аумағында пайдалану құқығынан айырылған адам құрылған немесе тұрақты тұратын жері бар Уағдаласушы тараптың құзыретті органдары;
- бұзушылық жасалған елдегі бірлестік (бірлестіктер);
- ХЖТ Атқарушы кеңесі.

Бұдан басқа, 38-бапты қолдануға пайдалану құқығынан айырылған адам, ол мәтінде нақты көрсетілмегенімен, құрылған немесе тұрақты тұратын жері бар Уағдаласушы Тараптың ұлттық бірлестігі қатысады.

5. 38-бапты қолдану ХЖТ кітапшаларын ұстаушыларды ХЖТ режимінен алып тастауға келіп тіреледі.
6. Әр түрлі тараптардың қатысуын ескере отырып, 38-бапты нақты қолдану үшін олардың арасындағы тығыз ынтымақтастық қажет. Мұндай ынтымақтастық екі негізгі элементке негізделуі керек:
  - қатысушы тараптардың өздерінің тиісті функцияларын тиісінше орындауы;
  - жылдам және транспарентті ақпарат алмасуОңтайлы практика мысалы төменде –
келтірілген.^{1/}

В. ОҢТАЙЛЫ ПРАКТИКА МЫСАЛЫ^{2/}

7. Жүктерді халықаралық тасымалдау кезінде қолданылатын кеден заңдарын немесе ережелерін бұзу жасалған Уағдаласушы Тараптың құзыретті органдары (ХЖТ Конвенциясын қоса алғанда) ұлттық заңнамаға сәйкес осы бұзушылық "жүктерді халықаралық тасымалдау кезінде қолданылатын кеден заңдарын немесе ережелерін елеулі бұзу" болып табыла ма және ХЖТ кітапшасының ұстаушысын 38.1-бапқа сәйкес ХЖТ процедурасын пайдалану құқығынан айыру керек пе деген мәселені қарауы керек.
8. Егер 38.1-бапты қолдану туралы шешім қабылданса, онда пайдалану құқығынан айырылған адамды бұл туралы дереу хабардар ету керек. Мұндай ақпарат ХЖТ Конвенциясының (ағылшын, орыс немесе француз) үш ресми тілінің кез келгенінде жолдануға және ең болмағанда мынадай мәліметтерді қамтуға тиіс^{3/}:

^{1/} "Ұлттық тасымалдаушыны ХЖТ режимінен шығару" түсініктемесіне сәйкес кеден органдарына кеден ережелерін елеулі түрде бұзғаны үшін кінәлі шетелдік көлік операторларына қатысты 38.1-баптың ережелерін пайдалану ұсынылады. Оңтайлы практика ұсынылған мысалында дәл осындай жағдай қарастырылады.

^{2/} (ECE/TRANS/WP.30/AC.2/2012/14 және ECE/TRANS/WP.30/AC.2/111, 42-тармақ)

^{3/} Мұндай ақпараттың мысалы осы құжатқа қосымшада келтірілген. Егер бланкті толтыру үшін Конвенцияның үш ресми тілінен басқа тіл пайдаланылса, онда кем дегенде бағандардың тақырыптары ағылшын, орыс немесе француз тілдерінде көрсетілуі тиіс.

- құжатты беру күні мен орны;
- құзыретті органның атауы және ресми мекенжайы;
- ХЖТ процедурасын пайдалану құқығынан айырылған адамның тегі, мекенжайы, елі және сәйкестендіру нөмірі;
- ХЖТ кітапшасының нөмірі (тиісті жағдайда);
- жол көлік құралының (жол көлік құралдарының) тіркеу нөмірі (тіркеу нөмірлері) (тиісті жағдайда);
- контейнердің (контейнерлердің) сәйкестендіру нөмірі (сәйкестендіру нөмірлері) (тиісті жағдайда);
- жүктің сипаттамасы (жүк манифесіне сәйкес) (тиісті жағдайда);
- бұзушылық күні мен орны;
- бұзушылықтың толық сипаттамасы;
- - 38.1-бапты қолдану үшін негіздер;
- құқықтан айыру түрі (уақытша немесе тұрақты) және оның күшіне енген күні;
- құқықтан айыру ұзақтығы (уақытша құқықтан айыру үшін ғана);
- шағым жасаудың ықтимал процедуралары туралы ақпарат (шекті мерзім, апелляциялық органдар, шағым жасалған жағдайда құқықтан айыру әрекетін уақытша тоқтата тұру және т.б.).

Бұл қолданылатын жағдайларда ХЖТ кітапшасының көшірмесін қоса беру керек.

9. Бұл ақпаратты қолдағы ең жылдам байланыс құралдарын (факсимильдік байланыс, электрондық пошта және т.б.) пайдалана отырып, құқықтан айырылған адамға жіберу керек. Егер бұл ұлттық заңнамада көзделген болса, бір апта ішінде осы ақпаратты пайдалану құқығынан айырылған адамға тапсырыс хатпен жіберу не оны алғаны туралы қол қою арқылы заңды өкіліне тапсыру керек.

10. Бір апта ішінде осы ақпаратты, сондай-ақ қолда бар ең жылдам байланыс құралдарын (факсимильді байланыс, электрондық пошта және одан әрі) пайдалана отырып, осы адам аумағында құрылған немесе тұрақты болатын жері бар Уағдаласушы Тараптың құзыретті органдарына, бұзушылық жасалған елдегі немесе кедендік аумақтағы бірлестікке (бірлестіктерге), ХЖТ-ның Атқарушы кеңесіне және мүмкіндігінше, құқығынан айырылған тұлға тағайындалған немесе тұрақты болатын Уағдаласушы тараптың бірлестігіне (Эмитент-бірлестікке) берген жөн.
11. Құқықтан бастапқы айыру мәртебесінің кез келген өзгерістері жағдайында (мысалы, күшін жою немесе қолданысын тоқтата тұру және т.б.) осы адамды пайдалану құқығынан айырған құзыретті органдар осы өзгерістер туралы жоғарыдағы 9 және 10-тармақтарда аталған барлық Тараптарды хабардар етуге тиіс.
12. Аумағында құқығынан айырылған адам құрылған немесе тұрақты тұратын жері бар Уағдаласушы Тараптың құзыретті органдары жасалған бұзушылық ХЖТ процедурасына қол жеткізу үшін сақталуға тиіс 9-қосымшаның II бөлігінде жазылған ең төменгі шарттар мен өлшемдерге әсер ете ала ма деген мәселені қарауы керек. Егер тиісті тұлға бұдан былай осы талаптарға жауап бермесе, онда оның рұқсаты кері қайтарылып алынуы тиіс. Мұндай кері қайтарып алу туралы хабарламаны ХЖТ Атқарушы кеңесіне бір апта ішінде жіберу керек. Сондай-ақ құқықтан айыру туралы шешім қабылдаған құзыретті органдарды хабардар ету ұсынылады.
13. Аумағында тиісті тұлға тағайындалған немесе тұрақты тұратын жері бар Уағдаласушы Тараптың құзыретті органдарының рұқсатты кері қайтарып алу туралы ықтимал шешіміне қарамастан, эмитент бірлестік кітапшаны ұстаушының сенімділігін бағалауы тиіс және бірлестіктің ішкі ережелеріне сәйкес оған кейбір шектеулер немесе санкциялар салуы мүмкін, мысалы, ХЖТ кітапшаларын беруді тоқтата тұру.

ҚОСУ

ХЖТ ПРОЦЕДУРАСЫН ПАЙДАЛАНУ ҚҰҚЫҒЫНАН АЙЫРУ ТУРАЛЫ АҚПАРАТ

(ХЖТ Конвенциясы 38-бабының 1-тармағына сәйкес)

Кому:

(пайдалану құқығынан айырылған тұлғаның тегі, мекенжайы, елі және сәйкестендіру нөмірі)

Осы арқылы Сіз _____ *(елдің атауы)*
аумағында ХЖТ процедурасын пайдалану құқығынан айырылғандығыңызды
хабарлаймыз

Осы құқықтан айыру ____ *(күні)* күшіне енеді
және "....." "тұрақты" уақытша болып табылады _____ *(күні)*

Құқықтан айыруға _____ *(апелляциялық органның атауы)*
_____ ішінде *(ұлттық заңнамаға сәйкес шағымдану үшін шекті мерзім)* шағымдануға

Құқықтан айыру төменде сипатталған ХЖТ процедурасын бұзудың нәтижесі болды:

ХЖТ кітапшасының нөмірі (тиісті жағдайда)

Жол көлік құралының (дарының) тіркеу нөмірі (лері)
(тиісті жағдайда)

Контейнердің(лердің) сәйкестендіру нөмірі(лері)
(тиісті жағдайда)

Жүктің сипаттамасы (жүк манифесіне сәйкес) (тиісті жағдайда)

Бұзушылық күні мен орны

Бұзушылықтың сипаттамасы:

38.1-бапты қолдану үшін негіздер:

Қосымшалар (егер бар болса)

Құзыретті органның атауы және ресми мекенжайы:

Күні мен орны

Қолы

Мөр (тиісті жағдайда)

5.9 39 ЖӘНЕ 40-БАПТАРДЫ ҚОЛДАНУҒА БАЙЛАНЫСТЫ ОҢТАЙЛЫ ПРАКТИКА МЫСАЛЫ */

1. ХЖТ кітапшасының ұстаушысы ХЖТ кітапшасының № 1 және № 2 үзбелі парақтарының 13-15-бағандарына қол қойған кезде жөнелту сәтінде ол жүк манифестіндегі мәліметтердің дұрыстығы үшін жауапты болады. Бұдан басқа, 19-бапқа және оған түсіндірме жазбаға сәйкес жөнелту орнының кедені жүк манифесінің дәлдігін қамтамасыз ету үшін мұқият бақылау жүргізуге тиіс. Бұл ой *"жөнелту кеденінде бақылау жүргізу: ХЖТ жүйесінің қалыпты жұмыс істеуі үшін жөнелту кеденінде жүктерді кедендік рәсімдеу барлық қажетті кедендік процедураларды орындай отырып жүргізілгені өте маңызды"* 19-бабына түсініктемеде атап көрсетілген.
2. Дегенмен, аралық кедендер мен межелі жердегі кедендер ХЖТ кітапшасының жүк манифестіне енгізілген мәліметтер мен жүк бөлімшесінің нақты мазмұны арасындағы алшақтықты анықтауы мүмкін. Мұндай жағдайларда осы фактілерді ХЖТ кітапшасын ұстаушы жасаған бұзушылық ретінде қарастырмас бұрын кеден органдары ХЖТ Конвенциясының 39 және 40-баптарының ережелерін тиісті түрде назарға алуы керек:

"39-бап

ХЖТ операциялары өзге қатынастарда дұрыс орындалды деп танылған жағдайларда:

1. ...

2. Сол сияқты ХЖТ кітапшасының жүк манифестінде келтірілген мәліметтер мен жол көлік құралының, көлік құралдары құрамының немесе контейнердің мазмұны арасындағы алшақтықтар, егер құзыретті органдарды қанағаттандыратын осы алшақтықтар жүкті тиеу немесе жөнелту кезінде немесе аталған манифесті жасау кезінде әдейі немесе ұқыпсыздықпен жіберілген қателіктердің нәтижесі болып табылмайтындығының дәлелі келтірілсе, ХЖТ кітапшасын ұстаушының осы Конвенцияны бұзуы ретінде қарастырылмайды."

---

*/(ECE/TRANS/WP.30/AC.2/2009/2, 15-тармақ; ECE/TRANS/WP.30/AC.2/97, 29-тармақ)

39-бапқа түсіндірме жазба

- 0.39 "Абайсызда жіберілген қателіктер" деген тіркесті әдейі және мән-жайларды толық біле отырып жасалмаған, бірақ әрбір нақты жағдайда мәліметтердің дәлдігін қамтамасыз ету үшін қажетті ақылға қонымды шаралардың қабылданбауымен негізделген әрекеттер деп түсіну керек.

"40-бап

Жөнелтуші елдің және межелі елдің кеден органдары ХЖТ кітапшасының ұстаушысын, егер бұл алшақтықтар ХЖТ тасымалданғанға дейін немесе одан кейін қолданылған және аталған кітапшаның ұстаушысының ешқандай қатысы жоқ кеден режимдеріне тиісінше жататын болса, осы елдерде белгіленуі мүмкін алшақтықтар үшін жауапты деп есептемейді".

3. Сондықтан, мұндай жағдайларда ХЖТ кітапшасын ұстаушының ықтимал жауапкершілігі туралы шешім қабылдай отырып, кеден органдары ең алдымен мынадай мәселелерді талдауға міндетті:

- ХЖТ-ны тасымалдау өзге қатынастарда дұрыс орындалды деп таныла алады ма (39-бапқа алғы сөз)? Атап айтқанда, кедендік мөрлер мен пломбалар бүлінбеген болып табылады ма?
- Бұл сәйкессіздіктер ұстаушының әдейі немесе ұқыпсыздықпен жіберген қателіктерінің нәтижесі болып табылады ма (39-бап, 2-тармақ)?
- Бұл алшақтықтар ХЖТ-ны тасымалдауға дейін немесе одан кейін қолданылған және ұстаушының ешқандай қатысы жоқ кедендік режимдерге жатады ма (40-бап)?

4. 39-баптың 2-тармағында және 0.39-түсіндірме жазбада атап көрсетілгендей, ХЖТ кітапшасын толтыру кезінде ұстаушы әрбір нақты жағдайда мәліметтердің дәлдігін қамтамасыз ету үшін қажетті ақылға қонымды шаралар қабылдады деп болжанады. Ұстаушының шарттық жауапкершілігіне келетін болсақ, ол ЖТШК ^{1/} Конвенциясының ережелерін пайдалануы мүмкін, оның Уағдаласушы тараптары да ХЖТ елдерінің көпшілігі болып табылады. ЖТШК Конвенциясының 8-бабының 1-тармағына сәйкес:

"1. Жүкті қабылдау кезінде тасымалдаушы тексеруге міндетті:

---

^{1/} 1956 жылғы 19 мамырдағы жүктердің халықаралық жол тасымалы шарты туралы Конвенция (ЖТШК).

а) жүк орындарының санына, сондай-ақ олардың таңбалары мен нөмірлеріне қатысты жүкқұжатта жасалған нұсқаулардың дәлдігі; және

б) жүктің және оның қаптамасының сыртқы жағдайы".

5. Алайда, ұстаушы тиімді тексеру жүргізе алмайтын жағдайлар туындауы мүмкін. Мысалы, егер ұстаушы теңіз портында ХЖТ режимінің әрекетіне жатпайтын пломбаланған контейнерді қабылдаса және ХЖТ-ны тасымалдауды бастаса, ол барлық ықтималдығы бойынша жүкті тексере алмайды және тек ілеспе құжаттарға (коносамент, қаптама парағы және одан әрі) сүйенуі тиіс. Мұндай жағдайларда ұстаушыға ЖТШК Конвенциясының 8-бабының 2-тармағында көзделгендей, кдпг жүкқұжатында ескертпе жасау қадала ұсынылады:

"2. Егер тасымалдаушының осы баптың 1а) тармағында аталған нұсқаулардың дұрыстығын тексеруге жеткілікті мүмкіндігі болмаса, ол жүкқұжатта негізделген ескертулер жасауға тиіс..... Егер жіберуші жүкқұжатта оларды қабылдайтынын нақты көрсетпесе, бұл ескертулердің жіберуші үшін міндетті күші болмайды".

6. Бұдан әрі ЖТШК конвенциясының 11-бабында кедендік немесе өзге де формальдылықтарды орындау үшін жөнелтуші жүкқұжатқа қосуға немесе тасымалдаушының қарамағына қажетті құжаттарды беруге міндетті екендігі көрсетіледі. Сонымен қатар, бұл мақалада нақты айтылған:

"2. Бұл құжаттардың дұрыстығы мен толықтығын тексеру тасымалдаушының міндетіне жатпайды. Жөнелтуші тасымалдаушының кінәсін қоспағанда, осы құжаттар мен мәліметтердің болмауынан, жеткіліксіздігінен немесе дұрыс еместігінен келтірілуі мүмкін кез келген залал үшін тасымалдаушының алдында жауапты болады".

7. Жөнелтуші мен тасымалдаушы арасындағы шарттық қатынастар үшін ЖТШК Конвенциясының 8 және 11-баптарының салдары кеден органдары ескеруге тиіс факторлардың бірі болып табылады.

8. ХЖТ Конвенциясының 39-бабының 2-тармағына сәйкес алшақтықтар болған жағдайда кітапшаны ұстаушы құзыретті органдарға бұл алшақтықтар манифестті жасау кезінде әдейі немесе немқұрайлықпен жіберілген қателердің нәтижесі болып табылмайтындығының дәлелдемесін беруге міндетті. Басқаша айтқанда, кітап ұстаушы жүк Манифестінде келтірілген ақпаратты тексере алмайтынын дәлелдеуі керек. 39-баптың 2-тармағына сәйкес ұстаушының түсініктемелерін не дәлелдемелерін қабылдау немесе қабылдамау туралы шешімді кеден органдары қабылдайды. Тыйым салынған жүктер жағдайында 47-бапта көзделгендей, ұлттық заңнаманың нақты ережелері қолданылуы мүмкін екенін де ескеру керек.

9. Көптеген жағдайларда ХЖТ процедурасы экспорттық жүк декларациясы жасалған жағдайда экспорттық процедуралардан бұрын болады. Сондықтан ХЖТ кітапшасына енгізілген жүк туралы мәліметтер экспорттық жүк декларациясындағы деректерге сәйкес келуі тиіс. ХЖТ кітапшасының жүк манифестіндегі мәліметтерге қатысты күмән болған жағдайда аралық кеден және межелі орын кедені жөнелту орнының кеденіне немесе экспорттаушыға сұрау жібере алады. ХЖТ Конвенциясының 42-бабына сәйкес мұндай сұратымды алу бойынша жөнелту орнының кедені сұрау салушы Тарапқа ХЖТ-ны осы тасымалдау туралы өзінің иелігіндегі барлық мәліметтерді, атап айтқанда экспорттық жүк декларациясының көшірмесін ұсынуы тиіс.
10. Алшақтықтар болған жағдайда ХЖТ кітапшасының ұстаушысы екі жақты жауапкершілікке тартылуы мүмкін:
- ықтимал жоғалған жүктер үшін кедендік баждар мен алымдарды төлеу үшін жауапкершілік. Егер кітапша ұстаушы немесе осы сомалар тікелей тиесілі кез келген басқа тұлға оларды төлемесе, онда кеденнің ұлттық кепілдік бірлестігінен төлемді талап етуге құқығы бар;
  - әкімшілік / қылмыстық құқық бойынша жауапкершілік, атап айтқанда, айыппұлдар және/немесе басқа да қаржылық санкциялар. Ұлттық кепілдік бірлестігінің кепілдігі кітап ұстаушының жауапкершілігінің бұл компонентін қамтымайтынын атап өткен жөн.
11. ХЖТ кітапшасының жүк манифестіндегі мәліметтер мен жүк бөлімшесінің нақты мазмұны арасындағы алшақтықтар кейбір жүктердің пломбаланған жүк бөлімшесінен заңсыз алынғанын, оған қосылғанын не айналымға енгізілгенін және тиесілі кедендік баждар мен алымдар төленуі тиіс екенін білдірмейді. Көлік операторы өз міндеттерін орындап, барлық жүктерді кедендік мөрлермен және пломбалармен қол жетімсіз түрде жеткізген болуы мүмкін, ал ХЖТ кітапшасының жүк манифестінде ХЖТ тасымалдау басталғанға дейін қате жіберілген. Сондықтан тиісті кеден органдары бұл жүктердің өз елінің аумағында кедендік бақылаудан заңсыз шығарылғанын дәлелдеуі тиіс.
12. 39 және 40-баптардың қолданылуы төмендегі бес практикалық мысалда көрсетілген. Әрбір жағдайда кедендік мөрлер мен пломбалар өзгеріссіз қалған, жол көлігінде жасырын орындар болмаған және контрабандаға ешқандай дәлел табылған жоқ.

1-жағдай (39-бап)

ХЖТ жүк автомобилі (жартылай тіркемесі бар тартқыш) межелі жердегі кеденге кедендік мөрлер мен пломбаларды бұзудың қандай да бір іздерінсіз келді. Жүк картон қораптарға салынып, жүк манифестінде дұрыс сипатталған, бірақ жүк бөлімінде көрсетілгеннен аз қораптар болды: 100 орнына 95. Жүргізуші пароммен келген портта пломбаланған жартылай тіркемесі қабылдағанын айтты. Осы себепті жүргізуші жүк манифесінің дәлдігін тексере алмады және ЖТШК жүкқұжатында тиісті ескерту жасай алмады. Межелі жердің кедені ХЖТ операциясының тоқтатылуын ескертумен куәландырды, іздестіру процедурасын бастады және жүкті жөнелтушімен байланысқа шықты, ол жоқ жүк орындары оның кінәсінен жөнелту орнына тиелмегенін жазбаша растады. Осы негізде кеден жүк манифестіндегі мәліметтердің дәл еместігін "ұстаушының қасақана немесе абайсызда жасаған қателігі"ретінде қарастыруға болмайды деген қорытындыға келді. Осы негізде кеден жүк манифестіндегі мәліметтердің дәл еместігін "ұстаушының қасақана немесе абайсызда жасаған қателігі"ретінде қарастыруға болмайды деген қорытындыға келді. 39-баптың 2-тармағына сәйкес ХЖТ кітапшасының ұстаушысы жауапкершіліктен босатылды.

2-жағдай (39-бап)

ХЖТ жүк автомобилі межелі жердегі кеденге кедендік мөрлер мен пломбаларды бұзудың қандай да бір ізінсіз келді. Жүк картон қораптарға салынып, жүк манифестінде дұрыс сипатталған, бірақ жүк бөлімінде көрсетілгеннен аз қораптар болып шықты: 100 орнына 98. Жүргізушінің мәлімдемесіне сәйкес, ол бұл фактке назар аудармады. Межелі кеден өзінің көлік құралының тиелуін қадағалап, қораптарды қайта санау керек деп есептеді және бұл істі "ұқыпсыздықпен жіберілген қате" деп атады, декларациядағы мәліметтердің дұрыс еместігі үшін көлік операторына айыппұл салды. Алайда, кеден органдары тек 98 қорап тиелгенімен келіскендіктен, кедендік баждар мен алымдарға қатысты ешқандай талап туындаған жоқ.

3-жағдай (39 және 40-баптар)

ХЖТ жүк автомобилі межелі жердегі кеденге бүлінбеген кедендік мөрлермен және пломбалармен келді. Жүк, соның ішінде қораптар саны жүк манифестінде дұрыс сипатталған. Алайда, қораптардың артында, жартылай тіркеменің алдыңғы қабырғасының жанында кеден органдары ХЖТ кітабында да, ЖТШК шот-фактурасында да айтылмаған бірнеше жиһаз бөлшектерін тапты. Жүргізуші (сонымен бірге көлік құралының иесі болған) бұл жиһазды жөнелту елінде жеке мақсатта сатып алғанын және жүк жөнелтуші бұл туралы білмейтінін түсіндірді. Жүргізуші (сонымен бірге көлік құралының иесі болған) бұл жиһазды жөнелту елінде жеке мақсатта сатып алғанын және жүк жөнелтуші бұл туралы білмейтінін түсіндірді. Жүргізушінің пікірінше, жиһаз коммерциялық жүк емес, жеке меншік болып табылады, сондықтан бұл жиһазды жүк манифестінде көрсетудің қажеті жоқ, ол ЖТШК жүкқұжатына және жүк жөнелтуші берген экспорттық жүк декларациясына сәйкес келуі керек. Жөнелту орнының кедені бұл көзқараспен келіспеді, жүргізушіге дұрыс емес декларация жасағаны үшін айыппұл салды және оған осы жиһазды өз атынан әкелу үшін декларациялауды бұйырды. Жоғарыда баяндалған жағдайда 39-бапта көзделген босату да, 40-бапта қамтылған босату да ХЖТ кітапшасын ұстаушыға қолданылмайды.

4-жағдай (40-бап)

ХЖТ кітапшасын қолдана отырып тасымалданған жүк межелі жердегі кеденге жеткізілді. ХЖТ кітапшасының жүк манифесіне сәйкес жүк (туфли) 100 картон қорапқа салынған. Кедендік мөрлер мен пломбалар бүлінген жоқ. Кеден мөрлер мен пломбаларды алып тастады және жүкті кедендік рәсімдеуді жүргізбесе де, ХЖТ операциясын ескертпелерсіз тоқтатты. Жүк түсіріліп, уақытша сақтау қоймасына қойылды. Осыдан кейін импорттаушы ХЖТ кітапшасының манифесінде көрсетілген жүктің сол мөлшерін әкелуге арналған кедендік декларацияны ұсынды. Алайда, физикалық тексеру кезінде кеден 100 емес, аяқ киімі бар 150 қорапты тапты. Импорттаушы оның импорттық декларациясы ХЖТ кітапшасының жүк манифесіне негізделгенін, сондықтан ол емес, ал ұстаушы бұл бұзушылық үшін жауапты екенін түсіндірді. Сонымен бірге, бұл жағдайда кітап ұстаушы өз міндеттемелерін орындады және пломбаланған жүкті, ХЖТ кітапшасын және көлік құралын межелі жердегі кеденге ұсынды және операция тоқтатылды. Жүк біраз уақыт қоймада сақталды - ХЖТ процедурасы тоқтатылғаннан кейін - және кітап ұстаушы оны сақтау кезінде жүкте не болуы мүмкін екендігі үшін жауап бермейді. Жүк біраз уақыт қоймада сақталды - ХЖТ процедурасы тоқтатылғаннан кейін - және кітап ұстаушы оны сақтау кезінде жүк үшін жауап бермейді. Әкелуге арналған кедендік декларацияны табыс ету алдында жүкті тексеру үшін импорттаушы жауапты болады. Сондықтан 40-баптың негізінде ХЖТ кітапшасының ұстаушысы жауапты болып есептелмейтіні туралы шешім қабылданды.

5-жағдай (40-бап)

Жөнелту елінде мысты қоса алғанда, шикізат экспортына шектеулер (тарифтік және тарифтік емес) бар. Сонымен қатар, мыс өнімдеріне мұндай шектеулер қолданылмайды. Жөнелту орнының кеденінде экспорттаушы экспорттық жүк декларациясын берді, онда жүк "мыс төлкесі" ретінде декларацияланды. Экспорттық ресмиліктер аяқталғаннан кейін жүктер мөрленіп, ХЖТ режиміне орналастырылды. ХЖТ кітапшасында да, ЖТШК жүкқұжатында да жүктің сипаттамасы оның экспорттық декларациядағы сипаттамасымен сәйкес келді. ХЖТ жүк автомобилі шығу орнының кеденіне (аралық) бүлінбеген кедендік мөрлермен және пломбалармен келді. Дегенмен, шығу орнының кедені осы жағдайда қолданылатын экспорттық шектеулерді болдырмау үшін жүктің сипаттамасы әдейі бұрмаланған деп күдіктене отырып, жүкті физикалық тексеруді жүргізуге шешім қабылдады. Техникалық сараптама бұл бұйымдарды төлке ретінде пайдалануға болмайтынын және іс жүзінде құю бұйымдары (мыс дайындамалары) болып табылатынын растады. Сондықтан жүк "мыс шикізаты" ретінде декларациялануы керек еді. Экспортер декларацияда дұрыс емес мәліметтерді көрсетіп, кедендік баждарды төлеуден жалтарып, экспорттық ережелерді бұзды деп айыпталды. Бұл бұзушылық іс жүзінде алдыңғы экспорттық процедурамен байланысты болғандықтан, 40-баптың негізінде ХЖТ кітапшасының иесі жауап бермейді деген шешім қабылданды.

5.10 9-ҚОСЫМШАНЫҢ ІІ БӨЛІГІН ҚОЛДАНУҒА БАЙЛАНЫСТЫ ОҢТАЙЛЫ ПРАКТИКА МЫСАЛЫ ^{*/}

1. Жеке және заңды тұлғалар үшін ХЖТ процедурасына бақыланатын қолжетімділік ХЖТ Конвенциясының бес базалық элементтерінің бірі болып табылады, ол ХЖТ процедурасын кедендік транзиттің көптеген басқа жүйелерінен ерекшелендіреді. Бақыланатын қолжетімділік туралы Ереже 1999 жылы ХЖТ Конвенциясына конвенцияға 9-қосымшаның ІІ бөлігінде жазылған бірқатар ең төменгі шарттар мен талаптардың негізінде көлік операторларын мұқият іріктеу арқылы осы жүйені алаяқтық қызметтен қорғау мақсатында енгізілді. Осы критерийлерді практикалық қолдану ұлттық заңнамаға негізделген.
2. Рұқсат беру процедурасына екі негізгі ойыншы: құзыретті органдар (кеден, көлік министрлігі және т.б.) және ХЖТ кітапшаларын беретін ұлттық бірлестік қатысады. Олардың тығыз ынтымақтастығы өте маңызды және оны, мысалы, конвенцияға 9.ІІ.3 түсіндірме жазбасында ұсынылғандай, ұлттық рұқсат беру комитетін құру арқылы ұйымдастыруға болады. Конвенцияға 9-қосымшаның І бөлігіне сәйкес бірлестік тұрақты түрде, атап айтқанда адамдардың ХЖТ процедурасына қол жеткізуіне рұқсат сұрағанға дейін осындай тұлғалардың осы Қосымшаның ІІ бөлігінде жазылған ең төменгі шарттар мен талаптарды сақтауын тексеруі тиіс.
3. Алайда, үкіметтің атынан өкілдік ететін құзыретті органдар ғана бірлестіктің осы немесе өзге де қорытындысын растай алады және ХЖТ процедурасына қол жеткізу туралы құқықтық шешім қабылдай алады. Сонымен қатар, рұқсат беру мақсаттары үшін өте қажет ақпаратты тек құзыретті органдардан алуға болады. Осылайша, құзыретті органдар өздерінің ресми функциялары мен жауапкершілігін бірлестікке бермеуі керек.

І. ЕҢ ТӨМЕНГІ ШАРТТАР МЕН ТАЛАПТАРДЫҢ САҚТАЛУЫН ТЕКСЕРУ

4. Төмендегі кестеде ХЖТ процедурасына қол жеткізуге өтінім беретін тұлғалар сақтауға тиіс ең төменгі шарттар мен талаптарды тексеру кезінде құзыретті органдар мен бірлестік арасында функцияларды бөлу көрсетілген. Жеке тұлғаларға қатысты осы кестені ұлттық заңнамаға сәйкес барынша мүмкін дәрежеде қолданған жөн.

---

^{*/}(ECE/TRANS/WP.30/AC.2/91, 28-тармақ)

Ұсынуға жататын құжаттар / ақпарат	Бірлестіктің әрекеттері	Құзыретті органдардың әрекеттері
------------------------------------	-------------------------	----------------------------------

1.1 Тәжірибенің немесе, ең болмағанда, тұрақты халықаралық тасымалдаумен айналысу мүмкіндігінің болуын растайтын дәлелдер

Ресми тіркеу	Құжаттарды жинау, ақпаратты талдау және оларды құзыретті органдарға жіберу	Тексеру, талдау және бағалау
Халықаралық тасымалдарды орындауға лицензия		
Тіркеу белгілері және жол көлік құралдарына рұқсат беру туралы куәліктер		
Аға басшы құрамның кәсіби құзыреттілігі туралы куәліктер (КҚК)		
Өткен іскерлік операциялардың дәлелдері, ЖТШК, тапсырыстар және басқа құжаттар		

1.2 Тұрақты қаржы жағдайы

Қаржылық тіршілікке қабілеттіліктің дәлелі, мысалы, банктің кепілдемесі, кредит рейтингі және т.б.	Егер бұл ұлттық заңнамамен рұқсат етілсе, құжаттарды жинау, ақпаратты талдау және оларды құзыретті органдарға жіберу	Тексеру, талдау және бағалау
Ұлттық салық органдарына сәйкес қаржы жағдайы, коммерциялық тіркелімдер		
Жылдық бухгалтерлік есептер, баланстық есептер		

1.3 ХЖТ Конвенциясын қолдану саласында білімінің болуын растайтын дәлелдемелер

Көлік операторының білімі	КҚК және/немесе кеден органдары берген куәліктерді тексеру, сұхбат	Тексеру, талдау және бағалау
Басқарушы құрам мен персоналды кәсіптік даярлау	Сұратым бойынша ақпарат ұсыну	Ынтымақтастық
Басқарушы құрам мен персоналдағы өзгерістер	Мониторинг және тексеру	Ақпарат алу

Ұсынуға жататын құжаттар / ақпарат	Бірлестіктің әрекеттері	Құзыретті органдардың әрекеттері
------------------------------------	-------------------------	----------------------------------

1.4 Кеден ережелерін немесе салық заңнамасын елеулі немесе бірнеше рет бұзудың болмауы

Кеден ережелерін елеулі немесе бірнеше рет бұзудың болмауы	<p>1. Егер бұл ұлттық заңнамамен рұқсат етілсе, бақылау және тиісті ақпаратты құзыретті органдарға жіберу.</p> <p>2. SafeTIR жүйесі арқылы көлік операцияларының орындалуын бақылау..</p>	<p>1. кеденнен келіп түсетін тиісті ақпаратты жинау және қарау, дерекқор құру.</p> <p>2. Қажет болған жағдайда Ұлттық бірлестіктен келіп түсетін тиісті ақпаратты тексеру.</p> <p>3. Шетелде жасалған кеден ережелерін бұзу туралы кез келген ақпаратты тиісті есепке алу.</p>
Салық заңнамасын елеулі немесе бірнеше рет бұзудың болмауы	Егер бұл ұлттық заңнамамен рұқсат етілсе, бақылау және тиісті ақпаратты құзыретті органдарға жіберу	Әрбір нақты жағдайда және тұрақты негізде салық және басқа органдардан ақпаратты сұрату және қарау. Қажет болған жағдайда ұлттық бірлестіктен түсетін тиісті ақпаратты тексеру
Басқарушы құрам мен акционерлердің кеден ережелері мен салық заңнамасының алдыңғы бұзушылықтарының болмауы - "таза құжаттаманың" оң дәлелін алу		
Іскерлік бедел туралы ақпаратты белсенді іздеу	Ақпарат жинау және бақылау	Ақпарат алу

1.5 Бірлестік алдындағы міндеттемелер туралы жазбаша декларациядағы ереже

Тиісті міндеттемелерді (9-қосымшаның II бөлігінің 1 е)-тармағы) жазбаша декларацияға (міндеттемелер туралы шартқа) енгізу	Көлік операторының декларацияға қол қою міндеті	Қажет болған жағдайда тексеру
---	---	-------------------------------

5. Егер құзыретті органдар өзге шешім қабылдасамаса, Уағдаласушы тараптардың құзыретті органдары мен бірлестіктердің өздері ХЖТ процедурасына қол жеткізу үшін қосымша, неғұрлым шектеу шарттары мен талаптарын енгізе алады. Құзыретті органдар ұлттық бірлестікпен ынтымақтастықта ұлттық деңгейде қойылатын барлық қосымша шарттар мен талаптарды жариялауға тиіс.

6. ХЖТ процедурасына қол жеткізуге рұқсаттың өзі бірлестіктерден ХЖТ кітапшаларын алуға құқық бермейді. Осы себепті кез келген уәкілетті тұлға ұлттық бірлестік және/немесе өзі құрамына кіретін халықаралық ұйым белгілеген ережелерді сақтауға тиіс.

7. Жоғарыда көрсетілген шарттар мен талаптардың сақталуы ХЖТ процедурасына қол жеткізуге рұқсат сұралғанға дейін ғана емес, сондай-ақ осындай рұқсат берілгеннен кейін тұрақты түрде қамтамасыз етілуі тиіс. Бұл апостериори тексерулерді, қандай да бір проблемалар (бұзушылықтар, төлем қабілетсіздігі және т.б.) туралы ақпарат алған жағдайда ғана емес, тұрақты негізде жүргізген жөн. Тұрақты тексерулер жүргізу тәртібі туралы шешімді құзыретті органдар қабылдайды.

II. ПРОЦЕДУРА

8. Құзыретті органдар ұлттық бірлестікпен бірге ұлттық заңнамаға сәйкес жоғарыда баяндалған шарттар мен талаптар негізінде ХЖТ процедурасына қол жеткізу үшін сақталуы қажет процедураларды айқындауы керек. Бұл процедураларда, атап айтқанда, ХЖТ процедурасына қол жеткізуге арналған өтінімдерді қараудың шекті мерзімін атап өткен жөн, ол аяқталғаннан кейін өтінім беруші қабылданған шешім туралы жазбаша түрде хабардар етілуі керек. Қабылданбаған жағдайда, өтінім берушіні ықтимал шағымдану процедуралары туралы да хабардар ету қажет.

5.11. КОНВЕНЦИЯҒА 10-ҚОСЫМШАДА КӨЗДЕЛГЕН ХЖТ КІТАПШАЛАРЫН ЭЛЕКТРОНДЫҚ ДЕРЕКТЕРМЕН АЛМАСУ НЕГІЗІНДЕ ПАЙДАЛАНУ ҮШІН БАҚЫЛАУ ЖҮЙЕСІН ЕНГІЗУДІҢ ҰСЫНЫЛАТЫН ПРАКТИКАСЫ ^{*/}

I. КІРІСПЕ

1. 1995 жылғы 20 қазанда ХЖТ-ның Әкімшілік комитеті ХЖТ кітапшаларының рәсімделуін бақылау жүйесін енгізу жөнінде ұсыным қабылдады. Бұл ұсынымның мақсаты халықаралық ұйымға межелі орын кедендеріндегі барлық ХЖТ кітапшалары бойынша операцияларды тоқтату туралы деректерді жедел жіберу болды, осылайша оларға кепілдік тізбегі шеңберінде тәуекелдерді уақтылы басқару жүйесін қолдануға мүмкіндік берді. Кейіннен бұл ұсыным өзгертілген нысанда кодификацияланды және 2006 жылғы 12 тамыздан бастап ХЖТ Конвенциясына 10-қосымша түрінде тұжырымдалды. "Халықаралық ұйым кеден органдары беретін және бірлестіктер мен кеден әкімшіліктері үшін қолжетімді, межелі орын кедендеріндегі ХЖТ операцияларын тоқтату туралы деректерді сақтау үшін ХЖТ кітапшаларының пайдаланылуына бақылау жүйесін жасайды" деген кіріспе мәтінге сәйкес. Бірлестіктерге өз міндеттемелерін тиімді орындауға мүмкіндік беру үшін кеден органдары стандартты форматта белгіленген деректер жиынтығын кепілдік тізбегіне (халықаралық ұйымға немесе ұлттық бірлестікке) жібереді.

II. ҚОЛДАНУ САЛАСЫ

2. Осы ұсынылған практиканың мақсаты халықаралық ұйым пайдаланатын ХЖТ кітапшаларын бақылау жүйесіне талап етілетін деректерді жедел (нәтижесінде нақты уақыт режимінде де) жіберуді ұйымдастырудың ең жақсы тәсілдері туралы басшылық ережелерді ұлттық, кеден және басқа да құзыретті органдардың иелігіне беру болып табылады. Бұл ұсынылған практиканың түпкі мақсаты - кеден органдары ХЖТ кітапшасының № 2 үзбелі парағының № 2 түбіртегіне мөрқалып басқаннан кейін, электрондық деректерді халықаралық ұйымның жүйесіне межелі орын кеденінде операция тоқтатылғаннан кейін бірден жіберу болып табылады.

---

^{*/}(ECE/TRANS/WP.30/AC.2/2010/6 және ECE/TRANS/WP.30/AC.2/101, 29-тармақ)

III. ҰЛТТЫҚ ДЕНГЕЙДЕ ДЕРЕКТЕРДІ ЖІБЕРУДІҢ ЭЛЕКТРОНДЫҚ ЖҮЙЕСІН ҚҰРУ

3. 10-қосымшада көзделген деректерді межелі орынның кеденінен халықаралық ұйымның бақылау жүйесіне жіберудің ұсынылған практикасы ұлттық кеден органдары ұлттық деңгейде ХЖТ операцияларының басталуын, тоқтатылуын және, мүмкін, аяқталуын қамтитын компьютерлендірілген жүйені пайдаланатын алдын ала шарттарға негізделеді немесе мұндай деректер талап етілетін деректерді форматтауды және халықаралық ұйымға жіберуді қамтамасыз ететін тиісті компьютерлік бағдарламаның көмегімен жиналады.

IV. ПРОЦЕДУРА

4. Жіберу процедурасын бастау үшін Для инициирования процедуры передачи:
- a) кеден органдары межелі орынның кеденінде 10-қосымшаны қолдану негізінде талап етілетін деректерді қоса алғанда, өзінің жергілікті немесе өңірлік серверіне ХЖТ операциясының тоқтатылғаны туралы хабарлайды;
  - b) көрсетілген мерзім ішінде деректер жиынтығы жергілікті немесе өңірлік серверден орталық ұлттық серверге жіберіледі;
  - c) таңдалған деректер:
    - i) белгіленген ЭДА стандартына түрлендіріледі және соның негізінде жазбаның файлы жасалады;
      - a. файл атауы осы стандартқа сәйкес өзгертіледі;
      - b. әр түрлі уақыт аралығында және мүмкін күн сайын виртуалды жеке желі (ВЖЖ) мен халықаралық ұйымның сервері арасында байланыс орнатылады;
      - c. файл жіберіледі;
      - d. файлдың тиісті адресатқа жетуін қамтамасыз ету үшін тексерулер жүргізіледі;
      - e. ВЖЖ-ге қосылу жабық болады;
      - f. процедура туралы есеп сақталады, сонымен қатар бақылау және консультация беру мақсаттары үшін жүйелік журналға жіберіледі; немесе:
    - ii) 10-қосымшаның ережелері бойынша жіберілетін деректерге сәйкес келетін XML хабарламасына (төменірек қараңыз).

Халықаралық ұйымның веб-сервистерін пайдаланатын (немесе пайдаланғысы келетін) Уағдаласушы тараптар үшін хабарлама мұндай жағдайда ВЖЖ қосылысының көмегімен келісілген веб-сервистер арқылы халықаралық ұйымға жіберіледі.

V. ЖІБЕРІЛЕТІН ДЕРЕКТЕР

5. 10-қосымшаның ережелеріне сәйкес кеден органдары Конвенцияның 1 I)-бабында айқындалған межелі орын кедендерінде ұсынылатын барлық ХЖТ кітапшаларына қатысты ең болмағанда стандартты нысан бойынша келесідей ақпаратты жібереді:

- a) ХЖТ кітапшасының нөмірі,
- b) кеденнің тіркеу журналындағы жазбаның күні мен нөмірі,
- c) межелі орын кеденінің атауы немесе нөмірі,
- d) межелі орын кеденінде (егер олар b)-тармағында келтірілген деректерден өзгеше болса) ХЖТ операциясын тоқтату туралы куәлікте көрсетілген күні мен нөмірі (№2 үзбелі парағының 24-28-бағандары),
- e) ХЖТ операциясын ішінара немесе біржола тоқтату,
- f) Конвенцияның 8 және 11-баптарына нұқсан келтірмей - межелі орын кеденінде ХЖТ операциясының тоқтатылуы ескертпемен немесе ескертпесіз куәландырылды,
- g) басқа ақпарат немесе құжаттама (міндетті түрде емес),
- h) бет нөмірі.

VI. ЖІБЕРУДІҢ БАЛАМА ПРОЦЕДУРАЛАРЫ

6. Халықаралық ұйым өзінің бірқатар мүше бірлестіктерімен және мүдделі ұлттық кеден әкімшіліктерімен тығыз ынтымақтастықта айқындаған жоғарыда көрсетілген ұсынылған практиканы 10-қосымшада баяндалған келесідей критерийлер сақталған жағдайда ұлттық кеден әкімшіліктерінің жіберудің меншікті процедурасын әзірлеу құқығына қатысты зарарын тигізбей қарау керек:

- a) ақпарат халықаралық ұйымға немесе ұлттық бірлестікке жіберіледі;
- b) мүмкіндігінше орталық немесе өңірлік бөлімдер арқылы;
- c) қолда бар ең жылдам байланыс құралдарының (факсимильдік байланыс, электрондық пошта және т.б.) көмегімен;

- d) мүмкіндігінше күнделікті негізде;
- e) стандартты нысан бойынша;
- f) ең болмағанда осы ұсынылған практиканың Е-бөлігінде аталған деректер көрсетіледі;
- g) ұлттық заңнамаға сәйкес кеден органдары мен ұлттық кепілдік бірлестіктері деректермен алмасу мәселелері бойынша келісім жасасады.

VII. ҚОСАЛҚЫ СЦЕНАРИЙ

7. Деректерді электрондық жіберу жүйесінде тұрақты іркілістер болған жағдайда кеден органдары осы ұсынылған практиканың F-бөлігінде аталған Конвенцияға 10-қосымшаның талаптарын сақтауды қамтамасыз ете отырып, деректерді жіберу үшін ең жақсы ықтимал балама шешімді іске қосуы қажет.

VIII. ҚОСЫМША АҚПАРАТ

8. 10-қосымшаны қолдану мақсаттары үшін қолда бар веб-сервистерді пайдаланғысы келетін Уағдаласушы тараптарға БҰҰ ЕЭК хатшылығымен немесе халықаралық ұйыммен байланысу ұсынылады.

**5.12. УАҒДАЛАСУШЫ ТАРАПТЫҢ
АУМАҒЫНДА КЕПІЛДІКТІҢ ҚОЛДАНЫЛУЫ
ТОҚТАҒАНҒА ДЕЙІНГІ ҚОЛДАНЫЛАТЫН
ПРОЦЕДУРА^{*/}**

1. Конвенцияның 6-бабының ережелеріне сәйкес әрбір Уағдаласушы тарап ұлттық бірлестіктерге ХЖТ кітапшаларын беруге және 9-қосымшаның I-бөлігінде жазылған ең төменгі шарттар мен талаптарды сақтай отырып, кепілгер болуға рұқсат бере алады. 9-қосымшаның I-бөлігінің 1 d)-бабына сәйкес осындай ең төменгі шарттар мен талаптардың бірі бірлестік пен ол құрылған Уағдаласушы тараптың құзыретті органдары арасында жазбаша келісім немесе кез келген басқа құқықтық құжат жасасу болып табылады. Осы елдегі кепілдікті жабуды жоғарыда аталған жазбаша келісім тараптарының біреуі ғана келісімнің қолданылуын тоқтату арқылы немесе рұқсатты алып қою арқылы тоқтата тұруы мүмкін.
2. Егер ұлттық бірлестік осы елде өз кепілдігінің қолданылуын тоқтата тұруды қаласа немесе өзін мәжбүрлі деп есептесе (мысалы, кінәрат-талаптардың немесе аяқталмаған ХЖТ операцияларының елеулі санына байланысты), ол мұны 9-қосымшаның I-бөлігінің 3 v)-бабына сәйкес жазбаша келісімнің қолданысын тоқтату ниеті туралы хабардар ете отырып, құзыретті органдарды жазбаша хабардар ету арқылы жасай алады.
3. Құзыретті органдар 9-қосымшаның I-бөлігінің 3 v)-бабына сәйкес келісімнің қолданысын тоқтата алады немесе егер олар ұлттық бірлестік Конвенция бойынша өзіне алған міндеттемелерді бұдан былай орындамайды деп шешсе, 9-қосымшаның I-бөлігінің 1 b)-бабына сәйкес рұқсатты алып қоя алады.
4. Келісімнің қолданысын тоқтату туралы хабарламаның мерзімі 9-қосымшаның I-бөлігінің 1 f) v)-бабында көзделгендей, сақтандыру немесе қаржылық кепілдік шартының қолданылуын тоқтату туралы хабарламаның мерзімінен үлкен болуы тиіс. Алайда, ұлттық бірлестіктің (және Конвенцияның 6-бабында аталған халықаралық ұйымның) қаржылық тәуекелге ұшырағыштығын шектеу үшін жазбаша келісімнің қолданысын тоқтату туралы хабарлама мерзімі қысқа және мүмкіндігінше ұлттық заңнамаға сәйкес үш ай кезеңінен аспауға тиіс.
5. Рұқсатты алып қою туралы хабарлама мерзімі ұлттық заңнаманың ережелерімен айқындалады.

---

^{*/}(ECE/TRANS/WP.30/AC.2/2012/16 және ECE/TRANS/WP.30/AC.2/111, 44-тармақ)

б. Келісімнің қолданысын тоқтатуға немесе рұқсатты алып қоюға әкеп соғатын шарттылықтарды орындауды бастамас бұрын, келесідей процедураны қолдану ұсынылады:

- Қандай да бір Уағдаласушы тарапта аяқталмаған ХЖТ операцияларының саны ұлттық бірлестікке сәйкес, егер бұл талап етілсе, бірлестік өз кепілдіктерін бере алмайтын ықтимал тәуекел болатын деңгейден асып кетсе, бірлестік (мүмкін халықаралық ұйымның бастамасы бойынша немесе қолдауымен) барлық тиісті жағдайлар туралы деректерді баяндай отырып және олар оның кепілдік беру жөніндегі міндеттемелеріне қалай қауіп төндіруі мүмкін екенін негіздей отырып, дереу ұлттық құзыретті органдарға ресми хат жібереді. Ұлттық құзыретті органдар олар жүргізетін жүйелі іздестіру процедураларына қосымша ұлттық бірлестік олардың назарына жеткізген әрбір жеке жағдайды мұқият қадағалауға тиіс. Сонымен бірге ұлттық бірлестік АС.2 және ХЖТКАК-не хабарлайды;
- ХЖТКАК әрбір жаңа әлеуетті дағдарысты ахуалды дереу зерделейді (сұрақтамалар, ұлттық бірлестіктерден, ұлттық құзыретті органдардан, ұлттық кепілдік тізбегінен немесе өзге де көздерден алынған ақпарат арқылы болуы мүмкін) және өзінің тұжырымдары туралы АС.2 хабарлайды; сонымен бір мезгілде АС.2 оған ұлттық бірлестік ұсынған ақпаратқа мониторингті жүзеге асырады;
- егер кеден органдары мен ХЖТКАК тарапынан тексерулерге қарамастан, ұлттық бірлестік әлі де ол келісімнің қолданысын тоқтатуға бастамашылық жасауға өзін мәжбүрлі деп есептесе, ол осы ниет туралы халықаралық ұйымға, осылайша соңғысы, 6.2-бис бабына сәйкес, ұлттық және халықаралық деңгейде кепілдіктер жүйесін тиімді ұйымдастыру және оның жұмыс істеуі үшін тиісті қадамдар жасай алуы үшін хабарлайды. Келісімнің қолданылуын тоқтатуды немесе рұқсатты алып қоюды күтіп тұрған кезде халықаралық ұйым тиісті кеден органдарымен тығыз ынтымақтастықта осы Уағдаласушы тарапта үздіксіз кепілдікті жабуды қамтамасыз ету үшін барлық белгіленген критерийлерге жауап беретін жаңа ұлттық кепілдік бірлестігін табу үшін барлық күш-жігерін жұмсайды. АС.2 жағдайды мұқият қадағалап отырады және Конвенцияның 6.2-бис-бабына сәйкес халықаралық кепілдіктер жүйесін тиімді ұйымдастыру және оның жұмыс істеуі үшін жауап беруге уәкілетті халықаралық ұйымға берілген рұқсаттың қолданылуын жалғастыруды қамтамасыз ету үшін барлық шараларды қабылдайды;
- жоғарыда сипатталған процедура өз аумағында ХЖТ процедурасының тұрақтылығын қолдау мақсатында Уағдаласушы тараптардың кез келген сәтте 38-баптың немесе 6-баптың 4-тармағының ережесін, сондай-ақ 9-қосымшаның II-бөлігінің 1 d)-бабын қолдану құқығын қозғамайды.

**5.13. ХЖТ КОНВЕНЦИЯСЫНЫҢ 42-БАБЫНДА
БАЯНДАЛҒАН ҚҰҚЫҚТЫҚ СИПАТТАҒЫ ТАЛАПТАРҒА СӘЙКЕС
БАҚЫЛАУДЫҢ ЖАҢА ШАРАЛАРЫ ЖӘНЕ ОСЫНДАЙ ШАРАЛАРДЫ
ЕНГІЗУ ТУРАЛЫ ХАБАРЛАМАҒА ҚАТЫСТЫ БАСШЫЛЫҚ
НҰСҚАУЛАР**

1-кезең: жоспарланған шараны көрсете отырып, ХЖТКАК және БҰҰ ЕЭК хатшылығына жолданған ресми жазбаша хабарлама. Мұндай хабарламаны алғаннан кейін хатшылық оны ХЖТКАК мүшелерінің арасында таратады және осы мәселені ХЖТКАК процедурасының ережелеріне сәйкес келесі жоспарланған сессияның күн тәртібіне енгізеді.

2-кезең: ХЖТКАК ұсынылып отырған шараны өзінің келесі кезекті сессиясында немесе қажет болған жағдайда кезектен тыс сессияда талқылауға кіріседі. ХЖТКАК өз бағалауы шеңберінде:

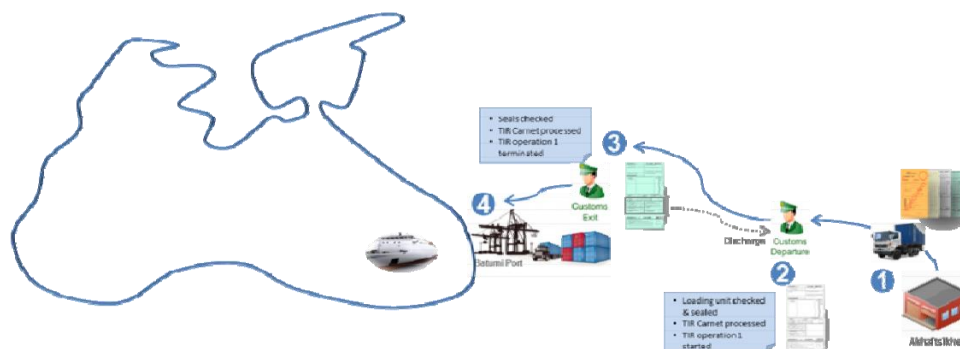
- a) зерттеу жүргізе алады;
- b) сарапшыларды шақыра алады;
- c) Уағдаласушы тараптан (Уағдаласушы тараптардан) және басқа да мүдделі тараптардан қосымша ақпарат сұрата алады;
- d) сол жерлерде консультациялар өткізе алады;
- e) өз құзыреті шеңберінде кез келген басқа қызметті жүзеге асыра алады. ХЖТКАК ХЖТ Конвенциясының 42-бис-бабының және 8-қосымшасының ережелеріне сәйкес ұсынылған шараның ХЖТ Конвенциясының ережелеріне сәйкестігін бағалауын аяқтайды.

3-кезең: ХЖТКАК 2-кезеңнің қорытындылары бойынша ХЖТ Конвенциясына 8-қосымшаның 11-бабының 4-тармағына сәйкес Әкімшілік комитетке (АС.2) өзінің тұжырымдары туралы хабарлайды.

4-кезең: АС.2 ХЖТ Конвенциясына 8-қосымшаның 1-бис-бабының 2-тармағына сәйкес тиісті ел және ХЖТКАК ұсынған ақпаратты қарайды және ұсынылатын шараның (ұсынылатын шаралардың) сәйкестігіне қатысты шешім қабылдайды. АС.2 - жоғарғы орган болып табылатынын есте сақтаған жөн.

5.14. ХЖТ ИНТЕРМОДАЛДЫҚ ТАСЫМАЛДАРЫНЫҢ МЫСАЛЫ ^{*/}

Контейнерді тасымалдау сценарийі

1. Интермодальдық тасымалдар үшін контейнерлердің әр түрлі үлгілері пайдаланылады. Алайда, бағалауға сәйкес, интермодальдық контейнерлердің 90%-ы «жалпы мақсаттағы» контейнерлер болып табылады, олардың көпшілігінің өлшемдері 20 немесе 40 футты құрайды. 2010 жылы контейнерлерге теңіз тасымалдарының жалпы әлемдік көлемінің 60%-ы шақ келді. Қазіргі сценарий ХЖТ тасымалдауға рұқсат етілген жағдайда интермодальдық контейнерлердің көптеген үлгілері мен пайдалану түрлеріне қолданылады.

2. Осы сценарийде ХЖТ кітапшасының ұстаушысы контейнерді Ахалцихеден (Грузия) Украина аумағындағы белгіленген пунктке тасымалдау тапсырмасын алады. ХЖТ кітапшасын толтыру кезінде стандартты автомобиль тасымалы кезінде пайдаланылатын осыған ұқсас процедура қолданылады: ХЖТ кітапшасының уәкілетті ұстаушысының атауы мұқабаның 3-бағанында, ал контейнердің сәйкестендіру нөмірі (ол бар болған кезде) – 10-бағанда көрсетіледі.

3. Жөнелту орнының кеденінде сондай-ақ стандартты автомобиль тасымалы кезінде пайдаланылатынға ұқсас процедура қолданылады: кеден органдары жүкті уәкілетті ұстаушы толтырған ХЖТ кітапшасындағы (жүк манифестіндегі) мәліметтер негізінде қарайды және рәсімдейді, контейнерге кеден пломбасын салады, оның нөмірін ХЖТ кітапшасына

^{*/} Оңтайлы практиканың осы мысалы екі ХЖТ Уағдаласушы тарапы арасындағы ХЖТ интермодальдық тасымалдарының оңтайлы практикасының қолданыстағы мысалына негізделген. Алайда, бұл осы мысалды қолдану ұлттық заңнама ережелерінің қолданылуына байланысты белгілі бір ХЖТ Уағдаласушы тараптары арасында ХЖТ интермодальдық тасымалдар үшін мүмкін болмайтындығын жоққа шығармайды.

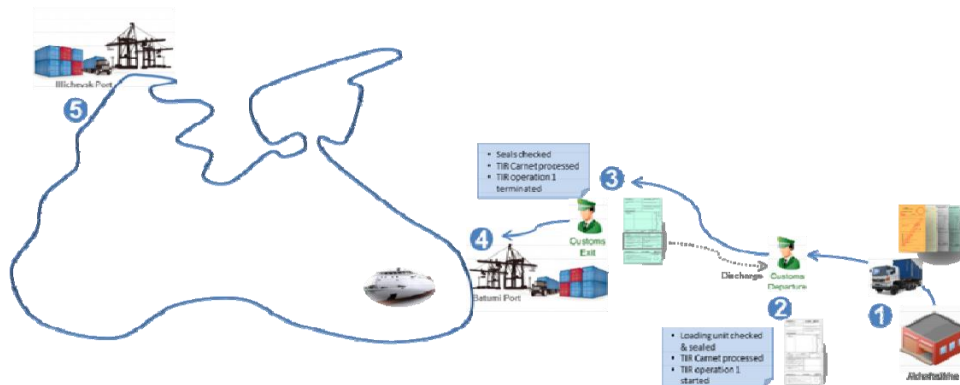
енгізеді, № 1 үзбелі парақты бөледі және № 1 түбіртеккі толтырады (Конвенцияның 19-бабын және ХЖТ Конвенциясы жөніндегі Анықтамалықтың 7, III, B a)-тарауын қараңыз).

4. Батуми (Грузия) портына келгеннен кейін кеден органдары кеден пломбаларының сақталуын тексереді, № 2 үзбелі парақты бөледі, тиісті түбіртеккі толтырады және ХЖТ кітапшасын ұстаушыға (немесе оның өкіліне) қайтарады. Содан кейін контейнер теңіз тасымалы үшін жүк кемесіне орналастырылады (сондай-ақ, ХЖТ Конвенциясы жөніндегі Анықтамалықтың 7, III, B b)-тарауын қараңыз).

5. Теңіз учаскесінде ХЖТ кітапшасын ұстаушы кеден органдарынан Конвенцияның 26-бабы 2-тармағының ережелеріне сәйкес ХЖТ тасымалдауды тоқтата тұруды сұрай алады (26-бапқа «Тасымалдаудың бір бөлігі автомобиль көлігімен жүргізілмеген жағдайда ХЖТ процедурасын пайдалану» түсіндірмесін қараңыз). Осындай тоқтата тұру жағдайында теңіз учаскесінің соңында Конвенцияның 26-бабының ережелеріне сәйкес ХЖТ тасымалдауын қайта бастау үшін кеден рәсімдеуі және кеден бақылауы қамтамасыз етілуге тиіс.

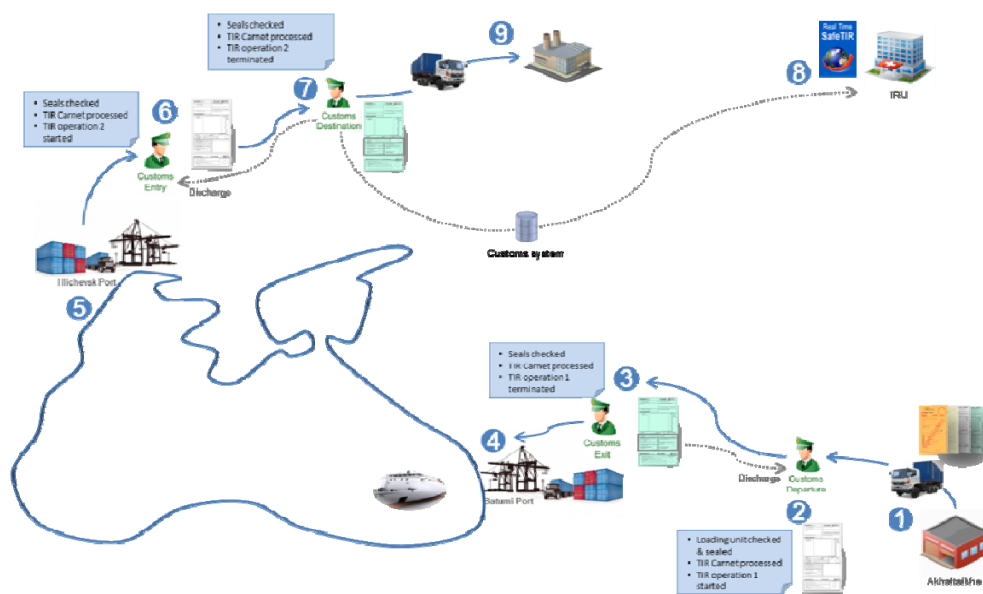
6. ХЖТ кітапшасын беру әдісі (пошта, әуе көлігі немесе өзге тәсіл) аралық кеденнен шығу кезінде аралық кеденге кіру кезінде ХЖТ кітапшасын ұстаушының қарауына қалдырылады.

7. Ильичевский портында (Украина) кемеден контейнер тиелгеннен кейін ХЖТ кітапшасы кіру кезінде аралық кеденге ұсынылады (Конвенцияның 21-бабы). Кеден кеден пломбаларының сақталуын тексереді, № 1 үзбелі парақты бөледі және № 1 түбіртеккі толтырады (сондай-ақ ХЖТ Конвенциясы жөніндегі Анықтамалықтың 7, III, B c)-тарауын қараңыз).

8. Контейнер мен жүктер ХЖТ операциясын тоқтату және ХЖТ тасымалын түпкілікті тоқтату үшін ұсынылатын Украина аумағындағы белгіленген пунктке дейін тасымалдау жалғасады (Конвенцияның 28-бабы). Межелі орын кедені № 2 үзбелі парақты бөледі, тиісті түбіртеккі

толтырады және ХЖТ кітапшасын қайтарады. Кәдімгі процедурадан кейін тоқтату халықаралық бақылау жүйесінде расталады (SafeTIR; Конвенцияға 10-қосымша). Содан кейін құзыретті кеден түпкілікті ХЖТ операциясын аяқтауды жүзеге асырады (сондай-ақ ХЖТ Конвенциясы жөніндегі Анықтамалықтың 7, III, B d)-тарауын қараңыз).

9. Осы мысалдың мәнмәтінінде Уағдаласушы тараптарға:

а) ХЖТКАК өзінің отыз сегізінші сессиясында (2008 жылғы желтоқсан):

қосалқы мердігерлерді пайдалануға байланысты қандай да бір заңдық немесе практикалық проблемалардың болмауына байланысты, шамасы, ХЖТ Конвенциясына өзгерістер ұсыну орынсыз екеніне қарай қаулы еткенін назарға алу ұсынылады;

болашақта қосалқы мердігерлердің кедергісіз пайдаланылуына жәрдемдесу үшін, егер жөнелтуші елдің кеден органдары [аралық кіру кезінде3] ХЖТ кітапшасын ХЖТ кітапшасының уәкілетті ұстаушысынан басқа өзге тұлғадан қабылдаған жағдайда, ХЖТ-ның мұндай кітапшасын ХЖТ тасымалдауға қатысатын басқа елдердің [сол елдің немесе4] кеден органдары қандай да бір қосымша талаптарсыз қабылдауды ұсыну орынды болып табылады (ECE/TRANS/WP.30/2009/4, 9-тармағын қараңыз).

(b) бұл тұжырымдарды Комитет өзінің қырық жетінші сессиясында растады (2009 жылғы ақпан; ECE/TRANS/WP.30/AC.2/97, 8-тармағын қараңыз).

ХЖТ кітапшасының уәкілетті ұстаушысының ХЖТ тасымалының бір бөлігін қосалқы мердігерге тапсыру мүмкіндігі тиісті елдің ұлттық заңнамасына байланысты. Кейбір Уағдаласушы тараптар өздерінің ұлттық кепілдік бірлестігінің келісімімен ХЖТ кітапшаларының бірнеше уәкілетті ұстаушыларына ХЖТ тасымалдарын үшінші тараптардың бірқатар тексерілген тасымалдаушыларына ішінара немесе толық қосалқы мердігерлікке беруге рұқсат береді, ал басқа Уағдаласушы тараптар болса, бұған жол бермейді. Кез келген жағдайда, қосалқы мердігерді пайдалану ХЖТ кітапшасының ұстаушысын 11-баптың 2-тармағына сәйкес жауапкершіліктен босатпайды.

6 ХЖТ КІТАПШАЛАРЫН БЕРУГЕ ЖӘНЕ КЕШІЛГЕР РЕТІНДЕ ӘРЕКЕТ ЕТУ ҮШІН БІРЛЕСТІКТЕРГЕ РҰҚСАТ БЕРУ ҮЛГІСІ ЖӘНЕ КЕЛІСІМНІҢ ҮЛГІСІ^{*/}

6.1 ХЖТ КІТАПШАЛАРЫН БЕРУГЕ ЖӘНЕ КЕШІЛГЕР РЕТІНДЕ ӘРЕКЕТ ЕТУ ҮШІН БІРЛЕСТІКТЕРГЕ РҰҚСАТ БЕРУ ҮЛГІСІ

1. 1975 жылғы 14 қарашада Женевада жасалған ХЖТ кітапшасын (1975 жылғы ХЖТ Конвенциясы) қолдана отырып, жүктерді халықаралық тасымалдау туралы Кедендік Конвенцияның 6-бабының 1-тармағына сәйкес кейіннен енгізілген түзетулермен (бұдан әрі ХЖТ Конвенциясы деп аталатын), ... (күзыретті органдардың атауы) ... (елдің/кеден немесе экономикалық одақтың атауы) ... осы арқылы ХЖТ Конвенциясы қамтитын ХЖТ кітапшаларын беруге ... (бірлестіктің атауы) және ХЖТ Конвенциясы, ХЖТ Конвенциясына 9-қосымшаның I бөлігінде айтылған ең төменгі шарттар мен талаптар әзірше толық сақталады.
2. Атап айтқанда, ... (бірлестік атауы) ... :
  - a) рұқсат берілген Уағдаласушы Тарапта тіркелген бірлестік ретінде кемінде бір жыл бойы болу фактісін растайтын дәлелдемелер ұсынды;
  - b) ХЖТ Конвенциясы бойынша өз міндеттемелерін орындау үшін тұрақты қаржылық жағдайды және ұйымдастырушылық мүмкіндіктердің болуын растайтын дәлелдемелер ұсынды;
  - c) ол кеден ережелерін немесе салық заңнамасын елеулі немесе бірнеше рет бұзған жоқ;
  - d) ... (елдің/кеден немесе экономикалық одақтың атауы) ... (күзыретті органның атауы) жазбаша келісім жасасты/құқықтық құжатқа қол қойды және ХЖТ Конвенциясына 9-қосымшаның i бөлігі 3 v) тармағының ережелеріне сәйкес онда қамтылған міндеттемелерді өзіне алды (ХЖТ Конвенциясына қоса беріледі);
  - e) келесі қосымша шарттар мен талаптарды мойындады (егер бар болса):...

---

^{*/} Осы мысал 2013 жылғы 10 қазанда күшіне енген 31-түзетумен енгізілген 9-қосымшадағы өзгерістерді ескереді.

3. ХЖТ Конвенциясына 9-қосымшаның і бөлігінде көзделген ең төменгі шарттар мен талаптарды кез келген елеулі немесе бірнеше рет бұзған жағдайда, бұл рұқсатты ... (құзыретті органдардың атауы) ... (елдің/кеден немесе экономикалық одақтың атауы) алып қояды.

4. Жоғарыда баяндалған шарттарға сәйкес берілген рұқсат ХЖТ Конвенциясы негізінде ... (бірлестіктің атауы) ... міндеттемелері мен жауапкершілігін білдірмейді. Бұл ХЖТ кітапшасын беруге рұқсатты алып қою және кепілгер ретінде әрекет ету ... (елдің/кеден немесе экономикалық одақтың атауы) ... (бірлестіктің атауы) ... ХЖТ кітапшаларын қолдану арқылы осы рұқсатты алып қойған күнге дейін ... танылған және оның өзі және құрамына өзі кіретін халықаралық ұйымға кіретін шетелдік бірлестіктер берген операцияларға байланысты көтеретін жауапкершілікті қозғамайтынын білдіреді.

5. Осы рұқсат жоғарыдағы 2 е)-тармақта аталған жазбаша келісім / құқықтық құжат күшіне енген күні күшіне енеді.

6.2 КЕЛІСІМНІҢ ҮЛГІСІ

1975 жылғы 14 қарашада Женевада жасалған ХЖТ кітапшасын (1975 жылғы ХЖТ Конвенциясы) қолдана отырып, кейіннен енгізілген түзетулермен (бұдан әрі ХЖТ Конвенциясы деп аталатын) жүктерді халықаралық тасымалдау туралы кедендік Конвенцияның 9-қосымшасы І-бөлігінің 1 d) тармағына сәйкес ... (елдің/кеден немесе экономикалық одақтың атауы) ... (құзыретті органдардың атауы) және ... (бірлестіктің атауы) осы ... төмендегілерге келісім береді:

A. МІНДЕТТЕМЕЛЕР ТУРАЛЫ ЕРЕЖЕЛЕР

1. Осы Келісімнің шарттарын ұлттық заңнамаға және әкімшілік практикаға сәйкес тиісті нысанда мойындай отырып ... (бірлестіктің атауы) ... ХЖТ Конвенциясына 9-қосымшаның І бөлігі негізінде міндеттенеді:

- a) Конвенцияның 8-бабында баяндалған, атап айтқанда төмендегі В бөлімінде қамтылған міндеттемелерді сақтау;
- b) ХЖТ Конвенциясының 8-бабының 3-тармағына сәйкес ХЖТ-ның әрбір кітапшасына ... (елдің/кеден немесе экономикалық одақтың атауы) анықталатын, төменде С бөлімінде егжей-тегжейлі көрсетілгендей, ХЖТ-ның әрбір кітапшасына ... (бірлестіктің атауы) ... талап етілуі мүмкін соманың ең жоғары мөлшерін тану;

- c) адамдардың ХЖТ процедурасына қол жеткізуіне рұқсат сұрағанға дейін тұрақты және, атап айтқанда, осындай тұлғалардың ХЖТ Конвенциясына 9-қосымшаның II бөлігінде жазылған ең төменгі шарттар мен талаптарды сақтауын тексеру;
- d) өзі құрған жерде ... (елдің/кеден немесе экономикалық одақтың атауы) ... өзі және құрамына өзі кіретін халықаралық ұйымға кіретін шетелдік бірлестіктер берген ХЖТ кітапшаларын қолдану операцияларына байланысты өзіне алған жауапкершіліктің толық көлемінде өз кепілдігін қамтамасыз ету;
- e) ... сақтандыру компаниясында, сақтандырушылар пулында немесе қаржы мекемесінде құрылған .... құзыретті органдарын (елдің/кеден немесе экономикалық одақтың атауы) қанағаттандыруға өз жауапкершілігін жабуды қамтамасыз ету. Сақтандыру немесе қаржылық кепілдік шарты (шарттары) оның өзі және құрамына өзі кіретін халықаралық ұйымға кіретін шетелдік бірлестіктер берген ХЖТ кітапшаларын қолдана отырып жасалатын операцияларға байланысты жауапкершілігін толық жабады (жабады);
- f) құзыретті органдарға ХЖТ процедурасын қолдануға байланысты барлық есептік құжаттама мен шоттарды тексеруге мүмкіндік беру;
- g) ХЖТ кітапшаларын заңсыз немесе алдамшы түрде пайдаланған жағдайда туындайтын дауларды тиімді реттеу процедурасын тану*/;
- h) осы ең төменгі шарттар мен талаптардың кез келген елеулі немесе бірнеше рет бұзылуы ХЖТ кітапшаларын беруге арналған рұқсатты алып қоюға әкеп соғатынына өз келісімін білдіру (рұқсат үлгісінің 3-тармағында көрсетілгендей);
- i) ХЖТ Конвенциясының 38-бабына және 9-қосымшасының II бөлігіне сәйкес тұлғаларды алып тастауға қатысты өзі құрылған ... құзыретті органдарының (елдің/кеден немесе экономикалық одақтың атауы) ... қаулыларын қатаң сақтау;
- j) ХЖТ Әкімшілік комитеті және ХЖТ (ХЖТАК) Атқарушы кеңесі қабылдайтын барлық қаулыларды осы бірлестік құрылған ... құзыретті органдары (елдің/кеден немесе экономикалық одақтың атауы) ... таныған шамада адал жүзеге асыруға өз келісімін білдіру.

---

*/ Келісімге қоса берілуі мүмкін

- k) ХЖТ Әкімшілік комитеті және ХЖТ (ХЖТАК) Атқарушы кеңесі қабылдайтын барлық қаулыларды осы бірлестік құрылған ... құзыретті органдары (елдің/кеден немесе экономикалық одақтың атауы) ... таныған шамада адал жүзеге асыруға өз келісімін білдіру.

В. ЖАУАПКЕРШІЛІК
(А бөлімінің 1 а)-тармағын қараңыз)

2. ... (бірлестіктің атауы) ... егер ХЖТ шеңберіндегі операцияларға байланысты қандай да бір қате байқалса, кедендік ережелер мен жағдайы бойынша ... (елдің/кеден немесе экономикалық одақтың атауы) ... кейінге қалдыру үшін кез келген пайыздармен бірге әкелу немесе әкету алымдары мен баждарын төлеуге міндеттенеді. Жеке немесе жоғарыда аталған сомалар тиесілі тұлғалармен бірлесіп, ол осындай сомаларды төлеуге жауапты болады.
3. Бірлестіктің жауапкершілігі ХЖТ Конвенциясының ережелерінен туындайды. Атап айтқанда, бірлестіктің жауапкершілігі ХЖТ Конвенциясының 8-бабының 4-тармағында көрсетілген сәттерден басталады.

С. ХЖТ КІТАПШАСЫНА МАКСИМАЛДЫ КЕПІЛДІК
(А-бөлімінің 1 б)-тармағын қараңыз)

4. Құзыретті органдар талап ете алатын ең жоғары сома ... (елдің/кеден немесе экономикалық одақтың атауы) ... бастап ... (бірлестіктің атауы) ... ХЖТ кітапшасына 100 000 (жүз мың) евромен шектелген.*/
—
5. ХЖТ конвенциясының 6-қосымшасының 0.8.3 түсіндірме жазбасында егжей-тегжейлі санамаланған және онда аталған шекті көлемдерден асатын алкогольдік ішімдіктер мен темекі бұйымдарын тасымалдаған жағдайда, құзыретті органдар ... (елдің/кеден немесе экономикалық одақтың атауы) ... (бірлестіктің атауы) ... талап ете алатын ең жоғары сома "Темекі бұйымдары /алкогольді ішімдіктер" ХЖТ кітапшасына 200 000 (екі жүз мың) АҚШ долларымен шектеледі.
6. Жоғарыда аталған сомалардың ұлттық валютадағы мөлшері ... (күн сайын/ай сайын/жыл сайын) ... (аудару коэффициенті) негізінде айқындалады)...

---

*/ 0.8.3-түсіндірме жазбаға сәйкес

D. КҮШНЕ ЕНУІ

7. Осы Келісім ... (Күні) ... (айы) ... (жылы) ... жоғарыда А.1 е) бөлігінде айтылған ... (елдің/кеден немесе экономикалық одақтың атауы) ... (кім - бірлестіктің атауы) ... өзіне алған барлық жауапкершілікті жабудың құжаттық дәлелдемесін ұсынған жағдайда күшіне енеді. Құжаттамалық дәлелдемелер осы күнге ұсынылмаған жағдайда, Келісім осындай құжаттамалық дәлелдемелер ұсынылған кезде күшіне енеді.

E. ҚОЛДАНЫЛУЫН ТОҚТАТУ

8. Келісімнің қолданысын тоқтату ХЖТ Конвенциясының негізінде міндеттемелер мен жауапкершілікті ... (бірлестіктің атауы) білдірмейді. Бұл Келісімнің қолданылуын тоқтату ... (бірлестіктің атауы)... (елдің/кеден немесе экономикалық одақтың атауы) ... танылған ХЖТ кітапшаларын қолдану операцияларына байланысты... (құзыретті органдардың атауы) ... осы Келісімнің қолданылуы тоқтатылған күнге дейін және өзі берген және құрамына өзі кіретін сол халықаралық ұйымға кіретін шетелдік бірлестіктер жауап беретін жауапкершілікті қозғамайтынын білдіреді.
9. Құзыретті органдар мен бірлестіктердің күні мен қолы.

7 ХЖТ КІТАПШАСЫ

7.1 ТИІСТІ ТҮРДЕ ТОЛТЫРЫЛҒАН ХЖТ КІТАПШАСЫНЫҢ ҮЛГІСІ

1. 2002-2003 жылдары ХЖТ (ХЖТЖ) Атқарушы кеңесі Германия, Италия, Швейцария және Түркияның кеден органдарымен, сондай-ақ халықаралық автомобиль көлігі одағымен (ХЖТ) ынтымақтастықта тасымалдаушылар мен кеден органдары үшін ХЖТ кітапшасын дұрыс толтырудың үлгісі бола алатын тиісті түрде толтырылған ХЖТ кітапшасының үлгісін дайындады. Үлгі 2002 жылы күшіне енген ХЖТ кітапшасы форматындағы (ХЖТ Конвенциясына 1-қосымша) өзгерістерді ескере отырып дайындалған (ECE/TRANS/Amend.21; 2002 жылғы 12 мамырда күшіне енді).

2. Кедендік рәсімдеу және кедендік бақылау операцияларын жүзеге асыру кезінде туындайтын көптеген проблемалар іс жүзінде сирек кездесетін жағдайлардың нәтижесі болып табылатыны құпия емес. ХЖТ процедурасы саласында мұндай стандартты емес жағдайлар бірнеше жіберу және/немесе тағайындау кеденінің қатысуымен (Конвенцияның 18-бабы) ХЖТ тасымалдарымен немесе Конвенцияның 26-бабына сәйкес ХЖТ процедурасын тоқтата тұрумен байланысты. Осындай жағдайлардың барлығын нақтылау үшін ХЖТАК келесі ерекшеліктерді қамтитын күрделі мысал жасады:

- a) бұл әдеттегі тасымалдауды білдіреді;
- b) мысал жіберу және тағайындау кеденінің ең көп рұқсат етілген санын, яғни төрт санын қамтиды;
- c) екі жөнелту кедені бір елде орналасқан;
- d) екі мақсаттағы кеден әртүрлі елдерде орналасқан;
- e) ХЖТ процедурасы көліктің басқа түрімен жүзеге асырылатын тасымалдау учаскесінде тоқтатыла тұрады.

Бағыт туралы мәліметтер төмендегі кестеде келтірілген:

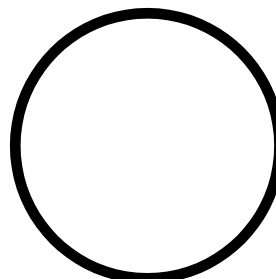
Кеден органы, ел	Статус	Түсініктемелер
Трабзон, Түркия	Жөнелту кедені (1)	
Эренкой, Түркия	Жөнелту кедені (2)	
Гайдарпаша, Түркия	Әкету кедені	ХЖТ тасымалдау тоқтатылады
Тауарлар теңіз арқылы Түркиядан Италияға тасымалданады, ХЖТ процедурасы тоқтатылды		
Порт Триеста, Италия	Кіру кедені	ХЖТ тасымалдау қайта басталады
Порте-Кьясо, Италия	Шығу кедені	
Кьясо-Страда, Швейцария	Кіру кедені	
Берн, Швейцария	Межелі кеден (1)	ХЖТ операциясын ішінара тоқтату ^{*/} . Конвенцияның 10-қосымшасына сәйкес Кеден ХЖТ операциясын ішінара тоқтату туралы қажетті деректерді ХЖТ кітапшаларын бақылаудың халықаралық жүйесіне беруге тиіс. Толығырақ ақпарат ХЖТ анықтамалығының 5-тарауында келтірілген.
Базель, Швейцария	Шығу кедені	
Вейл-на-Рейне, Германия	Кіру кедені	
Фрибург, Германия	Межелі кеден (2)	ХЖТ операциясын түпкілікті тоқтату ^{*/} . Конвенцияның 10-қосымшасына сәйкес Кеден ХЖТ операциясын ішінара тоқтату туралы қажетті деректерді ХЖТ кітапшаларын бақылаудың халықаралық жүйесіне беруге тиіс. Толығырақ ақпарат ХЖТ анықтамалығының 5-тарауында келтірілген.

3. Тиісті түрде толтырылған ХЖТ кітапшасының үлгісі төменде келтірілген.

^{*/}"Шығу кеденінде (аралық кеденде) және межелі орын кеденінде ХЖТ операциясын тоқтату"21-бабына түсініктемеден анықтамалар пайдаланылады.

IRU – Дүниежүзілік автомобиль көлігі ұйымы

ХЖТ КІТАПШАСЫ*

14 парақ _____ No _____

1. 01.07.2003 дейін (қоса алғанда) жөнелту орны кеденінің жүкті қабылдауы үшін жарамды	
2. Түркияның Сауда, өнеркәсіп, теңіз саудасы және тауар (кіммен) биржалары палаталары одағы (UCCIMCCE) берген (құжат беруші бірлестіктің атауы)	
3. Ұстаушысы TÜRKSPED MEHMET PöR Milletlerarası Nakliyat A.Ş. Merkez Mah. De-irmenbahçe Sok. No:19 Yenibosna Bakırköy öSTANBUL TUR/042/8 (сөйкестендіру нөмірі, атауы, мекенжайы, елі)	
4. Құжатты берген бірлестік өкілінің қолы және осы бірлестіктің мөрі	5. Халықаралық ұйым хатшысының қолы
IRU Бас Хатшысының қолы	
UCCIMCCE мөрі мен қолы	
(Кітапшаны ұстаушы пайдаланғанға дейін толтырылады)	
6. Жөнелту елі ⁽¹⁾	Түркия
7. Жеткізілетін елдер ⁽¹⁾	Швейцария, Германия
8. Жол көлік құралының тіркеу нөмірі ⁽¹⁾	34 ZH 6945
9. Жол көлік құралына рұқсат беру туралы күәлік (нөмірі және күні) ⁽¹⁾	No. 118932.2645 of 02.10.2002
10. Контейнердің(лердің) тану нөмірі(лері) ⁽¹⁾	
11. Басқа ескертпелер _____	
	12. Кітапша ұстаушының қолы
⁽¹⁾ Қажет емесін сызып тастау	ХЖТ кітапшасын ұстаушының қолы

* Біріккен Ұлттар Ұйымының Еуропалық экономикалық комиссиясының қамқорлығымен өзгерленген 1975 жылғы ХЖТ Конвенциясының 1-қосымшасын қараңыз.

ҮЗБЕЛІ ПАРАҚ № 1 1-БЕТ		1. ХЖТ КІТАПШАСЫ № ХЖТ	
2. Жөнелту орнының кедені(дері) 1 <u>Трабзон</u> 2 <u>Еренкой</u> 3. _____		3. Халықаралық ұйымның атауы IRU – Дүниежүзілік автомобиль көлігі ұйымы	
Ресми пайдалану үшін		4. Кітапшаны ұстаушы (сәйкестендіру нөмірі, атауы, мекенжайы және елі) ТҮРКМЭНРЕМОНТРАМШЕТЕРАСАНАКІЯТ А.Ә. Merkez Mah. De-irmesbahçe Sok. No:19 Yunusova Bakirköy İSTANBUL TUR 0428	
		5. Жөнелту елі(дері) Түркия5.	6. Межелі ел(дер) Швейцария, Германия6.
7. Жол көлік құралының тіркеу нөмірі(лері) (-) 34 HZ 69457.		8. Манифестке қоса тіркелетін құжаттар CMR 0658 of 28.05.2003 CMR 0754 of 28.05.2003	
ЖҮК МАНИФЕСТІ			
9. (a) Жүк бөлімшесі(лері) немесе контейнер(лер) (b) Тану белгілері және жүк орындарының немесе заттардың нөмірлері AB 1-800 CD 1-5009.	10. Жүк орындарының немесе заттардың жүктердің саны мен түрі Трабзон Кедені Бериге: Орамалдар, қораптар, 800 қаптама Фрайбургке: Маталар, жүк орындары, 500 қаптама	11. Брутто салмағы кг 5600 4300	16. Басылған пломбалар немесе тану белгілері (саны, сәйкестендіру) Бір мөр № 11
12. Межелі орын манифестінде жазылған жүк орындарының жалпы саны: 1. Кеден Берн 2. Кеден Фрайбург 3. Кеден _____	Саны 1300 800 500	13. Мен жоғарыда 1-12 тарауларда келтірілген мәліметтер дәл және толық екенін мәлімдеймін 14. Орны мен күні 15. Ұстаушының немесе оның өкілінің қолы Трабзон, 28.05.2003 Қолы	17. Жөнелту орнының кедені Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы 28.05.2003 Мөр мен қолы (Трабзон)
18. Жүкті кеден рәсімдеуіне қабылдау туралы куәлік (жөнелту орнының кедені немесе кіру кезіндегі аралық кеден) Трабзон			
☐ 19. Басылған мөрлер мен пломбалар немесе тану белгілері зақымдалмаған деп танылған	20. Транзиттік тасымалдау ұзақтығы 31.05.2003		
21. Кеденмен тіркелген (қандай) Трабзон	No. 006494.		
22. Әртүрлі (белгіленген бағыт, жүк ұсынылатын кеден және т.б.) Еренкой			
23. Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы 28.05.2003 Мөр мен қолы (Трабзон)			
ТҮБІРТЕК № 1 1-БЕТ		ХЖТ КІТАПШАСЫ	
1. Келу кеденмен белгіленген (қандай) <u>Трабзон</u> 2. № <u>006494</u> 3. Басылған пломбалар немесе тану белгілері <u>Бір мөр № 11</u> 4. ☐ Басылған мөрлер мен пломбалар немесе тану белгілері зақымдалмаған деп танылған 5. Өртүрлі (белгіленген бағыт, жүк ұсынылатын кеден және т.б.) Еренкой		6. Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы 28.05.2003 Мөр мен қолы (Трабзон)	

ҮЗБЕЛИ ПАРАҚ № 2 2-БЕТ		1. ХЖТ КІТАПШАСЫ № 	
2. Жөнелту орнының кедені(дері) 1 <u>Трабзон</u> 2. <u>Еренкой</u> 3. _____		3. Халықаралық ұйымның атауы IRU – Дүниежүзілік автомобиль көлігі ұйымы	
Ресми пайдалану үшін		4. Кітапшаны ұстаушы (сәйкестендіру нөмірі, атауы, мекенжайы және елі) TÜRKSEMEZMEYERÇINİletirgenNakliyat A.Ş. MerkezMah. De-irtenbahçe Sok. No:19 Yeniösa Bakırköy İSTANBUL TUR042/8	
		5. Жөнелту елі(дері) Түркия	6. Межелі елі(дер) Швейцария, Германия
7. Жол көлік құралының тіркеу нөмірі(лері) (-) 34 HZ 6945		8. Манифестке қоса тіркелетін құжаттар CMR 0658 of 28.05.2003 CMR 0754 of 28.05.2003	
ЖҮК МАНИФЕСТІ			
9. (a) Жүк бөлімшесі(лері) немесе контейнер(лер) (b) Тану белгілері және жүк орындарының немесе заттардың нөмірлері AV 1-800 CD 1-500		10. Жүк орындарының немесе заттардың жүктердің саны мен түрі Трабзон Кедені Бернге: Орамалдар, қораптар, 800 қаптама Фрайбургке: Маталар, жүк орындары, 500 қаптама	
11. Брутто салмағы кг 5600 4300		16. Басылған пломбалар немесе тану белгілері (саны, сәйкестендіру) Бір мөр № 11	
12. Межелі орын манифестінде жазылған жүк орындарының жалпы саны: 1. Кеден Берн 2. Кеден Фрайбург 3. Кеден _____		13. Мен жоғарыда 1-12 тарауларда келтірілген мәліметтер дәл және толық екенін мәлімдеймін 14. Орын мен күні 15. Устаушының немесе оның өкілінің қолы Трабзон, 28.05.2003 Қолы	
17. Жөнелту орнының кедені Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы 28.05.2003 Мөр мен қолы (Трабзон)			
18. Жүкті кеден рәсімдеуіне қабылдау туралы куәлік (жөнелту орнының кедені немесе кіру кезіндегі аралық кеден) Трабзон		24. ХЖТ операциясын тоқтату туралы куәлік (шығу кезіндегі аралық кеден немесе межелі орын кедені) Еренкой	
☐ 19. Басылған мөрлер мен пломбалар немесе тану белгілері зақымдалмаған деп танылған		☒ 25. Басылған мөрлер мен пломбалар немесе тану белгілері зақымдалмаған деп танылған	
20. Транзиттік тасымалдау ұзақтығы 31.05.2003		26. ХЖТ операциясының тоқтатылуы куәландырылған жүк орындарының саны	
21. Кеденмен тіркелген (қандай) Трабзон		27. Рәсімдеу кезіндегі ескертпелер саны	
22. Әртүрлі (белгіленген бағыт, жүк ұсынылатын кеден және т.б.) Еренкой		28. Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы 30.05.2003 Мөр мен қолы (Еренкой)	
23. Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы 28.05.2003 Мөр мен қолы (Трабзон)			
			
ТУЫРТЕК № 2 2-БЕТ		ХЖТ КІТАПШАСЫ	
1. Келу кеденмен белгіленген (қандай) <u>Еренкой</u>			
2. ☒ Басылған мөрлер мен пломбалар немесе тану белгілері зақымдалмаған деп танылған		6. Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы	
3. ХЖТ операциясының тоқтатылуы куәландырылған жүк орындарының саны (манифестте көрсетілгендей)			
4. Жаңа басылған мөрлер мен пломбалар _____		30.05.2003 Мөр мен қолы (Еренкой)	
5. Рәсімдеу кезіндегі ескертпелер _____			

ҮЗБЕЛІ ПАРАҚ № 1 3-БЕТ		1. ХЖТ КІТАПШАСЫ №	
2. Жөнелту орнының кедені(дері) 1 <u>Трабзон</u> 2 <u>Еренкой</u> 3. _____		3. Халықаралық ұйымның атауы IRU – Дүниежүзілік автомобиль көлігі ұйымы	
Ресми пайдалану үшін		4. Кітапшаны ұстаушы (сәйкестендіру нөмірі, атауы, мекенжайы және елі) TIRAKS REZİME METRAH Mİlletlerarası Nakliyat A.Ş. Merkez Mah. Değirmentepe Sok. No:19 Yeniözümlü Bakırköy İSTANBUL TURKİYE	
		5. Жөнелту елі(дері) Түркия	6. Межелі ел(дер) Швейцария, Германия
7. Жол көлік құралының тіркеу нөмірі(лері) (-) 34 HZ 6945		8. Манифестке қоса тіркелетін құжаттар CMR 0658 of 28.05.2003 CMR 0754 of 28.05.2003 CMR 1584 of 29.05.2003	
ЖҮК МАНИФЕСТІ			
9. (a) Жүк бөлімшесі(лері) немесе контейнер(лер) (b) Тану белгілері және жүк орындарының немесе заттардың нөмірлері AB 1-800 CD 1-500 EF 001 - 1000	10. Жүк орындарының немесе заттардың; жүктердің саны мен түрі Трабзон Кедені Берге: Орамалдар, қораптар, 800 қаптама Фрайбургке: Маталар, жүк орындары, 500 қаптама Еренкой Кедені Фрайбургке: Футболкалар, қораптар, 1000 қаптама	11. Брутто салмағы кг 5600 4300 3600	16. Басылған пломбалар немесе тану белгілері (саны, сәйкестендіру) Бір мөр № 693
12. Межелі орын манифестінде жазылған жүк орындарының жалпы саны: 1. Кеден Берн 2. Кеден Фрайбург 3. Кеден _____	Саны 2300 800 1500	13. Мен жоғарыда 1-12 тарауларда келтірілген мәліметтер дәл және толық екенін мәлімдеймін 14. Орны мен күні 15. Ұстаушының немесе оның өкілінің қолы Трабзон, 28.05.2003 Қолы	17. Жөнелту орнының кедені Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы 30.05.2003 Мөр мен қолы (Еренкой)
18. Жүкті кеден рәсімдеуіне қабылдау туралы куәлік (жөнелту орнының кедені немесе кіру кезіндегі аралық кеден) Еренкой			
☐ 19. Басылған мөрлер мен пломбалар немесе тану белгілері зақымдалмаған деп танылған	20. Транзиттік тасымалдау ұзақтығы 01.06.2003		
21. Кеденмен тіркелген (қандай) Еренкой	No. 072564		
22. Өртүрлі (белгіленген бағыт, жүк ұсынылатын кеден және т.б.) Хайдарпаша			
23. Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы 30.05.2003 Мөр мен қолы (Еренкой)			
ТҮБІРТЕК № 1 3-БЕТ ХЖТ КІТАПШАСЫ		№	
1. Келу кеденмен белгіленген (қандай) <u>Еренкой</u>			
2. № <u>072564</u>			
3. Басылған пломбалар немесе тану белгілері <u>Бір мөр № 693</u>			
☐ Басылған мөрлер мен пломбалар немесе тану белгілері зақымдалмаған деп танылған			
5. Өртүрлі (белгіленген бағыт, жүк ұсынылатын кеден және т.б.) <u>Хайдарпаша</u>			
		6. Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы 30.05.2003 Мөр мен қолы (Еренкой)	

ҮЗБЕЛІ ПАРАҚ № 2 4-БЕТ		1. ХЖТ КІТАПШАСЫ №	
2. Жөнелту орнының кедені(дері) 1 <u>Трабзон</u> 2. <u>Еренкой</u> 3. _____		3. Халықаралық ұйымның атауы IRU – Дүниежүзілік автомобиль көлігі ұйымы	
Ресми пайдалану үшін		4. Кітапшаны ұстаушы (сәйкестендіру нөмірі, атауы, мекенжайы және елі) TIRAKSPEDİMEYERPAKIMHelleferanNakliyat A.Ş. MerkezMah.De-irmenbahceSok.No:19 Yenibosna Bakirköy İSTANBUL TUR/042/8	
		5. Жөнелту елі(дері) Түркия	6. Межелі елі(дер) Швейцария, Германия
7. Жол көлік құралының тіркеу нөмірі(лері) (-) 34 HZ 6945		8. Манифестке қоса тіркелетін құжаттар CMR 0658 of 28.05.2003 CMR 0754 of 28.05.2003 CMR 1584 of 29.05.2003	
ЖҮК МАНИФЕСТІ			
9. (а) Жүк бөлімшесі(лері) немесе контейнер(лер) AB 1-800 CD 1-500 EF 001 - 1000	10. Жүк орындарының немесе заттардың, жүктердің саны мен түрі Трабзон Кедені Бернге: Орамалдар, қораптар, 800 қаптама Фрайбургке: Маталар, жүк орындары, 500 қаптама Еренкой Кедені Фрайбургке: Футболкалар, қораптар, 1000 қаптама	11. Брутто салмағы кг 5600 4300 3600	16. Басылған пломбалар немесе тану белгілері (саны, сәйкестендіру) Бір мөр № 693
12. Межелі орын манифестінде жазылған жүк орындарының жалпы саны: 1. Кеден Берн 2. Кеден Фрайбург 3. Кеден _____	Саны 2300 800 1500	13. Мен жоғарыда 1-12 тарауларда келтірілген мәліметтер дәл және толық екенін мәлімдеймін 14. Орны мен күні 15. Ұстаушының немесе оның өкілінің қолы Трабзон, 28.05.2003 Қолы _____	17. Жөнелту орнының кедені Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы 30.05.2003 Мөр мен қолы (Еренкой)
18. Жүкті кеден рәсімдеуіне қабылдау туралы куәлік (жөнелту орнының кедені немесе кіру кезіндегі аралық кеден) Еренкой	19. Басылған мөрлер мен пломбалар немесе тану белгілері зақымдалмаған деп танылған	20. Транзиттік тасымалдау ұзақтығы 01.06.2003	24. ХЖТ операциясын тоқтату туралы куәлік (шығу кезіндегі аралық кеден немесе межелі орын кедені) Хайдарпаша
21. Кеденмен тіркелген (қандай) Еренкой	No. 072564	25. Басылған мөрлер мен пломбалар немесе тану белгілері зақымдалмаған деп танылған	26. ХЖТ операциясының тоқтатылуы куәландырылған жүк орындарының саны
22. Әртүрлі (белгіленген бағыт, жүк ұсынылатын кеден және т.б.) Хайдарпаша	27. Рәсімдеу кезіндегі ескертпелер	28. Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы 31.05.2003 Мөр мен қолы (Хайдарпаша)	
23. Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы 30.05.2003 Мөр мен қолы (Еренкой)			
ТҮБІРТЕК № 2 4-БЕТ		ХЖТ КІТАПШАСЫ	
1. Келу кеденмен белгіленген (қандай) Хайдарпаша		№	
2. ☒ Басылған мөрлер мен пломбалар немесе тану белгілері зақымдалмаған деп танылған		6. Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы 31.05.2003 Мөр мен қолы (Хайдарпаша)	
3. ХЖТ операциясының тоқтатылуы куәландырылған жүк орындарының саны (манифестте көрсетілгендей) _____			
4. Жаңа басылған мөрлер мен пломбалар _____			
5. Рәсімдеу кезіндегі ескертпелер ХЖТ тасымалдау теңіз учаскесінде тоқтатылады Италияда қайта жалғастырылуы тиіс			

ҮЗБЕЛІ ПАРАҚ № 1 5-БЕТ		1. ХЖТ КІТАПШАСЫ № 	
2. Жөнелту орнының кедені(дері) 1 <u>Трабзон</u> 2 <u>Еренкой</u> 3. _____		3. Халықаралық ұйымның атауы IRU – Дүниежүзілік автомобиль көлігі ұйымы	
Ресми пайдалану үшін		4. Кітапшаны ұстаушы (сәйкестендіру нөмірі, атауы, мекенжайы және елі) ТҮБС КРЕДИТНИМЕТРАК Миллетерас Нақлыат А.Ә. Merkez Mah. De-irmesbahçe Sok. No:19 Yenibosna Bakiyay ISTANBUL TURKYE	
		5. Жөнелту елі(дері) Түркия	6. Межелі ел(дер) Швейцария, Германия
7. Жол көлік құралының тіркеу нөмірі(лері) (-) 34 HZ 6945		8. Манифестке қоса тіркелетін құжаттар CMR 0658 of 28.05.2003 CMR 0754 of 28.05.2003 CMR 1584 of 29.05.2003	
ЖҮК МАНИФЕСТІ			
9. (a) Жүк бөлімшесі(лері) немесе контейнер(лер) (b) Тану белгілері және жүк орындарының немесе заттардың нөмірлері AB 1-800 CD 1-500 EF 001 - 1000	10. Жүк орындарының немесе заттардың; жүктердің саны мен түрі Трабзон Кедені Бериге: Орамалдар, қораптар, 800 қаптама Фрайбургке: Маталар, жүк орындары, 500 қаптама Еренкой Кедені Фрайбургке: Футболкалар, қораптар, 1000 қаптама	11. Брутто салмағы кг 5600 4300 3600	16. Басылған пломбалар немесе тану белгілері (саны, сәйкестендіру) Бір мөр № 693
12. Межелі орын манифестінде жазылған жүк орындарының жалпы саны: 1. Кеден Берн 2. Кеден Фрайбург 3. Кеден _____	Саны 2300 800 1500	13. Мен жоғарыда 1-12 тарауларда келтірілген мәліметтер дәл және толық екенін мәлімдеймін 14. Орны мен күні 15. Ұстаушының немесе оның өкілінің қолы Трабзон, 28.05.2003 Қолы _____	17. Жөнелту орнының кедені Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы 30.05.2003 Мөр мен қолы (Еренкой)
18. Жүкті кеден расмидеуіне қабылдау туралы куәлік (жөнелту орнының кедені немесе кіру кезіндегі аралық кеден) Триест порты, 121109			
☒ 19. Басылған мөрлер мен пломбалар немесе тану белгілері зақымдалмаған деп танылған	20. Транзиттік тасымалдау ұзақтығы 16:00-ден бастап 10 сағат		
21. Кеденмен тіркелген (қандай) Триест порты	No. A/5 n.7		
22. Өртүрлі (белгіленген бағыт, жүк ұсынылатын кеден және т.б.) Понте Кьяссо			
23. Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы 02.06.2003 Мөр мен қолы (Триест) 			
ТҮБІРТЕК № 1 5-БЕТ		ХЖТ КІТАПШАСЫ	
1. Келу кеденмен белгіленген (қандай) <u>Триест порты</u>		6. Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы	
2. № <u>A/5 n.7</u>			
3. Басылған пломбалар немесе тану белгілері _____		02.06.2003	
4. ☒ Басылған мөрлер мен пломбалар немесе тану белгілері зақымдалмаған деп танылған		Мөр мен қолы (Триест)	
5. Өртүрлі (белгіленген бағыт, жүк ұсынылатын кеден және т.б.) <u>Понте Кьяссо</u>			

ҮЗБЕЛІ ПАРАҚ № 2 6-БЕТ		1. ХЖТ КІТАПШАСЫ № 	
2. Жөнелту орнының кедені(дері) 1. <u>Трабзон</u> 2. <u>Еренкой</u> 3. _____		3. Халықаралық ұйымның атауы IRU – Дүниежүзілік автомобиль көлігі ұйымы	
Ресми пайдалану үшін		4. Кітапшаны ұстаушы (сәйкестендіру нөмірі, атауы, мекенжайы және елі) TIRAKSPEDİMEYERPAKIMHizmetleri Nakliyat A.Ş. Merkez Mah. De-irmenbahçe Sok. No:19 Yenibosna Bakırköy İSTANBUL TUR/042/8	
		5. Жөнелту елі(дері) Түркия	6. Межелі елі(дер) Швейцария, Германия
7. Жол көлік құралының тіркеу нөмірі(лері) (-) 34 HZ 6945		8. Манифестке қоса тіркелетін құжаттар CMR 0658 of 28.05.2003 CMR 0754 of 28.05.2003 CMR 1584 of 29.05.2003	
ЖҮК МАНИФЕСТІ			
9. (а) Жүк бөлімшесі(лері) немесе контейнер(лер) (б) Тану белгілері және жүк орындарының немесе заттардың нөмірлері AB 1-800 CD 1-500 EF 001 - 1000		10. Жүк орындарының немесе заттардың, жүктердің саны мен түрі Трабзон Кедені Бернге: Орамалдар, қораптар, 800 қаптама Фрайбургке: Маталар, жүк орындары, 500 қаптама Еренкой Кедені Фрайбургке: Футболкалар, қораптар, 1000 қаптама	
		11. Брутто салмағы кг 5600 4300 3600	16. Басылған пломбалар немесе тану белгілері (саны, сәйкестендіру) Бір мөр № 693
12. Межелі орын манифестінде жазылған жүк орындарының жалпы саны: 1. Кеден Берн 2. Кеден Фрайбург 3. Кеден _____		Саны 2300 800 1500	13. Мен жоғарыда 1-12 тарауларда келтірілген мәліметтер дәл және толық екенін мәлімдеймін 14. Орны мен күні 15. Ұстаушының немесе оның өкілінің қолы Трабзон, 28.05.2003 Қолы
		17. Жөнелту орнының кедені Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы 30.05.2003 Мөр мен қолы (Еренкой) 	
18. Жүкті кеден рәсімдеуіне қабылдау туралы куәлік (жөнелту орнының кедені немесе кіру кезіндегі аралық кеден) Триест порты, 121109		24. ХЖТ операциясын тоқтату туралы куәлік (шығу кезіндегі аралық кеден немесе межелі орын кедені) Понте Кьяссо, 075140	
☒ 19. Басылған мөрлер мен пломбалар немесе тану белгілері зақымдалмаған деп танылған		☒ 25. Басылған мөрлер мен пломбалар немесе тану белгілері зақымдалмаған деп танылған	
20. Транзиттік тасымалдау ұзақтығы 16:00-ден бастап 10 сағат		26. ХЖТ операциясының тоқтатылуы куәландырылған жүк орындарының саны	
21. Кеденмен тіркелген (қандай) Триест порты		No. A/5 п.7	
22. Әртүрлі (бөлінген бағыт, жүк ұсынылатын кеден және т.б.) Понте Кьяссо		27. Рәсімдеу кезіндегі ескертпелер	
23. Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы 02.06.2003 Мөр мен қолы (Триест) 		28. Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы 03.06.2003 Мөр мен қолы (Понте Кьяссо) 	
ТҮБІРТЕК № 2 6-БЕТ		ХЖТ КІТАПШАСЫ	
1. Келу кеденмен белгіленген (қандай) <u>Понте Кьяссо</u>			
2. ☒ Басылған мөрлер мен пломбалар немесе тану белгілері зақымдалмаған деп танылған		6. Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы	
3. ХЖТ операциясының тоқтатылуы куәландырылған жүк орындарының саны (манифестте көрсетілгендей) _____			
4. Жаңа басылған мөрлер мен пломбалар _____		03.06.2003 Мөр мен қолы (Понте Кьяссо)	
5. Рәсімдеу кезіндегі ескертпелер _____			

ҮЗБЕЛІ ПАРАҚ № 2 8-БЕТ		1. ХЖТ КІТАПШАСЫ №	
2. Жөнелту орнының кедені(дері) 1 <u>Трабзон</u> 2. <u>Еренкой</u> 3. _____		3. Халықаралық ұйымның атауы IRU – Дүниежүзілік автомобиль көлігі ұйымы	
Ресми пайдалану үшін		4. Кітапшаны ұстаушы (сәйкестендіру нөмірі, атауы, мекенжайы және елі) TIRAKSPEDIMENETPAKIMHeketarasNakiyat A.Ş. MerkezMah.De-irtenbahceSok.No:19 Yenibosa Bakirköy sTANBUL TUR/0428	
		5. Жөнелту елі(дері) Түркия	6. Межелі елі(дер) Швейцария, Германия
7. Жол көлік құралының тіркеу нөмірі(лері) (-) 34 HZ 6945		8. Манифестке қоса тіркелетін құжаттар CMR 0658 of 28.05.2003 CMR 0754 of 28.05.2003 CMR 1584 of 29.05.2003	
ЖҮК МАНИФЕСТІ			
9. (а) Жүк бөлімшесі(лері) немесе контейнер(лер) (b) Тану белгілері және жүк орындарының немесе заттардың нөмірлері AB 1-800 CD 1-500 EF 001 - 1000		10. Жүк орындарының немесе заттардың, жүктердің саны мен түрі Трабзон Кедені Бериге: Орамалдар, қораптар, 800 қаптама Фрайбургке: Маталар, жүк орындары, 500 қаптама Еренкой Кедені Фрайбургке: Футболкалар, қораптар, 1000 қаптама	
11. Брутто салмағы кг		16. Басылған пломбалар немесе тану белгілері (саны, сәйкестендіру) Бір мөр № 693	
12. Межелі орын манифестінде жазылған жүк орындарының жалпы саны:		13. Мен жоғарыда 1-12 тарауларда келтірілген мәліметтер дәл және толық екенін мәлімдеймін	
1. Кеден Берн		14. Орны мен күні	
2. Кеден Фрайбург		15. Ұстаушының немесе оның өкілінің қолы	
3. Кеден _____		Трабзон, 28.05.2003	
		Қолы	
		17. Жөнелту орнының кедені Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы 30.05.2003 Мөр мен қолы (Еренкой)	
18. Жүкті кеден рәсімдеуіне қабылдау туралы куәлік (жөнелту орнының кедені немесе кіру кезіндегі аралық кеден) Chiasso-Strada. 418		24. ХЖТ операциясын тоқтату туралы куәлік (шығу кезіндегі аралық кеден немесе межелі орын кедені) Берн, 166	
☒ 19. Басылған мөрлер мен пломбалар немесе тану белгілері зақымдалмаған деп танылған		20. Транзиттік тасымалдау ұзақтығы	
☒ 25. Басылған мөрлер мен пломбалар немесе тану белгілері зақымдалмаған деп танылған			
21. Кеденмен тіркелген (қандай) Chiasso-Strada		26. ХЖТ операциясының тоқтатылуы куәландырылған жүк орындарының саны 800	
22. Әртүрлі (белгіленген бағыт, жүк ұсынылатын кеден және т.б.) Берн		27. Рәсімдеу кезіндегі ескертпелер	
23. Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы 03.06.2003 Мөр мен қолы (Chiasso-Strada)		28. Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы 04.06.2003 Мөр мен қолы (Берн)	
ХЖТ кітапшасы 8-БЕТ			
ТҮБІРТЕК № 2 8-БЕТ		ХЖТ КІТАПШАСЫ	
1. Келу кеденмен белгіленген (қандай) <u>Берн</u>		№	
2. ☒ Басылған мөрлер мен пломбалар немесе тану белгілері зақымдалмаған деп танылған		6. Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы	
3. ХЖТ операциясының тоқтатылуы куәландырылған жүк орындарының саны (манифестте көрсетілгендей) <u>800</u>		_____	
4. Жаңа басылған мөрлер мен пломбалар _____		_____	
5. Рәсімдеу кезіндегі ескертпелер _____		_____	
		04.06.2003 Мөр мен қолы (Берн)	

ЎЗБЕЛИ ПАРАҚ № 1 9-БЕТ		1. ХЖТ КИТАПШАСЫ № No	
2. Жөнелту орнының кедені(дері) 1 <u>Трабзон</u> 2 <u>Еренкой</u> 3. _____		3. Халықаралық ұйымның атауы IRU – Дүниежүзілік автомобиль көлігі ұйымы	
Ресми пайдалану үшін		4. Кітапшаны ұстаушы (сәйкестендіру нөмірі, атауы, мекенжайы және елі) TÜRKSPEDİMENETİMİletkerarasNakliyat.A.Ş. MerkezMah.De=irmenbahçeSok.No:19 Yenibosna Bakırköy «S T ANBU L TUR:0428	
		5. Жөнелту елі(дері) Түркия	6. Межелі елі(дер) Швейцария, Германия
7. Жол көлік құралының тіркеу нөмірі(лері) (-) 34 HZ 6945		8. Манифестке қоса тіркелетін құжаттар CMR 0658 of 28.05.2003 CMR 0754 of 28.05.2003 CMR 1584 of 29.05.2003	
ЖҮК МАНИФЕСТІ			
9. (a) Жүк бөлімшесі(лері) немесе контейнер(лер) (b) Тану белгілері және жүк орындарының немесе заттардың нөмірлері AV 1-800 CD 1-500 EF 001 - 1000	10. Жүк орындарының немесе заттардың; жүктердің саны мен түрі Трабзон Кедені Бергіге: Өрамадлар, қораптар, 800 қаптама Фрайбургке: Маталар, жүк орындары, 500 қаптама Еренкой Кедені Фрайбургке: Футболкалар, қораптар, 1000 қаптама	11. Брутто салмағы кг 5600 4300 3600	16. Басылған пломбалар немесе тану белгілері (саны, сәйкестендіру) Бір мөр № 693 Бір мөр № I/27F 04.06.2003 Мөр мен қолы (Берн)
12. Межелі орын манифестінде жазылған жүк орындарының жалпы саны: 1. Кеден Берн 2. Кеден Фрайбург 3. Кеден _____	Саны 2300 800 1500	13. Мен жоғарыда 1-12 тарауларда келтірілген мәліметтер дәл және толық екенін мәлімдеймін 14. Орны мен күні 15. Ұстаушының немесе оның өкілінің қолы Трабзон, 28.05.2003 Қолы _____	17. Жөнелту орнының кедені Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы 30.05.2003 Мөр мен қолы (Еренкой)
18. Жүкті кеден расімдеуіне қабылдау туралы куәлік (жөнелту орнының кедені немесе кіру кезіндегі аралық кеден) Берн, 166			
☐ 19. Басылған мөрлер мен пломбалар немесе тану белгілері зақымдалмаған деп танылған	20. Транзиттік тасымалдау уақыты 04.06.2003		
21. Кеденмен тіркелген (қандай) Берн	No. _____		
22. Өртүрлі (белгіленген бағыт, жүк ұсынылатын кеден және т.б.) Базель/Weil am Rhein-Autobahn			
23. Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы 04.06.2003 Мөр мен қолы (Берн)			
ТҮБІРТЕК № 1 9-БЕТ		ХЖТ КИТАПШАСЫ	
1. Келу кеденмен белгіленген (қандай) <u>Берн</u> 2. № _____ 3. Басылған пломбалар немесе тану белгілері <u>Бір мөр № I/27F</u> 4. ☐ Басылған мөрлер мен пломбалар немесе тану белгілері зақымдалмаған деп танылған 5. Өртүрлі (белгіленген бағыт, жүк ұсынылатын кеден және т.б.) Базель/Weil am Rhein-Autobahn		6. Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы 04.06.2003 Мөр мен қолы (Берн)	

ҮЗБЕЛІ ПАРАҚ № 2 10-БЕТ		1. ХЖТ КІТАПШАСЫ №	
2. Жөнелту орнының кедені(дері) 1 <u>Трабзон</u> 2. <u>Еренкой</u> 3. _____		3. Халықаралық ұйымның атауы IRU – Дүниежүзілік автомобиль көлігі ұйымы	
Ресми пайдалану үшін		4. Кітапшаны ұстаушы (сәйкестендіру нөмірі, атауы, мекенжайы және елі) TIRAKSPEDİMEYERPAKIMHelleferanNakliyat A.Ş. MerkezMah.De-irmenbahceSok.No:19 Yenibosna Bakirköy İSTANBUL TUR/042/8	
		5. Жөнелту елі(дері) Түркия	6. Межелі елі(дер) Швейцария, Германия
7. Жол көлік құралының тіркеу нөмірі(лері) (-) 34 HZ 6945		8. Манифестке қоса тіркелетін құжаттар CMR 0658 of 28.05.2003 CMR 0754 of 28.05.2003 CMR 1584 of 29.05.2003	
ЖҮК МАНИФЕСТІ			
9. (а) Жүк бөлімшесі(лері) немесе контейнер(лер) AB-4-800 CD 1-500 EF 001 - 1000	10. Жүк орындарының немесе заттардың, жүктердің саны мен түрі Трабзон Кедені Берге: Орамалдар, қораптар, 800 қаптама Фрайбургке: Маталар, жүк орындары, 500 қаптама Еренкой Кедені Фрайбургке: Футболкалар, қораптар, 1000 қаптама	11. Брутто салмағы кг 5600 4300 3600	16. Басылған пломбалар немесе тану белгілері (саны, сәйкестендіру) Бір мөр № 693 Бір мөр № I/27F 04.06.2003 Мөр мен қолы (Берн)
12. Межелі орын манифестінде жазылған жүк орындарының жалпы саны: 1. Кеден Берн 2. Кеден Фрайбург 3. Кеден _____	Саны 2300 800 1500	13. Мен жоғарыда 1-12 тарауларда келтірілген мәліметтер дәл және толық екенін мәлімдеймін 14. Орны мен күні 15. Ұстаушының немесе оның өкілінің қолы Трабзон, 28.05.2003 Қолы _____	17. Жөнелту орнының кедені Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы 30.05.2003 Мөр мен қолы (Еренкой)
18. Жүкті кеден рәсімдеуіне қабылдау туралы куәлік (жөнелту орнының кедені немесе кіру кезіндегі аралық кеден) Берн, 166	19. Басылған мөрлер мен пломбалар немесе тану белгілері зақымдалмаған деп танылған	20. Транзиттік тасымалдау ұзақтығы 04.06.2003	24. ХЖТ операциясын тоқтату туралы куәлік (шығу кезіндегі аралық кеден немесе межелі орын кедені) Базель, 180
21. Кеденмен тіркелген (қандай) Берн	No. _____	25. Басылған мөрлер мен пломбалар немесе тану белгілері зақымдалмаған деп танылған	26. ХЖТ операциясының тоқтатылуы куәландырылған жүк орындарының саны
22. Әртүрлі (белгіленген бағыт, жүк ұзындығын кеден және т.б.) Базель/Weil am Rhein-Autobahn	27. Рәсімдеу кезіндегі ескертпелер	28. Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы 04.06.2003 Мөр мен қолы (Базель)	
23. Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы 04.06.2003 Мөр мен қолы (Берн)			
ТҮБІРТЕК № 2 10-БЕТ		ХЖТ КІТАПШАСЫ	
1. Келу кеденмен белгіленген (қандай) Базель/Weil am Rhein-Autobahn, 180		№	
2. ☒ Басылған мөрлер мен пломбалар немесе тану белгілері зақымдалмаған деп танылған		04.06.2003 Мөр мен қолы (Базель)	
3. ХЖТ операциясының тоқтатылуы куәландырылған жүк орындарының саны (манифестте көрсетілгендей) _____			
4. Жаңа басылған мөрлер мен пломбалар _____			
5. Рәсімдеу кезіндегі ескертпелер _____			
		6. Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы	

ЎЗБЕЛИ ПАРАҚ № 1 11-БЕТ		1. ХЖТ КИТАПШАСЫ № No	
2. Жөнелту орнының кедені(дері) 1 <u>Трабзон</u> 2 <u>Еренкой</u> 3. _____		3. Халықаралық ұйымның атауы IRU – Дүниежүзілік автомобиль көлігі ұйымы	
Ресми пайдалану үшін		4. Кітапшаны ұстаушы (сәйкестендіру нөмірі, атауы, мекенжайы және елі) TÜRKSPEDİMENTYARIMletcarasNakliyat.A.Ş. MerkezMah.De=irmenbahçeSok.No:19 Yenibosna Bakırköy «S T A N B U L T U R K 0428	
		5. Жөнелту елі(дері) Түркия	6. Межелі елі(дер) Швейцария, Германия
7. Жол көлік құралының тіркеу нөмірі(лері) (-) 34 HZ 6945		8. Манифестке қоса тіркелетін құжаттар CMR 0658 of 28.05.2003 CMR 0754 of 28.05.2003 CMR 1584 of 29.05.2003	
ЖҮК МАНИФЕСТІ			
9. (a) Жүк бөлімшесі(лері) немесе контейнер(лер) (b) Тану белгілері және жүк орындарының немесе заттардың нөмірлері AB 1-800 CD 1-500 EF 001 - 1000	10. Жүк орындарының немесе заттардың; жүктердің саны мен түрі Трабзон Кедені Бергіге: Өрамаалдар, қораптар, 800 қаптама Фрайбургке: Маталар, жүк орындары, 500 қаптама Еренкой Кедені Фрайбургке: Футболкалар, қораптар, 1000 қаптама	11. Брутто салмағы кг 5600 4300 3600	16. Басылған пломбалар немесе тану белгілері (саны, сәйкестендіру) Бір мөр №-693 Бір мөр № I/27F 04.06.2003 Мөр мен қолы (Берн)
12. Межелі орын манифестінде жазылған жүк орындарының жалпы саны: 1. Кеден Берн 2. Кеден Фрайбург 3. Кеден _____	Саны 2300 800 1500	13. Мен жоғарыда 1-12 тарауларда келтірілген мәліметтер дәл және толық екенін мәлімдеймін 14. Орны мен күні 15. Ұстаушының немесе оның өкілінің қолы Трабзон, 28.05.2003 Қолы _____	17. Жөнелту орнының кедені Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы 30.05.2003 Мөр мен қолы (Еренкой)
18. Жүкті кеден расімдеуіне қабылдау туралы куәлік (жөнелту орнының кедені немесе кіру кезіндегі аралық кеден) Weil am Rhein-Autobahn			
☒ 19. Басылған мөрлер мен пломбалар немесе тану белгілері зақымдалмаған деп танылған	20. Транзиттік тасымалдау уақытығы 06.06.2003		
21. Кеденмен тіркелген (қандай) Weil am Rhein-Autobahn	No. 0639		
22. Өртүрлі (белгіленген бағыт, жүк ұсынылатын кеден және т.б.) Фрайбург			
23. Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы 04.06.2003 Мөр мен қолы (Weil am Rhein)			

ТҮБІРТЕК № 1 11-БЕТ	ХЖТ КИТАПШАСЫ	№ No
1. Келу кеденмен белгіленген (қандай) <u>Weil am Rhein-Autobahn</u>		6. Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы 04.06.2003 Мөр мен қолы (Weil am Rhein)
2. № <u>0639</u>		
3. Басылған пломбалар немесе тану белгілері _____		
4. ☒ Басылған мөрлер мен пломбалар немесе тану белгілері зақымдалмаған деп танылған		
5. Өртүрлі (белгіленген бағыт, жүк ұсынылатын кеден және т.б.) Фрайбург		

7.2 ХЖТ КІТАПШАСЫН ПАЙДАЛАНУДЫҢ ОҢТАЙЛЫ ПРАКТИКАСЫ */

I. ХЖТ КІТАПШАСЫН ПАЙДАЛАНУДЫҢ ЖАЛПЫ ЕРЕЖЕЛЕРІ (ХЖТ КОНВЕНЦИЯСЫНА І-ҚОСЫМША)

1. Беру: ХЖТ кітапшасы не ұстаушы орналасқан немесе тұрақты тұратын елде, не жөнелтуші елде беріледі.
2. Тіл: ХЖТ кітапшасы француз тілінде басылады, мұқабаның бет жағын қоспағанда, тараулары ағылшын тілінде де басылады. ХЖТ кітапшасында ХЖТ кітапшасын пайдалану ережелері қамтылған, олар мұқабаның 2-бетінде француз тілінде және мұқабаның 3-бетінде ағылшын тілінде жазылады. Сонымен қатар, басылған мәтінді басқа тілдерге аударып, қосымша беттер қосылуы мүмкін. Оңірлік кепілдіктер жүйесі шегінде ХЖТ операциялары үшін пайдаланылатын кітапшалар, тараулары ағылшын немесе француз тілдерінде басылатын мұқабаның 1-бетін қоспағанда, Біріккен Ұлттар Ұйымының кез келген ресми тілінде басылуы мүмкін. "ХЖТ кітапшасын пайдалану ережесі" мұқабаның екінші бетінде Біріккен Ұлттар Ұйымының ресми тілінде, сондай-ақ мұқабаның үшінші бетінде ағылшын немесе француз тілдерінде басылады.
3. Қолданылу мерзімі: ХЖТ кітапшасы, егер ол жөнелту орнының кеденінде құжатты беруші бірлестік белгілеген мерзімде рәсімделген болса, межелі орынның кеденінде ХЖТ операциясы аяқталғанға дейін жарамды (мұқабаның бет жағының 1-тарауы).
4. Кітап саны: Көлік құралдарының құрамы үшін (тіркелген көлік құралдары) немесе бір көлік құралына не көлік құралдарының құрамына тиелген бірнеше контейнерлер үшін бір ХЖТ кітапшасы беріледі (сонымен қатар, төмендегі 10 d)-тармақты қараңыз).
5. Жөнелту орны және межелі орны кедендерінің саны: ХЖТ кітапшасын қолдана отырып тасымалдау бағыттары жөнелту және межелі орындарының бірнеше кедендері арқылы өтуі мүмкін, алайда жөнелту және межелі орындары кедендерінің жалпы саны төрттен аспауға тиіс. ХЖТ кітапшасы, егер оны қабылдау туралы белгіні жөнелту орнының барлық кедендері жасаған жағдайда ғана межелі орын кедендеріне ұсынылуы мүмкін (сонымен қатар, төмендегі 10 e)-ережені қараңыз).
6. Парақтар саны: Егер тасымалдау бағыты тек бір жөнелту орнының кеденінен және бір межелі орынның кеденінен өтетін болса, онда ХЖТ кітапшасында жөнелту елі үшін кемінде 2 парақ, межелі ел үшін 2 парақ және аумағы бойынша тасымалдау жүргізілетін әрбір басқа ел үшін 2 парақ болуы тиіс. Жөнелту орнының (немесе межелі орынның) әрбір қосымша кедені үшін 2 қосымша парақ талап етіледі.

---

*/ (ECE/TRANS/WP.30/AC.2/97, 30-тармақ)

7. Кедендерде ұсыну: ХЖТ кітапшасы жол көлік құралымен, көлік құралдарының құрамымен немесе контейнермен(-лермен) бірге жөнелту орнының әрбір кеденінде, әрбір аралық кеденде және межелі орынның әрбір кеденінде ұсынылуы тиіс. Жөнелту орнының соңғы кеденінде кеденнің лауазымды тұлғасы бағыттың қалған бөлігінде пайдаланылатын барлық үзбелі парақтарда жүк манифестінің астында күні бар қолы мен мөрқалыпты қояды (17-тарау).

II. ХЖТ КІТАПШАСЫН ТОЛТЫРУ ТӘСІЛІ

8. Тазарту, қолдан түзету: ХЖТ кітапшасында тазартулар да, қолдан түзетулер де болмауы тиіс. Барлық түзетулер қате нұсқауларды сызып тастау және қажет болған жағдайда тиісті нұсқауларды қосу арқылы жасалуы керек. Кез келген өзгерісті оны жасаған тұлға растауға және кеден органдары куәландыруға тиіс.

9. Тіркеуге қатысты мәліметтер: Егер ұлттық заңнаманың ережелерінде тіркемелер мен жартылай тіркемелерді тіркеу көзделмесе, онда тіркеу нөмірінің орнына тану немесе зауыт нөмірін көрсету керек.

10. Манифест:

- a) Кеден органдары басқа тілді пайдалануға рұқсат етпесе ғана, манифест жөнелтуші елдің тілінде толтырылады. Аумағы бойынша тасымалдау жүзеге асырылатын басқа елдердің кеден органдары манифестті өз елінің тіліне аударуды талап ету құқығын өзінде сақтайды. Осы талаптан туындауы мүмкін кідірістерді болдырмау үшін тасымалдаушылардың өз иелігінде тиісті аудармалардың болуы ұсынылады.
- b) Манифестке енгізілген нұсқаулар машинкада басылуы немесе барлық парақтарда жеңіл оқылатындай етіп гектографиялануы тиіс. Түсініксіз толтырылған парақтарды кеден органдары қабылдамайды.
- c) Үзбелі парақтарға манифест сияқты үлгінің қосымша парақтары немесе манифестте келтірілген барлық мәліметтер көрсетілген коммерциялық құжаттар қоса берілуі мүмкін. Бұл жағдайда барлық үзбелі парақтарға келесідей мәліметтер енгізілуі тиіс:
  - i) қосымша парақтар саны (8-тарау);
  - ii) жүк орындарының немесе заттардың саны мен түрі, сондай-ақ осы қосымша парақтарда аталған жүктердің жалпы салмағы (9-11-тараулар).
- d) Егер ХЖТ кітапшасы көлік құралдарының құрамына немесе бірнеше контейнерге берілсе, манифестте әрбір көлік құралының немесе әрбір контейнердің ішіндегісін жеке көрсету керек. Бұл нұсқаудың алдында көлік құралының тіркеу нөмірі немесе контейнердің тану нөмірі болуы тиіс (манифесттің 9-тарауы).

- е) Егер тасымалдау бағыты бірнеше жөнелту немесе межелі кедендер арқылы өтетін болса, онда рәсімдеу үшін қабылданған жүктерге немесе әрбір кеденге арналған жүктерге қатысты жазбалар да бір-бірінен бөлек манифестке енгізілуге тиіс.

11. Қаптама парақтары, фотосуреттер, схемалар және т.б.: Егер ауыр салмақты немесе көлемді жүктерді тану үшін кеден органдары осындай құжаттардың ХЖТ кітапшасына қоса берілуін талап етсе, соңғылары кеден органдарымен куәландырылуы және кітапшаның мұқабасының 2-бетіне бекітілуі тиіс. Сонымен қатар, 8-тараудың барлық үзбелі парақтарында осы құжаттарды тізімдеу керек.

12. Қол: Барлық үзбелі парақтарда (14 және 15-тараулар) күні және ХЖТ кітапшасын ұстаушының немесе оның өкілінің қолы қойылуы тиіс.

13. ХЖТ кітапшасының Жекелеген бағандарын толтыру жөніндегі нұсқаулық I-қосымшада қамтылған.

III. ХЖТ КІТАПШАСЫНЫҢ ҮЗБЕЛІ ПАРАҚТАРЫН ХЖТ ТАСЫМАЛДАУ БАРЫСЫНДА ӘРТҮРЛІ КЕДЕНМЕН ӨНДЕУ

A. Сары парақ кедендік пайдалануға арналмаған

14. Сары парақтың заңды мәні жоқ, өйткені ол ХЖТ Конвенциясының бөлігі болып табылмайды. Ол ХЖТ кітапшасына екі себеп бойынша енгізілген: i) № 1/№ 2 үзбелі парақтардағы және №1/№ 2 түбіртектердегі бағандардың атауларын жөнелтуші елдің тілінде аудару және ii) ХЖТ кітапшасын тасымалдау барысында ХЖТ кітапшасынан барлық үзбелі парақтар алынғаннан кейін ХЖТ кітапшасының жүк манифестіндегі деректерді тіркеу. Сары парақ, үзбелі парақтар сияқты, ХЖТ кітапшасын ұстаушымен толтырылады. ХЖТ кітапшасының ұстаушысы енгізілген өзгерістерді куәландыруды сұраған жағдайды қоспағанда, кеден органдары сары парақты толтырмайды және/немесе оған мөрқалып қоймайды деп ұйғарылады. Сары парақ бөлінбеуі керек.

B. № 1/№ 2 үзбелі парақтар және № 1/№ 2 түбіртектер

15. Төменде ХЖТ кітапшасының үзбелі парақтарын пайдалану тәртібі келесі қарапайым жағдай үшін сипатталған: ХЖТ тасымалдау А еліндегі жөнелту орнының кеденінде басталады, шығу кезіндегі (аралық) кеденде, осыдан кейін В елінде кіру кезіндегі (аралық) кеденде жалғасады және В еліндегі межелі орынның кеденінде аяқталады. Содан кейін үзбелі парақтарды пайдалану тәртібі неғұрлым күрделі жағдайларға қатысты түсіндіріледі.

а) А еліндегі жөнелту орнының кедені^{1/} -

Жөнелту орнының кедені № 1 үзбелі парақта (ХЖТ кітапшасының 1-бетін қараңыз) және № 2 үзбелі парақта (2-бет) келесі бағандарды толтырады: "Ресми пайдалану үшін" (тиісті жағдайларда^{2/}), - 18, 20–23. Ол сондай-ақ ХЖТ кітапшасының барлық беттерінде 16 және 17-бағандарды толтырады және № 1 түбіртекте 1–3 және 5-бағандарды толтырады (1-бет). Содан кейін жөнелту орнының кедені № 1 үзбелі парақты (1-бет) үзіп алады және ХЖТ тасымалдауды бастау үшін ХЖТ кітапшасын ұстаушыға қайтарады.

б) А елінен шығу кезіндегі кеден (аралық)

Шығу кезіндегі кеден № 2 үзбелі парақта (ХЖТ кітапшасының 2-беті) келесі бағандарды толтырады: 24, 25 (тиісті жағдайларда), 27 (тиісті жағдайларда), 28. Ол, сондай-ақ № 2 түбіртектегі (2-бет) 1, 2 (тиісті жағдайларда), 4 (тиісті жағдайларда), 5 (тиісті жағдайларда) және 6-бағандарды толтырады. Содан кейін шығу кезіндегі кеден № 2 үзбелі парақты алып тастайды және ХЖТ тасымалдауды жалғастыру үшін ХЖТ кітапшасын ұстаушыға қайтарады. Осыдан кейін шығу кезіндегі кеден ХЖТ операциясын аяқтауы керек (ХЖТ Анықтамалығының 5.3-тарауындағы оңтайлы практика мысалын қараңыз).

с) В еліне кіру кезіндегі кеден (аралық)

Кіру кезіндегі кеден № 1 үзбелі парақта (ХЖТ кітапшасының 3-беті) және № 2 үзбелі парақта (4-бет) келесі бағандарды толтырады: "Ресми пайдалану үшін" (тиісті жағдайларда), 18, 19 (тиісті жағдайларда) және 20–23. Ол, сондай-ақ № 1 түбіртектегі (3-бет) 1, 2, 3 (тиісті жағдайларда), 4 (тиісті жағдайларда), 5 және 6-бағандарды толтырады. Содан кейін шығу кезіндегі кеден № 1 үзбелі парақты (3-бет) алып тастайды және ХЖТ тасымалдауды жалғастыру үшін ХЖТ кітапшасын ұстаушыға қайтарады.

д) В еліндегі межелі орын кедені

Межелі орын кедені № 2 үзбелі парақта (ХЖТ кітапшасының 4-беті) келесі бағандарды толтырады: 24, 25 (тиісті жағдайларда), 26, 27 (тиісті жағдайларда), 28. Ол, сондай-ақ 2-түбіртекте (4-бет) 1, 2 (тиісті жағдайларда), 3, 4 (тиісті жағдайларда), 5 (тиісті жағдайларда) және 6-бағандарды толтырады. Содан кейін межелі орын кедені № 2 үзбелі парақты (4-бет) алып тастайды және ХЖТ кітапшасын ұстаушыға қайтарады. Осыдан кейін межелі орын кедені ХЖТ операциясын аяқтауы керек (ХЖТ Анықтамалығының 5.3-тарауындағы оңтайлы практика мысалын қараңыз).

^{1/} Төмендегі сипаттамаларда әр түрлі кедендер жүргізетін бақылауға емес, ХЖТ кітапшасының үзбелі парақтарын толтыруға және өндеуге баса назар аударылады. Кеден бақылауы туралы толық ақпаратты ХЖТ Конвенциясының баптарынан, сондай-ақ түсіндірме жазбалар мен түсініктемелерден қараңыз. Мысалы, жөнелту орны кедені жүргізетін бақылау түрлері 19-бапта аталған.

^{2/} Мұнда және бұдан әрі осы немесе басқа нақты жағдайда осы бағандарды толтыру керек пе, жоқ па, соны анықтау үшін 1-кестедегі сипаттаманы қараңыз.

e) Транзиттің бірнеше елі

Транзиттің бірнеше елі болған жағдайда әрбір шығу немесе кіру (аралық) кедені тиісінше жоғарыдағы b) және c)-тармақтарында көзделген тәртіппен қолданылады. Әрбір транзит елі үшін қосымша бірнеше бет (№1 үзбелі парақ/ № 1 түбіртек және № 2 үзбелі парақ/ № 2 түбіртек) пайдаланылады.

f) Жөнелту орнының бірнеше кедені

Жөнелту орнының бірнеше кедені болған жағдайында жоғарыдағы a)-тармағында жазылған процедура келесідей түрде түзетілуі тиіс. Тек жөнелту орнының соңғы кедені ХЖТ кітапшасының қалған барлық беттерінде 16 және 17-бағандарды толтырады, ал жөнелту орнының алдыңғы кедені (алдыңғы кедендер) осы тарауларды тек № 1/№ 2 үзбелі парақтардың тиісті жұбында ғана толтырады. Жөнелту орнының бірінші кеденін қоспағанда, жөнелту орнының кез келген кейінгі кедені алдымен b)-тармағына сәйкес шығу кедені (аралық) ретінде және одан кейін ғана жоғарыдағы a)-тармағына сәйкес жөнелту орнының кедені ретінде әрекет етеді. Жөнелту орнының әрбір қосымша кедені үшін тағы бірнеше бет қажет (№1 үзбелі парақ/ № 1 түбіртек және №2 үзбелі парақ/ № 2 түбіртек).

g) Межелі орынның бірнеше кедені

Межелі орынның бірнеше кедені болған жағдайда тек межелі орынның соңғы кедені жоғарыдағы d)-тармағында жазылған процедураны қолданады. Кез келген алдыңғы межелі орын кедені алдымен d)-тармағында жазылған процедураға сәйкес межелі орын кедені ретінде, содан кейін ғана жоғарыдағы b)-тармағына сәйкес кіру (аралық) кедені ретінде әрекет етеді. ХЖТ кітапшасындағы қалған үзбелі парақтарда тиелмеген жүктер мен алып тасталған кеден мөрлері сызылып тасталуы және жаңа кеден мөрлері басылуы тиіс. Межелі орынның әрбір қосымша кедені үшін тағы бірнеше парақ қажет (№1 үзбелі парақ/ № 2 түбіртек және №2 үзбелі парақ/ № 2 түбіртек).

C. ХЖТ кітапшасындағы пайдаланылмаған үзбелі парақтар

16. Егер ХЖТ тасымалдау аяқталғаннан кейін межелі орын (соңғы) кеденінде ХЖТ кітапшасында бірнеше пайдаланылмаған үзбелі парақтар қалса, онда кеден органдары оларды алаяқтық мақсатында ықтимал пайдалануды болдырмау үшін олардың күшін көрнекі түрде жою (сызып тастау, мөрлеу және т.б.) керек.

IV. СТАНДАРТТЫ ЕМЕС ЖАҒДАЙЛАРДА ХЖТ КІТАПШАСЫН ПАЙДАЛАНУ

A. Жол-көлік оқиғалары, хаттама

17. Егер жолда кеден пломбалары мен мөрлері кездейсоқ бүлінсе немесе жүк жоғалса немесе бүлінсе, тасымалдаушы кеден органдарына, егер олар жақын жерде болса, немесе олай болмаған жағдайда, ол орналасқан елдің басқа да құзыретті органдарына дереу жүгінуге тиіс. Соңғылары мүмкіндігінше қысқа мерзімде хаттама жасайды (ХЖТ кітапшасының соңғы беті). Егер хаттаманы кеден органдарынан басқа басқа органдар жасаса, бірінші қолайлы жағдайда ұстаушы жол - көлік оқиғасы туралы кеден органдарын хабардар етуге тиіс, өйткені тек кеден органдары ғана жол көлік құралының кеден пломбаларымен одан әрі тасымалдауға жарамдылығын шеше алады және жолдың қалған бөлігі үшін осындай пломбаларды сала алады. Бұдан басқа, тек кеден органдары ғана тасымалданатын жүктерге тиісті бақылауды қамтамасыз ете алады.

18. Егер жол-көлік оқиғасы нәтижесінде жүкті басқа көлік құралына немесе басқа контейнерге қайта тиеу қажет болса, онда мұндай қайта тиеу жоғарыда 17-тармақта көрсетілген органдардың бірінің өкілі болғанда ғана жүргізілуі мүмкін. Осы орган хаттама жасайды. Егер ХЖТ кітапшасында "ауыр салмақты немесе көлемді жүктер" айтылмаса, онда жүктер тиелген көлік құралы мен контейнер(-лер) жүктерді кеден мөрлерімен және пломбаларымен тасымалдауға жіберілуі тиіс. Алайда, тасымалдауға рұқсат етілген көлік құралы немесе контейнер болмаған жағдайда, егер ол жеткілікті сенімді болып табылса, жүктер рұқсат етілмеген көлік құралына немесе контейнерге қайта тиелуі мүмкін. Осы соңғы жағдайда, бұдан әрі бағыт бойынша орналасқан елдердің кеден органдары ХЖТ кітапшасын қолдана отырып, осы көлік құралында немесе контейнерде жүктерді одан әрі тасымалдау рұқсатын шешеді.

19. Барлық жүкті немесе оның бір бөлігін дереу түсіруді талап ететін тікелей қауіп төнген жағдайда, тасымалдаушы өз қалауы бойынша жоғарыда 17-тармақта аталған органдардан сұрамай және олардың араласуын күтпей қажетті шараларды қабылдай алады. Мұндай жағдайда ол көлік құралын немесе контейнерді немесе жүкті сақтау мүддесінде осылай әрекет етуге мәжбүр болғандығына дәлелдемелер келтіруге және алдын алу сипатындағы шұғыл шараларды қабылдау бойынша фактілерді анықтау, жүкті тексеру, көлік құралына немесе контейнерге пломба салу және хаттама жасау үшін жоғарыда 17-тармақта аталған органдардың бірін дереу хабардар етуге тиіс.

20. Хаттама ХЖТ кітапшасында қалуы тиіс. Қажет болған жағдайда келесі елдердің кедендері хаттаманың көшірмелерін өз есептері үшін жасай алады.

21. Бірлестіктерге ХЖТ кітапшасының өзіне енгізілген үлгіден басқа, тасымалдау бағыты өтетін елдердің тілінде(-дерінде) жасалған хаттаманың бірнеше бланкілерін тасымалдаушыларға ұсыну ұсынылады.

22. ХЖТ кітапшасында хаттаманы толтыру тәртібі 2-қосымшада баяндалған.

В. ХЖТ кітапшасын тәркілеу

23. Ерекше жағдайда құзыретті органдар ХЖТ кітапшасын, мысалы, егер ол жарамсыз болса, немесе тергеу мақсаттары үшін тәркілей алады. Мұндай жағдайларда ұстаушыға ХЖТ кітапшасы мұқабасының артқы жағындағы нөмірленген бұрыш (түбіртек) қайтарылады, ол оңай шешіп алынады. Бұл түбіртек мөрленеді және ХЖТ кітапшасын тәркілеген құзыретті органы қол қояды. Сонымен қатар, осы орган туралы мәліметтерді, орны мен күнін көрсету керек. Алғашқы болған мүмкіндікте, ХЖТ кітапшасы тәркіленген елдің ұлттық бірлестігіне қайтарылуы тиіс.

С. Ауыр салмақты немесе ірі көлемді жүктер

24. Ауыр салмақты немесе көлемді жүктер жағдайында ХЖТ кітапшасының мұқабасында және барлық үзбелі парақтарында ағылшын немесе француз тілдерінде қалың қаріппен "ауыр салмақты немесе көлемді жүктер" деген жазу жазылуы тиіс.

Д. Екі ХЖТ кітапшасын дәйекті пайдалану

25. Ерекше жағдайларда көлік операторы бір көлік операциясы үшін екі ХЖТ кітапшасын дәйекті түрде пайдалана алады, мысалы, егер ХЖТ-ның бір кітапшасындағы үзбелі парақтардың саны бүкіл тасымалдауды орындау үшін жеткіліксіз болса немесе тиеу және түсіру орындарының барынша рұқсат етілген санын ұлғайту мақсатында. Мұндай жағдайларда бірінші ХЖТ кітапшасын пайдалану операциясы тиісті кеденде тоқтатылуы мүмкін және сол кеден рәсімдеуге қабылдануы және жолдың қалған бөлігі үшін жаңа кітап пайдаланылуы мүмкін. Осылайша, бұл кеден бірінші ХЖТ кітапшасы үшін межелі орын кеденіне және екінші кітапша үшін жөнелту орны кеденіне айналады. Бұл фактіні көрсету үшін екі ХЖТ кітабында да айқас сілтемелер жасалады. Конвенцияның 2-бабында баяндалған шарттарды орындау үшін екі ХЖТ кітапшасы да кем дегенде бір шекарадан өте отырып пайдаланылуы өте маңызды.

Е. Бірнеше ХЖТ кітапшаларын бір уақытта пайдалану

26. ХЖТ Конвенциясының 17-бабының 1-тармағына сәйкес әрбір жол көлік құралына немесе контейнерге, егер олар бір жол көлік құралына тиелген көлік құралдарының немесе бірнеше контейнерлердің құрамы түрінде бірге жүрсе де, ХЖТ-ның жеке кітапшасы берілуі мүмкін. Мұндай жағдайларда жөнелту орнының кедені (кедендері) рәсімдеуге қабылданған әрбір ХЖТ кітапшасының барлық үзбелі парақтарында "Ресми пайдалану үшін" бағанында осы ХЖТ кітапшаларының барлық нөмірлерін көрсетуі қажет. Стандартты жүктерден және көлемді немесе ауыр салмақты жүктерден тұратын аралас жүкті тасымалдау кезінде стандартты жүктерді тасымалдауды рәсімдеу үшін жеке ХЖТ кітапшасы талап етіледі (сонымен қатар, жоғарыдағы 24-тармақты қараңыз). Егер әкетілетін және осылайша өзі жүк болып саналатын жол көлік құралы өз бетімен жүретін және бұл ретте басқа да стандартты жүктерді тасымалдайтын болса, осыған ұқсас ережені қолдану қажет.

Ғ. ХЖТ тасымалдауды тоқтата тұру

27. Егер ХЖТ Конвенциясының 26-бабының ережелеріне сәйкес ХЖТ тасымалдау тоқтатыла тұрса, онда соңғы кеденге тасымалдауды тоқтата тұрар алдында ХЖТ кітапшасының тиісті № 2 түбіртегіндегі 5-бағанда бұл туралы тиісінше жазба жасау керек.

Г. Бір кеденнің № 1 және № 2 үзбелі парақтарының екеуін бір мезгілде пайдалануы

28. Ерекше жағдайларда ХЖТ кітапшасын ұстаушы ХЖТ тасымалдауды жалғастыра алмауы мүмкін, мысалы, егер ол бұған дейін сол межелі елде ХЖТ процедурасын 38-бапқа сәйкес пайдалану құқығынан айырылған болатын межелі елге кіретін болса. ХЖТ операциясының межелі елде басталуы мүмкін еместігіне қарамастан, мұндай жағдайда кіру кедені межелі орынның соңғы кедені ретінде әрекет етуі және ХЖТ-ның барлық тасымалының тиісінше аяқталуын қамтамасыз етуі тиіс. Ол үшін кіру кезіндегі кеденге жоғарыдағы III B. a) және d)-бөлімдеріне сәйкес № 1 және № 2 үзбелі парақтарды бір мезгілде рәсімдеу жолымен ХЖТ операциясын бастау және дереу тоқтату керек. Бұдан басқа, операцияны тоқтату туралы талап етілетін деректерді Конвенцияға 10-қосымшада көзделгендей, халықаралық бақылау жүйесіне жіберу қажет.

Н. Жолай физикалық тексеру

29. Егер 24-бапқа сәйкес кеден органдары жолда немесе аралық кеденде жол көлік құралындағы, көлік құралдарының құрамындағы немесе контейнердегі жүкті тексеріп қарауды жүргізсе, олар басылған жаңа мөрлер мен пломбалар туралы және олардың елінде пайдаланылған үзбелі парақтарда және тиісті түбіртектерде,

сондай-ақ ХЖТ кітапшасының қалған үзбелі парақтарында орындалған бақылаудың сипаты туралы белгі жасауға тиіс.

I. Ілесіп жүру

30. Егер жол көлік құралдары 23-бапқа сәйкес тасымалдаушының есебінен ілесіп жүрсе, кеден органдарына тасымалдаушының өтініші бойынша ХЖТ кітапшасының № 1 түбіртегіндегі "Әр түрлі"-нің 5-бағанына кейіннен осындай ілесіп жүруді талап ету үшін негіз болған себептерді қысқаша көрсете отырып, "Ілесіп жүру" деген сөзді жазу ұсынылады.

J. ХЖТ кітапшасын қабылдаудан бас тартқан жағдайда оңтайлы практика

31. ХЖТ Конвенциясының ережелерін қолдануға байланысты емес себептер бойынша қандай да бір елдің құзыретті органдары ХЖТ көлік құралының өз елінің аумағына кіруіне рұқсат бермеу туралы шешім қабылдауы мүмкін. Мұндай жағдайда аралық кеденнің кіру кезіндегі кеден органдарына келесідей процедураны³ қолдану табанды түрде ұсынылады:

- a) олардың еліндегі ХЖТ операциясының басталуы мен тоқтатылуын көрсете отырып, № 1 және 2 үзбелі парақтарды толтыру, мөрлеу және үзіп алу;
- b) барлық қалған № 1/2 үзбелі парақтардың "Ресми пайдалану үшін" бағанында ХЖТ көлік құралының кіруінен бас тарту туралы шешім қабылдауға негіз болған нақты себепті көрсету. Мұндай бас тартудың негізіндегі шешімге, сондай-ақ осы шешімді негіздейтін ішкі немесе халықаралық заңнаманың ережелеріне сілтеме жасау керек;
- c) № 1 және 2 түбіртектердің 5-бағанында келесідей жазба жасау: "Әкелуден бас тартылды";
- d) аралық кеденге оралғаннан кейін шығу кезінде кеден органдары қалған № 1/2 үзбелі парақтарда 6-бағандағы (жөнелту елі/елдері) өзгерістер туралы белгі жасауы және олардың елінің аумағында ХЖТ операциясы үшін ХЖТ кітапшасын ашуға кірісуі тиіс.

32. ХЖТ кітапшасын ұстаушыларға ХЖТ жұмысын жалғастыру үшін ХЖТ кітапшасының қалған беттерін пайдалану ұсынылады. Егер қалған беттердің саны ХЖТ-ның барлық тасымалын жүзеге асыру үшін жеткіліксіз болып табылған жағдайда, екінші ХЖТ кітапшасы пайдаланылуы мүмкін. Конвенцияның 28-бабына тиісті түсініктеменің мәтініне сәйкес ХЖТ тасымалының бірінші бөлігі Конвенцияның 27 және 28-баптарының ережелеріне сәйкес аяқталуы тиіс,

³(ECE/TRANS/WP.30/AC.2/2011/4 және ECE/TRANS/WP.30/AC.2/105, 35-тармақ)

ал ХЖТ тасымалының қалған учаскесінде жаңа кітап пайдаланылады, ол ХЖТ-ның алдыңғы операциясының тоқтатылғанын куәландырған сол кеденнің рәсімдеуіне қабылдануы тиіс. Бұл фактіні көрсету үшін екі ХЖТ кітабында да тиісті жазба жасау керек.

V. ХЖТ^{4,5} КІТАПШАСЫНЫҢ ТИІСТІ ТҮРІН ТАҢДАУ БОЙЫНША ХЖТ КІТАПШАЛАРЫН ҰСТАУШЫЛАРҒА ҰСЫНЫМ

33. ХЖТ кітапшаларын ұстаушыларға (немесе олардың өкілдеріне) ХЖТ кітапшасы ашылатын нақты ХЖТ тасымалдау талаптарына нақты сай келетін ХЖТ кітапшасының түрін (4, 6, 14 немесе 20 беті бар) мұқият таңдау ұсынылады;

34. ХЖТ кітапшаларын ұстаушыларға (немесе олардың өкілдеріне), егер бәрін болмаса, кем дегенде ХЖТ кітапшасының үзбелі парақтарының көп санын толтыру және "ХЖТ кітапшасын пайдалану ережелерінің" 12-ережесіне сәйкес 14 және 15-тарауларда күні мен қолын қою ұсынылады;

35. Жөнелту орнының соңғы кеденінде кеденнің лауазымды тұлғасына "ХЖТ кітапшасын пайдалану ережелерінің" 7-ережесіне сәйкес ұстаушы (немесе оның өкілі) алдын ала толтырған барлық үзбелі парақтардағы 17-тарауда қол мен күні бар мөрқалып қою қажет";

36. Ұстаушымен (немесе оның өкілімен) алдын ала толтырылмаған ХЖТ кітапшасындағы қалған кез келген үзбелі парақтың(парақтардың) күшін ХЖТ кітапшасындағы үзбелі парақтардың жеткілікті санының толтырылуын және ол ашылған нақты ХЖТ тасымалын аяқтау үшін қол мен күні бар мөрқалып басылуын қамтамасыз етпеген ХЖТ кітапшасының ұстаушысы үшін қаупі бар кеденнің⁶ лауазымды тұлғасы жоюға тиіс.

---

⁴ Екі ХЖТ кітапшасын дәйекті пайдалану жағдайында осы тараудың 25-тармағын қараңыз.

⁵ (ECE/TRANS/WP.30/AC.2/2011/5 және ECE/TRANS/WP.30/AC.2/105, 37-тармақ)

⁶ Жоғарыдағы 16-тармақты қараңыз.

I-қосымша**ХЖТ КІТАПШАЛАРЫНДА БАҒАНДАРДЫ ТОЛТЫРУ**

Бағанның нөмірі және сипаттамасы	Толтырылады (кіммен)	Көрсетілуі тиіс деректер/ақпарат
Мұқабаның 1-беті		
1. .... дейін (қоса алғанда) жөнелту орны кеденінің жүкті қабылдауы үшін жарамды	Бірлестікпен	Қолданылу мерзімінің соңғы күні (кк/аа/жжжж форматына сәйкес), одан кейін ХЖТ кітапшасы жөнелту орны кеденінде рәсімдеу үшін ұсыныла алмайды. Егер ол жөнелту орнының кеденін рәсімдеу үшін оның қолданылу мерзімінің соңғы күнінде немесе осы күнге дейін қабылданған болса, ХЖТ кітапшасы межелі орынның кеденінде ХЖТ операциясы тоқтатылғанға дейін жарамды болады. [Ескертпе: бұл бағанда ешқандай түзетулерге жол берілмейді.]
2. Берілді (кіммен)	Халықаралық ұйым немесе бірлестікпен	Құжат беруші бірлестіктің атауы
3. Ұстаушы	Бірлестікпен	ХЖТ кітапшасын ұстаушының сәйкестендіру нөмірі (ЖСН), атауы, мекенжайы және елі. Жеке сәйкестендіру нөмірін (ЖСН) ұстаушыға кепілдік бірлестігі (құрамына өзі кіретін халықаралық ұйыммен ынтымақтастықта) мынадай келісілген форматқа сәйкес береді: "AAA/VVV/XX...X", мұнда "AAA" - бұл Халықаралық стандарттау ұйымының (ИСО) жіктеу жүйесіне сәйкес тұлға ХЖТ кітапшаларын пайдалануға рұқсат алған елдің үш әріптік коды. ХЖТ Конвенциясының Уағдаласушы тараптары болып табылатын елдер кодтарының толық тізбесі күн тәртібіне және Әкімшілік комитеттің ресми баяндамаларына қосымша ретінде тұрақты түрде жарияланады.

Бағанның нөмірі және сипаттамасы	Толтырылады (кіммен)	Көрсетілуі тиіс деректер/ақпарат
		<p>"ВВВ" - бұл ХЖТ кітапшасын ұстаушысы осы бірлестік мүшесі болып табылатын тиісті халықаралық ұйым белгілеген жіктеу жүйесіне сәйкес рұқсат алған және әрбір ұлттық бірлестікті бірегейлендіруге мүмкіндік беретін ұлттық бірлестіктің үш таңбалы коды. Ұлттық бірлестіктерге берілген кодтардың толық тізбесі күн тәртібіне және Әкімшілік комитеттің ресми баяндамаларына қосымша ретінде жүйелі түрде жарияланады.</p> <p>"ХХ...Х" - бұл ХЖТ Конвенциясының 9-қосымшасының II бөлігіне сәйкес ХЖТ кітапшаларын пайдалануға уәкілетті тұлғаны сәйкестендіретін реттік нөмірлер (ең көбі он сан). Сәйкестендіру нөмірі берілгеннен кейін, егер оны иемденген тұлға ХЖТ кітапшасының ұстаушысы болуды тоқтатса да, оны қайтадан пайдалануға болмайды.</p>
4. Құжатты берген бірлестік өкілінің қолы және осы бірлестіктің мөрі	Бірлестікпен	Құжатты беруші бірлестіктің мөрі мен қолы
5. Халықаралық ұйым хатшысының қолы	Халықаралық ұйыммен	Халықаралық ұйым хатшысының қолы (мөрі)
6. Жөнелту елі(дері)	Ұстаушымен	Бүкіл жүк немесе оның бір бөлігі үшін ХЖТ тасымалы басталатын ел(дер) (атауы немесе коды)
7. Межелі ел(дер)	Ұстаушымен	Бүкіл жүк немесе оның бір бөлігі үшін ХЖТ тасымалы аяқталатын ел(дер) (атауы немесе коды)
8. Жол көлік құралының(дарының) тіркеу нөмірі(лері) (-)	Ұстаушымен	Жол көлік құралының(дарының) тіркеу нөмірі(лері)(-), бұл ретте механикалық көлік құралының нөмірі ғана емес (мысалы, тартқыш), сондай-ақ осындай көлік құралы сүйрейдіретін тіркеменің немесе жартылай тіркеменің тіркеу нөмірі. Егер ұлттық заңнаманың ережелерінде тіркемелер мен жартылай тіркемелерді тіркеу көзделмесе, онда тіркеу нөмірінің орнына тану немесе зауыт нөмірін көрсету керек

Бағанның нөмірі және сипаттамасы	Толтырылады (кіммен)	Көрсетілуі тиіс деректер/ақпарат
9. Жол көлік құралына(дарына) рұқсат беру туралы куәлік(тер) (-) (нөмірі және күні)	Ұстаушымен	ХЖТ рұқсат беру туралы куәліктің (-) нөмірі және берілген күні (кк/аа/жжжж форматына сәйкес)
10. Контейнердің(лердің) тану нөмірі(лері)	Ұстаушымен	Тиісті жағдайларда контейнердің(лердің) нөмірі(лері)
11. Басқа ескертулер	Бірлестікпен немесе ұстаушымен	Әр түрлі ескертулер, мысалы, "ауыр салмақты немесе көлемді жүктер" деген жазба
12. Кітапша ұстаушының қолы	Ұстаушымен	Мұқабаның 1-бетіндегі 6-11-бағандардағы ақпараттың дұрыстығын куәландыратын ХЖТ кітапшасын ұстаушының немесе оның өкілінің қолы

Үзбелі парақ № 1 (ақ)

1. ХЖТ кітапшасы №	Халықаралық ұйыммен	ХЖТ кітапшасының нөмірі.
2. Жөнелту орын кедені (дері)	Ұстаушымен	Барлық жүк немесе оның бір бөлігі үшін ХЖТ тасымалы басталатын кеденнің (кедендердің) атауы және тиісті жағдайларда орналасуы. Жөнелту орны кедендерінің саны межелі орны кедендерінің санына байланысты 1-ден 3-ке дейін өзгеруі мүмкін (төмендегі 12-тарау). Жөнелту немесе межелі орын кеденінің жалпы саны 4-тен аспауы тиіс
3. Халықаралық ұйымның атауы	Халықаралық ұйыммен	Халықаралық ұйымның атауы және/немесе логотипі
Ресми пайдалану үшін	Кез келген кеден органымен	Кеден бақылауын жеңілдету үшін кез келген ақпарат, мысалы, алдыңғы кеден құжатының нөмірі, № 2 үзбелі парақ қайтарылуы тиіс кеденнің атауы мен толық мекенжайы және т.б.
4. Кітапшаны ұстаушы (сәйкестендіру нөмірі, атауы, мекенжайы және елі)	Ұстаушымен	ХЖТ кітапшасын ұстаушының сәйкестендіру нөмірі (ЖСН), атауы, мекенжайы және елі. Толық ақпаратты мұқабаның 1-бетіндегі 3-бағаннан қараңыз
5. Жөнелту елі(дері)	Ұстаушымен	Бүкіл жүк немесе оның бір бөлігі үшін ХЖТ тасымалы басталатын ел(дер) (атауы немесе коды)

Бағанның нөмірі және сипаттамасы	Толтырылады (кіммен)	Көрсетілуі тиіс деректер/ақпарат
6. Межелі ел(дер)	Ұстаушымен	Бүкіл жүк немесе оның бір бөлігі үшін ХЖТ тасымалы аяқталатын ел(дер) (атауы немесе коды)
7. Жол көлік құралының(дарының) тіркеу нөмірі(лері) (-)	ҰСТАУШЫМЕН	Жол көлік құралының(дарының) тіркеу нөмірі(лері)(-), бұл ретте механикалық көлік құралының нөмірі ғана емес (мысалы, тартқыш), сондай-ақ осындай көлік құралы сүйрейтін тіркеменің немесе жартылай тіркеменің тіркеу нөмірі. Егер ұлттық заңнаманың ережелерінде тіркемелер мен жартылай тіркемелерді тіркеу көзделмесе, онда тіркеу нөмірінің орнына тану немесе зауыт нөмірін көрсету керек
8. Манифестке қоса тіркелетін құжаттар	Ұстаушымен	ХЖТ кітапшасын пайдалану ережелерінің 10 с) немесе 11-ережелеріне сәйкес ХЖТ кітапшасына қосымша құжаттар қоса тіркелуі мүмкін. Бұл жағдайда межелі орын кедені құжаттарды ажырату кезінде ХЖТ кітапшасында із қалдыратындай етіп степлердің немесе басқа да құралдардың көмегімен оларды ХЖТ кітапшасына бекітуі тиіс. Құжаттардың ауыстырылуын болдырмау үшін жөнелту орны кедені қоса тіркелген құжаттардың әрбір бетін мөрмен қалыптауы керек. Бұл құжаттарды ХЖТ кітапшасының мұқабасына (немесе сары парағына) <u>және</u> әрбір үзбелі парағына бекіту қажет Осы құжаттардағы мәліметтер 8-бағанда көрсетілуі тиіс
9. а) Жүк бөлімшесі(лері) немесе контейнер(лер); b) Тану белгілері және жүк орындарының немесе заттардың нөмірлері	Ұстаушымен	а) Жүк бөлімшесінің(лерінің) немесе контейнердің(лердің) сәйкестендіру нөмірі(лері) (бұл қолданылатын жерде) b) Тану белгілері немесе жүк орындарының немесе заттардың нөмірлері
10. Жүк орындарының немесе заттардың саны мен түрі; жүктердің сипаттамасы	Ұстаушымен	Жүк орындарының немесе заттардың нөмірі мен түрі, жүктердің сипаттамасы. Жүктердің сипаттамасы олардың сауда атауын (теледидарлар, бейнеойнатқыштар, компакт-дискілер ойнатқыштары және т.б.) қамтуға және оларды кедендік мақсаттар үшін нақты сәйкестендіруді қамтамасыз етуге тиіс. Электроника, тұрмыстық техника, киім, ішкі пайдалануға арналған тауарлар сияқты жалпы нұсқаулар жүктің сипаттамасы ретінде қабылданбайды. Бұдан басқа, жүк манифестінде жүктің әрбір сипаттамасына жататын жүк орындарының саны көрсетілуі тиіс. Көлемді жүктерге келетін болсақ, жүктердің саны жариялануы керек. Бұл сұйықтықтарға да қатысты
Бағанның нөмірі және сипаттамасы	Толтырылады (кіммен)	Көрсетілуі тиіс деректер/ақпарат
11. Брутто салмағы кг	Ұстаушымен	Брутто салмағы кг <i>Жүк манифестінің 9-11-бағандарына қатысты жалпы ескерту:</i>

		Егер ХЖТ кітапшасы көлік құралдарының құрамына немесе бірнеше контейнерге берілсе, манифестте әрбір көлік құралының немесе әрбір контейнердің ішіндегісін жеке көрсету қажет. Бұл нұсқаудың алдында көлік құралының тіркеу нөмірі немесе контейнердің тану нөмірі (манифесттің 9-тарауы) болуы тиіс. Егер тасымалдау бағыты бірнеше жөнелту немесе межелі кедендер арқылы өтетін болса, онда жөнелту үшін қабылданған жүктерге немесе әрбір кеденге арналған жүктерге қатысты жазбалар да манифестке бір-бірінен бөлек енгізілуге тиіс	
12.	Манифестте жазылған жүк орындарының жалпы саны. Саны. Межелі орын: кеден(дер)	Ұстаушымен	Межелі орынның әрбір кеденіне жеткізуге арналған жүк орындарының саны, жүк орындарының жалпы саны, сондай-ақ аталған кедендердің атауы және тиісті жағдайларда орналасуы. Межелі орын кедендерінің саны жөнелту орны кедендерінің санына байланысты 1-ден 3-ке дейін өзгеруі мүмкін (жоғарыдағы 2-тарау). Жөнелту орны мен межелі орны кедендерінің жалпы саны 4-тен аспауы тиіс
13.	Мен жоғарыда 1-12 тарауларда келтірілген мәліметтер дәл және толық екенін мәлімдеймін	Ұстаушымен	Орны мен күні (кк/аа/жжжж форматына сәйкес), сондай-ақ ХЖТ кітапшасын ұстаушының немесе оның өкілінің қолы. Осы тарауды толтыра отырып, ХЖТ кітапшасының ұстаушысы ХЖТ кітапшасындағы ақпараттың тең түпнұсқалылығы үшін жауап береді
14. 15.	Орны мен күні Ұстаушының немесе оның өкілінің қолы		Бұл жазбалар ХЖТ кітапшасының барлық үзбелі парақтарында жасалуы керек
16.	Басылған plombалар немесе тану белгілері (саны, сәйкестендіру)	Жөнелту орны кеденімен	Басылған plombалардың немесе тану белгілерінің саны және сәйкестендіру сипаттамасы. Жөнелту орнының соңғы кедені бұл ақпаратты барлық қалған үзбелі парақтарда көрсетеді
17.	Жөнелту орнының кедені Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы	Жөнелту орны кеденімен	Күні ((кк/аа/жжжж) форматына сәйкес), жөнелту орны кеденіндегі лауазымды тұлғаның мөрқалыбы және қолы. Жөнелту орнының соңғы кеденінде кеденнің лауазымды тұлғасы барлық қалған үзбелі парақтарда жүк манифестінің 17-тарауында қол мен күні көрсетілген мөрқалып қояды

Бағанның нөмірі және сипаттамасы	Толтырылады (кіммен)	Көрсетілуі тиіс деректер/ақпарат
18. Жүкті кеден рәсімдеуіне қабылдау туралы куәлік (жөнелту орнының кедені немесе кіру кезіндегі аралық кеден)	Жөнелту орны кедені немесе кіру кезіндегі аралық кеденмен	Жөнелту орны кеденінің немесе кіру кезіндегі аралық кеденнің атауы және тиісті жағдайларда орналасуы
19. Басылған мөрлер мен пломбалар немесе тану белгілері зақымдалмаған деп танылған	Жөнелту орны кедені немесе кіру кезіндегі аралық кеденмен	Егер ХЖТ операциясының басында мөрлер мен пломбалар немесе басқа да тану белгілері зақымдалмаған деп танылса, тиісті бағанда "X" белгісі қойылады. Жөнелту орнының бірінші кедені бұл бағанды толтырмайды
20. Транзиттік тасымалдау ұзақтығы	Жөнелту орны кедені немесе кіру кезіндегі аралық кеденмен	Бұл қолданылатын жерде транзиттік тасымалдың ұзақтығы (ең шекті мерзім - кк/аа/жжжж форматы бойынша күн және тиісті жағдайларда уақыт), осы уақыт ішінде шығу кезіндегі аралық кеденге немесе межелі орын кеденіне жол көлік құралымен, көлік құралдарының құрамымен немесе контейнерлермен бірге ХЖТ кітапшасы ұсынылуы тиіс
21. №...Кеденмен тіркелген (қандай)	Жөнелту орны кедені немесе кіру кезіндегі аралық кеденмен	Кедендік тізілімде ХЖТ операциясына берілген тіркеу нөмірінің алдында жөнелту орнының кедені немесе кіру кезіндегі аралық кеден туралы сәйкестендіру мәліметтері
22. Әр түрлі (белгіленген бағыт, жүк ұсынылатын кеден және т.б.)	Жөнелту орны кедені немесе кіру кезіндегі аралық кеденмен	Өртүрлі мәліметтер, мысалы, атауы және тиісті жағдайларда аралық кеденнің немесе жүк ұсынылуы тиіс межелі орын кеденінің орналасуы. Қажет болған кезде ұлттық ережелерге сәйкес белгіленген бағыт көрсетілуі мүмкін
23. Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы	Жөнелту орны кедені немесе кіру кезіндегі аралық кеденмен	Күні ((кк/аа/жжжж) форматына сәйкес), жөнелту орны кеденіндегі немесе кіру кезіндегі аралық кедендегі лауазымды тұлғаның мөрқалыбы және қолы.

Бағанның нөмірі және сипаттамасы	Толтырылады (кіммен)	Көрсетілуі тиіс деректер/ақпарат
<i>№ 1 түбіртек</i>		
1. Келу кеден (қандай) арқылы белгіленеді	Жөнелту орны кедені немесе кіру кезіндегі аралық кеденмен	Жөнелту орнының кедені немесе кіру кезіндегі аралық кеден туралы сәйкестендіру мәліметтері
2. №....	Жөнелту орны кедені немесе кіру кезіндегі аралық кеденмен	Кеден тізілімінде ХЖТ операциясына берілген тіркеу нөмірі
3. Басылған пломбалар немесе тану белгілері	Жөнелту орны кедені немесе кіру кезіндегі аралық кеденмен	Қолданылатын жерде басылған пломбалардың немесе тану белгілерінің саны мен сәйкестендіру сипаттамасы
4. Басылған мөрлер мен пломбалар немесе тану белгілері зақымдалмаған деп танылған	Жөнелту орны кедені немесе кіру кезіндегі аралық кеденмен	Егер ХЖТ операциясының басында мөрлер мен пломбалар немесе басқа да тану белгілері зақымдалмаған деп танылса, тиісті бағанда "X" белгісін қою керек. Жөнелту орнының бірінші кедені бұл бағанды толтырмайды
5. Әр түрлі (белгіленген бағыт, жүк ұсынылатын кеден және т.б.)	Жөнелту орны кедені немесе кіру кезіндегі аралық кеденмен	Әртүрлі мәліметтер, мысалы, атауы және тиісті жағдайларда аралық кеденнің немесе жүк ұсынылуы тиіс межелі орын кеденінің орналасуы. Қажет болған кезде ұлттық ережелерге сәйкес белгіленген бағыт көрсетілуі мүмкін
6. Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы	Жөнелту орны кедені немесе кіру кезіндегі аралық кеденмен	Күні ((кк/аа/жжжж) форматына сәйкес), жөнелту орны кеденіндегі немесе кіру кезіндегі аралық кедендегі лауазымды тұлғаның мөрқалыбы және қолы

Бағанның нөмірі және сипаттамасы	Толтырылады (кіммен)	Көрсетілуі тиіс деректер/ақпарат
<i>№ 2 үзбелі парақ (жасыл)</i>		
		№ 2 үзбелі парақтағы 1-23 бағандарды толтыру тәртібі № 1 үзбелі парақтағы тиісті бағандарды толтыру тәртібіне ұқсас. Жалпы ереже бойынша № 2 үзбелі парақтағы 1-23-бағандардағы мәліметтер алдыңғы № 1 үзбелі парақтағы тиісті мәліметтермен сәйкес келуі тиіс (толық ақпаратты II-бөлімнен қараңыз)
24. ХЖТ операциясын тоқтату туралы куәлік (шығу кезіндегі аралық кеден немесе межелі орыс кедені)	Шығу кезіндегі аралық кеден немесе межелі орын кеденімен	Межелі орын кедені немесе шығу кезіндегі аралық кеден туралы сәйкестендіру мәліметтері
25. Басылған мөрлер мен пломбалар немесе тану белгілері зақымдалмаған деп танылған	Шығу кезіндегі аралық кеден немесе межелі орын кеденімен	Егер мөрлер мен пломбалар немесе басқа да тану белгілері зақымдалмаған деп танылса, тиісті бағанда "X" белгісін қою керек
26. Оларға қатысты ХЖТ операциясының тоқтатылуы куәландырылған жүк орындарының саны	Межелі орын кеденімен	Тиелмеген жүк орындарының саны ^{1/} . Шығу кезіндегі аралық кедендер емес, межелі орын кедендері ғана толтырады ^{2/}
27. Рәсімдеу кезіндегі ескертпелер	Шығу кезіндегі аралық кеден немесе межелі орын кеденімен	Бұл бағанды ХЖТ тасымалдауға байланысты бұзушылықтар немесе жол-көлік оқиғалары анықталған жағдайларда ғана толтыру керек. Мұндай жағдайларда "R" әрпін қою керек, содан кейін ескертпенің нақты сипаттамасын көрсету қажет. Кеден органдары олардың себептерін көрсетпей, жүйелі негізсіз ескертпелермен ХЖТ операцияларының тоқтатылғанын куәландырмауы тиіс

^{1/} 0.18.2-түсіндірме жазбасындағы "Тауарларды түсіру" түсініктемесін қараңыз.

^{2/} 1-қосымшаға "ХЖТ кітапшасының № 2 үзбелі парағының 26-бағанын және № 2 түбіртектегі 3-тармақты толтыру" түсініктемесін қараңыз.

Бағанның нөмірі және сипаттамасы	Толтырылады (кіммен)	Көрсетілуі тиіс деректер/ақпарат
28. Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы	Шығу кезіндегі аралық кеден немесе межелі орын кеденімен	Күні ((кк/аа/жжжж) форматына сәйкес), межелі орын кеденіндегі немесе шығу кезіндегі аралық кедендегі лауазымды тұлғаның мөрқалыбы және қолы
1. Келу кеден (қандай) арқылы белгіленеді	Шығу кезіндегі аралық кеден немесе межелі орын кеденімен	Межелі орын кедені немесе шығу кезіндегі аралық кеден туралы сәйкестендіру мәліметтері
2. Басылған мөрлер мен пломбалар немесе тану белгілері зақымдалмаған деп танылған	Шығу кезіндегі аралық кеден немесе межелі орын кеденімен	Егер мөрлер мен пломбалар немесе басқа да тану белгілері - зақымдалмаған деп танылса, тиісті бағанда "X" белгісін қою керек
3. Оларға қатысты ХЖТ операциясының тоқтатылуы куәландырылған жүк орындарының саны (манифестте көрсетілгендей)	Межелі орын кеденімен	Тиелмеген жүк орындарының саны ^{1/} . Шығу кезіндегі аралық кедендер емес, межелі орын кедендері ғана толтырады ^{2/}
4. Жаңа басылған мөрлер мен пломбалар	Шығу кезіндегі аралық кеден немесе межелі орын кеденімен	Қолданылатын жерде жаңа басылған мөрлер мен пломбалардың немесе тану белгілерінің саны мен сәйкестендіру сипаттамасы
5. Рәсімдеу кезіндегі ескертпелер	Шығу кезіндегі аралық кеден немесе межелі орын кеденімен	№ 2 үзбелі парағының 27-тарауы сияқты, бұл бағанды, егер ХЖТ тасымалдауына байланысты бұзушылықтар немесе жол-көлік оқиғалары анықталған жағдайда ғана толтыру керек. Мұндай жағдайларда "R" әрпін қою керек, содан кейін ескертпенің нақты сипаттамасын көрсету қажет. Кеден органдары олардың себептерін көрсетпей, жүйелі негізсіз ескертпелермен ХЖТ операцияларының тоқтатылғанын куәландырмауы тиіс
6. Кеден лауазымды тұлғасының қолы және күні көрсетілген кеден мөрқалыбы	Шығу кезіндегі аралық кеден немесе межелі орын кеденімен	Күні ((кк/аа/жжжж) форматына сәйкес), межелі орын кеденіндегі немесе шығу кезіндегі аралық кедендегі лауазымды тұлғаның мөрқалыбы және қолы

II-қосымша

ХЖТ КІТАПШАСЫНЫҢ ХАТТАМАСЫН ТОЛТЫРУ

Бағанның нөмірі және сипаттамасы	Көрсетілуі тиіс деректер/ақпарат
1. Жөнелту орын кедені(дері)	№ 1 және № 2 үзбелі парақтардың 2-бағанында көрсетілгендей жөнелту орны кеденінің (дерінің) атауы және тиісті жағдайларда орналасуы
2. ХЖТ кітапшасы №	ХЖТ кітапшасының нөмірі
3. Халықаралық ұйымның атауы	Халықаралық ұйымның атауы және/немесе логотипі
4. Жол көлік құралының(дарының) тіркеу нөмірі(лері) (-). Контейнердің(лердің) тану нөмірі(лері)	Жол көлік құралының тіркеу нөмірі(лері)(-). Бұл қолданылатын жерде контейнердің(лердің) тану нөмірі(лері)
5. Кітапшаны ұстаушы (сәйкестендіру нөмірі, атауы, мекенжайы және елі)	ХЖТ кітапшасын ұстаушының сәйкестендіру нөмірі (ЖСН), атауы, мекенжайы және елі. Толық ақпаратты мұқабаның 1-бетіндегі 3-бағаннан
6. Кеден(дердің) пломбасы(лары) зақымдалмаған зақымдалған	Кеден мөрлері мен пломбаларының жай-күйі. Тиісті бағанда "X" белгісін қою керек: егер мөрлер мен пломбалар зақымдалмаса, сол жақ бағанда; егер мөрлер мен пломбалар зақымдалған болса, оң жақ бағанда
7. Жүк бөлімшесі(лері) немесе контейнер(лер) зақымдалмаған(-) зақымдалған(-)	Жүк бөлімшесінің(лерінің) немесе контейнердің(лердің) жай-күйі. Тиісті бағанда "X" белгісін қою керек: егер жүк бөлімшесі (контейнер) зақымдалмаса(-), сол жақ бағанда; егер жүк бөлімшесі (контейнер) зақымдалған болса(-), оң жақ бағанда
8. Ескертулер	Ескертулер/қорытындылар, егер бар болса
9. Жүктің көрінетін жоғалуы анықталған жоқ 10-13 тарауларда көрсетілген жүктер 12-тарауда көрсетілгендей жоқ болған (ЖБ) немесе жойылған (Ж)	Бұл баған, егер жүктер бар болса, сол жақ бағанға немесе егер жүктер жоқ болса, оң жақ бағанға "X" белгісін қою арқылы толтырылуы тиіс. Соңғы жағдайда, сондай-ақ, қандай жүктер жоқ болған немесе жойылғанын көрсете отырып, 10-13-бағандарды толтыру қажет
10. а) Жүк бөлімшесі(лері) немесе контейнер(лер) b) Жүк орындарының немесе заттардың маркалары мен нөмірлері	а) Жүк бөлімшесінің(лерінің) немесе контейнердің(лердің) сәйкестендіру нөмірі(лері) (бұл қолданылатын жерде) b) Тану белгілері немесе жүк орындарының немесе заттардың нөмірлері

Бағанның нөмірі және сипаттамасы	Көрсетілуі тиіс деректер/ақпарат
11. Жүк орындарының немесе заттардың саны мен түрі; жүктердің сипаттамасы	№ 1 және № 2 үзбелі парақтардың 10-бағанында көрсетілетін мәліметтер
12. ЖБ немесе Ж	ЖБ – жоқ болған, Ж - жойылған
13. Ескертулер (атап айтқанда, жетіспейтін мөлшерді немесе жойылған жүктерді көрсету)	Ескертулер, жетіспейтін мөлшер немесе жойылған жүктер туралы мәліметтер
14. Жол-көлік оқиғасының күні, орны және шарттары	Жол-көлік оқиғасының күні (кк/аа/жжжж форматына сәйкес), орны және шарттарының сипаттамасы
15. ХЖТ операциясын жалғастыру үшін қабылданған шаралар жаңа мөрлер мен пломбаларды басу: саны сипаттамасы жүктерді қайта тиеу (төмендегі 16-тарауды қарңыз) өзге	Тиісті бағанда "X" белгісін қою және қажет болған жағдайда басқа тарауларды толтыру қажет
16. Егер жүктер артық тиелген болса: жүктер тиелген жол көлік құралының (дарының) немесе контейнердің (лердің) (-) айырмалық белгілері a) көлік құралы Тіркеу нөмірі, рұқсат етілді (иә, жоқ), рұқсат беру туралы куәліктің №, басылған мөрлер мен пломбалардың саны мен сипаттамасы b) контейнер Тану нөмірі	a) Көлік құралының тіркеу нөмірі. Көлік құралының тіркеу нөмірі. Егер көлік құралы ХЖТ тасымалдау үшін рұқсат етілген болса, сол жақ бағанда "X" белгісін қою керек, егер жоқ болса, "X" белгісін оң жақ бағанда қою керек. Бұл қолданылатын жерде рұқсат беру туралы куәліктің нөмірін, сондай-ақ басылған мөрлер мен пломбалардың саны мен сипаттамасын көрсету керек b) Контейнердің(лердің) тану нөмірі(лері). Егер контейнер(леер) ХЖТ тасымалдау үшін рұқсат етілген болса, сол жақ бағанда "X" белгісін қою керек, егер жоқ болса, "X" белгісін оң жақ бағанда қою керек. Қолданылатын жерде басылған мөрлер мен пломбалардың саны мен сипаттамасын қосу керек

Бағанның нөмірі және сипаттамасы	Көрсетілуі тиіс деректер/ақпарат
17. Осы Хаттаманы жасаған құзыретті орган Орны/ күні/ мөрқалыбы/қолы	Хаттаманы жасаған тұлғаның тегі/лауазымы және құзыретті орган туралы мәліметтер; орны, күні (кк/аа/жжжж форматына сәйкес), мөрқалыбы және қолы
18. ХЖТ кітапшасын қолдана отырып, жүк тасымалданған келесі кеденнің визасы Қолы	Күні (кк/аа/жжжж форматына сәйкес), ХЖТ кітапшасын қолдана отырып жүк тасымалданған келесі кеденнің мөрқалыбы және қолы
